

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SURİYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA'DA
COĞRAFİ DAĞILIŞI VE SOSYO-EKONOMİK
ETKİLERİ

İRFAN TAPAN

2501170058

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. SÜHEYLA BALCI AKOVA

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : İrfan TAPAN Numarası : 2501170058
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Coğrafya Danışmanı : Prof. Dr. Süheyla BALCI AKOVA
Tez Savunma Tarihi : 26.06.2019 Saati : 11:00
Tez Başlığı : "Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Coğrafi Dağılışı ve Sosyo-Ekonomik Etkileri"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Süheyla BALCI AKOVA		Kabul
2- Prof. Dr. Özlem SERTKAYA		Kabul
3- Doç. Dr. Mehmet ÜNLÜ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Dr. Öğr. Üyesi Münür BİLGİLİ		
2- Dr. Öğr. Üyesi Aylin YAMAN KOCADAĞLI		

ÖZ

**SURİYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA'DA COĞRAFI DAĞILIŞI VE
SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ**

İrfan TAPAN

2010 yılının Aralık ayında Tunus'ta cereyan eden Yasemin Devrimi veya Arap Baharı olarak bilinen halk ayaklanmaları kısa sürede Kuzey Afrika ve Orta Doğu'ya yayılmıştır. Bu ayaklanmaların başladığı Orta Doğu ülkelerinden bir tanesi de Suriye'dir. Suriye'de 2011 yılının Mart ayında başlayan küçük gruplar halindeki protestolar kısa sürede bütün ülkeyi etkisi altına alan bir halk ayaklanmasına dönüşmüştür. Esad rejiminin gösterilere ve protestolara silahlı müdahalede bulunması neticesinde olaylar uzun yıllardır devam eden bir iç savaşa dönüşmüş durumdadır. Bu devam eden iç savaş neticesinde Suriye'de 8 yıldır şiddetli bir şekilde artan olaylar yüzünden milyonlarca Suriyeli kendi ülkesinden ayrılarak başta komşu ülkeler olmak üzere dünyanın diğer farklı bölgelerine göç etmek zorunda kalmıştır. Suriyeli mültecilerin sığındığı komşu ülkelerinden biride Türkiye'dir. Türkiye'nin hemen her bölgesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeli mültecilerin yerleştirildiği illerden bir tanesi de Malatya'dır.

Bu çalışmada Suriyeli mültecilerin Malatya ilindeki coğrafi dağılışı ve sosyo-ekonomik etkileri araştırılmıştır. Yapılan araştırma ve çalışma kapsamında yerli halktan 843, Suriyeli mültecilerden ise 823 kişiyle anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen anket ve yüz yüze görüşmeler neticesinde hazırlanan sorulara cevap aranmış, gerek yerel halkın gerekse de Suriyeli vatandaşların karşılıklı bakış açıları ve görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede öncelikli olarak Suriyeli mültecilerin Malatya ekonomisi üzerindeki etkisi ve yerel halkın Suriyelilere karşı bakış açısı araştırılmış ve bu konu üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan anketin kapsama alanı Malatya ilinin Yeşilyurt ve Battalgazi belediyelerinde mültecilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerdir. Bunun neticesinde bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların Malatya ilindeki istihdam, ev kiralari, işçi ücretleri ile şehrin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli mülteciler, Malatya, Malatya'daki coğrafi dağılışı, sosyo-ekonomik etkileri, yerel halkın bakış açısı

ABSTRACT

**GEOGRAPHICAL DISTRIBUTION AND SOCIO-ECONOMIC
EFFECTS OF SYRIAN REFUGEES IN MALATYA**

İrfan TAPAN

In December 2010, the the Jasmine Revolution in Tunisia, or the popular uprisings known as the Arab Spring spread to North Africa and the Middle East. One of the Middle East countries where these uprisings have began is Syria. Small groups, which began in Syria in March 2011, turned into a popular uprising in a short period of time, under the influence of the whole country. As a result of the armed intervention of the Assad regime in demosntrations and protests, the events have turned into a civil war that has been going on for many years. As a result of the on going civil war in Syria fort he last 8 years, because of the violent events, millions of Syrians have left their home country and have had to migrate to other regions of the world, especially the neighboring countries. Syrian refugees seek refuge in neighboring countries, one of the which is Turkey. In also every region of Malatya, Turkey also one of the provinces where the placement of Syrian refugees who are living.

In this study, the geographical distribution and socio-economic effects of Syrian refugees in Malatya province were investigated. 843 of the locals and 823 of the Syrian refugees were surveyed. The questionnaire and face-to-face interviews were conducted to answer the questions of the local population and the Syrian citizens. In this context, the impact of Syrian refugees on Malatya economy and the perspective of local people towards Syrians have been researched and focused on this issue. The scope of the research is the neighborhoods where refugees live intensively in Yeşilyurt and Battalgazi Municipalities of Malatya. As a result of this study, the effects of Syrian refugees on employment, house rents, worker wahes and the socio-economic and cultural characteristics of the city has been examined.

Key words: Syrian refugees, Malatya, geographical distribution in Malatya, socio-economic effects, local people's perspective.

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalında, Yüksek Lisans tezi olarak hazırlamış olduğum ‘‘Suriyeli Mültecilerin Malatya’da Coğrafi Dağılışı ve Sosyo-Ekonomik Etkileri’’ adlı çalışmamın amacı Suriyeli mültecilerin Malatya’da yoğunlaştıkları bölgeler ve mültecilerin şehrin sosyo-ekonomik yapısı üzerindeki etkisini ortaya koymaktır.

Çalışma sahası olarak Malatya ilinin Akçadağ, Yeşilyurt ve Battalgazi ilçeleri seçilmiştir. Bu ilçelerin seçilmesinin sebebi Suriyeli mültecilerinin bulunduğu MABEK tesisinin bu bölgede yer alması ve mültecilerin daha çok bu üç ilçede yoğunlaşmış olmasıdır. Hazırlanan tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde göç, göçmen, mülteci, sığınmacı kavramlarının tanımı, Suriyeli mültecilerin şu anki mevcut durumu, sayısı, Suriyelilerin Türkiye’ye maliyeti gibi konulara değinilmiş, ikinci bölümde Malatya’nın tarihçesi, fiziki ve beşeri özellikleri, üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, Suriyeli mültecilerin Malatya’ya geliş süreci, MABEK tesisinin kuruluşu ve kampın genel özellikleri ile Suriyeli mültecilerin Malatya ilindeki genel durumları hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Malatya’nın Yeşilyurt, Battalgazi ve Akçadağ ilçelerinde yer alan yerli halk ile Suriyeli mültecilerle yapılmış görüşmeler ve anket çalışması yer almaktadır.

Malatya’daki Suriyeli mülteciler ile ilgili hazırladığım bu çalışmada, lisans ve yüksek lisans eğitimim döneminde coğrafya bilgimin gelişmesine önemli katkıları olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Süheyla BALCI AKOVA’ya teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmam sırasında bana yardımcı olan başta kardeşim Ramazan TAPAN’a, Malatya halkına ve Suriyeli mültecilere, Battalgazi Belediyesi çalışanlarına da çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince karşılaştığım sorunların başında valilik, kaymakamlık ve il nüfus müdürlüğü çalışanlarının gerekli bilgileri elde etmemde yardımcı olmayı reddetmeleri, yerli halktan bir kısım insanların anket çalışmasına katılmayı kabul etmemeleri, Suriyeli mülteciler içinde Türkçeyi iyi bilmeyen sığınmacılarla iletişime geçmekte zorluklar yaşanması gibi sorunlar bulunmaktadır.

İrfan TAPAN

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	ivv
ÖNSÖZ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
HARİTALAR LİSTESİ.....	x
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GÖÇ, GÖÇMEN, MÜLTECİ, SİĞİNMACI KAVRAMLARI	6
1.1.Göç	6
1.2.Göçmen	9
1.3.Mülteci	9
1.4.Sığınmacı	10
2. OSMANLI DEVLETİ'NİN SON ZAMANLARINDA VE CUMHURİYET DÖNEMİNDE ANADOLU'YA GERÇEKLEŞEN GÖÇLER	10
3.SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GÖÇ HAREKETLERİ	15
4. SURİYELİLERİN TÜRKİYE'YE MALİYETİ.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

1.GÖÇ MEKÂNI OLARAK MALATYA İLİNİN COĞRAFİ KONUMU VE GENEL ÖZELLİKLERİ.....	25
1.1. MALATYA İLİNİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ	25
1.1.1. Malatya İlinin Coğrafi Konumu	27
1.1.3. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikleri.....	34
1.1.4. Malatya'nın İklimi.....	38
1.1.5. Bitki Örtüsü.....	44

1.2. MALATYA İLİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ.....	47
1.2.1. Tarım Faaliyetleri.....	47
1.2.2.Hayvancılık Faaliyetleri	58
1.2.3. Sanayi Faaliyetleri	61
1.2.4. Madencilik Faaliyetleri	66
1.2.5. Ticaret Faaliyetleri	67
1.2.6. Turizm Faaliyetleri.....	73
1.2.8. Yerleşme Özellikleri	78
1.2.9. Nüfus Özellikleri	81
1.2.10. Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyet Dağılımı	86
1.2.11. Malatya’da Nüfusun İlçelere Göre Dağılımı.....	89
1.2.12. Malatya İlinde Nüfus Hareketleri	91
1.2.13. Malatya Kayısının Tarihçesi ve Malatya Ekonomisindeki Yeri.....	95
1.2.14. Malatya Kaysısının İstihdam ve Mevsimlik Göç Üzerindeki Etkisi	98

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. SURİYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA’YA GELİŞ SÜRECİ.....	100
1.1.Geçici Barınma Merkezi Sağlık Birimi Malatya Beydağı Konteynerkenti (MABEK)	101
2. SURİYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA’DAKİ COĞRAFI DAĞILIŞLARI	102
2.1. Suriyeli Mültecilerin Malatya’da En Yoğun Olarak Yaşadıkları İlçe ve Mahalleler	102
2.2. Yeşilyurt ve Mahalleleri	104
2.3. Battalgazi ve Mahalleleri	107
3. SURİYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA’DAKİ MEKÂN KULLANIMI.....	110
4. SURİYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA’DA AÇTIKLARI İŞ YERLERİ.....	111
5. SURİYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA’YA ETKİLERİ	114
5.1. Sosyal Etkileri	115
5.2. Ekonomik Etkileri	117

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1. GERÇEKLEŞTİRİLEN ANKET ÇALIŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	121
1.1. Yerel Halk İle Gerçekleştirilen Anket Çalışması.....	121
1.2. Suriyeli Mülteciler İle Gerçekleştirilen Anket Çalışması	134
SONUÇ.....	168
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	170
KAYNAKÇA	187

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’deki Suriyelilerin Kaldığı Geçici Barınma Merkezleri (AFAD, 2018).....	19
Tablo 2: Malatya’nın İklim Tablosu (Malatya Meteoroloji Genel Müdürlüğü).....	40
Tablo 3: Malatya İlinde Bulunan Organize Sanayi Bölgeleri (BİLSAM, 2011).....	63
Tablo 4: Malatya İli Sektörlere Göre Sanayi Tesisleri ve İstihdam Sayısı (MTSO).....	64
Tablo 5: Sayım Yıllarına Göre İl Nüfusu İle Yıllık Nüfus Artış Hızları (TÜİK).....	85
Tablo 6: Malatya İli Nüfus Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (TÜİK, 2018).....	87
Tablo 7: Malatya İlçelerinin Toplam Nüfusu, Kadın-Erkek Nüfusu 2018 (TÜİK).....	91
Tablo 8: Yeşilyurt’ta Sığınmacıların En Yoğun Yaşadıkları Mahalleler.....	104
Tablo 9: Battalgazi’de Sığınmacıların En Yoğun Yaşadıkları Mahalleler.....	106
Tablo 10: Suriyelilerin Malatya Battalgazi İlçesinde Açtıkları İş Yerleri.....	113

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Malatya İli Topoğrafya Haritası.....	26
Harita 2: Malatya İlinin Coğrafi Konumu, Komşu İller ve Çalışma Sahası.....	28
Harita 3: MÖ 2.yy’da Malatya’nın da Olduğu Bir Anadolu’nun Haritası. Haritada Şehir Kapadokya Bölgesinde “Melitene” Olarak Geçmekte.....	29
Harita 4: Malatya Deprem Bölgesi Haritası.....	37
Harita 5: Malatya Nüfus Yoğunluğu Haritası.....	89
Harita 6: Malatya İlinde Çalışmanın Yapıldığı Saha ve Suriyeli Mültecilerin Yoğun Olarak Yaşadığı İlçeler.....	103
Harita 7: Malatya İli Yeşilyurt İlçesi Haritası.....	105
Harita 8: Malatya İli Battalgazi İlçesi Haritası.....	108

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara göre Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı (AFAD, 2018).....	17
Grafik 2: Malatya'da Yerleşme Tarihiçesi ve Malatya'ya Hakim Olmuş Devletler.....	30
Grafik 3: 1980-2018 Yılları Arasında Malatya'da Ortalama Sıcaklık Değerleri.....	39
Grafik 4: 2009-2018 Yılları Arasında Malatya'da Ortalama Yağan Yağış Miktarı.....	40
Grafik 5: Malatya Arazi Kullanım Durumu, 2018.....	45
Grafik 6: Malatya'da En Fazla Ekilen Meyveler (TÜİK, 2018).....	49
Grafik 7: Malatya'da En Fazla Ekilen Sebzeler (TÜİK, 2018).....	51
Grafik 8: Malatya'da En Fazla Ekilen Tarla Ürünü (TÜİK,2018).....	52
Grafik 9: Malatya'da 2008-2017 Yılları Arasında Kişi Başına Düşen Bitkisel Üretim Değeri (TÜİK, 2018).....	54
Grafik 10: Malatya'da En Çok Ekilen Meyvelerden Elde Edilen Üretim Miktarı (TÜİK, 2018).....	55
Grafik 11: Malatya'da Seçilmiş Bazı Sebzelerin Üretim Miktarı (TÜİK, 2018).....	56
Grafik 12: Malatya İlinde Ekimi En Fazla Olan Tahıl Ürünleri (TÜİK, 2018).....	57
Grafik 13: Malatya'da Son 10 Yılda Kayısı Üretimi (TÜİK, 2018).....	58
Grafik 14: Malatya'da 2008-2017 Yılları Arasında Kişi Başına Düşen Hayvansal Ürünler Değeri (TÜİK, 2018).....	61
Grafik 15: Malatya Ekonomisinde Sektörlerin Oranı 2018 (TÜİK, 2018).....	66
Grafik 16: Malatya İlinin Dış Ticareti (TÜİK, 2018).....	70
Grafik 17: Malatya'nın 2018 Yılında İhracat Yaptığı Ülkeler (TÜİK, 2018).....	70
Grafik 18: Malatya'nın 2018 Yılında İthalat Yaptığı Ülkeler (TÜİK).....	71
Grafik 19: Malatya'nın 2018 Yılında En Çok İhracat Ettiği Ürünler.....	71
Grafik 20: Malatya'nın 2018 Yılında En Fazla İthal Ettiği Ürünler.....	72
Grafik 21: Malatya'da 2018 Yılı İçerisinde Kişi Başına Düşen GSYİM, (TÜİK, 2018).....	73

Grafik 22: 2008-2018 Yılları Arasında Malatya'ya Gelen Yabancı Turist Sayısı (TÜİK,2018)	
Grafik 23: Malatya'da Yerleşme Tarihçesi ve Hakimiyet Kurmuş Devletler.....	81
Grafik 24: Yıllara Göre Malatya Nüfus Grafiği (TÜİK, 2018).....	84
Grafik 25: Malatya İli Nüfus Piramidi.....	87
Grafik 26: İlçelere Göre Malatya Nüfusu İlçe Sıralama Grafiği (TÜİK, 2018)	90
Grafik 27: Malatya'nın En Çok Göç Verdiği İller (TÜİK, 2018).....	94
Grafik 28: Malatya'nın En Çok Göç Aldığı İller (TÜİK, 2018).....	94
Grafik 29: Malatya'da Yıllara Göre Kayısı Üretimi (Kalkınma Atölyesi, 2018).....	97
Grafik 30: Malatyalı Yerel Halkın Suriyeli Mültecilerden Memnuniyetlik Durumu.....	122
Grafik 31: Suriyeli Mültecilerin Konteyner Kente Yerleştirilmesinde Yerel Halkın Bakış Açısı.....	123
Grafik 32: Malatya Halkının Suriyeli Sığınmacıların İşlerini Ellerinden Aldıklarına Dair Görüşleri.....	124
Grafik 33: Yerli Halkın Sığınmacıların Maaşlarını Etkilediklerine Dair Görüşleri.....	125
Grafik 34: Malatya Halkının Ev Kiralarının Arması Hakkında Görüşleri.....	126
Grafik 35: Suriyeli Mülteciler Malatya'da İşsizliğin Artmasına Neden Olmuşlar Mı?.....	127
Grafik 36: Malatya İlinin 2008-2018 Yılları Arasındaki İşsizlik Oranları(TÜİK).....	128
Grafik 37: Sığınmacılar Şehrin Sosyo-Kültürel Özelliklerine Ayak Uydura Bildiler Mi....	129
Grafik 38: Suriyeli Bir Mülteciyi Çalıştırır Mısınız?	130
Grafik 39: Devlet Suriyeli Mültecileri Daha Fazla Mı Önemsiyor?.....	132
Grafik 40: Suriyelilerin Durumu İçin Ne Yapılmalı.....	133
Grafik 41: Katılımcılar Ne Kadar Zamandır Malatya'da Bulunuyorlar	135
Grafik 42: Sığınmacılar Kiminle Göç Etmişler.....	136
Grafik 43: Sığınmacıların Ailesi Kaç Kişiden Oluşuyor.....	137
Grafik 44: Sığınmacıların Yaş Aralığı	137
Grafik 45: Sığınmacıların Türkiye'yi Seçme Nedenleri.....	138
Grafik 46: Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Yaşadığı Konut Tipi.....	140

Grafik 47: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Çalışma Durumu.....	142
Grafik 48: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Çalıştıkları İş Kolları.....	143
Grafik 49: Suriyeli İşçiler Çalıştıkları İş Yerlerinde Ne Kadar Maaş Alıyorlar.....	145
Grafik 50: Suriyelilerin Aldığı Ücret Onları Geçindiriyor Mu?.....	146
Grafik 51: Suriyeli Sığınmacılar Malatya'da Ne Kadar Süredir Çalışıyorlar.....	147
Grafik 52: Malatya'daki Suriyeli Bir Ailede Çalışan Kişi Sayısı.....	148
Grafik 53: Suriyeli Mülteciler Hayatlarından Memnunlar Mı?.....	150
Grafik 54: Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Bulunmalarından Dolayı Memnuniyetlik Durumu.....	151
Grafik 55: Malatya'da Çalışan Suriyeli İşçilerin Yaptıkları İşten Memnuniyetlik Durumu	152
Grafik 56: Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Karşılaştıkları Sorunlar.....	153
Grafik 57: Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Karşılaştığı Çalışma Sorunları.....	154
Grafik 58: Suriyelilere Göre Malatyalı Yerel Halkın Sığınmacılara Karşı Bakış Açısı.....	156
Grafik 59: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Suriye'deki Meslekleri.....	157
Grafik 60: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Eğitim Seviyeleri.....	159
Grafik 61: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Suriye'deki Aylık Gelirleri (\$).....	162
Grafik 62: Malatya'daki Suriyeli Mülteciler Suriye'ye Dönmeyi Düşünüyor Mu?.....	164
Grafik 63: Suriyeli Mülteciler Devletten veya Herhangi Bir STK'dan Para Yardımı Alıyor Mu?.....	167

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1: Suriye’den Türkiye’ye Doğru Gerçekleşen Göç Hareketi.....	7
Foto 2: Avrupa’ya Gitmeye Çalışan Mülteciler.....	8
Foto 3: Suriye İç Savaşı Sonrasında Meydana Gelen Göçler.....	18
Foto 4: Tarih Öncesi Dönemlere Ait Kalıntılar (Malatya Arkeoloji Müzesi).....	32
Foto 5: Malatya Arslantepe Höyüğü.....	33
Foto 6: Kayısı Çiçeği.....	42
Foto 7: Kayısının Çiçeklenme Döneminde Yağan Kar Yağışı.....	43
Foto 8: Malatya’da Geniş Alanlarda Yetişen Meşe Ağacı ve Sumak.....	45
Foto 9: Malatya Ovası’nın Bir Görünümü.....	46
Foto 10: Malatya Kayısı.....	48
Foto 11: Malatya Ovası’nda Buğday Üretimi.....	52
Foto 12: Sultan Suyu Harasında Atçılık Faaliyetler.....	59
Foto 13: Malatya İli II. Organize Sanayi Bölgesi.....	65
Foto 14: Perakende Kayısı Satış Yeri.....	68
Foto 15: Malatya Şire Pazarı ve Kurutulmuş Kayısı Ürünleri.....	69
Foto 16: Malatya Yeni Camii.....	74
Foto 17: Somuncu Baba Camii ve Külliyesi, Malatya-Darende.....	75
Foto 18: Malatya Kayısı.....	97
Foto 19: Malatya Beydağı Konteynerkenti (MABEK).....	102
Foto 20: Malatya Yeşilyurt-Melekbaba Mahallesinden Bir Görünüm.....	106
Foto 21: Malatya Yeşilyurt-Çarmuzu Mahallesinden Bir Görünüm.....	106
Foto 22: Malatya Battalgazi-Çöşnük Mahallesinden Bir Görünüm.....	109

Foto 23: Malatya Battalgazi-Taştepe Mahallesinden Bir Görünüm.....	109
Foto 24: Suriyeli Mültecilerin Malatya’da Açtıkları Bir İş Yeri.....	112
Foto 25: Malatya’da Dilencilik Yapan Suriyeli Sığınmacılar.....	115
Foto 26: Tekstilde Çalışan Suriyeli Çocuk İşçiler.....	116

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	:Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
B	:Batı
BDDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BM	:Birleşmiş Milletler
D	:Doğu
G	:Güney
GB	:Güneybatı
GHAR	:Global Humanitarian Assistance Report
GİGM	:Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GSMH	:Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
G-20	:20 Maliye Bakanı ve Merkez Bankası Başkanı Grubu
IOM	:Uluslararası Göç örgütü
KD	:Kuzeydoğu
MABEK	:Malatya Beydağı Konaklama Tesisi
MTA	:Maden Tetkik ve Arama Müdürlüğü
ORSAM	:Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi
OSB	:Organize Sanayi Bölgesi

TDK	:Türk Dil Kurumu
TESEV	:Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TL	:Türk Lirası
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
UAE	:Birleşik Arap Emirlikleri
UNHCR	:Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YÖS	:Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı
\$	:Dolar

GİRİŞ

“Göç, bireylerin ya da grupların yeni koşullara daha iyi uyum sağlayabilmek amacıyla; doğal, ekonomik, siyasal vb. zorunluluklar sonucunda sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketini içeren olaya verilen addır” (Marshall, 1999: 685; Ersoy ve Balaban, 2005: 1, Aktaş ve Gülçür, 2017:235). ” Göç, insan gruplarının mekânsal hareketliliğinin yanı sıra yaşam tarzları, sosyal ilişkiler, toplumsal cinsiyet rolleri, sınıf ve statü, örgütlenme ve ağlar, kültürel uyum ve çatışma süreçleri gibi diğer birçok boyuta sahip çok katmanlı bir toplumsallığı ifade eder” (Kaya, 2017: 41). “Uluslararası Göç Örgütü (IOM), göçü; uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği hareketler olarak tanımlamaktadır” (Kaya, 2017: 42). “Aynı zamanda göç, toplumsal değişimin neden olduğu kolektif bir eylem olup hem göç alan hem de göç veren ülkedeki bütün bir toplumu etkiler” (Castles ve Miller, 2008: 29, Kaya, 2017: 15).

Göç hareketi gönüllü ve zorunlu göçler olmak üzere ikiye ayrılır. Gönüllü göçler, göçe katılan kişinin kendi isteği doğrultusunda bulunduğu bir yerden ayrılıp başka bir yere göç etmesine denir. İş ve eğitim gibi göçler gönüllü göçe girer ve göçe katılan kişinin istekleri doğrultusunda gerçekleşir. Zorunlu göçte ise kişinin kendi iradesi dışında, içinde bulunduğu koşullar gereği bulunduğu yerden başka bir yere göç etme söz konusudur. Zorunlu göçlerde asıl faktör, kişinin dışında gelişen olaylar neticesinin sonucudur. Savaş, doğal afetler, kıtlık gibi etmenler ise zorunlu göçe sebep olan faktörlerdir. Göçü etkileyen en önemli faktörlerden birisi de ulaşım olanaklarının gelişmesidir. Modernleşen dünyada hızla gelişen teknolojik gelişmeler ve küresel bir ağ haline gelen ulaşım yolları göçün hızını ve yönünü hızlı bir şekilde belirleyebilmektedir.

Türkiye bulunduğu konum itibariyle Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları için bir kesişim bölgesidir. Üç kıtanın birbirine en çok yaklaştığı konumda bulunmaktadır. Ayrıca 20. yüzyıldan beri savaşların, bunalımların, terör faaliyetlerinin yaşandığı Orta Doğu’ya sınır olması, Asya’dan Afrika’dan açlık ve ekonomik sıkıntılar yüzünden de sürekli olarak göç eden insanların, daha iyi bir hayat için Avrupa ve Amerika’ya gitmek için Türkiye üzerinden gitmeleri Türkiye’yi bir transit ülke konumuna getirmiştir. Yani ülkemiz göç veren bir ülke konumundan göç alan bir ülke konumuna geçmiştir. “2014 yılı itibariyle Türkiye dünyada en fazla mülteci barındıran ülke konumuna yükselmiştir” (Çetin, 2016:1002).

“2010 yılında Tunus’ta seyyar satıcı bir gencin elinden alınan arabasına tepki olarak kendini yakması sonucu başlayan kitlesel olaylar, yıllardır baskı, zorbalık, yoksulluk ve sefalet altındaki halkların isyanına dönüşmüştür. Arap Baharı denilen bu süreç demokrasi, insan hakları, refah ve özgürlük talebiyle başlayan Tunus, Libya, Mısır, Suriye, Bahreyn, Ürdün ve Yemen gibi Arap ülkelerini etkileyen ve sonrasında gösteri ve silahlı çatışmalara kimi görece yumuşak, kimi yerde sert rejim değişikliklerine sebep olmuştur” (Kaya, 2017: 9). “Arap Baharı olarak isimlendirilen toplumsal hareketler her ne kadar aynı sebeple meydana gelmişse de bazı ülkelerde farklı şekilde sonuçlanmıştır”(Harunoğulları, 2016:376).Aralarında Hüsnü Mübarek, Kaddafi, Ali Abdullah Sali, Zeynel Abidin Bin Ali gibi ünlü ülke liderlerinin ülke yönetimlerinden indirilerek, bazılarının da öldürülmeleriyle bu protestolar sonlanmıştır. “Bu toplumsal hareketlerden en fazla etkilenen ülke Suriye olmuştur” (Harunoğulları, 2016: 376).Suriye’de bu durum 2011 yılından beri devam eden bir iç savaşa dönmüşmüş durumdadır. Devam eden şiddetli çatışmalar yüzünden ülkede bir kaos ortamı oluşmuş ve ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal düzeninin bozulmasına sebebiyet vererek temel ihtiyaçlar olan barınma, beslenme, güvenlik konuları gibi konuların ülkede karşılanamayacak duruma getirmiştir. Bu kriz ortamının sonucunda başta Suriye’ye komşu ülkelere sonrasında ise dünyanın farklı bölgelerine yoğun bir şekilde devam eden kitlesel göç akınları başlamıştır. “Özellikle Suriye ile sınır komşusu olan Türkiye, bu yoğun göç akınlarının ilk hedefi olmuş, tarihinde görülmemiş bir dış göçle karşı karşıya kalmıştır” (Kaya, 2017: 10). Günümüzde 3,5 milyonu aşan Suriyeli mülteci, Türkiye’nin uyguladığı ‘açık kapı’ uygulaması gerekse de tarihten gelen bir sosyokültürel bağların etkisiyle ülkenin hemen her bölgesi ve iline dağılmış durumdadır.

Suriye’de iç savaşı devam ederken, Türk yetkililer de gelen mültecileri ağırlamak için AFAD vasıtasıyla çeşitli illerde barınma kampları kurmuştur. Ülkemize gelen bu sığınmacıların ihtiyaçlarının karşılanması için kurulan kamplarda Suriyeli sığınmacılara her türlü yardım desteği sağlanmaktadır. Kurulan bu kampların bulunduğu şehirlerden bir tanesi de Malatya ilidir. Malatya ili yaklaşık 10 bin yıllık bir yerleşim tarihine sahip ve 2000 yıldır da kendi adıyla var olmuş, Anadolu’da kurulan çok önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan ülkemizin en önemli illerinden bir tanesidir. Tarih boyunca bölgede kurulmuş sayısızca devlet arasında yaşanan savaşlar esnasında birçok kez el değiştirmiş, bu bağlamda son olarak da Bizans-Türk-İslam çekişmelerine sahne olmuş ve nihayetinde de Türk-İslam şehri olmuştur. Malatya sahip olduğu coğrafi konum sebebiyle tarihin her döneminde “doğunun batısı, batının doğusu, doğunun başkenti” gibi unvanlar almış, Fırat, Dicle, Mezopotamya,

Akdeniz vadilerine açılan bir kapı olması sebebiyle üzerinde kurulan devletler için çok önemli bir savunma kenti de olmuştur.

İklim özelliklerine bakıldığında, oldukça sert bir iklime sahiptir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır. İlde tipik bir karasal iklim hüküm sürmektedir. Yılın büyük bir bölümü tamamen güneşli olmakla birlikte, sıcaklık farkı -21 ile +41 derece arasında değişmektedir. Yıllık yağış miktarı ortalama 382 mm'dir. İlde tarım için sulama zorunludur. Bu yüzden birçok bölgesinde baraj yapılmış, kuyu ve sondaj faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. İl topraklarının büyük bir kısmı bitki örtüsünden yoksundur. İklimin sahip olduğu özellikler, bitki örtüsünün kendi kendisini yenilemesini oldukça zorlaştırmaktadır. Doğal bitki örtüsü genelde step bozkırlarından oluşmaktadır.

Malatya ilinde gerçekleştirilen tarım faaliyetlerine bakıldığında, en önemli tarım faaliyet türleri buğday, arpa, mercimek, nohut, mısır, baklagiller ve yonca gibi tahıl ürünleridir. En önemli meyvecilik faaliyet türü kayısı, elma, üzüm, dut, ceviz, kiraz gibi meyvecilik faaliyetlerdir. Bunlar içinde kayısının Malatya için çok önemli bir yeri vardır. Malatya kayısının başkenti olarak bilinmektedir. Dünyadaki kayısı üretiminin %85 gibi çok yüksek bir oranını karşılamaktadır. En önemli sebze türleri kavun, domates, biber, karpuz, patlıcan, hıyar gibi ekonomik değeri fazla olan sebzelerdir. İl hayvan yetiştiriciliği için de çok elverişli bir yapıya sahiptir. İlde hayvan yetiştiriciliği çok önemli bir gelir kaynağıdır. Koyun, keçi, inek, tavuk ve yapılan barajlar vasıtasıyla da balık yetiştiriciliği ve balıkçılık faaliyetleri yapılmaktadır. Gerçekleştirilen sanayi faaliyetlerine bakıldığında imalat ve gıda sanayisi ağırlık oluşturmaktadır. Son yıllarda tekstil de çok önemli faaliyetler gerçekleştirilerek çok önemli iş yerleri açılmıştır. Bu ilde 4 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Ayrıca sahip olduğu jeolojik yapı gereği çok önemli maden yataklarına sahiptir. Türkiye'nin tek, dünyanın da sayılı profilit yataklarından biri Malatya Pütürge ilçesinde bulunmaktadır. Türkiye'nin en önemli demir yataklarından biri olan Hekimhan-Hasançelebi demir yatakları Malatya ilindedir. Malatya ilinde her yıl ortalama 200-250 milyon dolar değerinde ihracat ve yaklaşık 100 milyon dolar civarında da ithalat gerçekleşmektedir. İhracat oranının bu denli yüksek olmasında kayısının varlığı çok önemli bir etkidir. Her yıl yaklaşık 100 ülkeye kayısı ihracatı gerçekleşmektedir. Malatya ili çok önemli bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen turizm alanında fazla gelişmemiştir. Sahip olduğu potansiyelinin altında bir turizm girdisi olmaktadır. Tarih turizmi, inanç turizmi, doğa turizmi gibi çok önemli kaynaklara sahiptir. Fakat sahip olduğu bu potansiyel maalesef iyi bir şekilde değerlendirilemiyor.

Malatya ilinde ulaşım kara, demir ve hava yoluyla gerçekleşmektedir. Kara yolu vasıtasıyla Türkiye'nin her iline seferler düzenlenmekte, demir yolu vasıtasıyla hem İç Anadolu'ya hem de Doğu Anadolu ve Güney doğu Anadolu bölgesine geçiş yapılabilmektedir. Havayolu vasıtasıyla da İstanbul, Ankara ve İzmir'e uçuş seferleri düzenlenmektedir.

Malatya ilinin 13 ilçesi bulunmakta ve 2018 yılsonu itibariyle de 797 bin nüfusa sahiptir. Nüfusun en fazla olduğu ilçe Yeşilyurt'tur. Yeşilyurt'tan sonra ise Battalgazi ilçesi nüfusun en fazla olduğu ilçedir. Bu iki ilçenin nüfusu diğer ilçelerle kıyaslanamayacak kadar fazladır. En az nüfuslu ilçesi ise Doğanyol ilçesidir. Malatya ili gerek geçici mevsimlik göç için gerekse de kalıcı göç hareketleri için önemli bir konumda bulunmaktadır. Kayısı sezonu olan yaz aylarında çevre illerden on binlerce kişi çalışmaya gelmektedir. Ayrıca sürekli olarak Adıyaman, Elâzığ gibi illerden göç alırken, İstanbul, Ankara gibi metropol kentlere de yoğun bir şekilde göç vermektedir.

Hazırlanmış olan bu çalışmada Suriyeli mültecilerin Malatya ilindeki coğrafi dağılımları ve şehrin sosyo-ekonomik özellikleri üzerindeki etkileri tartışılacaktır. Bu hususta hazırlanan çoktan seçmeli sorulu anketle Suriyeli mültecilerin ve Malatyalı yerel halkın görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra ucu açık sorular da hazırlanmıştır. Bu sorularda mültecilerin ve yerel halkın fikirleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Sorular araştırmacı tarafından görüşmecilere yöneltilmiş, verilen yanıtlara göre seçenekler işaretlenmiş ve görüşmecilerden alınan bilgiler ek olarak anket kâğıtlarına not edilmiştir. Anket soruları Türkçe hazırlanmış olup görüşmeciyile Türkçe ve Kürtçe dilinde gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşme ve sohbet grupları gibi görüşme tekniklerine başvurulmuştur. Bu görüşmelerde görüşmeciler serbest bırakılmış ve sohbet kişilerin anlatımına göre şekillenmiştir. Saha çalışması süresince gözlem kayıtları not alınmış ve bunlar ulaşılan bulguların analizlerinde kullanılmıştır.

Anket çalışmasının yapıldığı saha için Malatya ilindeki Suriyelilerin nüfuslarının en fazla olduğu Yeşilyurt ve Battalgazi Belediyeleri'nin çeşitli mahalleleri, Akçadağ'da bulunan MABEK kampının bulunduğu civarlar ile iş olanaklarının fazla olduğu çeşitli mahalleler seçilmiştir. Yerli halkla görüşme ve anket çalışmaları Malatya ilindeki kırsal kesim ve şehirde bulunan insanlarla ayrı ayrı yapılmıştır. Bunu yapmadaki amaç kırsal kesim ile şehirde yaşayan yerli halkın Suriyeliler hakkındaki görüş farklılıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma ilde yaşayan Suriyelileri temsil etmektedir. Sınıfsal temelde tüm Suriyelileri ve

Malatyalı halkın temsiliyetinin sağlanması için birçok farklı mahallede araştırma ve anket çalışması yapılmıştır. Gözlemlenen bütün bilgi ve bulgular dikkatlice not edilmiş ve değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GÖÇ, GÖÇMEN, MÜLTECİ, SİĞİNMACI KAVRAMLARI

Göç kavramının tarihi insanoğlunun çevresini keşfetmeye başlayıp, bulunduğu yerden ayrılıp farklı bir bölgeye göç etmesiyle başlamaktadır. İnsanlık tarihi boyunca göçlerin yoğunlaşmasını ve uzak mesafeleri kat etmesini sağlayan önemli bir buluş tekerleğin icadıdır. Tekerleğin icadıyla beraber dünya üzerinde yaşayan insan toplulukları daha uzun mesafeler kat etmişlerdir. Bu göçler bazen zorunlu bir göç hareketi olarak gerçekleşirken bazen de kişilerin isteğine bağlı gönüllü bir şekilde oluşmuştur. Bu göçlerin ortaya çıkmasının en önemli sebeplerinden bazıları kabileler veya devletlerarası yaşanan savaş ve çatışmalar ile iklim olaylarından kaynaklanan kıtlık, doğal afetler, kuraklık, susuzluk, zengin otlak arayışları gibi zorunlu göçler veya daha çok eğitim ve ekonomik sorunlardır. İnsanlık tarihi boyunca yaşanmış sayısızca göç hareketi bulunmaktadır. Tarihte gerçekleşmiş en büyük göçler arasında Yahudi Göçü, Kavimler Göçü, Ege Göçleri, Babil Göçleri, Yeni Dünya'ya Göçler (ABD'ye), I. ve II. Dünya Savaşları esnasında gerçekleşen göçler ile günümüzde Afrika ve Orta Doğu'dan gerçekleşen göçler sayılabilir. Açıkçası insanlık tarihi boyunca gerçekleşen büyük göçler zorunlu göçlerdir ve yaşanan bu göç hareketlerinin en önemli sebepleri açlık, kıtlık, kuraklık ve savaş ortamlarıdır. Göç kavramı literatürde geniş bir yelpazeye sahip olduğu için hakkında yazılmış bir göç terimleri sözlüğü de bulunmaktadır.

“Göç ile ilgili kavramlar ve tanımlar, bir göç terimleri sözlüğü oluşturacak kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Göç konusu bireylerden topluma, ulus devletten uluslararası örgütlere kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Göçmen hangi yaşta olursa olsun, katıldığı toplumsal çevrede yeniden sosyalleşir” (Adıgüzel, 2018: 2).

1.1.Göç

“Göç; insanların, sosyal, ekonomik, siyasi veya doğal nedenlerden dolayı coğrafi olarak yer değiştirmesi biçiminde tanımlanabilir. Bu yer değiştirme uluslararası bir sınırı geçmek biçiminde olabildiği gibi, aynı devlet içinde de olabilir. Göçün biçimi ne olursa olsun

her türlü nüfus hareketleri göç tanımı içinde kendisine yer bulur” (Adıgüzel, 2018: 3). İnsanlar doğdukları yurtlarından zorunlu veya gönüllü olarak göç edebilirler. Yaşanılan bu göçlerin sonucunda insanlar yalnızca fiziksel olarak yer değıştirmezler, bununla beraber hayatlarındaki bütün ilişkileri tekrar kurarlar.

Fotoğraf 1: Suriye’den Türkiye’ye Doğru Gerçekleşen Göç Hareketi

“Göçmenler fiziksel bir mekândan bir başkasına giderken sadece elle tutulur, gözle görülür eşyalarını değil, tüm hayat tecrübelerini, yaşam biçimlerini, dillerini, kültürlerini, anılarını ve hayallerini de götürürler. Göç etmek aslında, birey ve aile için oldukça zor karar verilen, ‘bilinmeyen sulara yelken açmak’ ve risklerle dolu bir yolculuğa çıkmak demektir” (Adıgüzel, 2018: 3). Günümüzde bu tür riskleri medya ve iletişim araçlarında sıkça görmekteyiz. Avrupa’ya ulaşmak için Akdeniz’i küçük botlarla geçmeye çalışan mültecilerin çoğu Akdeniz’in soğuk ve karanlık sularında kaybolarak hayatlarını kaybediyorlar. Umuda yolculuk bazen başlamadan bitiveriyor. Ama çoğu kez bu tür riskleri düşünen yok çünkü açlık ve sefalet ile bitmek bilmeyen savaşlar ve çatışmalardan uzakta güzel bir yaşam umut ediyorlar. Bu riskleri düşünenler ise bile bile ölüme yürüyerek gidiyorlar.

“Göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değıştirme olayı olarak ifade edilir. Meydana gelen bu değışim kıtalararası, uluslararası, bölgelerarası, kırdan şehre ya da şehirden kıra şeklinde olabilmektedir” (Tümertekin ve

Özgüç, 2002: 308). ‘‘Sosyolojik açıdan göç, insan ve grubun çeşitli faktörler nedeniyle zaman ve mekânda yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen ve eylemin bitmesiyle etkileri devam eden süreçler bütünüdür’’ (Çakır, 2011:131). ‘‘Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğündeki tanımına göre göç; ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşıma, hicret, muhaceret olarak ifade edilmektedir’’ (TDK, 1988:556, Harunoğulları, 2016: 373).

Göç yalnızca coğrafyaya konu olmamış aynı zamanda tarih, sosyoloji, psikoloji, edebiyat gibi farklı alanlarda kendisine konu olarak yer edinebilmiştir. Edebiyat alanında bazı yazar ve şairler göç temalı konular işlemişlerdir. Örneğin; Nazım Hikmet Ran göç konulu şiirler yazarken, Yaşar Kemal ‘‘Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana’’ romanında Yunanistan’a göç eden Rumlar konu olarak eserinde işlemiştir. Aynı şekilde yine Yaşar Kemal ‘‘Karıncanın Su İçtiği’’ romanında ise Yunanistan’dan göç eden Türklerin durumunu romanında konu olarak seçmiştir. Günümüzde ise Ahmet Yorulmaz, Osman Çelik, Necati Cumalı, Mehmet Niyazi, Kemal Yalçın gibi göç romanı yazarları da göç alanında eserler vererek edebiyata konu edinmişlerdir. Bir başka örnekte ise Murathan Mungan; ‘‘Göç Yolları’’ adlı şiirde yaşanan göç olaylarını konu edinmiş ve çağımızın en önemli sorunlarından biri olan ‘‘göç’’ kavramını eserinde işlemiştir.

Fotoğraf 2: Avrupa’ya Gitmeye Çalışan Mülteciler

1.2.Göçmen

“Evrensel olarak kabul edilmiş bir ‘göçmen’ tanımı bulunmamaktadır. Göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, kendi özgür iradesiyle ve ‘kişisel rahatlık’ sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu terim, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek, kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için kabul edilmiştir”(Adıgüzel, 2018: 4-5).

Türkiye hukukunda bir yabancının Türkiye’de göçmen olabilmesi için Türk soyundan gelmesi, Türk kültürüne bağlı olması ve yerleşme amacıyla tek başına veya ailesiyle beraber Türkiye’ye gelmiş olması gerekir. Ayrıca göçebeler ve terör olayları yüzünden yaşadığı yerden zorunlu olarak ayrılan Türk vatandaşları da göçmen statüsüne girmektedir. Türkiye’de dört çeşit göçmen türü vardır. Bunlar; Türk soyundan gelen ve Türk kültürüne bağlı olan, yerleşmek için tek başına veya ailesiyle beraber Türkiye’ye gelip yerleşip ve devlet eliyle iskân edilmek istemeyen kişilere “**Serbest Göçmen**” denir. Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu kanun hükümlerine göre taşınmaz mal varlığı verilen kişilere “**İskânlı Göçmen**” denir. Ahıska Türkleri bu göçmen türüne örnektir. Türk soyundan olup Türk kültürüne bağlı olan ve yurdumuza yerleşmek amacıyla ailesiyle beraber gelenler “**Münferit Göçmen**” denir. Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelere ise “**Toplu Göçmen**” denilmektedir. Türkiye-Yunanistan ve Türkiye-Bulgaristan arasında gerçekleşen nüfus mübadelesi bu göçmen türüne örnektir.

1.3.Mülteci

“Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre mülteci; ırkı, dini,, tâbiyeti, belli bir toplumsal guruba mensubiyeti veya siyasî düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir”(Adıgüzel, 2018: 5).

Ülkemize Avrupa'dan gelen kişilere **“mülteci”** statüsü verilmektedir. Günümüzde Afrika kıtası ve Orta Doğu bölgesindeki birçok ülkeden ülkemize gelen kişiler mülteci olarak değerlendirilmiyor. Sadece Avrupa Kıtası'ndaki bir ülkeden ülkemize gelen kişiler mülteci olarak değerlendiriliyor.

1.4.Sığınmacı

“İlgili ulusal veya uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişidir. Eğer, kendilerine insani ya da diğer gerekçelerle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler” (Çiçekli, 2009: 49, Adıgüzel, 2018:6).

Türkiye'ye Avrupa Kıtası dışından gelenlere ise **“sığınmacı”** statüsü verilmektedir. Ancak sığınmacı terimi Türk hukuk sisteminde yer almamaktadır. Günümüzde Orta Doğu'daki ülkelerden, Afrika'dan ve Avrupa dışından ülkemize gelen kişiler sığınmacı olarak değerlendiriliyor.

2. OSMANLI DEVLETİ'NİN SON ZAMANLARINDA VE CUMHURİYET DÖNEMİNDE ANADOLU'YA GERÇEKLEŞEN GÖÇLER

Anadolu, dünya tarihinde farklı dinlere ve milletlere ev sahipliği yaparak genel itibariyle yerleşim amaçlı olsa da, tarihin her döneminde kıtalar arasında köprü vazifesi de görmüştür. Anadolu'nun insanı her devir misafirperver ev sahipliği, dini yükümlülüklerinin gereği ve insanlık vazifesi olarak yüreğini ve evini her zaman mazluma çaresize ve yurtsuza açmıştır. Evini, toprağını aşını hiç sıkılmadan paylaşmıştır. Günümüz Türkiye'sinin biçimlenmesine ve yapı taşlarının oluşmasına, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan ve büyük çapta Anadolu'nun etnik değişimine neden olan göç dalgaları önemli rol oynamıştır (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Tarih boyunca Anadolu başta iklim ve jeopolitik konumu olmak üzere, limanlar, otlaklar ve stratejik savunma güzergâhlarına sahip olmuştur. Bu özellikleri itibariyle ekonomik, sosyal, kültürel kimliğinden dolayı çekim merkezi haline gelmiştir. Gelen kitlesel göç dalgaları Osmanlı Devleti'nin ve sonrasında da Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal, etnik

ve kültürel yapısını büyük ölçüde etkilemiştir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Türkiye göç güzergâhının kavşak noktalarından birisi olmakla beraber, Türkiye'ye yönelen göçü belirleyen bazı unsurların ifade edilmesi gerekir. Bunlardan en öne çıkanı, komşu ülkelerdeki siyasi belirsizlikler ve çatışmaların bu ülke halklarının daha güvenli ve daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusunu arttırmış olmasıdır. Ayrıca, Türkiye'nin doğu ve batı arasındaki köprü ülke olması batılı ülkelere geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için ülkeyi çekici kılmış ve Türkiye gibi Avrupa'ya sınır olan ülkelere yönelmişlerdir. Bir diğer faktör ise, Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik açıdan daha iyi şartlar sunması sebebiyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici olmasıdır. Bütün bu nedenler Türkiye'yi ve kentlerini zorunlu göçlerin doğurduğu sonuçların etkisi altında bırakmıştır (Toksöz, 2012).

1787-1792 Osmanlı-Rus savaşları sonucunda Balkanlardan Anadolu'ya büyük göçler başlamış, bunu 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonraki göçler, 1912-1914 Balkan Savaşı, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 1923 Lozan Antlaşması sonrasındaki mübadele hareketleri ve daha sonraki yıllarda Balkanlarda süre gelen huzursuzluklar dolayısıyla Balkanlardan Türkiye'ye göçler ve 1990-1995 Bosna Savaşıyla devam etmiştir. Dönem dönem bile olsa yaklaşık 200 yıl boyunca Türkiye'ye yönelen bu göçler sonucu ülke genelinde birçok göçmen yerleşmesi oluşmuştur. Bu dağılımda fiziki ve beşeri coğrafya faktörlerinin önemi büyüktür (Balcı Akova, 2011).

1850'li yıllarda Kırım Tatarlarıyla başlayan göç dalgalarını, sonrasında Gürcü ve Çerkezler başta olmak üzere Dağıstanlılar, Çeçenler, Lazlar gibi Kafkaslarda yaşayan halklarla birlikte göç hareketleri devam etmiştir. Kuzeyden alınan bu göçlerin yanı sıra diğer bir önemli göç dalgasını ise bu topraklara yüzlerce yıl önce yerleşmiş Türklerle birlikte, bu bölgede yaşayan Arnavut, Boşnak, Pomak vb. diğer halklar oluşturmuştur. Bu bölgeler arasında Kırım Tatar Göçleri, Osmanlı topraklarına gerçekleşen ilk büyük çaplı Müslüman göç dalgasıdır. 1783 öncesi dönem de Kırım Tatarlarının Osmanlı topraklarına küçük gruplar halinde göçleri bulunmaktaydı. Ancak, dalga boyutundaki ilk büyük göç 1783 yılında Çarlık Rusya'sının Kırım'ı ele geçirmesiyle gerçekleşmiştir. Bundan sonraki Tatar göçlerinde 1890 yılına kadar Osmanlı-Rus savaşları belirleyici etken olmuştur (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Çerkez göçü en az Kırım Tatarları kadar dramatik sonuçları olan ve Anadolu'nun demografik yapısını etkileyen kitlesel göç olarak karşımıza çıkmaktadır. Aralıklı olarak I. Dünya Savaşı'na kadar 2,5 milyon civarında Çerkez göç etmek zorunda kalmıştır. Ancak bu göçmenlerin büyük bir kısmı, yaklaşık 1 milyon civarı göç yollarında hayatını kaybetmiştir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

19. yüzyılın başlarından itibaren Azerbaycan'dan da çok sayıda göçmen Anadolu'ya göç etmiştir. Özellikle 1877-1878 yılları arasında göçlerin yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca sadece I. Dünya Savaşı sırasında da yaklaşık 10.000 kişi daha Anadolu'ya göç etmiştir. 1 milyonun üzerindeki diğer bir göç dalgası ise Gürcü göçleridir. İlk olarak 1828-1829 yıllarındaki Osmanlı-Rus savaşı sonrasında başlayan Gürcü göçleri 1921 yılına kadar devam etmiştir (Bilgi, 2006).

Bir başka göç dalgası ise Arnavutlukların oluşturduğu göç dalgasıdır. İlk defa Anadolu'ya Fatih Sultan Mehmet zamanında getirilen Arnavutlar, 1468 senesinde İstanbul'un Arnavutköy semtine yerleştirilmiştir. Arnavutköy 1468 yılında Arnavut göçmenler tarafından oluşturulmuştur. Kültürümüzün temel taşlarından olan semtlere Arnavutköy, Arnavutkaldırımı, yemeklerimize Arnavut ciğeri, kişilik özelliklerine Arnavut inadı gibi adlar verdiğimiz Arnavutların, Anadolu'ya ilk göçleri, yaşadıkları Arnavutluk toprağının Osmanlı Devlet yönetimine geçmesiyle başlamıştır. Arnavutlar Osmanlı Devleti idari makamlarında en fazla görev almış etnik grubu oluştururlar. Osmanlı Devleti'nde sadrazamlık görevine getirilen 215 kişiden 35'i Arnavut'tur. Günümüzde ise, Türkiye'de 5 milyon kadar Arnavut olduğu düşünülmektedir (Bakay, 2007).

Anadolu'ya göçler incelenirken, özellikle 19. yüzyılda Polonyalıların Osmanlı topraklarına yaptıkları göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan Polonez köy (Adampol) olgusu dikkat çekici özelliktedir. Polonya Krallığı'nın 1830 yılında Rus topraklarına katılması sonucunda, 1831 yılı başlarında ülkenin entelektüel kesimini teşkil eden 10.000 kişi Polonya'dan göç etmiş, göç eden bu insanların bir kısmı da Osmanlı topraklarına gelmişlerdir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Bir diğer göç dalgasını oluşturan topluluk ise Araplardır. İlk Arap kökenli göçlerin de oluşmasında savaşın payı büyüktür. Gerek İslam'ın yayılma dönemlerinde ve gerekse de daha sonra Osmanlı ile yapılan savaşlarda Anadolu'ya yapılan seferler sonrasında, pek çok Arap ülkelerine dönmeyerek Anadolu'da kalmışlardır. Tarsus, Adana bölgelerindeki Arap Alevilerinin Anadolu'ya geliş sebebi ise ülkelerinde baskıya maruz kalmalarıdır. Bu

sebeplerin dışındaki Arap ailelerin Anadolu'ya yerleşmelerinin temel nedeni ise genelde ticarettir. Arap göçünün en son dalgası ise Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşanmıştır. I. Dünya Savaşı öncesinde Suriye bölgesinde Avrupa devletlerinin desteklediği Arap milliyetçiliği hareketinin giderek radikal bir boyut kazanması üzerine, 1916 yılında Şerif Hüseyin önderliğindeki Arap isyanı bastırılmıştır. Suriye, Hicaz ve Mezopotamya bölgelerindeki 5 bin civarındaki aileye yaklaşan Arap nüfusu, İç ve Batı Anadolu bölgelerine nakledilmişlerdir (Özdemir, 2007).

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna'yı işgal ettikten sonra 1918'e kadar Bosna'dan Anadolu'ya dört büyük göç dalgası olmuştur. İlk büyük göç 1878 yılında Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna'yı işgalinden hemen sonrasındadır. İkinci göç 1882 yılında gerçekleşmiştir. Üçüncü göç dalgası "Dzabic Hareketi" ile 1900 yılında gerçekleşmiştir. Dördüncü dalga ise 1908 yılında gerçekleşmiştir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Osmanlı Devleti'ne gelen göçler arasında çok sayıda Yahudi de bulunmaktadır. Kırım'dan gelen Yahudiler arasında Kırımçaklar (Türki dilde konuşan Rabbini Yahudileri) ve Karaylar vardı. Kafkaslardan Dağlı Yahudiler (Tatlar) ve Gürcistan Yahudileri geldiler. Balkan Yahudi göçmenleri büyük ölçüde Sefarad Yahudilerinden (Kuzey Akdeniz Yahudileri) oluşmaktaydı. Bu Sefarad Yahudileri 15. yüzyılın sonlarında İspanya ve Portekiz'den kovulan Yahudiler'dir. Ama aralarında Romaniyotlar ve Eskenaziler de bulunuyordu. Göçmenler arasında çareyi Osmanlı topraklarına gitmekte bulan Yemenli, Buharalı ve Hindistanlı Yahudiler de vardı (Karpas, 2010).

Anadolu'ya göçler, Osmanlı'nın son dönemindeki göçler kadar yoğun olmasa da, Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Anadolu'ya göç eden bu insanların diğer bir ortak özelliği ise, son derece trajik kayıplar, acılar yaşadktan sonra Anadolu'ya gelmiş olmalarıdır. Türkiye önemli uygarlıkların yaşandığı bir coğrafya olarak kabul edilmektedir. Böylesine bir göçmenler kazanı ve uygarlıklar sentezi üzerinde kurulmuş olan devletlerin göçlerle gelen toplumsal, siyasal ve yönetsel sorunlar için çeşitli önlemler aldığı ve çözümler ürettiği bilinmektedir. Göç dalgaları Cumhuriyet dönemi sonrasında da devam etmiştir. Cumhuriyet döneminin en önemli ve ilk göç hareketi, 1923 yılında esasları belirlenen Türk-Yunan mübadelesi ile gerçekleşmiştir. Bu göç hareketiyle, anlaşma isminden de anlaşılacağı üzere karşılıklı gerçekleşmiştir. 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin geldiği bilinmektedir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Yugoslavya-Makedonya'dan Türkiye'ye gelen kitlesel göçler diğer bir önemli göç hareketidir. Makedonya'da yaşayan Türklerin, Türkiye Cumhuriyeti'ne ilk göç akımı 1924 yılında gerçekleşmiştir. Bunu 1936 yılındaki ikinci göç dalgası izlemiştir. Tüm bu göç dalgalarında, bu topraklardaki yönetimlerin izlemiş oldukları politikalar ve Türklere uygulanan baskılar etken olmuştur. Tito'nun Türkiye'yi ziyaret ettiği 1953 yılında imzalanan "Serbest Göç Anlaşması" ile birlikte, Makedonya'dan Türkiye'ye üçüncü göç furyası başlamıştır (Bozkurt, 2010).

Yugoslavya'dan Türkiye'ye toplam 77.431 aileye mensup 305.158 kişi göç etmiştir. Bu ailelerden 1950 yılına kadar gelenlerden 1.494 kişi devlet tarafından iskân edilmiştir. Ailelerin diğer bölümü serbest göçmen olarak Türkiye'ye yerleşmişlerdir (Köy Hizmetler Genel Müdürlüğü, 1996).

Bulgaristan'dan gelen göçler, aynı zamanda kitlesel göç hareketlerini de içermesi açısından önemlidir. Cumhuriyet döneminde Anadolu'ya gerçekleşen büyük göç dalgalarından bir diğeri de Bulgaristan'dan gelen göç hareketleridir. Bulgaristan'dan göçler aralıklarla 1989 yılına kadar sürmüştür. Bu süre içinde yaklaşık 800 bin kişiye ulaşan Bulgaristan'dan göçler, dört aşamada gerçekleşmiştir. 1925 yılındaki Türk-Bulgar ikamet sözleşmesi ile 1949 yılına kadar 218.998 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. 1946 yılında Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin ilanından sonra, 1949-1951 döneminde Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen toplam göçmen sayısı 156.063'tür. 1968-1979 yılları arasında da "Türkiye-Bulgaristan Yakın Akraba Göçü Anlaşması" çerçevesinde 116.521 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Bulgaristan'dan son göç hareketi 1989 yılında Türk kökenli Müslüman Bulgar vatandaşlarının, Bulgar hükümeti tarafından Türkiye'ye göçe zorlanmaları ile başlatılmıştır (Doğanay, 1996).

Ayrıca göç hareketi Romanya'dan 19.865 aileye mensup 79.287 kişi 1923-1949 yılları arasında iskânlı göçmen olarak Türkiye'ye gelmiştir. Ek olarak 43.271 kişide serbest göçmen olarak gelmiş ve daha önce gelen yakınlarının yerleştiği yerlere yerleşmişlerdir. 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişi göç ettirilmiştir. 2. Dünya Savaşı ile birlikte Doğu Lejyonlarındaki bazı kişilerin de yeni vatanı Türkiye olmuştur. Doğu lejyonları, 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanya'sı saflarında savaşan ve doğu halklarından oluşan lejyonlardır. Özbekler, Kazaklar, Kırgızlar, Türkmenler, Karakalpaklar, Balkarlar, Karaçaylar, Azeriler, Dağıstanlılar, İnguşlar, Çeçenler olmak üzere Müslüman halklardan oluşturulmuştur. 1979'da yaşanan İran İslam Devrimi sonrasında, İran'dan Türkiye'ye bir milyona yakın insan göç

etmiştir. Etnik köken bakımından çoğunluk Azeri olmak üzere Fars ve Kürt kökenliler yer almaktadır (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

1980’li yılların başında gerçekleşen Afgan göçünün oluşumunda Sovyet-Afgan savaşı önemli bir role sahiptir. 1982 yılında Sovyetler Birliği’nin Afganistan’ı işgal etmesi sonrasında başlayan savaş nedeniyle, o bölgedeki birçok Türk kökenli Türkiye’ye gelmiştir. Gelenler arasında Özbekler kadar Uygurlar, Kazaklar ve Kırgızlar da bulunmaktadır. Kuzey Irak’ta yaşanan Halepçe Katliamı sonrası 1988 yılında 51.542 kişi Türkiye’ye göç etmiştir. Körfez Savaşı sonrasında ise 467.489 kişi kaçarak Türkiye’ye gelmiştir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

Ayrıca Yugoslavya’nın parçalanması sonucu Balkanlarda ortaya çıkan kargaşa, iç savaş ve kaos neticesinde bu bölgeden Türkiye’ye çeşitli göç hareketleri gerçekleşmiştir. Örneğin 1992-1998 yılları arasında Bosna’dan, 1999 yılında ise Kosova’da yaşanan savaş olayları yüzünden bu ülkelerden Türkiye’ye yaklaşık 20 bin kişi, 2001 yılında da Makedonya’dan 10.500 kişi Türkiye’ye göç ederek, Türkiye’yi yeni yurtları olarak görmüşlerdir. Nisan 2011-Nisan 2018 yılları arasında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli Türkiye’ye sığınmıştır. Sonuç olarak Türkiye’nin çeşitli şehirlerinde kurulan geçici barınma merkezlerinde birçok Suriyeli sığınmacı Türkiye’de konaklamaktadır. Anadolu tarihinin son yüz yılında yaklaşık 6 milyona yakın göçmen, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti sınırları içine yerleşmiştir. Göçmenlerin yarısı devlet imkânları ile yerleştirilmiştir ve istihdam sağlanmıştır. Diğer yarısı genelde daha önce gelen eş-dost ve akrabalarının yakınına yerleşmişlerdir (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019).

3.SURİYE’DEN TÜRKİYE’YE GÖÇ HAREKETLERİ

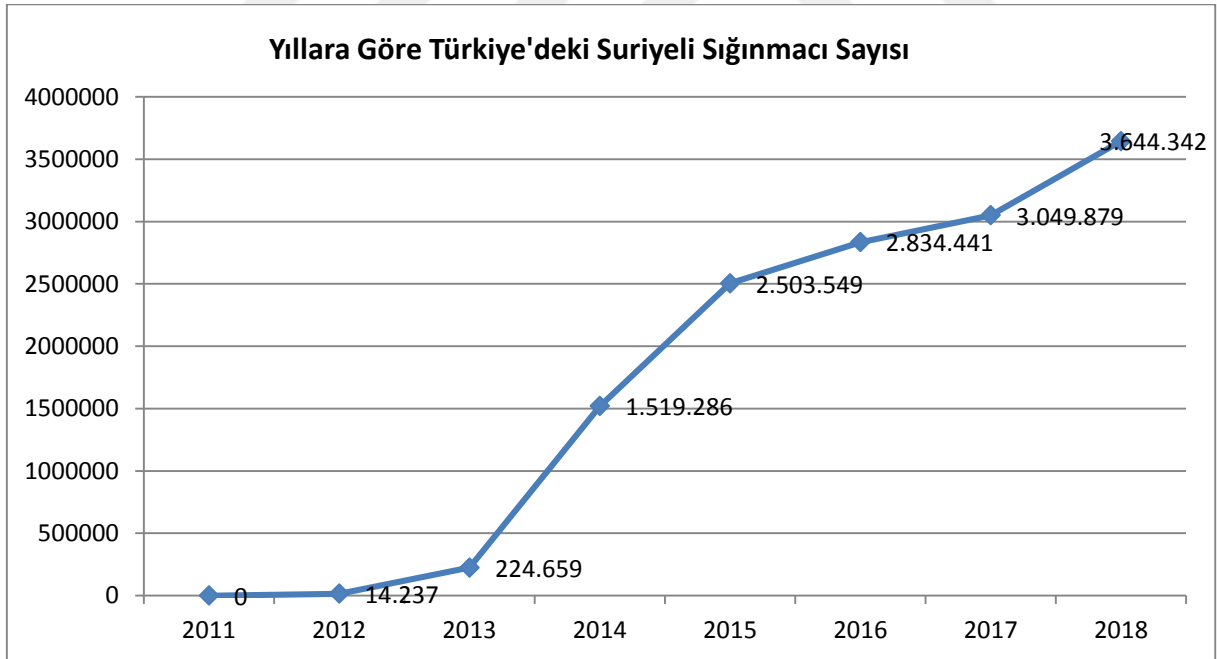
Türkiye bulunduğu coğrafi konum itibariyle çevresindeki komşu ülkeleriyle gerek tarihi gerekse kültürel bağlamda olan tarihsel bağlarından ayrıca dini ve ırkî yakınlıklarından dolayı geçmişten günümüze sürekli bir sığınma merkezi olarak görülmüştür. Bu sebepten ötürü oluşan her kargaşa ortamında insanların sığındıkları güvenli bir liman olmuştur. Özellikle son 200 yıldır Anadolu önemli derecede çevresinden göç alan bir göçmen merkezi olmuştur. “Konumu ve çevresindeki ülkelerde yaşanan siyasi gelişmelerden dolayı her yıl

binlerce mülteci ve kaçak göçmen Türkiye sınırlarını zorlamaktadır” (Deniz, 2009:1-2, Harunoğulları, 2016:380). Türkiye Orta Asya ırklarından, Afganistan’dan, Pakistan’dan, Körfez ülkelerinden, Kafkaslardan, Balkanlardan, Kuzey Afrika’dan ve son yıllarda ise Orta Doğu ülkelerinden önemli derecede göç alan bir ülke konumuna gelmiştir. Bu göçlere en son eklenen ve de en yoğun olan göç dalgası Suriyelilerin oluşturduğu göç dalgasıdır. “Suriye’de ilk eylem 15 Mart’ta Deraa kentinde meydana gelmiştir. Suriye Muhaberati Deraa’lı doktor bir kadın ve başka bir kadının, Mısır lideri Hüsnü Mübarek’in yönetiminin yıkıldığı gün telefonda birbirlerine ‘Tunus’ta Zeynel Abidin, Mısır’da Mübarek gitti, darısı bizim başımıza!’ şeklinde temennide bulduklarını telefonlarının dinlenmesi yoluyla öğrenmişlerdir. Gözaltına alınan iki kadın ağır işkenceye maruz kalmış ve iki kadını küçük düşürmek amacıyla saçları kesilip serbest bırakılmıştır” (Özgünay, vd. , 2013: 108). Böylece Suriye’de ölümler kesilemez bir iç savaş ortamı başlamış ve bunun sonucunda milyonlarca insan göçe zorlanmış, yüzbinlerce insan ölmüş bir o kadarı da yaralanmıştır. “Suriye ile aramızdaki tarihi, kültürel ve komşuluk bağları sebebiyle Suriyeli sığınmacıların en fazla göç ettiği ülke Türkiye’dir” (Harunoğulları, 2016: 380). Suriyelilerin Türkiye’ye göç etmelerinin sebebi de sınıra coğrafi olarak yakın olması ve bu sebepten ötürü ulaşım kolaylığı ve Türkiye’nin onları koruyacaklarına olan güvenleridir. Sınıra yakın olduğu için rahatlıkla yolculuk edebilirler ve diledikleri zamanlarda daha doğrusu kendi ülkelerinde iç kargaşa durumunun sakin olduğu dönemlerde kolaylıkla evlerine dönüp ziyaretlerde bulunabilirler. Nitekim çevremizdeki Suriyeli mültecilerden birçoğu 4-5 ay aralığında ülkelerine geçiş yapıp tekrar geri geliyorlar. Türkiye bölge ülkeleri içinde her alanda en gelişmiş ülke konumundadır ve bu sebepten ötürü kendilerini burada güvende hissedeceklerini düşünüyorlar. “Ayrıca ülkemiz tüm İslam coğrafyasında Müslüman hakların koruyucusu olarak görülmektedir” (Harunoğulları, 2016: 380).

“Türkiye’ye olan ilk mülteci geçişi 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişiden oluşan bir Suriyeli gurubun Hatay’ın Yayladağı ilçesindeki sınırı geçmesi ve Türkiye’ye girmesi ile göç başlamıştır”(Güçer vd. , 2013:2). “Türkiye, bu tarihten itibaren Suriyelilere yönelik “açık kapı politikası” uygulayacağını ilan etmiştir” (ORSAM, 2015: 12) Suriye’de yaşanan iç savaş zamanı içinde Arap, Kürt, Türkmen gibi çeşitli grupların büyük gruplar halinde ülkemize olan göçünü arttırmıştır. Bu ülkede 2011 yılından beri devam eden iç savaş ve çatışmalar, ABD, Rusya ve başta Avrupalı aktör devletlerin duruma müdahalesi ile binlerce insan hayatını kaybetmiş milyonlarcası da göç etmek zorunda kalmıştır. “Ekim 2011’de İçişleri Bakanlığı’nın aldığı karar ile Türkiye’de kayıtlı olan Suriyeli sığınmacılara “geçici

koruma statüsü’’ verilmektedir. Geçici koruma statüsü ile Suriyelilere sınırsız kalış, zorla geri gönderilmemeye karşı koruma ve acil ihtiyaçlara yanıt veren kabul düzenlemelere erişimi içerecek şekilde koruma ve yardım sağlamaktadır. Bunun dışında kamplarda yaşayanlara barınma, gıda, eğitim, sağlık, suya erişim gibi imkânlar sağlanmaktadır. Kamp dışında yaşayan ve çoğunluğu oluşturan gruba ise kayıt yaptırmaları halinde sadece sağlık ve ilaçlara ücretsiz erişim hakkı tanınmaktadır. Çeşitli sebeplerle kayıt yaptırmayanların ise hiçbir hakkı bulunmamaktadır’’ (ORSAM, 2015: 13). AFAD raporlarına göre Ekim 2012 yılında Türkiye’deki Suriyeli mülteci sayısı 140 bin iken 2014 yılında bu sayı 900 bini bulmuştur (AFAD, 2014:3). 2015 Kasım ayında ise bu sayı 2 milyon 620 bin 553 kişi olmuştur. ‘‘2016 yılında ise Türkiye’deki toplam Suriyeli resmi rakamlara göre 2 milyon 749 bin 140 olmuştur ‘’(UNHCR, 2015-2016). ‘‘İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 20 Aralık 2018 tarihi itibariyle Türkiye’deki toplam Suriyeli sayısını açıklamış olup, açıklamaya göre toplam 3 milyon 618 bin 624 kişi olmuştur. Bu kişilerin 1 milyon 963 bin 553’ü erkeklerden, 1 milyon 655 bin 71’i ise kadınlardan oluşmuştur. Bir önceki aya göre 24 bin 392 kişi artmıştır ‘’(GİGM, 2018). Ayrıca İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun 18 Şubat 2019 tarihli açıklamasında mevcut Suriyeli mülteci sayısının 3 milyon 644 bin 342 olarak belirtmiştir.

Grafik 1: Yıllara Göre Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacı Sayısı (AFAD, 2018)

Ülkemize gelen Suriyeli mülteciler için Türkiye’nin çeşitli illerinde AFAD tarafından konteyner kent ve çadır kent şeklinde geçici barınma merkezleri kurulmuştur. Yapılan araştırmalarda kamp içinde yaşayanların kamp dışında yaşayan sığınmacılardan daha iyi

olanaklara sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak kamplara giriş ve çıkış işlemleri sıkı bir şekilde kontrol altında tutulduğu için ve ancak izinlerle kamptan çıkış mümkün olduğu için mültecilerin çoğu kamplarda kalmak yerine kamp dışında bir yerde kiralık ev tutup yaşamayı tercih etmektedirler. Yasal yollarla Türkiye'ye giriş yapanlar kamp dışında kalmaktadırlar. Ülkemize yasadışı, pasaportsuz bir şekilde giren Suriyeliler ise kamplara gönderilmektedir.

Fotoğraf 3: Suriye İç Savaşı Sonrasında Meydana Gelen Göçler

AFAD Ekim 2018 tarihinde geçici barınma merkezleri bilgilerini güncellemiştir. Bu bilgilere göre ülkemizdeki toplam Suriyeli sayısı 3.577.792 kişidir. Geçici barınma merkezlerinin toplam mevcudu 178.965'tir. Geçici barınma merkezlerinde bulunan toplam Suriyeli sayısı 174.256'dır. Geçici barınma merkezlerinin bulunduğu iller Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana ve Malatya'dır. Toplam 11 konteyner kent ve 9 tane de çadır kent olmak üzere 20 geçici barınma merkezi bulunmaktadır. Bunlardan 5 tanesi geçici süreyle kapatılmıştır. Çadır kentle konteyner kent arasında pek bir fark bulunmamakta, ikisi de aynı işlevi görmekte olup aynı özellikleri taşımaktadırlar. 27.675 çadır ve betonarme bölme ve 30.138 konteyner bulunmaktadır. Çadır ve betonarmelerde kalan kişi sayısı 54.703 yani %30,6'sını oluştururken, geriye kalan 124.262 yani %69,4 kişi ise konteynerde kalmaktadır. Bu barınma merkezlerinde toplam

ŞEHİR	BARINMA MERKEZİ	KONTEY. SAYISI	NÜFUSU
1	Altınözü Konteyner kenti	2.056	8.179
HATAY 2	Yayladağı Konteyner kenti	776	3.670
3	Apaydın Konteyner kenti	1.181	5.045
4	Güveççi Çadır kenti **	824 Çadır	0
1	İslahiye Çadır kenti **	1.552 Çadır	0
G. ANTEP 2	Karkamış Çadır kenti **	1.578 Çadır	0
3	Nizip 1 Çadır kenti **	1.873 Çadır	0
4	Nizip 2 Çadır kenti	908 Çadır	3.732
1	Ceylanpınar Çadır kenti	4.972 Çadır	17.100
Ş. URFA 2	Akçakale Çadır kenti	6.461 Çadır	21.057
3	Harran Konteyner kenti	2.069	9.729
4	Suruç Çadır kenti	7.028 Çadır	16.546
1	Öncüpınar Konteyner kenti	3.089	9.898
KİLİS 2	Elbeyli Beşiriye Konteyn.	3.586	14.266
MARDİN	Midyat Çadır kenti **	1.053 Çadır	0
K. MARAŞ	Merkez Konteyner kenti	5.008	16.309
OSMANİYE	Cevdetiye Konteyner kenti	3.352	13.585
ADİYAMAN	Merkez Çadır kenti **	2.302	0
ADANA	Sarıçam Konteyner kenti	6.136	26.176
MALATYA	Beydağı Konteyner kenti	1.977	8.964

** Geçici Olarak Kapatılan Kamplar

Tablo 1:Türkiye'deki Suriyelilerin Kaldığı Geçici Barınma Merkezleri (AFAD, 2018)

174.256 Suriyeli sığınmacı ile 4.709 Iraklı sığınmacı olmak üzere toplam 178.965 kişi yaşamaktadır (AFAD, 2018).

Yukarıdaki tabloda belirtilen kamplarda kalan Suriyeli mültecilere eğitim ve sağlık hizmetleri verilmektedir. Suriyelilere verilen eğitim hizmetlerine bakıldığında; geçici barınma merkezlerinde 83.246 öğrenci, devlet okullarında 381.593, geçici eğitim merkezlerinde 138.387, açık okullarda ise 9.620 kişi, toplamda ise 612.846 Suriyeli öğrenci okumaktadır. Bu öğrencilerin sınıf seviyelerine bakıldığında; okul öncesi 33.397, ilkokul da 378.304, ortaokulda 141.278, lise ve diğerlerinde 59.867 kişi eğitim görmektedir. Yetişkin eğitimlerine bakıldığında ise; mesleki eğitimde 87.168, genel eğitimde ise 216.060 kişi eğitim almaktadır (AFAD, 2018).

Sağlık hizmetlerinde ise geçici barınma merkezlerinde çalışan kişi sayısına bakıldığında 156 Türk doktor, 186 Türk sağlık personeli, 109 Suriyeli doktor, 137 Suriyeli sağlık personeli hizmet vermektedir. Türkiye genelinde sağlık hizmetleri olarak poliklinikte 34.501.808, hastanede yatan 1.423.844 hastaya bakım yapıp, 302.470 doğum olayı gerçekleşmiş ve 1.188.606 ameliyat yapılmıştır (AFAD, 2018).

4. SURIYELİLERİN TÜRKİYE'YE MALİYETİ

Türkiye 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaştan en fazla etkilenen ülkedir. Bunun nedeni bulunduğu jeopolitik konum, tarihsel ve kültürel bağ ile Türkiye'nin Avrupa'ya geçiş için bir transit ülke konumunda olmasıdır. Ancak yaklaşık 8 yıldır Suriye'de devam eden iç savaş sebebiyle Türkiye'nin bütçesinden şimdiye kadar milyarlarca dolar harcanmıştır. Ülkemizde yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli mülteci yaşadığı için bu harcamalar Suriyeliler Türkiye'de buldukları sürece devam edecektir. Suriye'de iç savaşın başlamasından sonra Türkiye nüfusunun aniden kalabalıklaşması ile birlikte istihdam alanında önemli değişiklikler yaşanmıştır. 2011 yılından 2018 yılına kadar Türkiye'de işsizlik oranları artmaya başlamıştır. TÜİK tarafından açıklanan en son verilere bakıldığında Türkiye'deki işsizlik oranı %10,8 olarak açıklanmıştır. Bu oranın önemli bir sebebi ülkemizde ucuz işgücü olarak çalışan milyonlarca Suriyeli mültecinin varlığıdır. Maliyetlerinin düşük olması ve kayıt dışı çalışmaları sebebiyle Suriyeli mülteciler ülkemizde işverenler tarafından ilk olarak tercih edilen kişilerdir. Suriyeli mültecilerin ülkemize bir başka etkisi ise konut alanında yaşanan fiyat artışları olmuştur. Özellikle 2012 yılından beri ev kira fiyatlarında %10'a varan

yükselişler yaşanmıştır. Kira fiyatlarındaki yükselişler özellikle İstanbul gibi metropoliten şehirlerde daha ciddi oranda kendini hissettirmiştir. Türkiye'nin mültecilere yaptığı harcamalar içinde en fazla beslenme ve sağlık giderleri gelmektedir. Tüm kamu hizmetlerinden yararlanan Suriyeliler için Türkiye bu güne kadar 31 milyar dolar (\$) harcama yapmıştır. 2017 yılında Sağlık Bakanı'nın yaptığı açıklamalara göre Türkiye, AFAD için 5 milyar 586 milyon 594 bin lira, güvenlik ve kamu düzeni hizmetleri için 9 milyar 228 milyon 707 bin lira harcamıştır. Bunun yanı sıra sağlık hizmetleri için 16 milyar 30 milyon 111 bin lira, eğitim hizmetleri için 15 milyar 489 milyon 968 bin lira, belediyeçilik hizmetleri için 17 milyar 527 milyon 481 bin lira harcama yapmıştır (AFAD, 2018).

Türkiye diğer ülkeler içinde dünyada en fazla mülteci bulunduran ülke konumundadır. Ülkemizde çeşitli ülkelere yaklaşık 4,5 milyon mülteci barınmaktadır. Bunların 3,5 milyonunu Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır. Suriye'den göç eden yaklaşık 6 milyon Suriyelinin %52'si Türkiye'dedir. Buna karşın Avrupa ülkelerinin tamamı ise yaklaşık 1,4 milyon mülteciye kapılarını açmıştır. Dünyada kendi nüfusuna oranla en fazla mülteci barındıran ülke ise 1,1 milyon kişi ile Lübnan'dır. Dünyadaki diğer ülkelerin barındırdığı mülteci sayısına bakıldığında ise Pakistan 1,6 milyon, İran 980 bin, Etiyopya 736 bin, Ürdün 664 bin, Kenya 552 bin, Uganda 428 bin, Çad 420 bin, Sudan 356 bin, Almanya 316 bin, Rusya 314 bin, Çin 299 bin mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Almanya bu rakamla Avrupa'da en fazla mülteci barındıran ülke konumundadır. Ayrıca Afganistan 280 bin, Kamerun 280 bin, Fransa 273 bin, ABD 271 bin, Mısır 226 bin, Hindistan 200 bin, İsveç 169 bin, Kanada 153 bin, Avusturya 153 bin, İngiltere 119 bin, Ruanda 132 bin, İtalya 118 bin, Malezya 97 bin, Cezayir 94 bin, Hollanda 88 bin, Norveç 50 bin, Avustralya 35 bin, Belçika 35 bin, Danimarka 16 bin, Yunanistan 16 bin mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Avrupa'daki toplam mültecilerin %4,2'si Almanya'dadır (*Global Humanitarian Assistance Report 2017*,).

Dünyada Suriyeli mültecilerin barındığı ülkelere bakıldığında ise Türkiye 3,5 milyon, Lübnan 1 milyon, Ürdün 650 bin, Almanya 300 bin, Birleşik Arap Emirlikleri (UAE) 240 bin, Irak 230 bin, Kuveyt 155 bin, Mısır 117 bin, İsveç 110 bin, Macaristan 72 bin, Avusturya 40 bin, Kanada 39 bin, Hollanda 31 bin, Libya 27 bin, Ermenistan 20 bin, Danimarka 19 bin, Bulgaristan 17 bin, ABD 16 bin, Belçika 16 bin, Norveç 14 bin, Singapur 14 bin, İsviçre 13 bin ve Fransa 12 bin Suriyeli mülteciyi barındırmaktadır. Kamuoyunda her fırsatta şov yapan Kanada ise mültecilerin sadece %0,6'sını barındırmaktadır (*Global Humanitarian Assistance Report 2017*,).

Global Humanitarian Assistance Report (GHAR) 2017 verilerine göre, Türkiye 2016 yılında 6 milyar dolar insani yardımda bulunmuştur. 2015'e göre %119'luk bir artış söz konusudur. Türkiye'nin yardımlarının %99'u Suriyeli mültecilere, %1'i ise diğer ülkelere yapılan yardımları kapsamaktadır. Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri'nden (ABD) sonra en çok insani yardımda bulunan ülke konumundadır. Öyle ki Avrupa Birliği'nin (AB) kurum ve kuruluşlarının gerçekleştirdiği insani yardım 2,3 milyar dolardır. ABD ve Türkiye'nin yapmış oldukları insani yardımlar bütün yardımların üçte ikisine karşılık gelmektedir. Türkiye'nin nasıl bir yük altına girdiğini ise oranları Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) ile karşılaştırdığımızda daha iyi anlayabiliyoruz. Buna göre Türkiye'nin yapmış olduğu insani yardımların GSMH'ye oranı %0.75 iken, ABD'nin yapmış olduğu insani yardımların GSMH'ye oranı ise %0.03'tür (Aygül, 2018: 79).

Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Türkiye nüfusuna oranı yaklaşık %4,5'dir. Bu oran Türkiye ekonomisini ciddi derecede etkilemiştir. Türk ekonomisi özellikle 2000 yılından sonra ciddi bir büyüme yaşamıştır. Suriyelilerin Türkiye'ye ilk geldikleri yıl olan 2012 yılında ülkemizin Gayri Safi Yurt İçi Hasılası (GSYİH) 10.500 \$ olmuştur. Ekonomik büyüme hızlı bir şekilde devam etmiştir. 2017 yılında Türk ekonomisi %7,4 büyüme ile G-20 ülkeleri içindeki en hızlı büyümeyi gerçekleştirmiştir (Üçkuyu, 2018).

Kuyumcu ve Kösematoğlu'nun 2017 yılında yazdıkları makalelerinde Morgan Stanley ekonomisti Ercan Ergüzel'in görüşüne göre; ülke içindeki güçlü tüketimde 2011 yılından bu yana kadar Türkiye'ye gelen Suriyeliler de etkili olmuştur. Çünkü onların günlük temel ihtiyaçları Türkiye ekonomisi içerisinde karşılanmaktadır. Ergüzel'in raporunda bu görüşe destek olarak tarım sektöründeki son dönemde görülen bu büyümenin 2005 yılından beri görülen en yüksek oran olduğu söylenilmektedir (Kuyumcu ve Kösematoğlu, 2017, Üçkuyu, 2018).

ORSAM ve TESEV'in birlikte hazırladığı "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri" isimli raporda kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacıların temel ihtiyaçlarının ve Suriye'ye doğrudan yapılan yardımların büyük çoğunluğunun yerel firmalar tarafından karşılandığı belirtiliyor. Bu rapora göre Suriyeli mültecilerin varlığı, özellikle tekstil ve gıda alanında faaliyet gösteren firmalara fırsat yaratmaktadır (ORSAM & TESEV, 2015, Üçkuyu, 2018).

Semih Tümen'in American Economic Review'de yayınlanan makalesine göre Suriyelilerin göçünden etkilenen bölgelerde kiralarda ortalama %5,5'lik bir artış söz

konusudur. Ancak kalitesi düşük olan evlerde bu kira artışının %1,7, kalitesi yüksek olan evlerde ise kira artışları %11 olarak dikkat çekmektedir. Bu oranlar göçmenlerin bulunduğu illerin gelişmişlik seviyesine göre değişmektedir. Tümen'e göre bu farkın sebebi göçten etkilenen bölgelerdeki yerli halkın daha yüksek kalitedeki evlere talep göstermesidir (Tümen, 2016, Üçkuyu, 2018).

Göçten etkilenen illerdeki tüketici fiyatları konusunda da farklı görüşler söz konusudur. Örneğin Gaziantep ve Kilis gibi illerde enflasyon oranı Türkiye ortalamasının üzerine çıksa da, yapılan akademik çalışmalarda kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu sektörlerdeki ürünlerin fiyatlarının %4 oranında düştüğü gözlemleniyor. Suriyeli mültecilerin kayıt dışı sektörlerde istihdam edilerek, iş gücü maliyetlerinin düşürülmesi bu gelişmenin sebebi olarak görülüyor (Tümen 2016, Üçkuyu, 2018).

Kuyumcu ve Kösematoğlu (2017)'nin alıntılıdığı BDDK verilerine göre ise 2016'nın ilk çeyreğinde Suriyelilerin Türk Bankalarındaki mevduatları 408 milyon doları geçmiş durumda. TOBB'un şirketler üzerine en son istatistiği incelediğinde, Suriyeli şirketler dikkat çekiyor. 2016 yılının Ağustos ayında kurulan yabancı sermayeli şirketlerin ülkelere göre dağılımına bakıldığında, 148 şirket ile Suriye sermayeli limited şirketler ilk sırada yer alıyorlar. Bu şirketler Türkiye ekonomisinde toplamda 39 milyon TL'lik sermaye ile faaliyet gösteriyorlar. Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisine ilişkin bir diğer etkisini "işsizlik" başlığı altında inceleyebiliriz. Suriyelilerin Türkiye'ye gelmeye başladığı 2011 yılından itibaren ülkedeki işsizlik oranında hızlı bir artış meydana gelmiştir. 2016 Eylül'de %10,3'ten %11,3'e ilerleyen işsizlik oranı, 2017'nin başında %12'ye kadar çıkmıştır. TÜİK'in işsizliğe dair son verilerinde ise bu oran %10,8'dir (Üçkuyu, 2018).

Suriyeli sığınmacıların iş piyasalarına olan etkisi konusunda araştırdığımız akademik yayınların farklı sonuçlara ulaştığı görülmektedir. Örneğin, Tümen (2016)'in çalışmasına göre yoğun göç alan illerde işsizliğin göç almayan bölgelere göre %0,77 oranında yükseldiği, iş gücüne katılımın ise %1,03 oranında düştüğü görülüyor. Esen ve Binatlı (2017)'nin çalışmasındaki istatistik modellerine göre ise Suriyeli sığınmacı sayısının yoğun olduğu bölgelerde işsizliğin yüksek olduğu, kayıtlı ve kayıt dışı istihdamın da azaldığı hesaplanıyor (Tümen, 2016, Esen ve Binatlı, 2017, Üçkuyu, 2018).

Kuyumcu ve Kösematoğlu (2017)'na göre Türkiye'ye geldikten sonra mülteci kamplarına yerleştirilen Suriyelilerin %85'ten fazlası çalışmak için kamplardan ayrılmış durumda. Ayrıca 2016'nın Ocak ayına kadar Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de çalışması için

gerekli düzenleme yapılmamıştı. Bu sebeplerle Suriyeliler başta tarımda ve küçük çaplı işletmelerde kaçak yollarla ucuz işgücü olarak çalıştırılmıştır. 2016 Ocak'ta ise Türkiye'de ikamet eden ve çoğunluğu Suriyeli olan sığınmacılara belli koşullarda çalışma izni verilmesini sağlayan Başbakanlık genelgesi yayınlandı. Bu durum Suriyelilerin Türk ekonomisi içerisindeki çalışma koşullarını iyileştirmiş ve sayılarının artması sağlanmıştır (Kuyumcu & Kösematoğlu, 2017, Üçkuyu, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

1.GÖÇ MEKÂNI OLARAK MALATYA İLİNİN COĞRAFI KONUMU VE GENEL ÖZELLİKLERİ

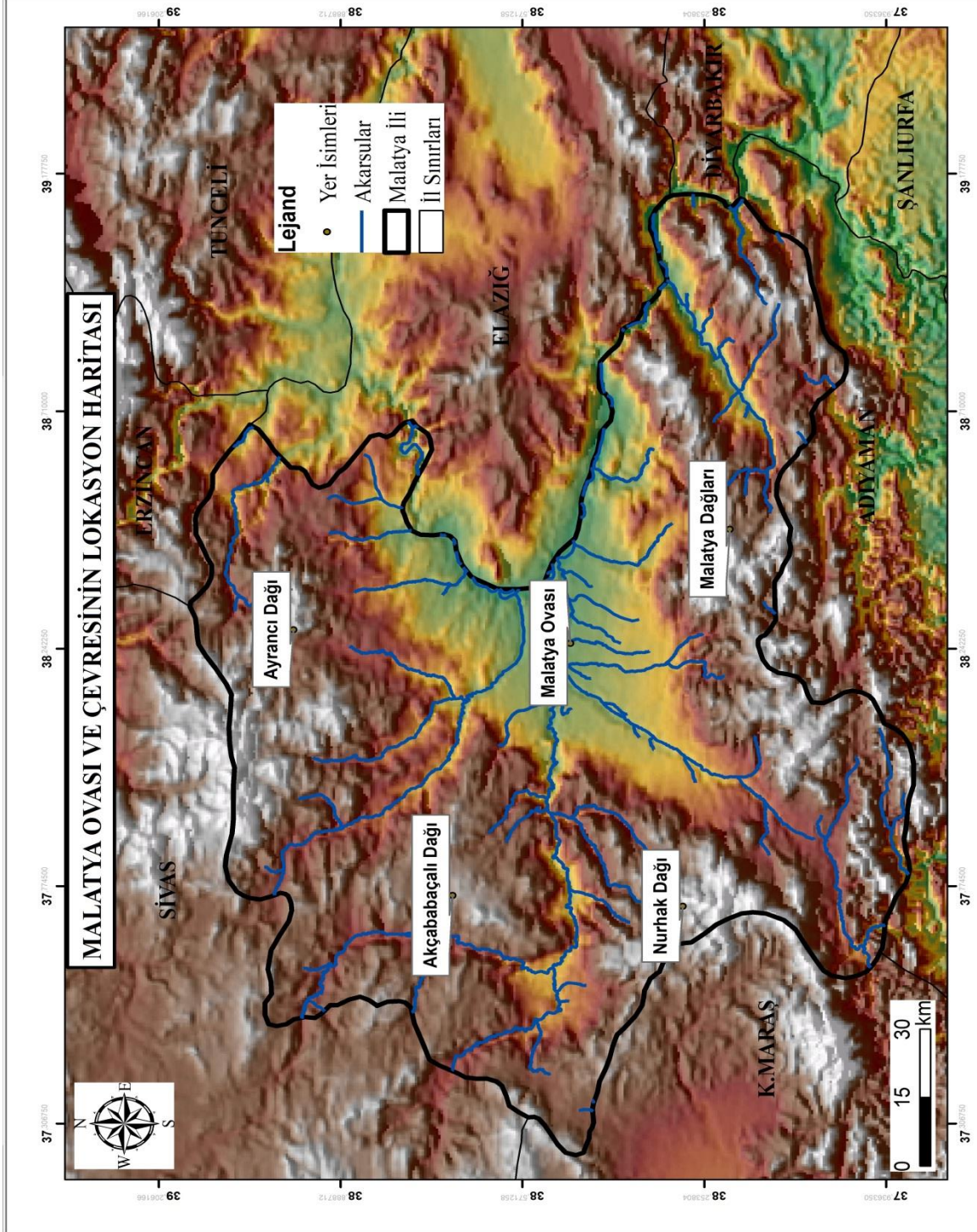
Kentler, insanlığın tarihsel yürüyüşü içinde insanoğlu tarafından ortaya çıkarılan en orijinal ve en karmaşık yapılardır. Bu yönüyle, insanların ve diğer canlıların potansiyelinin açığa çıkarılabildiği ve sürdürülebilir yaşam şartlarının sağlanabildiği kentler kurmak o bölgede yaşayan insanların en önemli başarısı kabul edilmektedir. Dahası, kurulan bu kentler, bir coğrafyada yaşayan insanların üretkenliği, birlikte iş yapabilme kültürü, estetik anlayışı ve farklılıklara karşı tutumlarının açık bir göstergesi olmaktadır (Demir, 1997).

Malatya yaklaşık on bin yıllık bir tarihe sahiptir. Son iki bin yılda ise yerleşime açılmıştır. Bulunduğu tarihi süreç içinde üzerinde kurulan birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlere çok önemli değerler bırakmıştır. Toplam yüzölçümü 1.241.000 hektarlık alandır. Malatya 2018 yılı sonu itibariyle de nüfusu 797.000 kişiyi aşmıştır (TÜİK, 2019). Toplam 13 ilçesi, 10 bucak ve yaklaşık 500 köyü bulunmaktadır. Battalgazi gibi tarihi kişilikleri, İsmet İnönü ve Turgut Özal gibi siyasetçileri, Somuncu Baba ve Niyazi Mısri gibi manevi ve dini kişileri, şiirleri, türküleri, ozanları ve folkloruyla, semah ve halayıyla, tandır ekmeği, kâğıt kebabı, katmeri ve kömbesiyle Anadolu'nun en önemli kültür merkezlerinden birisi olmuştur. Sanayide tekstil ve gıda sektörü, tarımda kayısı ağırlıklı olan bir sektörü, sağlık ağırlıklı hizmet sektörü ile Malatya, ülkemiz ekonomisinde de önemli bir yere sahiptir.

1.1. MALATYA İLİNİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

Malatya 12.412 km²'lik bir yüzölçümüne sahiptir. Yüzölçümü büyüklüğü bakımından Türkiye'nin 23. büyük ilidir. Sultan Suyu ve Sürgü Çayı Vadileri ile Akdeniz'e, Tohma Vadisi ile İç Anadolu'ya, Fırat Vadisi ile de Doğu Anadolu'ya açılarak bu bölgeler arasında bir geçiş bölgesi görevi üstlenmektedir (Öztan, 1961). İl topraklarının %45,5'i dağlar, %41,6'sı platolar ve %12,9'u ovalardan oluşmaktadır (Kav, 2006). En önemli ovaları Malatya Ovası, İzollu Ovası, Mığdı Ovası, Sürgü Ovası, Akçadağ Ovası, Yazıhan Ovası ve Ergenek Ovası gibi ovalardır. En önemli akarsuları Fırat Nehri, Kuruçay, Tohma Çayı ve Sultan Suyu gibi akarsulardır. Malatya Sürgü, Medik, Polat, Çat ve Sultan Suyu gibi önemli barajlara sahiptir. Bu barajlardan Polat, Sultan Suyu ve Çat barajları sulama amaçlı inşa edilmiştir.

Medik Barajı hem sulama hem de elektrik üretme amaçlı inşa edilmiştir. Sürgü Barajı ise sulama ve taşkınlardan koruma amaçlı olarak yapılmıştır. En önemli dağları ise Beydağı, Kepez Dağı, Göldağı, Kuru Dağ, Leylek Dağı, Akçababaçalı Dağı, Nurhak Dağı ve Akçadağ'dır.

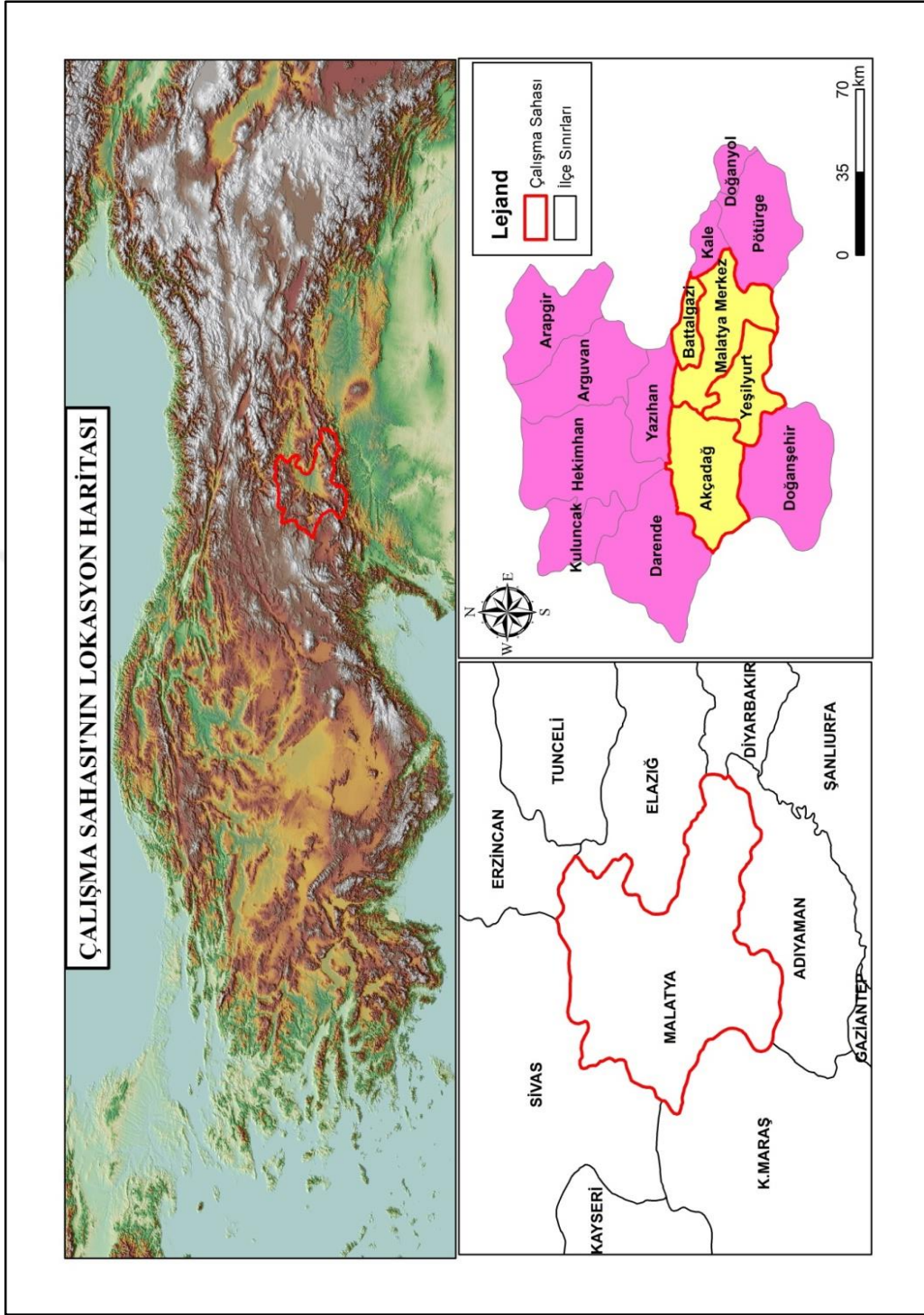

Harita 1: Malatya İlinin Topğrafya Haritası

1.1.1. Malatya İlinin Coğrafi Konumu

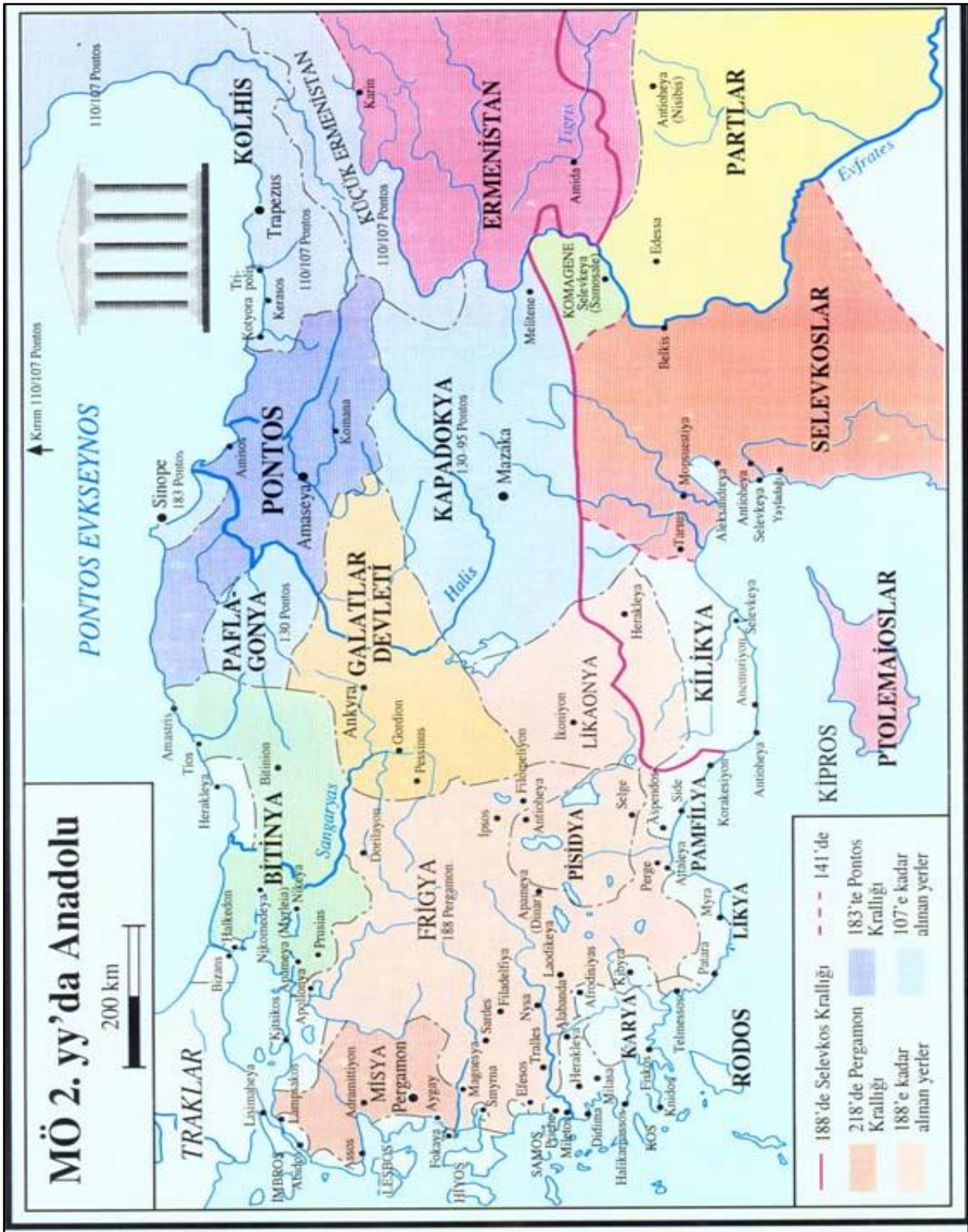
Malatya; Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Havzasında ve Adıyaman, Malatya, Elazığ, Bingöl, Muş, Van çöküntü alanının güneybatı ucunda yer almaktadır. Çevresinde doğuda Elazığ ve Diyarbakır, güneyde Adıyaman, batıda Kahramanmaraş, kuzeyde Sivas ve Erzincan illeri yer almaktadır. Yüzölçümü 12.412 km² olup, 35° 54' ve 39° 03' kuzey enlemleri ile 38° 45' ve 39° 08' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Malatya Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde Hatay-Maraş Oluğu'nun kuzeyindedir. Malatya kuzey ve güneyden dağlık alanlarla sınırlandırılmış olup KD-GB doğrultusundan kabaca bir üçgene ortalama 830 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Şehir doğudan Karakaya Baraj Gölü, güneyden ise Güneydoğu Toroslar'ın Fırat Nehri batısındaki bölümünü oluşturan Malatya Dağları batıdan Akçadağ Platoları ile sınırlandırılmıştır. Bu platolar güneyde Nurhak Dağları'nın doğusundan başlayıp kuzeyde Yama Dağı'na kadar devam etmektedir. Malatya'nın kuzeyinde yer alan Arguvan Platosu Kuruçay ile Yama Dağı arasında ortalama 1200 m yükseltidedir. Bu plato Fırat Nehri'nin kolları olan Kuruçay ve Morhamam Suyu tarafından derince kazılarak bugünkü görünümüne kavuşmuştur (Demir, 1997).

İlin yüzey şekilleri kuzey, batı ve güneyindeki dağlık alanlarla, orta ve kuzey kesimindeki düzlüklerden oluşur. Kuzeyde doruğu il sınırları dışında kalan Yama Dağı, Ayran Dağı ve Göl Dağı, kuzeybatıda Leylek Dağı, batıda Akçababa Dağı yer alır. Güneybatı, güney ve güneydoğuda ili boydan boya Güneydoğu Toroslar'a bağlayan dağlar sıralanır. İlin orta ve doğu kesiminde ise Malatya Ovası bulunmaktadır. Bu ovayı doğu-batı doğrultusunda ikiye ayırarak akan Tohma Suyu ile kuzeydeki Kuruçay arasında kalan kesime Yazıhan Düzü denir. Güneyden gelip Tohma'ya katılan Sultan Suyu'nun batısında kalan kesim, Erhaç Düzü ya da Erhaç Ovası adıyla anılmaktadır. Sultan Suyu'nun doğusunda kalan kesim ise dar anlamda Malatya Ovası'dır (Öztan, 1961). Malatya'nın ilçeleri Arapgir, Kuluncak, Hekimhan, Arguvan, Yazıhan, Darende, Akçadağ, Doğanşehir, Yeşilyurt, Battalgazi, Kale, Pütürge ve Doğanlı olmak üzere 13 ilçesi bulunmaktadır. Malatya ilinin coğrafi konumuna bakıldığında Suriye'ye sınır olan bir il değildir. Barınma merkezlerinin kurulduğu şehirler içinde sınıra en uzak olan ildir. Ancak özellikle ilin ekonomik durumu ve istihdam olanakları sebebiyle bu ile de konteyner kenti kurulmuştur.

Harita 2: Malatya İlinin Coğrafi Konumu Komşu İller ve Çalışmanın Sahası

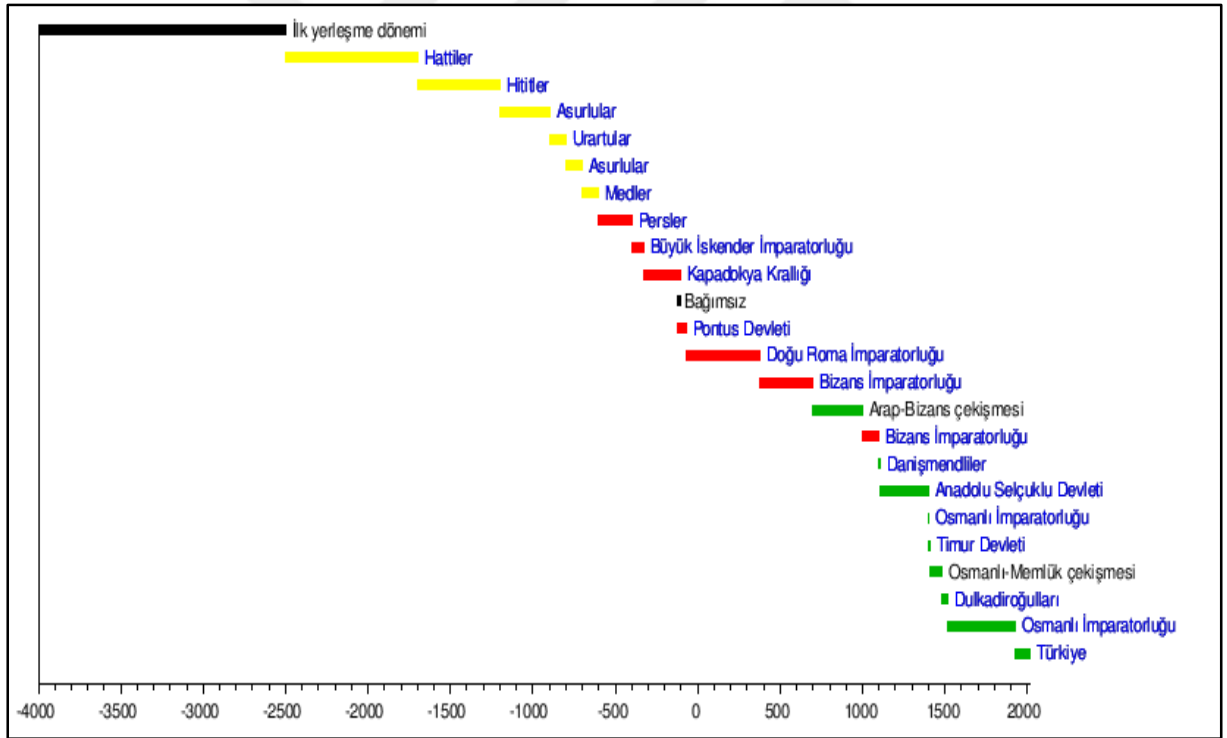
1.1.2. Malatya'nın Tarihçesi

Harita 3: MÖ 2.yy'da Malatya'nın da Olduğu Anadolu'nun Haritası. Haritada Şehir Kapadokya Bölgesinde "Melitene" Olarak Geçmekte (Anadolu Medeniyetler Müzesi'nden alınmıştır)

“Yazılı tarihten önce Malatya ve çevresinde yaşayan insanlar tarafından bırakılan kültür kalıntılarına rastlamak mümkün ise de bu devrelere ilişkin şehrin adı hakkında hiçbir bilgiye sahip değiliz. Ancak, Büyük Hitit İmparatorluğunun, Avrupa’dan gelen Firig’ler tarafından M.Ö. 1200 yılında yıkılıp kısa bir süre içinde parçalandıktan sonra, Hitit Kültür ve Uygarlığı bazı şehir devletleri tarafından bir süre daha devam ettirilmiştir. Özellikle Hitit Konfederasyonuna bağlı Malatya Şehir Devleti, Asur istilasına kadar Hititlerin devamı halinde varlığını sürdürebilmiştir” (Oğuz, 1985: 5).

Kayseri yakınlarındaki Kültepe Höyüğünde (Kaneş, Neaş) yapılan kazılar sonucu çıkarılan Çivi yazılı belgelerde, Malatya şehrinin adı Kültepe tabletlerinde “Melita”, Hitit tabletlerinde ise “Maldia” olarak geçmektedir. Asur İmparatorluk kayıtlarında Meliddu, Melide, Urartu kaynaklarında ise Melita ve Milidya olarak görülmüştür. Latin kaynaklarında, Melitam, Romalılar döneminde ise Melita, Melitene olarak dönüştürülmüştür. Daha farklı kaynaklarda ise, Melidda, Milytta, Milidia biçiminde yazıldığı görülmüştür (Öztan, 1961).

Grafik 2: Malatya'da Yerleşme Tarihçesi ve Malatya'ya Hâkim Olmuş Devletler

(Malatya Büyük Şehir Belediyesi)

Çivi Yazısını çözerek okuyan ünlü Çek bilgini ve Çivi yazısı uzmanı Bedrich Hrozmy, Malatya adının, “Melit-Melid” den türediğini bu kelimenin ise Hitit dilinde “Bal” anlamına geldiğini, ifade etmiştir. Böylece Malatya ilinin adının Hititçe'deki bal kelimesinden türediği

kesinleşmiştir. Bu da halâ ünlü olan Malatya balının Hititlerden bile daha eski devirlerde üretildiğini ortaya koymaktadır (Oğuz, 1985: 6).

Eskiçağ coğrafyacılarından Amasyalı Strobon “Geographika”, yani Coğrafya adlı kitabında Malatya şehrinden bahsederken “Meliten’in etrafının üzüm bağları ile çevrildiğini, bağ ve bahçelerinin güzelliğini, ormanlarla kaplı bulunduğunu üzümlerinden Monarit adında şarap üretildiğini ve bunun herkes tarafından arandığını” bildirmiştir (Strobon, 1959).

Malatya’da 1225 yılında doğan ünlü tarih yazarı Ebul-Faraç İbn-ül İbri (Bar Hebraeus) doğduğu bu şehrin adını “Meliten” şeklinde yazarken, Romalılardan önce Helenizm krallıkları dönemlerinde, Romalılar, Bizanzlılar ve Haçlı Savaşları sırasında Batılı yazarlar Malatya’dan, “Melitene” olarak bahsetmişlerdir. Ünlü Türk seyyahı Evliya Çelebi Seyahatnamesinde, Malatya’yı anlatırken, bu şehri İranlıların “Aspozan”, Türkmenlerin “Malatta”, Yunanlıların ise “Rakbe”, diğer bazı tarihçilerin de “Darül Rakbe” diye isimlendirdiklerini ifade etmiştir. Aynı şekilde şehrin ilk kurucusunun Yunus Peygamber ümmetinden “Rakbe” adlı bir hükümdar olduğundan kurucusunun adı ile anıldığını, şehri “Aspoz” adındaki kızının bayındır hale getirdiğini ifade etmiştir (Çelebi, cilt:6, s. 98-99).

Diğer yandan Evliya Çelebi, Malatya’yı ziyaret ettiğinde şehir ayanı, şehrin adının “Mal’atya” yani “mal geliyor” diye söylediklerini, fakat Selçuklular’ın Malatya şehrine verdikleri asalet ünvanı olan Dar-ür Rif’a’yı “Dar’ül Rakbe” olarak kitabına yanlışlıkla geçirdiği sanılmaktadır (Demir, 1997).

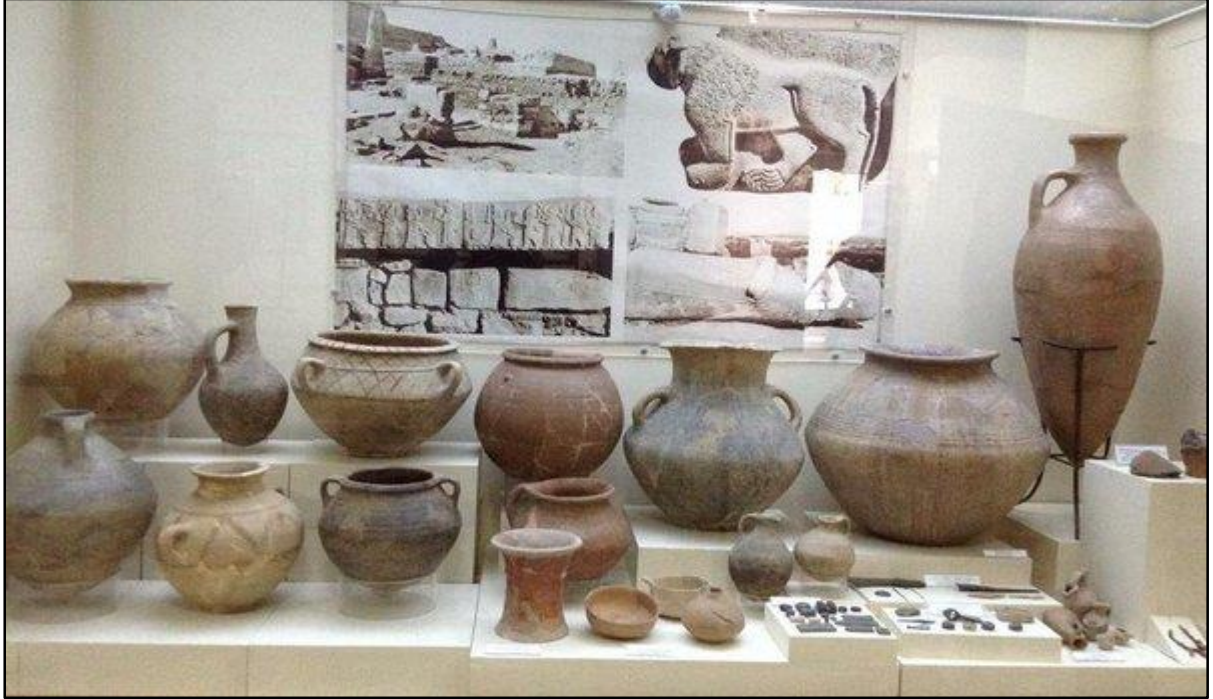
Aspoz günümüzde yeni Malatya’nın kurulduğu yer olarak halk arasında Aspuzu olarak da bilinmektedir. Sonuç olarak da Malatya adının Hititçe’de “bal” isminden türediği ve “Melit” olarak adlandırıldığı kesinleşmiştir (Oğuz, 1985: 6).

Arapların şehre gelişiyle beraber Araplar bu şehre Malatiyye demişler ve son olarak Türklerin Anadolu’ya gelmesiyle birlikte buraya Malatya adını vermişlerdir.

Malatya, Doğu Anadolu Bölgesi’nde, Orta Asya, Orta Doğu ve Mezopotamya’dan gelen ticaret yollarının kesiştiği ve yolların kavşak noktası olduğu için tarihin her döneminde çok önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Bu sebepten ötürü tarih boyunca birçok savaş ve istilaya uğramış, bazen şehrin tamamı yakılıp yıkılmış ve burada yaşayan yerli halk burayı terk etmek zorunda kalmıştır. Yapılan kazılar sonucunda höyüklerden çıkarılan tarihi kalıntılarda şehrin ilk yerleşiminin Fırat Nehri kenarlarında MÖ. 7000 ile MÖ. 2000 yılları arasında Tohma Çayı ve Fırat Nehri kenarındaki Cafer Höyük, Değirmen-tepe Höyük, Pirost

Höyük, İmikuşağı Höyük, Habibuşağı Höyük gibi alanlarda prehistoric dönemlerde başlamış olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırma ve çalışmalar neticesinde çıkarılan kalıntılardan alınan bilgilere göre Karakaya Barajı altında kalan Cafer Höyük kazılarında elde edilen bulgulara göre Malatya'nın tarihinin 9 bin sene öncesine dayandığı, geçmişi Paleolitik çağa kadar uzandığı, Neolitik, Kalkolitik, Bronz çağlarında bu bölgede yerleşimlerin görüldüğü saptanmıştır. Hititler'in M.Ö. 2000 yıllarının başlarında bu bölgede hâkimiyet sürmeye başladıkları tespit edilmiştir. M.Ö 1750 yıllarında Kuşsara Kralı Anitta, bütün Anadolu'yu tek bayrak altına toplamış ve Malatya'yı da bu birliğe dâhil etmiştir. II. Murşili, Muvattalli ve III.Hattuşili dönemlerinde Malatya, Hitit merkezine bağlı kalmıştır. Asur Kralı Sanherib (M.Ö. 705-681) döneminde Asur egemenliğine giren Malatya, daha sonra Medler ve Perslerin hâkimiyetine girmiştir. M.Ö.4. yüzyılda Makedonya Kralı İskender'in Anadolu'yu ele geçirmesinden sonra, Malatya Helenistik kültürün etkisinde kalmıştır (Demir, 1997).

Fotoğraf 4: Tarih Öncesi Dönemlere Ait Kalıntılar (Malatya Arkeoloji Müzesi)

Şehir Devlerinin merkezi olan Arslantepe, tarihi önemini yitirdikten sonra, Romalılar, Malatya'yı ordularının askeri karargâhı yani ordugâh şehri halinde kurmuşlardır. İlk kez Emeviler döneminde şehir İslâm'la tanışmış ve Müslümanların eline geçmiştir. Uzun yıllar sürecek olan İslâm-Bizans savaşları sırasında, Hz. Ömer'den itibaren, Emeviler, Abbasiler zamanlarında halifelerin ülkesi ile Bizans-Rum topraklarını ayıran "Avasım" istihkâmlar (koruyucular) şehri durumuna getirilmiştir. Ünlü savaşçılar İslâm dinini yaymak ve korumak

için buraya gelip yerleşmişlerdir. Bu savaşçılardan en ünlüsü de Malatyalıların kendi evlatlarından biri olarak kabul ettikleri Seyit Battal Gazi'dir. Battal Gazi'nin adı Malatya'ya verilerek adını sonsuza kadar yaşatılması sağlanmıştır (Oğuz, 2000: XIII). Günümüzde de Battalgazi Eski Malatya olarak kabul edilmiş olup, şu anda Battalgazi Belediyesi olarak ismi sürmektedir. Selçuklular 12. yüzyıldan sonra Malatya'ya egemen olmuşlardır. Malatya Anadolu Selçukluları zamanında, siyasi, sanayi ve ticaret alanında doğunun sayılı şehirleri arasına girmiştir. Şehirde kumaş dokunan tezgâhların sayılarının 12000-19000'e ulaştığı dokunan kumaşların çeşitli ülkelere pazarlandığı belgelerle tespit edilmiştir. İslam Dünyası'nda bir kısım önemli şehirlere durumlarına göre çeşitli unvanlar verilmiştir. Türkiye Selçukluları da Malatya için "Dar-ül Rif'a" yani "üstünlük ve asalet şehri" adını vermişlerdir. Anadolu'da çok az şehirlere bu tarz isimler verilmiştir. Malatya, 1515 yılında Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Savaşı dönüşü Turnadağı Savaşı ile Osmanlı topraklarına katılmıştır (Demir, 1997).

Fotoğraf 5: Malatya Arslantepe Hüyüğü

Malatya'nın ilk yerleşim yeri, Orduzu Beldesi'nde yer alan Arslantepe Hüyüğü'nün Kültür Dolgusu 30 m. yüksekliğindedir. Roma İmparatorluğu, M.S. 2.yüzyılda şehir, Arslantepe'nin 4 km. kuzeyindeki ve Fırat Nehri'ne daha yakın olan ve bugünkü Battalgazi (Eski Malatya) ilçesinin olduğu yere taşımıştır. Ancak 19. yüzyılda şehrim merkezi bir kez

daha değişmiştir. 1830'lu yılların sonuna doğru şehirde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve hastalıkların artması ile Osmanlı ordusunun Nizip Savaşı nedeniyle Eski Malatya'da beklenenden daha uzun süre kalması yüzünden şehir halkı 10 km güneydeki Aspuzu'ya kalıcı olarak yerleşmiştir. Bu tarihten sonra da şehir merkezi olan Aspuzu'ya Malatya denilmeye başlanmıştır. Belli bir süre Eski Şehir ve Aşağı Şehir olarak anılan önceki şehre ise Eski Malatya (Battalgazi) denilmiştir. Osmanlı Devleti döneminde Maraş eyaletine bağlı olan Malatya, 1847 yılında Harput eyaletine bağlanmış ve Türkiye Cumhuriyeti, 20 Nisan 1924 Anayasası 89. maddesi ile il statüsünü vermiştir (Demir, 1997). Eski Malatya, 1987 yılında Malatya'nın bir ilçesi olup Battalgazi ismini almış olup şu anda da 2. Ordu Karargahı'nın bulunduğu önemli askeri merkezlerden biridir.

Kısacası Malatya, coğrafi olarak bölgesinde bulunan diğer illere göre hâkim bir konumdadır. Stratejik olarak Fırat vadisine, güney bölgesine, doğu-batı istikametlerine müdahale edebilecek operasyonel bir üstünlüğe sahiptir. Bu yüzden olsa gerek Roma İmparatorluğu döneminde, imparatorluğun en önemli askeri birlikleri Malatya'da konuşlandırılmış, Müslümanlar tarafından Anadolu'ya yapılan ilk fetih hareketlerinin başlangıç noktası olmuş, Selçuklu döneminde ise operasyon merkezi olarak kullanılmıştır. Malatya'nın bu özelliği, günümüzde II. Ordu'nun Malatya merkezli yerleştirilmesinde de etkili olmuştur (Tuğrulca, 2006).

1.1.3. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikleri

Malatya il alanı, Alp kıvrımlaşması sonrasında şekillenmiştir. III. Jeolojik zamanın sonuyla IV. zamanın başlarında ortaya çıkan tektonik hareketler sırasındaki kırılma ve kıvrımlarla bazı kesimleri yükselmiş ya da çökmüştür. İl alanında çok şiddetli aşınmalar olmuş, çöküntü alanları alüvyonlarla dolmuştur. Bu nedenle il alanında III. zaman yaşlı kalker ve konglomeralar, volkanik küller çok yaygındır (Kav, 2006).

Malatya'nın deniz seviyesinden yüksekliği 960 metredir. Malatya'nın el alçak yeri kuzeyde 850 m. ile Karakaya Baraj Gölü'nün bulunduğu alan, en yüksek yeri ise güneydeki Beydağı kütlesinin bulunduğu mevkideki Şillan Tepesi 2545 m. yüksekliktedir. En güneyi ile en kuzeyi arasında 20 km'lik yatay bir mesafede yükselti farkı 1650 m. bulunmaktadır. Şehir monoklinal bir yapının sübsekant bir depresyonu içinde kuzeye doğru hafif eğimli bir etek ovası üzerinde kurulmuştur. Toros Orojenik Kuşağının kuzeyinde yer alan Malatya ve çevresin çeşitli dönemlerde meydana gelmiş formasyonlar bulunmaktadır. Miyosenden daha yaşlı birimler oluşumlarından sonra tektonik hareketlerle sürüklenerek allokon ve

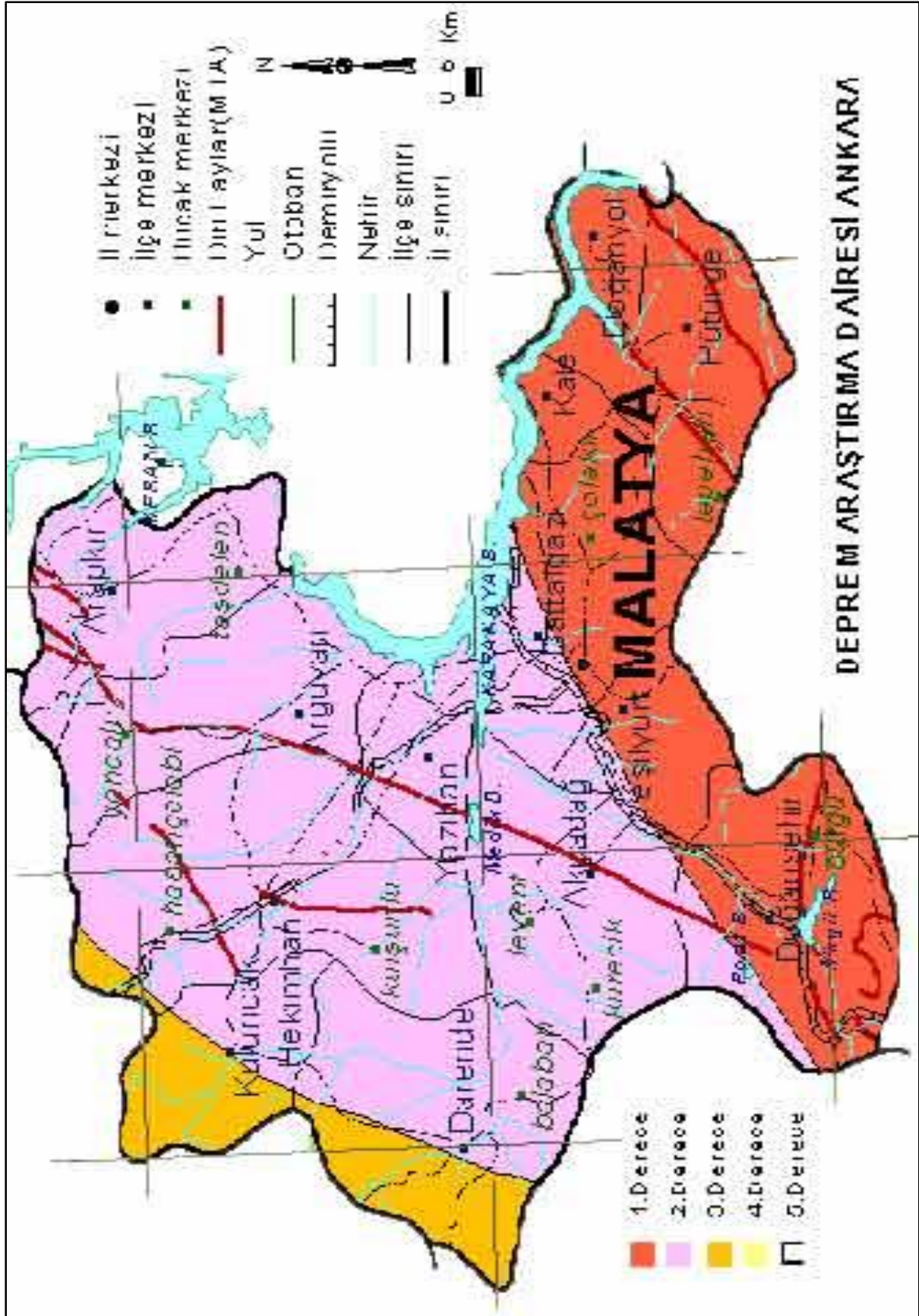
paraallokton nitelik kazanmıştır. Malatya'nın oluşumundan sonra biriken genç çökeller ise otokton karakterlidir. Allokton karakterdeki Malatya Metamorfitleri Permo-Triyas yaşlıdır. Bu eski temel arazisi üzerinde diskordan olarak Mesozoyik formasyonlarına rastlanılmaktadır. Bunların üzerine ise yine diskordan olarak Eosen, Neojen ve Pliyo-Kuvaterner birimleri gelmektedir. Malatya metamorfitleri genellikle şist, fillat, rekristalize kireçtaşı, kalkışist ve dolomitten meydana gelmiştir. Bölgenin sıkışma rejimine bağlı olarak Üst Kratese'de yeşilşist ve amfibolit fasiyesinde metamorfizmaya uğramıştır. Malatya'da bu birimler Beydağı ve çevresinde Yaygın (Malatya) ile Sincik (Adıyaman) arasında Maden Karmaşığı üzerine (Şerefhan bindirmesi) gelmektedir. Yeşilyurt'un kuzeyinde daha çok kırıntılı tortullardan ve resifal kireçtaşlarından meydana gelen ve tranşgresif olarak Lütésiyen konglomeraları tarafından örtülen grup Gündüzbey ve Konak kasabası kuzeyinde Atmalı ve Derme vadileri çevresinde görülür. Tamamen Malatya metamorfitlerinin aşınım ürünü olan polijenik bileşimli çakıl ve bloklardan oluşmuştur. Malatya metamorfitleri üzerine tranşgresif olarak çökelen Gündüzbey Grubu Malatya metamorfitlerinin güneye itilmesi sırasında pasif olarak güneye taşınmış paraallokton birimlerdir (Karadoğan, 2001).

Yeşilyurt Grubu Eosen'de oluşmuş ve adını tipik monstralarının görüldüğü Yeşilyurt ilçesinden almıştır. Yeşilyurt Grubu, Malatya Havzası ile Beydağı arasındaki plato alanında Yeşilyurt, Konak ve Gündüzbey çevresinde oldukça yaygın olarak görülür. Eosen'de başlangıçta topoğrafik çukurlukları dolduran ve sığ bir ortamı temsil eden karadan taşınarak gelmiş kırıntılı çökellerden oluşmuş, daha sonra tabanın hızla çökmesi sonucu derin deniz koşullarında kalın bir fliş çökeliminden sonra denizin sığlaştığı dönemlerde resifal kireçtaşları tortullanmıştır (Önal, Şahinci, & Gözübol, 1986). Yakınca kasabası civarında üst miyosen Petekkaya Formasyonu bulunmaktadır. Çakıltaşı, kumtaşı, silttaşı, kıltaşı, marn, killi kireçtaşı ardalanmasından oluşan fliş seviyesinden meydana gelmektedir. Kalınlığı yaklaşık 200 m. civarındadır. Birim sığ göl ortamında çökelmiştir (Karadoğan, 2001).

Malatya'da volkanik araziler tüm Neojen öncesi birimleri kesen, Orduzu'nun güneyindeki Pliyosen yaşlı Tüllüktepe arazileridir. Tanoğlu (1944), koninin tabanını trakit lavlarının teşkil ettiğini, bunların üzerinde ise tepeye doğru andezit bloklarının kornişler oluşturarak yükseldiğini, Karaman (1992) ise volkanitlerin dasitik- andezitik tüf ve sütun eklemlili dasitik lavlardan oluştuğunu, volkanizmanın kalın kalen karakterli, sialik kökenli dasitik bir volkanizma olduğunu tespit etmiştir. Çevredeki temelin kontakt metamorfizma ile değişmiş marn ve killerden oluştuğunu, bu birimlerin andezitik filonlar ve intrüzif derinlik kayaçları tarafından kesildiğini belirtmekte ve bu genç volkanın petrografik yapısının gabroik

magmadan başlayarak diyoritik magma üzerinden monzonitik magmaya doğru değiştiğini ifade etmektedir (Karadoğan, 2001). Malatya'da Pliyo-Kuvaterner çökelleri kuzeyden inen akarsular tarafından yarılarak Kuvaterner çökelleriyle örtülmüştür. Beylerderesi Formasyonu olarak adlandırılan Pliyo-Kuvaterner çökelleri, orta kalın tabakalı ve kötü boylanmalı mermer, şist, dolomit ve kireçtaşı çakıllarından oluşan genelde sıkı tutturulmuş, kırmızı-kahverengi, yer yer yeşilimsi konglomera ve kumtaşlarından meydana gelmektedir. Kalınlığı en fazla 300 m kadardır. Birim alttaki Kilayik Formasyonunu düşük açılı uyumsuzlukla örter. Alüvyal yelpaze ortamında çökelmiştir (Karadoğan, 2001).

Yüksek dağlık sahaları aşındıran akarsular materyallerini eteklerde biriktirerek geniş birikinti yelpazelerini, yani Malatya'nın güneyindeki piedmont ovasını oluşturmuştur. Bu piedmont kuşağını kaba unsurlu kırmızı renkli konglomeralar oluşturur. Birikinti yelpazeleri kuşağının alt kesimlerine gidildikçe alüvyal malzemenin boyutları küçülür. Eski Malatya, Hatunsuyu ve Orduzu civarındaki Kuvaterner birimleri çakıl, kum ve killerden meydana gelmektedir. Daha çok Aydoğan Deresi ve Beylerderesi'nin doğu kesiminde, Topsöğüt civarında kuru derelerle parçalanmış ve üzerinde yer yer tepelikler oluşmuş olan eski birikinti yelpazeleri ile Pleyistosen sekileri ve birikinti konileri de alüvyonlardan oluşur (Karadoğan, 2001). şehirde alüvyon topraklara Fırat Nehri ile Tohma Çayı boyunca rastlanılmaktadır. Ayrıca Kürecik'in batısı ile güneyinde, Arapgir ile Arguvan arasında ise bazaltik topraklara rastlanılmaktadır (Karadoğan, 2001).

Harita 4: Malatya Deprem Bölgesi Haritası (AFAD, 2018)

Türkiye genel olarak bir deprem ülkesi olarak bilinir. Ülkemiz jeolojik olarak genç ve oluşumunu tamamlamamış bir coğrafyaya sahiptir. Bu durum Malatya için de geçerli. Malatya deprem riski yüksek olan illerimizden biridir. Malatya ili ikinci derecede deprem kuşağı bölgesinde bulunmaktadır. Malatya arazisi kıvrımlı bir arazi yapısına sahiptir. Bölgenin dağlık ve dinamik bir yer hareketliliğine maruz kalması sonucu sık sık depremler meydana gelir. Tarihsel süreç içerisinde zaman zaman yıkıcı depremler de meydana gelmiştir. Yukarıdaki haritaya bakıldığında Pütürge, Doğanşehir, Kale, Doğanşehir'in önemli bir kısmı ile Battalgazi ve Yeşilyurt 1. dereceden deprem barındıran bir bölgedir. 2. dereceden risk altında olan bölgelere bakıldığında Yazıhan, Arapkir, Arguvan, Hekimhan ve Kuluncak ilçeleri bu deprem bölgesinde yer alır. 2. dereceden deprem riski Malatya'nın büyük bir kısmını kapsamaktadır. Aktif fay hatlarına bakıldığında en uzun aktif fay hattı 2. derecede risk altında yer alan bölgede bulunmaktadır. Bu fay hattı kuzeyden güneye hemen hemen bütün Malatya coğrafyasını kapsamaktadır. Bunun dışında daha küçük olan aktif fay hatları Pütürge ve Doğanşehir ilçelerini kuzeydoğu yönünde kesen paralel hatlar Hasançelebi-Kuluncak, Sürgü, Arapkir ve Kurşunlu bölgelerinde bulunmaktadır (AFAD, 2018).

1.1.4. Malatya'nın İklimi

İklim, çevre ve insan arasında sıkı ilişkiler vardır. Nemli bölgelerde bahçe kültürleri tarımı etkili iken yarı kurak alanlarda tarla tarımı ön plana çıkar. İşte bu nedenle coğrafya ilminde iklimin insan ve tarıma etkisi çok büyüktür (Doğanay, 1993:283-285). İklim yalnız insan yaşayışı değil ekonomik etkinlikler üzerinde de büyük etkiye sahiptir. Tarım alanlarının dağılışı iklimin etkisindedir (Erol, 1993:2). İklimin bitki örtüsü ve zirai mahsullerin yeryüzündeki dağılışı da etkilemesi bakımından insan toplulukları üzerine yaptığı tesir çok açıktır (Göney, 1993:127). Malatya ilinin iklimi de aynı şekilde insan, tarım ve bitki örtüsü faaliyetleri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Malatya, Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu arasında yer alan bir ovadır. Ova, kuzeyden güneye doğru hafif bir eğimle uzanır. Arazi denizden uzak ve yüksektir. Bu nedenle de Malatya'nın iklimi serittir (Şentürk 1984). Yani tipik bir kara iklimi hüküm sürmektedir.

Yılın en sıcak ayları Temmuz, Ağustos, en soğuk ayı ise Ocaktır. Yağışlar genellikle Nisan ayında düşer. Aralık, Ocak, Şubat aylarında kar yağışı olur. Malatya ilinin sıcaklık ortalaması +13 derecededir. Sıcaklık +40 ile -30 derece arasında değişir. Fırat Havzasının içinde bulunan Malatya'nın kışları yağışlı ve soğuktur, yazları ise sıcak ve kurak geçmektedir.

Kışın yağın yağışlar genelde kar şeklinde olurken, ilkbaharda ise düşen yağışları yağmurlar oluşturmaktadır. Malatya'nın iklimi karasal iklim ve Akdeniz iklimi arasında bir geçiş bölgesi iklimi olduğu için bu bölgede birçok farklı ürün yetişmektedir. Yazları sıcak ve kurak; kışları ise, çoğu kez kar yağışlı ve soğuk olan sert iklimine karşın bölgede yer yer Doğu, Güneydoğu ve İç Anadolu iklim özelliklerini de görmek mümkündür.

Grafik 3: 1980-2018 Yılları Arasında Malatya'da Ortalama Sıcaklık Değerleri

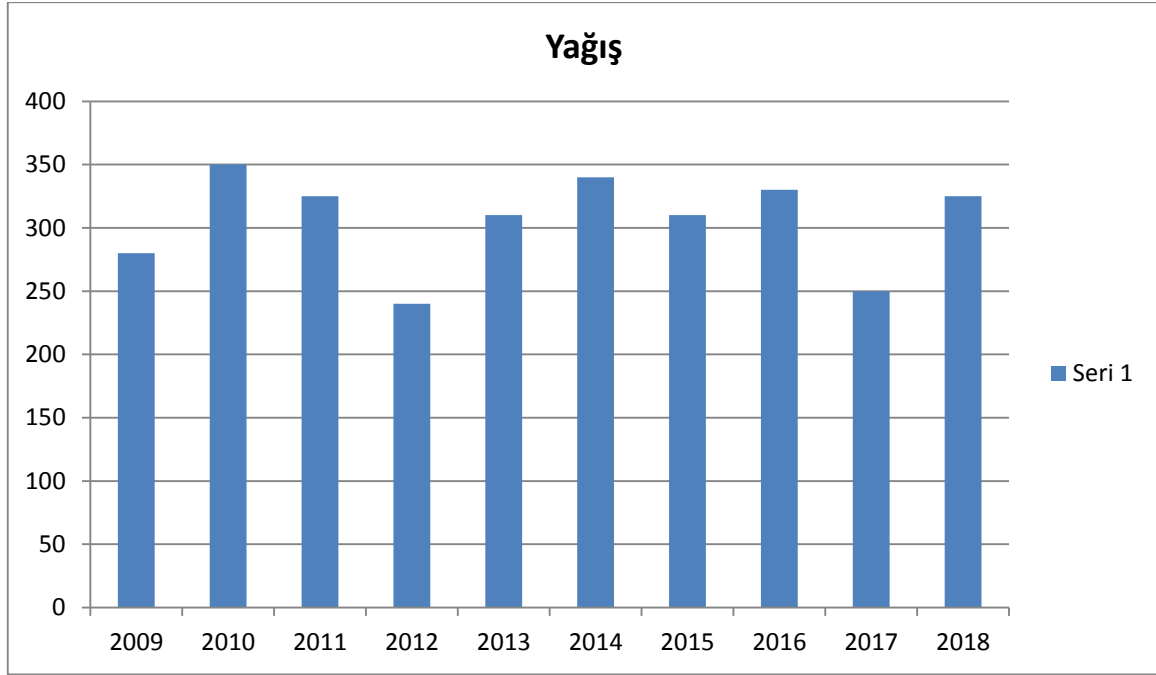
İklim, değişik özellikler gösteren üç ayrı bölgede incelenebilir. İldeki yüksek platolarda İç Anadolu'nun step iklimi gözlenir. Güney ovasında, Fırat-Dicle nehirleri arasının ılık iklimi ile Suriye Çölü'nün yakıcı sıcaklıklarının etkisinde özel bir Akdeniz iklimi görülür. Dağlık bölgelerde ise, kışları soğuk olup, her iki bölgenin de etkisinde bulunan bir iklim hüküm sürer. Denizden yüksekliği 900 metre olarak kabul edilir (Kav, 2006).

Eskiden şehirde çok çetin kış ayları yaşanıyor olsa da, Malatya'daki su potansiyeli sebebiyle son yıllarda inşa edilen barajlar il genelinde iklimi fazlaca yumuşatmıştır. Malatya'da yılın en yağışlı mevsimi ilkbahardır.

Yılın 130-140 günü tamamen güneşli, 50-60 günü kapalı ve güneşli geçer geriye kalan günler hep parçalı bulutludur. İlde sıcaklık farkı çok büyüktür. Kışın -30 °C'ye düşen sıcaklık yazın 42 °C'ye kadar çıkmaktadır. Bugüne kadar Malatya'da ölçülen en yüksek sıcaklık 21.07.1937 tarihinde yaşanmış ve ölçülen değerinde 41.8 derecedir. En düşük sıcaklık

ise 13.01.1979 tarihinde -25,1 derece olarak ölçülmüştür. Ortalama maksimum sıcaklık 19 derece ve ortalama minimum sıcaklık ise 8,1 derecedir (Meteoroloji Bölge Müdürlüğü).

Grafik 4: 2009-2018 Yılları Arasında Malatya’da Ortalama Yağan Yağış Miktarı

Yağış miktarı 184–774 mm arasında değişiklik göstermektedir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde; Malatya’nın yıllık yağış ortalama miktarı 384,5 mm’dir. Yağışın en fazla yağdığı aylar Mart, Nisan ve Mayıs ayları iken, en az yağışın yağdığı aylar ise Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarıdır. Yağışlar en fazla ilkbahar aylarında ikinci kez ise kış aylarında yağmaktadır. İlkbahar yağışları yağmur olurken, kış yağışlarını ise kar oluşturmaktadır. Yaz ayları ise oldukça kurak ve sert geçmektedir. İlkbahar aylarında düşen yağışlar çoğunlukla sağanak şeklinde düştüğü için kısa süre içinde bol miktarda yağış bırakır. Malatya ilinde en erken kar yağışlarına Kasım sonlarında rastlanırken en geç ise Nisan başlarında rastlanılmaktadır. Malatya’da yağışın en az yağdığı yıl 1932 senesinde 174 mm yağış yağmıştır. En fazla yağdığı yıl ise 1963 senesinde yıllık ortalama 592,8 mm yağış yağmıştır. Malatya ilinde ortalama yağın yağışlar ile yaz mevsiminde yağın yağışlar arasında büyük bir fark bulunmaktadır. Yazın yağışların olmaması bu bölgede şiddetli yaz kuraklıklarının yaşandığının bir göstergesidir. Bu durum tarımda sulamayı zorunlu hale getirmiştir (Meteoroloji Bölge Müdürlüğü).

Malatya’da basınç kış aylarında yüksek, yaz aylarında ise düşük olduğu görülmüştür. Basıncın ortalama en yüksek olduğu ay Ocak iken en düşük olduğu ay ise Temmuz ayıdır.

Yıllık ortalama basınç 906,3 mb'dır. Malatya'da cephesel durumlar hariç rüzgâr, genel olarak hafif ve sakin olarak eser. Malatya'da ortalama rüzgâr hızı 1,9 m/sn.dir. Rüzgârın en fazla estiği yönler ise Güneybatı, Güneydoğu ve Güney yönleridir. Ortalama rüzgâr yönü SSW'tir. Malatya'da rüzgârın fırtınaya dönüştüğü günler çok fazla değildir. Rüzgârın fırtınaya dönüştüğü günler ise genelde kış ve ilkbahar aylarıdır. Ortalama nispi nem değeri %55'dür. Nemin en fazla olduğu ay %75 ortalama ile Aralık, en az olduğu ay ise %32 ile Ağustos ayıdır. Ortalama donlu gün sayısı 73 gündür. Donlu gün sayısının en fazla olduğu aylar Ocak, Şubat ve Aralık aylarıdır. Yılda ortalama karlı gün sayısı 28'dir. Karın en fazla yağdığı aylar ise Ocak, Şubat ve Aralık aylarıdır. Yılda ortalama sisli günlerin yaşandığı gün sayısı 9'dur ve en fazla Kasım, Aralık ve Ocak aylarında sis olayları oluşur. Aşağıdaki tabloya bakıldığında bu verileri de net şekilde görülmektedir (Meteoroloji Bölge Müdürlüğü-Malatya).

	Yıl	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Ort.
Ort. Sıcak.	40	0	0,9	6,5	13	18	23	27	27	22	15	6,6	2,3	13,4
Max. Sıcak.	40	3,5	5,2	12	18	24	29	24	33	28	19	11	6	19
Min. Sıcak.	40	-3	-3	2	7,3	12	15	20	19	15	10	2,9	-0,5	8,1
Basınç	40	910,3	908	906	905	905	903	900,9	902	905,6	909	910	909,7	906,3
Yağış	40	28	42	46	49	48	26	1,2	0,7	8,3	44	51	40	384,5
Nispi Nem	40	70	68	60	54	50	42	39	36	40	56	71	75	55
Güneşli Gün	40	3,9	4,6	5,8	7,3	9,5	11	12	12	9,9	7,1	4,4	2,5	7,5
Donlu Gün	40	24	18	8	1	0	0	0	0	0	0	7	15	73
Karlı Gün	40	9	9	3	0	0	0	0	0	0	0	2	5	28
Sisli Gün	40	2	1	1	0	0	0	0	0	0	1	2	2	9
Rüzgâr Hız	40	1,4	1,6	2,1	2,5	2,1	2,4	2,4	2,2	2,1	1,6	1,4	1,3	1,9
Rüzgâr Yön.	40	NN E	EN E	EN E	NN E	SS W	W N W	W N W	SS W	SE	EN E	SS W	WS W	SS W

Tablo 2: Malatya'nın İklim Özellikleri (Meteoroloji Genel Müdürlüğü)

Sonbahar sonu ve özellikle kış mevsiminde Doğu Anadolu üzerine yerleşen Sibirya yüksek basıncının etkileri Malatya'ya kadar ulaşmaktadır. Bu nedenle de kış mevsimi soğuktur. İlkbaharla birlikte etkisini kaybeden yüksek basınç yerini Basra alçak basıncına

bırakarak sıcaklık yükselir. Malatya ilindeki hâkim rüzgar yönü güneybatıdır. Fakat mevsimsel olarak bu durum değişebilmektedir. İlkbaharda GB, yazın B ve GB, sonbaharda G, kışın D ve G yönlü rüzgârlar etkili olmaktadır (Kav, 2006).

Cephe sistemleri Malatya ve çevresinde kış mevsiminin yağışlı olmasını sağlamaktadır. Bu hava kütlelerinin kuzeye ve güneye hareketleri sırasında kararsızlık kazanması bu bölgelerde aşırı yağışlara neden olmaktadır. Yazın ise bu hava kütleleri değişen termik koşullara bağlı olarak küçülmekte ve etkisini yitirmektedir. Yaz mevsiminde ise tropikal hava kütlelerinin etkisinde kalarak kurak geçmektedir. Havza tabanı ile etrafındaki dağlık alanlar arasında yıllık yağış miktarında yaklaşık iki kat fark oluşmaktadır (Sunkar vd., 2013).

Fotoğraf 6: Kayısı Çiçeği

Malatya ilinde meyvelerin yetişmesinde en etkili iklim elemanı sıcaklıktır. Meyve yetiştirilirken ek yüksek sıcaklık derecelerinin o bölgede uygun olması şarttır. Optimum sıcaklık eşiği ya da sınırı, meyve tür ve çeşitlerine göre değişebileceği gibi, meyvelerin içinde bulunduğu gelişme devrelerinde de farklılık göstermektedir. Malatya'da ölçülen yüksek sıcaklık genelde meyvelerin olgunlaşma döneminde görülmektedir. Bilhassa kayısının olgunlaşması için bu sıcaklık gereklidir. Fakat meyveler zamanında hasat edilmediğinde

yüksek sıcaklıklar zarara neden olmaktadır. Aynı şekilde elma, şeftali, armut ve üzümde 40 derecenin üzerindeki sıcaklıklar güneş yanığına neden olmaktadır (Hatun, 2010).

Örneğin 5 Mart 2010 yılında Kale ve Battalgazi gibi ilçelerde kayısı ağaçlarının çiçeklendiği görülmüştür. Aynı yıl mart ayının sonlarında görülen düşük sıcaklıklar çiçeklerin tamamen donmasına neden olmuştur. Bu dönemde yaşanan don olayları havza genelinde meyve üretiminde %70'e varan oranlarda zarara yol açmıştır. Aynı şekilde 2002, 2004 ve 2006 yıllarında yaşanan don olayları havza genelinde kayısının yanı sıra kiraz ve armut üretiminde de ciddi düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur. Ancak kiraz ve armudun çiçeklenme dönemi daha geç başladığından kayısı kadar etkilenmemiştir (Hatun, 2010).

Fotoğraf 7: Kayısının Çiçeklenme Döneminde Yağan Kar Yağışı

Malatya Türkiye'nin en az yağış alan bölgelerinden biridir. Yağışın yetersiz olduğu yıllarda meyvecilik açısından ciddi sulama sorunları yaşanmıştır. İlde meyvecilik için tehlikeli olan yağışların başında dolu gelmektedir. Bahar mevsiminde kararsız havalarda görülen dolu yağışları meyve dışında meyve ağaçlarına da zarar verdiği için meyvecilik üretimini uzun yıllar boyunca etkileyen bir olaydır (Sunkar vd. 2013).

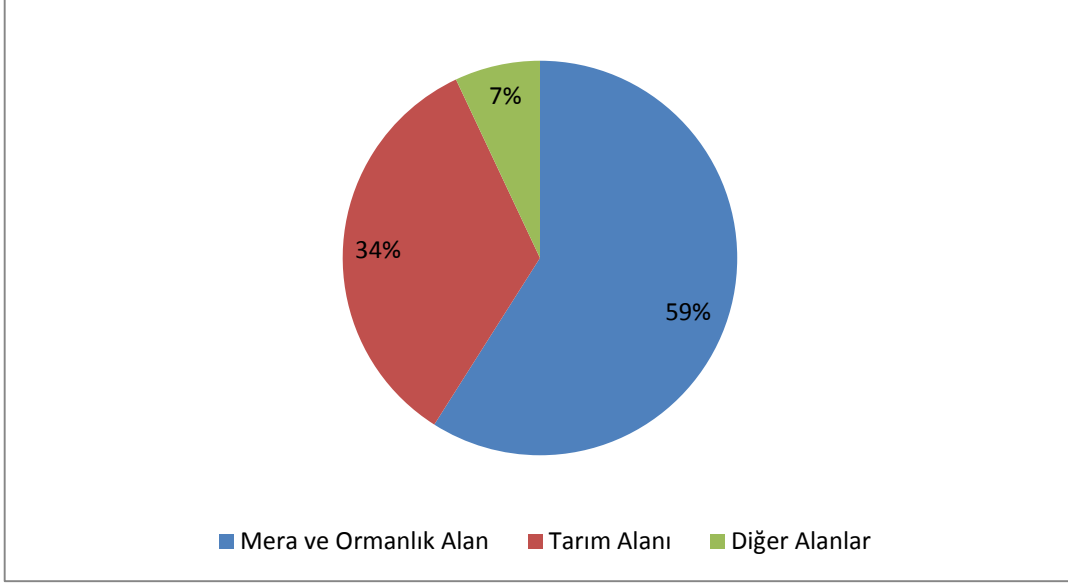
Malatya’da meydana gelen rüzgârlar meyvecilik açısından olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı şekilde etkili olmaktadır. Birincisi çiçeklenme döneminde yaşanan hafif rüzgârlardır. Bunlar döllenmeyi sağlayarak verimin yüksek olmasını sağlamaktadır. İkincisini meyvelerin olgunlaşma döneminde görülen şiddetli rüzgârlar oluşturmaktadır. Bu dönemde görülen rüzgarlar meyve dökülmelerine neden olarak meyve üretimini olumsuz yönde etkilemektedir (Sunkar vd., 2013).

1.1.5. Bitki Örtüsü

Malatya ili topraklarının büyük bir bölümü yeterli yağış almadığından bitki örtüsü bozkır özelliği taşır. İlkbaharla beraber yeşeren kesimler yağışların sona ermesiyle beraber otlar da sararıp kurur. İlkbaharda dağlarda ve çayırlarda gelincik, düğmecik, papatya, kake, sarı çiçek, gevreyik, palak gibi çiçekli, çiçeksiz otlara rastlanır. Ancak bu tür çiçekler daha yaz başındayken solarlar (Şentürk, 1984). Malatya topraklarının önemli bir kısmı bitki örtüsünden yoksundur. Doğal şartlar ormanların kendi kendisini yenilemesine elverişli olmadığı için ilin birçok yerinde bozkırlar ortaya çıkmıştır. Orman oluşturan ağaçların çoğu ise meşedir. Bitki coğrafyası açısından Malatya, İran-Turan Fitocoğrafya Bölgesinde yer almaktadır. Bu havza İran-Turan step elemanları yani otsu bitkiler yaygındır (Dağlı, 2017).

Malatya toprakları önemli bitki örtüsünden yoksundur. Eskiden il alanının önemli bir bölümü ormanlarla kaplı iken bu örtü zamanla yok olmuştur. İl arazisinin 425.450 (%34) hektarı tarım alanı, 729.551 (%59) hektarı mera ve ormanlık alandır. Geriye kalan 86.199 (%7) hektarı ise diğer alanlar içinde (taşlık-kayalıklar, su satırları, yerleşim alanları) yer alır (TÜİK, 2018).

Malatya’da orman varlığı Pütürge ilçesinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Pütürge dışında Doğanşehir, Hekimhan ve Arguvan yörelerinde orman varlığı mevcuttur (Saraçoğlu, 1961:2). Malatya Torosları meşenin egemen olduğu bozuk nitelikli yapraklı ormanlarla kaplıdır. Bu örtüye vadi yamaçlarında bodur ardıçlar katılmaktadır. Dağ sıralarının orta bölümleri bitki örtüsü bakımından zengin değildir. Buna karşılık doğuda Pütürge, batıda ise Doğanşehir yörelerine doğru bozuk nitelikli korular ve bataklıklar, iyi niyetli korular ve bataklıklara dönüşmeye başlar. Malatya dağlarının batı ucunda Sultan Suyu vadisine bakan yamaçlarda kızılçamlara rastlanır. Platolar ise çayır ve mera bitki örtüsüyle kaplıdır (Saraçoğlu, 1989:200-201).

Grafik 5: Malatya’da Arazi Kullanım Durumu,

Kaynakça: Malatya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (TÜİK, 2018)

800-1000 metre arasında uzanan Malatya Ovası’nda kumlu, çakıllı, killi, neojen pliyokuaterner depoları üzerinde Bromus, Stipa, Astragalus, Papaver, Thymus, Euphorbia ve Festuca gibi ot formasyonu türleri hemen her tarafta görülür. Dere içlerinde söğüt ve kavak toplulukları ile Rosa (Yabani Gül), iğde, böğürtlen ve sumak bulunur. Havzanın kurak kesimini oluşturan Fırat Nehri kenarlarında kurakçıl karakterde seyrek ve cılız ot formasyonlarına rastlanılır (Atalay, 1994:235).

Fotoğraf 8: Malatya’da Geniş Alanlarda Yetişen Meşe Ağacı ve Sumak

Fotoğraf 9: Malatya Ovası'nın Bir Görünümü

Geniş Malatya arazisi bozkır görünümündedir. Akarsu çevreleri orman gibi uzayan kayısı bahçeleri ile kaplıdır. Bunun yanı sıra akarsu kenarları söğüt, kavak ağacı ve ceviz ağaçları bakımından oldukça zengindir. Malatya Toroslarında en çok meşe, vadi yamaçlarında ise ardıç ağaçlarına rastlanır. Platolar çayır bakımından zengindir. İl topraklarının güneyini boydan boya kaplayan batı-doğu doğrultulu Malatya dağları, meşenin egemen olduğu bozuk nitelikli korular ve baltalıklar iyi niyetli kuru ve baltalıklara dönüşmeye başlar. Malatya dağlarının batı ucunda Sultan Suyu vadisine bakan yamaçlarda Doğu Anadolu'nun ortadan kalkmakta olan ibrelilerden kızılıçlıklara rastlanır. Malatya dağları üzerinde yer alan platolar ile Malatya ovasına yakın kesimlerde yer alan yarı ova nitelikli düzlükler, zengin çayır otları ile kaplıdır. İl alanının güneybatısını kuşatan dağlar ve platolarda doğal bitki örtüsü hemen hemen ortadan kalkmıştır. Daha çok meşelerden oluşan bozuk nitelikte orman kalıntılarından başka canlı örtüye rastlanmaz. Bu örtüye yer yer yabani meyve ağaçları ile kaynak ve vadi boylarında kavak ve söğütler katılmaktadır. Malatya arazisinde meyvecilik bahçelerinde görülen en önemli şey birden fazla meyvenin aynı bahçe içinde birlikte yetiştirilmesidir. Bitkisel üretim yapılan kesimlerde meyvecilik doğal örtüye göre daha yaygındır. Malatya'nın kuzeyini kaplayan dağlar ise örtü bakımından Pütürge ve Doğanşehir yöreleri kadar olmasa da batıya göre daha da zengin sayılır. Bu yörelere de, çoğu bozuk nitelikli olmak üzere meşenin

çoğunlukta olduğu yapraklı ormanlar vardır. Bu kesimde kalın bir toprak tabakası ile meyve ağaçları, söğüt ve kavaklıklar görülür (Kav, 2006).

Akçadağ, Darende, Doğanşehir, Hekimhan ilçelerinde orman alanlarında ardıç ve meşe ağaçları bulunur. Pütürge gibi geniş orman alanlarına sahip olması gereken Arapgir bu varlığını yitirmiş durumdadır. Bunun sebebi Keban Gümüş Madeni çalıştırılıyorken bu bölgedeki ağaçlar maden ocaklarında yakılmıştır. Pütürge ilçesinin topraklarının %40'a yakını bölünmüş ormanlarla kaplıdır. Bu ormanlar Malatya ilinin odun ihtiyaçlarının büyük bir kısmını karşılar (Şentürk, 1984). Bu oran günümüzde de aynı şekildedir ve Malatya odun ihtiyaçlarının büyük bir kısmını karşılamaya devam etmektedir.

1.2. MALATYA İLİNİN BEŞERİ ÖZELLİKLERİ

1.2.1. Tarım Faaliyetleri

Malatya'nın toplam 1.241.000 hektar olan arazi varlığının yaklaşık 1/3'ü (425 450 ha) tarımsal amaçlı kullanılabilir arazi özelliğine sahiptir. Tarım dışı alan ise 729 551 ha düzeyinde olup, il arazisinin yaklaşık 2/3 üne tekabül etmektedir. Yaklaşık 25,8 milyon hektar olan Türkiye tarım alanlarının %1,65 kadarı Malatya ili sınırları dâhilinde bulunmaktadır (Kav, 2006).

Tarihsel süreç içerisinde ‘doğunun batısı, batının doğusu’ olarak tanımlanan Malatya, bu gün için de aynı konumunu sürdürmekte olup sosyo-ekonomik yapısı nedeniyle bölgesinde önemli bir cazibe merkezidir. Malatya ili tarıma dayalı bir ekonomiden sanayiye dayalı bir ekonomiye geçiş sürecini yaşamasına rağmen ekonomisinde tarımın payı hala büyüktür. Bu durumun sebebi bu ilde bulunan ve bu ille özdeşleşen bir meyve olan kayısının varlığıdır. İlin bugün ulaştığı ekonomik gelişim düzeyinde Malatya ile özdeşleşen kayısı yetiştiriciliğin etkisi yadsınamayacak düzeydedir. Malatya için ilahi bir lütuf olarak da kabul edilebilecek olan kayısı, özellikle 80'li yıllardaki dışa açık ekonomiye geçiş sürecinde önemli bir ihraç ürünü haline gelmiş ve ilin ekonomik gelişimine büyük katkı sağlamış ve hala da sağlamaktadır. Dünya kuru kaysı piyasasının %90'ı Türkiye'ye aittir. Bunun %85'i ise Malatya'dan karşılanmaktadır (Şentürk, 1984). Günümüzde de bu oran aynı şekilde devam

etmektedir. Ayrıca şehirde Arapgir üzümü, Akçadağ armudu, Hekimhan cevizi ve Yeşilyurt dalbastı kirazi gibi ünlü tarımsal ürünlerde yetişmektedir.

İlde yaygın olarak nadaslı kuru tarım yapılır. Malatya'nın taşıdığı yüksek tarım potansiyeline karşılık, Türkiye tarımı içindeki yeri hayli gerilerdedir. 1954 yılında Kâhta, Adıyaman ve Besni ilçeleri Malatya'dan ayrılarak Adıyaman ili olurken, Kemaliye'de Erzincan'a bağlanmıştır. Bu değişiklik sonucu tütün, mercimek ve nohut gibi bitkilerin üretimi, ekim alanlarının büyük bir bölümü ilden ayrılan topraklarda bulunması nedeniyle önemli ölçüde düşmüştür. Böylece ilin ekim alanları traktörün girişiyle gelişirken söz konusu bu ilçelerin ayrılışıyla beraber ekim alanları daralmıştır. 1956 yılında Malatya Şeker Fabrikası'nın kurulması ile fabrika denetimi altında başlayan şeker pancarı ekiminin, makine kullanımı, gübreleme gibi modern üretim tekniklerinin yaygınlaşmasına olduğu kadar, üreticinin bilgi ve görgüsünün artmasına da olumlu katkılar sunmuştur. Ancak gerek traktörün tarıma girişi gerekse de şeker fabrikasının kurulması tarımda belirlenen gelişmeyi sağlayamamıştır. Çünkü Türkiye genelinde olduğu gibi ilde de sulama olanakları kısıtsızdı (Kav, 2006: 67).

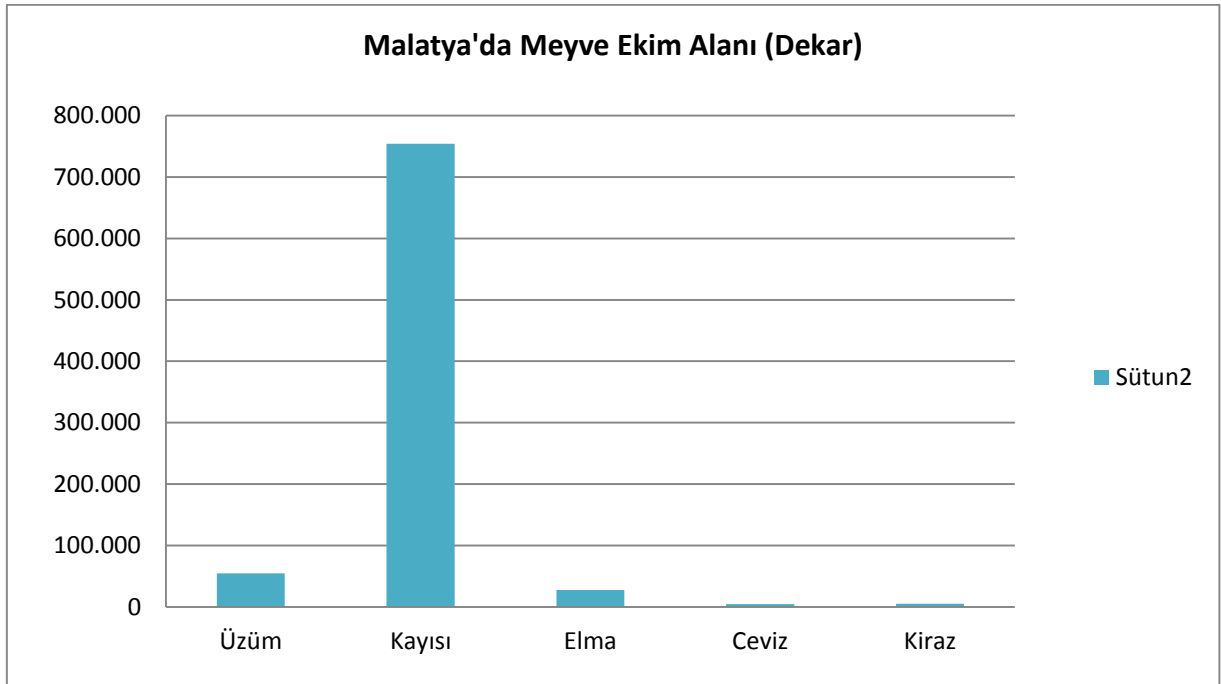
Fotoğraf 10: Malatya Kayısı

1970'lere kadar il sulama alanında yapılan çalışmalar çok yetersiz kalmıştır. Bu nedenle ürün çeşitlenmesi sağlanamadığı gibi verim artışı da düşük ve düzensiz olmuştur. Bitkisel üretim Derme Kanalı, Sürgü Barajı ve Medik Barajı'nın işletilmeye açılmasıyla canlanmaya başlamıştır. Sulamaya ek olarak modern tarım araçları ve gübre kullanımı da 1970'lerde

yaygınlaşmıştır. Bu nedenle ilde yetiştirilen tüm ürünlerde 1970'lerde eskiye oranla daha düzenli ve büyük ölçekli üretim artışı olmuştur. İl tarımının gelişmesinde ilk hızlı atılım 1950 yılında, ikincisi ise 1970'lerde rastlanılmaktadır (Kav, 2006: 67).

Malatya'nın ekonomisi, tarıma, tarımsal sanayiye ve hayvancılığa dayalı bir ekonomidir. Ama Malatya'da genel ekonominin diğer tüm sektörlerinden ekonomik faaliyetler de vardır. Turunçgiller dışında hemen hemen tüm meyvelerin yetiştirir ve bir meyve üretim bölgesi olarak nitelenen Malatya'da, bitkisel üretimin en önemli kolu meyveciliktir. Malatya halkının birçoğu geçimini tarımsal faaliyetlerle sürdürür. Özellikle kayısı, buğday, şekerpancarı, arpa, nohut, mercimek, mısır ve çavdar Malatya'da yetiştirilen en önemli tarım ürünleridir. İlde tarım çeşitlilik kazanmıştır. Tarıma ayrılan alanlarda tahıl ekimi ağırlıktadır. Sanayi bitkilerine ayrılan yer, sebze ve meyve üretimine ayrılan alanlardan daha fazladır. İlde bağcılık ve meyvecilik de gelişmiştir (Kav, 2006).

Malatya'da yapılan başka bir tarım faaliyeti de bağcılıktır. Bu ilde gerçekleştirilen bağcılık çok eski tarihlere kadar dayanmaktadır. Malatya ilindeki bağcılık faaliyetleri Pınarbaşı ve Eski Malatya (Battalgazi) arasında kalan bölgede ile Darende ve Pötürge'de yoğunlaşmış durumdadır. Bu bölgelerdeki bağcılık faaliyetlerinde bazı kesimlerde sulama faaliyetleri yapılırken bazı kesimlerde ise sulama faaliyetleri yapılmamaktadır (Kav, 2006).

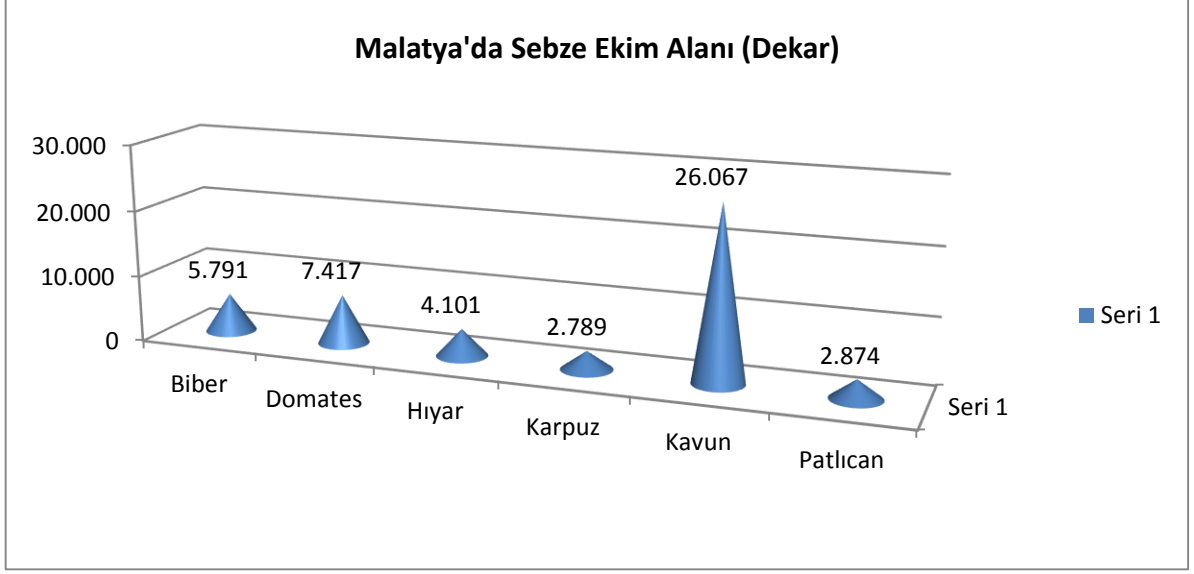
Grafik 6: Malatya'da En Fazla Ekilen Meyveler (Malatya İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2018)

Yukarıdaki grafikte Malatya’da en çok ekilen meyvelerin toplam ekim alanlarına bakıldığında kayısı uzak ara en fazla ekim alanına sahip meyve olarak göze çarpmaktadır. Kayııdan sonra ise en fazla ekim alanına sahip meyve ise üzümdür. Üzüm kurutmalık, sofralık ve şaraplık üzüm olarak ekilmektedir.

Gündüzbey’den başlayarak Battalgazi’ye kadar uzanan yeşil kuşakta başta kayısı olmak üzere; kiraz, elma, dut, ceviz, zerdali, şeftali gibi ağaçlardan oluşan geniş meyve bahçeleri vardır. Ağaçların çiçeklenme döneminde beyaz çiçeklerle donanmış ovayı çiçek kokuları sarar. Şiro çayı vadisinde Pütürge’nin, Tohma çayı vadisinde yer alan Darende’nin meyve bahçeleri ünlüdür. Akçadağ, Hekimhan ve Arguvan’da da yaygın olarak meyve bahçeleri bulunmaktadır. Malatya’da kayısı ve üzümden sonra en çok ekilen meyve elma olmuştur. İlde 40’a yakın elma türü vardır. Bunların başlıcaları Bargüzü (Misket) elması, Amasya elması, beyaz pat ve kırmızı pat elmaları, yazlık elma, kokulu elma gibi türlerdir. Bu elmaların olgunlaşması ve toplama hasadı türlerine göre Temmuz başından Kasım ortalarına kadar devam etmektedir (Kav, 2006: 89).

Tatlı, sulu ve kumsuz olmasıyla tanınan Malatya armutları en çok Akçadağ yöresinde yetiştirilir. En beğenilen ve en çok bilinen türleri kış armudu, biber armudu, çelam (çoban) armudu, gök armudu, sarı armut, bardak armudu gibi türlerdir. Armut üretimi yıllar arasında çok fazla değişiklik yani dalgalanmalar göstermez. Çünkü üreticiler kayısı üretimine önem verdiklerinden armut üretimine fazla önem vermemektedirler. Kayısının aşılammamışı olan zerdali, kayısı ile birlikte yetiştirilir. Zerdali ağaçları aşılınıp kayısı ağaçlarına dönüştürüldüğü için zerdali üretimi de azalma göstermektedir. . İlin dalbastı adı verilen iri taneli kirazları da ün yapmıştır. Bunlar büyük kentlerin pazarlarında ‘‘Napolyon Kiraz’’ adıyla satılır. Bu kiraz daha çok Yeşilyurt ilçesinde yetişmektedir. Kiraz üretimi Malatya ilinde kayısı üretimine alternatif bir meyve olarak teşvik edilmektedir. Son yıllarda kayısı fiyatlarında yaşanan dalgalanmalar üreticileri alternatif bir meyve olan ceviz yetiştiriciliğine yönlendirmiştir. İlde son zamanlarda birçok ceviz bahçesi ekilmiştir. Ayrıca ilde tüylü ve tüysüz olmak üzere iki tür şeftali de yetiştirilmektedir. Zamanla azalan tüysüz şeftali, üretimi ve ekimi son yıllarda giderek artmaktadır. İlin dutları iri çekirdekli, cevizleri ise ince kabukludur (Kav, 2006: 90).

Aşağıdaki tabloya bakıldığında en fazla ekim alanına sahip sebze ise kavundur. Kavundan sonra domates ve biber de en fazla ekim alanı olan sebzelerdendir.

Grafik 7: Malatya'da En Fazla Ekilen Sebzeler (Malatya İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2018)

Malatya'da sebze tarımı Doğu Anadolu illerine göre daha gelişkin bir düzeydedir. İlde sebze tarımı sulamanın yapıldığı ovalarda yapılmaktadır. Özellikle Yeşilyurt, Battalgazi, Arguvan ve Yazıhan en önemli sebze üretim alanlarıdır. Ancak ilin iklim koşulları nedeniyle ürün Akdeniz Bölgesine göre daha geç alındığından Hatay ve Mersin gibi illerden de turfanda sebzeçilik gelmektedir. İlin kentsel yerleşme merkezleri ile yollara yakın köylerde gelir sağlamak amacıyla pazara yönelik olarak yapılan sebzeçilik, uzak köylerde yalnızca aile ihtiyaçlarını karşılayacak düzeydedir. İlde sebzeçilik genellikle meyvecilikle birlikte yapılmakta ve sebze bahçelerinin çevresinde meyve bahçeleri de yer almaktadır. Fırat Nehri'nin alüvyal topraklarında, Tohma suyunun kenarları boyunca tatlılığıyla ün yapmış kavun ve karpuzlar yetiştirilmektedir (Kav, 2006: 85).

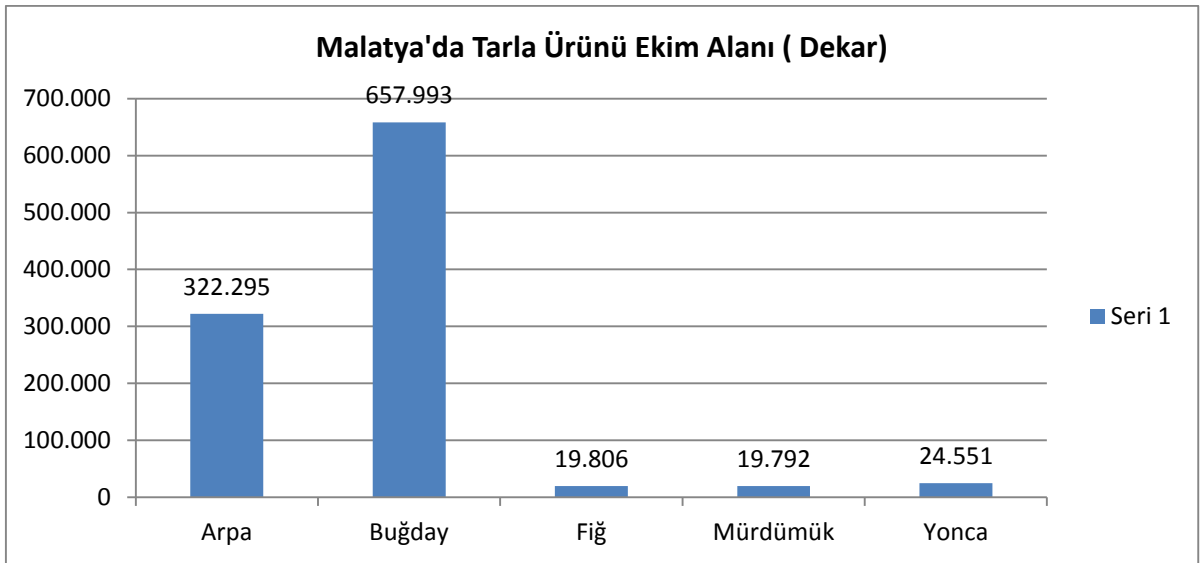
Tahıllardan en çok buğday ve arpa ekimi yapılmaktadır. Diğer tahıl ürünlerinin ekim alanları çok azdır. Tahıl üretimi daha çok Yeşilyurt, Battalgazi, Arguvan, Akçadağ ve Yazıhan ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Buğday Malatya ovasının sulanmayan kesimlerinde, hemen hemen tüm ilçelerinde ekilmektedir. Buğday ekimi sonbaharda yapılmakta, hasadı ise temmuz ayında yapılmaktadır. Buğday üretimi yerel ihtiyaçları karşılamakta, ürünün bol olduğu yıllarda ise il dışına da satılımı yapılmaktadır. Buğday verim artışı geçmiş yıllara göre bir ölçüde sağlanmış olmakla birlikte, üretim daha çok ekim alanlarında ki daralma ve genişlemeye bağlıdır. Daha çok yerli buğday türleri ekilmekte dolayısıyla verim değerleri de düşük bulunmaktadır. Sert buğday türlerinden en yaygın olarak ekilen çeşit Kunduru

buğdaydır. Yumuşak buğday türlerinde zerun, aşure, tercan, akbaşak ve kırmızı buğday ekilmektedir (Kav, 2006: 75).

Fotoğraf 11: Malatya Ovasında Buğday Üretimi

Buğdayda yıllar arasında verimin değişmesinin sebebi ilkbahar aylarında yağın yağışın yetersizliğidir. Üretimin yıllara göre farklılık göstermesinde nisan-mayıs aylarında yağışların yetersiz ve karasız oluşu, sulama yetersizliği nedeniyle nadasın varlığı yıllar arasında az da olsa üretim dalgalanmalarına neden olmaktadır (Kav, 2006: 76).

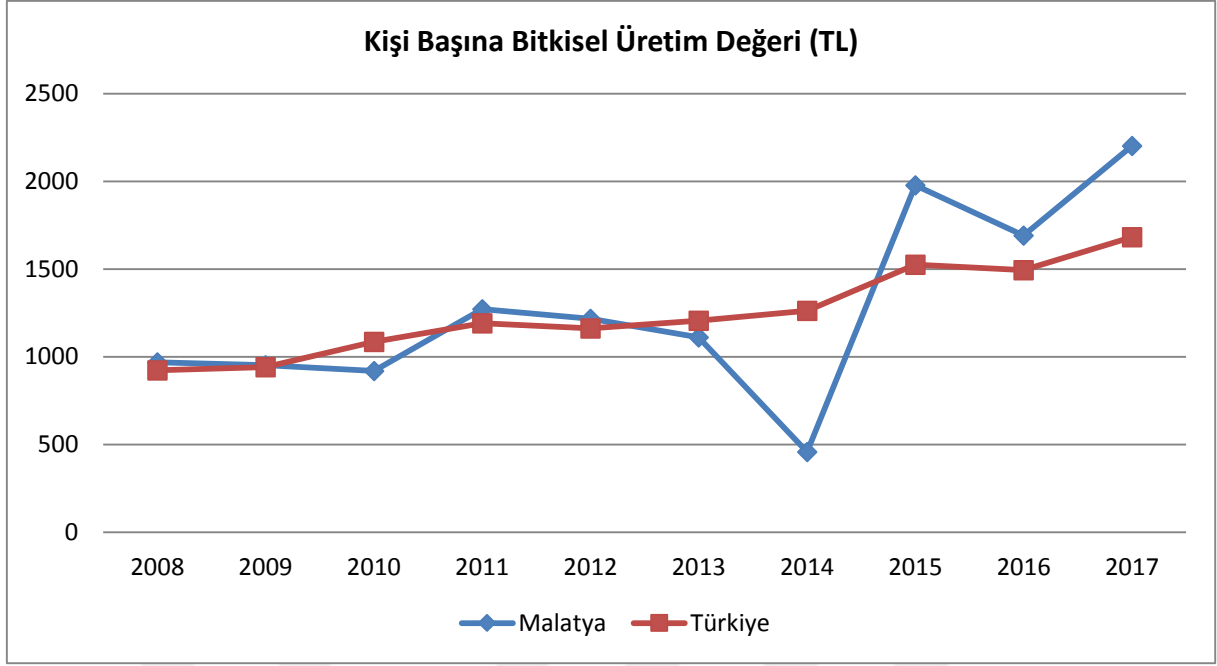
Grafik 8: Malatya'da En Fazla Ekilen Tarla Ürünleri

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında en fazla ekilen tarla ürünü buğdaydır. Buğdaydan sonra ise en fazla ekilen arpadır. Bölgenin ikliminin buğday ve arpa yetiştiriciliği için elverişli olması sebebiyle tahıl üretimi olarak en fazla ekilen tarla ürünleri olarak öne çıkıyorlar.

İlde buğdaydan sonra gelen en önemli tahıl ürünü arpa daha çok hayvan yemi olarak ekilmektedir. Arpa Pütürge, Doğanşehir ve Arguvan gibi ilçelerde ekilmektedir. İlde arpa üretimi yıllar içinde sürekli olarak artmıştır. Birim alanında elde edilen üretim artışında modern tarım metotlarının uygulanması etkili olmuştur (Kav, 2006: 78).

Malatya ilinde fasulye yetiştiriciliği Akçadağ ve Doğanşehir yörelerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. İldeki nohut üretimi ise Pütürge ve Doğanşehir ilçelerinde yapılmaktadır. Malatya Ovasında ve sulamanın yapıldığı alanlarda şekerpancarı ekimi yapılmaktadır. Malatya'da üretimi yapılan şekerpancarı bu ildeki şeker fabrikalarında işletilmektedir. Ayrıca çevre ilçeler olan Elbistan, Kangal, Pazarcık ve Afşin ilçelerinde ekilen şeker pancarları da bu ilde işlenmektedir. Belirli bir artı sağlanmış olmakla birlikte ilde şekerpancarı üretimi Türkiye ortalamasının altındadır. Şekerpancarı üretimindeki düşüş ve düzensizlik elverişsiz iklim koşulları yanında, girdi kullanımındaki azalmadan da kaynaklanmaktadır. İlde sulama ve gübreleme yetersizliği, pancar üretiminin istenen düzeye ulaşmasını engellemektedir (Kav, 2006: 82).

Malatya'da ekilen bir başka tarla ürünü de tütündür. Tütün hemen hemen tüm ilçelerde ekilmekle birlikte, Tekel'in izin verdiği miktarda ekilmektedir. İlde doğu tütünleri ekilmektedir. Bunlar da renklerine göre sarı ve kara tütün olmak üzere ikiye ayrılır. 676 Çelikhan'ı ve Malatya melezi (Virginia- Bright-Çelikhan) ve başka değişik türler de ekilmektedir. İldeki tütün üretiminin en önemli özelliği tütün veriminin eskiden beri Türkiye ortalamasının üzerinde olmasıdır (Kav, 2006: 84).

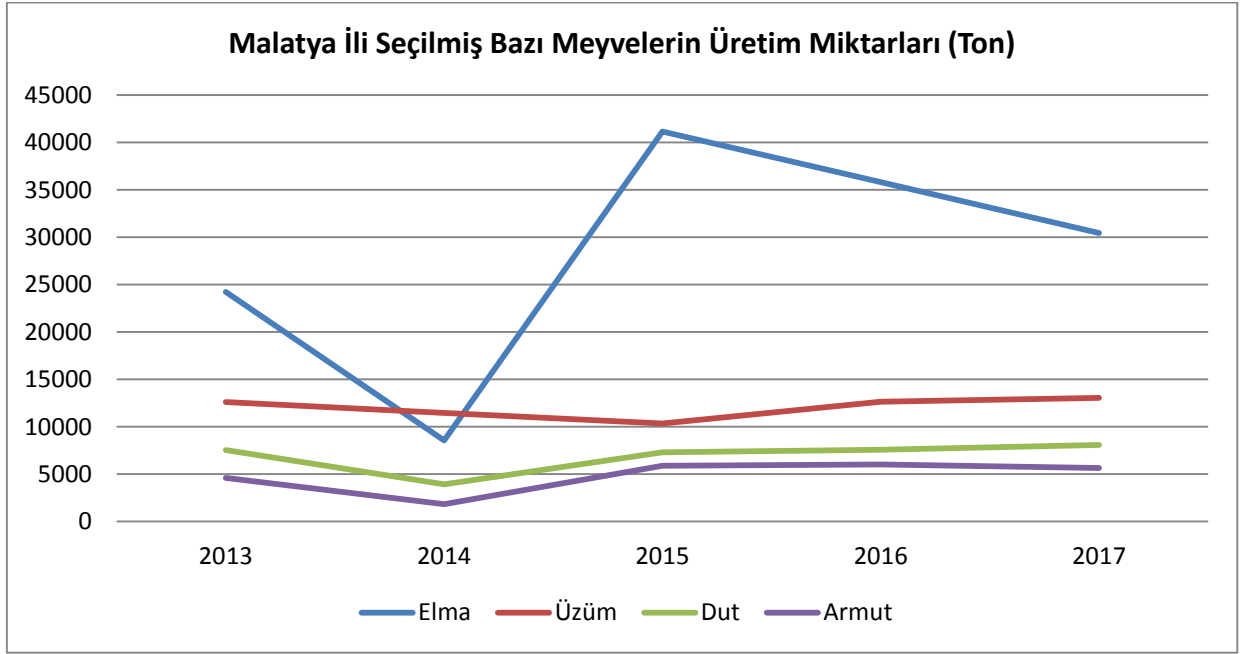

Grafik 9:Malatya’da 2008-2017 Yılları Arasında Kişi Başına Düşen Bitkisel Üretim Değeri (TÜİK, 2018)

Yukarıda (**Grafik 7**) Malatya’da 2008-2017 yılları arasında kişi başına düşen bitkisel üretim miktarı grafiği verilmiştir. Bu grafiğe göre Türkiye ortalamasının düzenli olarak arttığını görürken, Malatya’nın ise yıllara göre dalgalanmalar yaşadığı görülmektedir. Özellikle 2014 yılında keskin bir düşüşten sonra 2015 yılında yine aynı şekilde keskin bir yükseliş yaşanmıştır. 2014 yılında Türkiye ortalamasının çok altına düşen bu oran 2015 yılıyla beraber tekrar Türkiye ortalamasının üzerine çıkmış durumdadır. 2016 yılında yaşanan bir düşüşten sonra 2017 yılına gelindiğinde şehirdeki kişi başına üretim tekrar yükselerek, gösterilmiş yıllar arasında en yüksek orana ulaşmıştır.

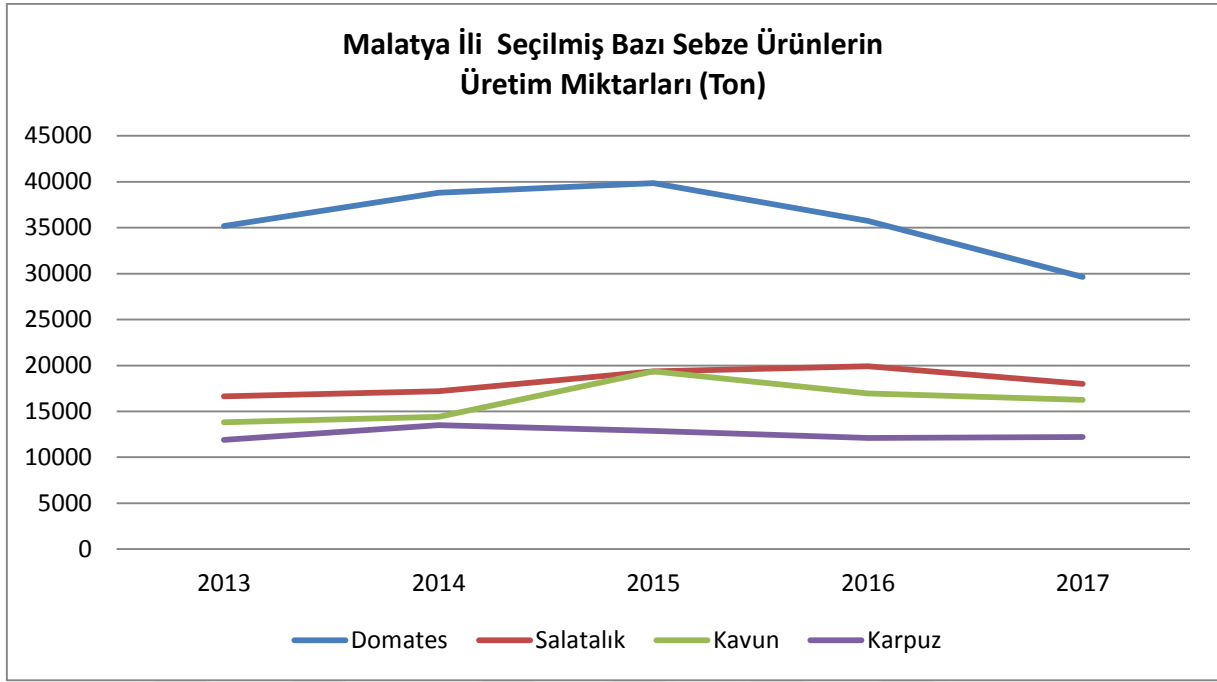
Aşağıda (**Grafik 8**) Malatya’da seçilmiş bazı meyvelerden son beş yılda alınan verim oranları gösterilmiştir. Grafikte kayısı gösterilmemiştir. Normalde şehirde en fazla ekilen ve en fazla üretim elde edilen meyve kayısıdır. Ancak kayısının oranı diğer meyvelerle kıyaslanamayacak kadar büyük olduğu için diğer meyvelerin oranını küçük gösterir. Bu yüzden kayısından sonra en fazla üretim elde edilen meyveler seçilmiştir. Verilen yıllar içinde üzüm, dut ve armut üretiminde yıldan yıla dalgalanmalar görülmezken, elma üretiminde ciddi anlamda dalgalanmaların yaşandığı görülmektedir. 2013 yılından 2014 yılına geçişte elma üretiminde ciddi bir düşüş yaşanırken, aynı şekilde 2014 ile 2015 arasında üretim keskin bir yükselişle yıldaki üretimini 40 bin tonun üstüne çıkarmıştır. 2017 yılına gelindiğinde üretim tekrar 30 bin tonun altına düşmüştür. Görülen bu dalgalanmaların sebebi Malatya’da yaşanan

iklim olaylarının meyve çiçeklenmelerini don, kar yağışı, dolu gibi iklimsel etkenlerle etkilenmesidir. Ayrıca elma üretiminin bu denli fazla olmasının sebebi 1980'li yıllarda Malatya'da çiftçilerin kayısı ağaçlarını söküp yerine elma ağaçlarını dikilmesidir. Malatya bazı ilçelerde önemli derecede yetiştirilen meyveler vardır. Örneğin Yeşilyurt'ta kayısının yanı sıra şeftali, elma, kiraz ve zerdali, Darende'de dut, Hekimhan'da ceviz, Akçadağ'da Armut gibi meyveler yetiştirilmektedir. Ancak Malatya'da zerdali yetiştiriciliği eskiye göre oldukça gerilemiş durumdadır. Bunun sebebi ise gelir getiren kayısı ağaçları yaygınlaşınca zerdali ağaçlarına kayısı aşıları yapılmasıdır.

Grafik 10: Malatya'da En Çok Ekilen Meyvelerden Elde Edilen Üretim Miktarı (TÜİK, 2018)

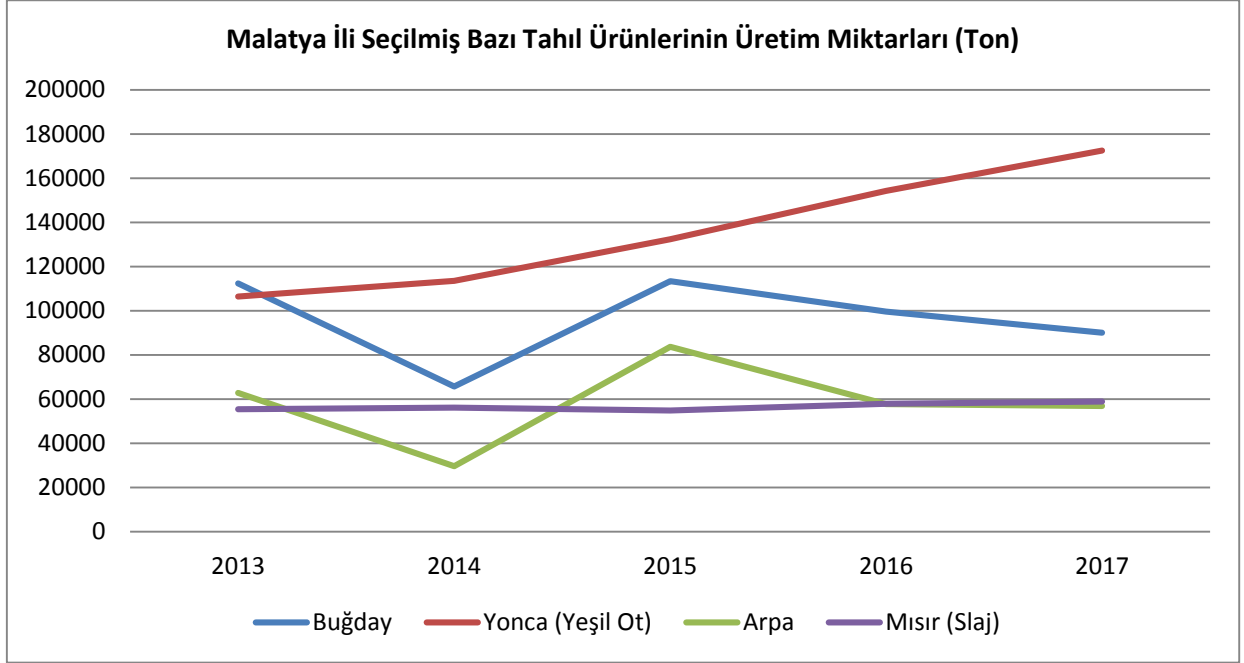

Grafik 11: Malatya’da Seçilmiş Bazı Sebzelerin Üretim Miktarı (TÜİK, 2018)

TÜİK 2018 verilerine bakıldığında Malatya’da üretimi en fazla yapılan sebzelerden ilk dört ürün sırasıyla domates, salatalık, kavun ve karpuzdur. Bu sebzeler içerisinde salatalık, kavun ve karpuzun üretimi arasında ciddi bir fark yoktur. Yıldan yıla dalgalanmalar da yaşanmamakta. Ancak domatesin üretimi bu diğer ürünlere oranla iki katından bile daha fazladır. Ancak grafikte diğer sebzelerden farklı olarak üretimde yıldan yıla dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir. 2015 yılında şehirde 40 bin ton domates üretimi yapılmışken, 2017 yılında bu üretim miktarı 30 bin tonun altına düşmüştür. 2018 yılında şehirde yaşanan aşırı sıcaklıklar ve susuzluk sebebiyle bu üretim miktarı daha da düşmüştür.

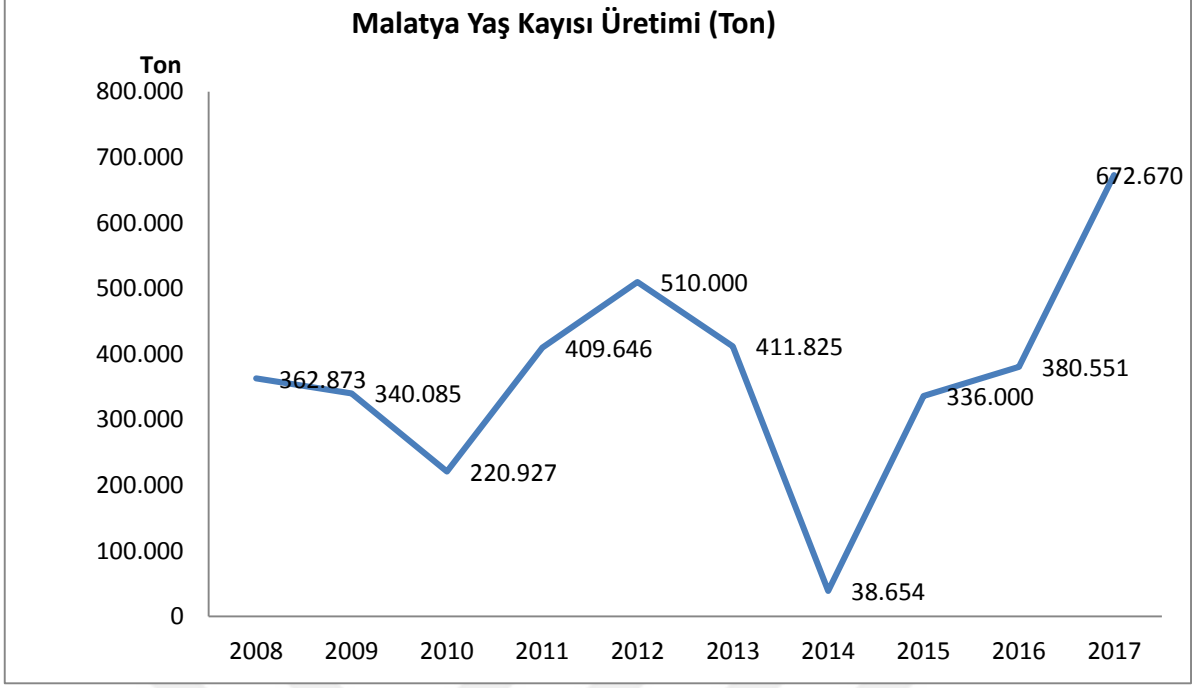
Aşağıda verilen **Grafik 10**’da Malatya ilinde en çok üretimi yapılan tahıl ürünleri gösterilmiştir. TÜİK 2018 verilerine göre Malatya ilinde üretimi en fazla yapılan tarla tahıl ürünü buğday, arpa, mısır ve yoncadır. Verilen yıllar içerisinde buğday ve arpanın üretiminde yıldan yıla dalgalanmaların yaşandığı görülürken, mısır ve yonca üretiminde dalgalanmalar yaşanmamıştır. Mısır üretiminin miktarı her yıl aynı seviyede devam ederek neredeyse hiç değişmemiştir. Yonca üretiminde ise 2013 yılından 2017 yılına kadar %75’lik bir üretim artışı yaşanmıştır. Yaşanılan bu artışın arkasında yatan ana sebep devletin yonca üretimi için çiftçilere sağladığı maddi destektir. Çiftçiler aldığı maddi destekler sebebiyle ve ayrıca şehirde yaşanan kuraklık, yağışların yağmaması gibi nedenlerden ötürü buğday yerini yonca ekmeye başlamışlardır. Bu durum şehirde 1980’li yıllarda çiftçilerin kayısı yerine elma ağacı ekme olaylarına benzemektedir. Bir başka detay ise buğday ve arpa üretim miktarlarına

bakıldığında her iki ürünün de verilen yıllar içinde üretim miktarlarının birbirine benzemesidir. Buğday üretiminin azaldığı yıllarda arpa üretimi de azalmış, buğday üretiminin arttığı yılda arpa üretimi de artmıştır.

Grafik 12: Malatya İlinde Ekimi En Fazla Olan Tahıl Ürünleri (TÜİK, 2018)

Kayısı üretiminde de aynı şekilde yıldan yıla dalgalanmalar yaşanmaktadır. 2014 yılında yaşanan don olayı kayısı üretimini neredeyse sıfıra indirmiştir. **Grafik 11**'de verilen bilgilerde kayısı üretimi 2017 yılında verilen yıllar içerisinde en fazla üretimin elde edildiği yıl olarak göze çarpmaktadır. Burada da aynı şekilde 2014 yılında kayısı üretiminde yaşanan don ve dolu olayları yüzünden keskin bir düşüş yaşanmıştır. Kayısı, elma gibi bazı meyveler her üç yıl da bir üretiminde düşüşler yaşamaktadır. Bu tür meyveler üç yıl iyi bir verim vermekte, fakat sonraki yılda üretim az olmaktadır. Bu sebepten de üretiminde dalgalanmalar sık sık yaşanmaktadır.

Grafik 13: Malatya’da Son 10 Yılda Kayısı Üretimi (TÜİK, 2018)

1.2.2. Hayvancılık Faaliyetleri

İlde bulunan toprakların yaklaşık % 59’i mera ve çayırlarla kaplı olduğundan, hayvan yetiştirilmesi için iyi bir ortam mevcuttur. İlde hayvan yetiştiriciliği önemli bir gelir kaynağıdır. Koyun ve keçi yetiştiriciliğinin çok eskiye dayanan bir tarihi vardır. Yazihan’da yaşayan göçer aşiretler koyun sürülerini yaz aylarında Arapgir’in kuzeyindeki Sarıçiçek ve Yama yaylalarına, kışın ise daha güneydeki Beyler Deresi’ndeki Küllü Mağarasına ve İzoli yörelerine göçerler (Şentürk, 1984).

Şehirde besicilik daha çok Yeşilyurt, Battalgazi, Akçadağ, Hekimhan, Arguvan ve Doğanşehir çevrelerinde yaygınca yapılmaktadır. Koyun, kıl keçisi ve sığır besiciliği oldukça gelişmiştir (Şentürk, 1984).

Malatya’da hayvancılığın geliştirilmesinde 1929 yılında kurulan Sultan Suyu harası önemli rol oynamıştır. Bu harada; atçılık, sığırcılık, koyunculuk ve tavukçuluk şubeleri bulunmaktadır (Kav, 2006: 59).

Fotoğraf 12: Sultan Suyu Harasında Atçılık Faaliyetleri

Son yıllarda Malatya'da modern bir şekilde besicilik, süt inekçiliği ve tavukçuluk yapılmaktadır. Ayrıca daha önce ırmak balıkçılığı şeklinde yapılan küçük balıkçılık, Karakaya Baraj Gölü'nün oluşmasıyla kenar köylerde yaşayan halkın geçim kaynağı olabilecek şekilde büyümüştür (Kav, 2006). Ancak bütün bu faaliyetlere rağmen ildeki çayır ve meraların yetersiz oluşu, yet fiyatlarının yüksek olması, yem üretiminin azlığı ve hayvansal ürünleri işleyen tesislerin gelişmemiş olması gibi birçok sebeplerden ötürü Malatya ilinde de hayvancılıktan istenilen düzeyde üretim elde edilemiyor ve yerli halk da bu gibi faktörlerden ötürü hayvancılığa pek sıcak bakmıyor.

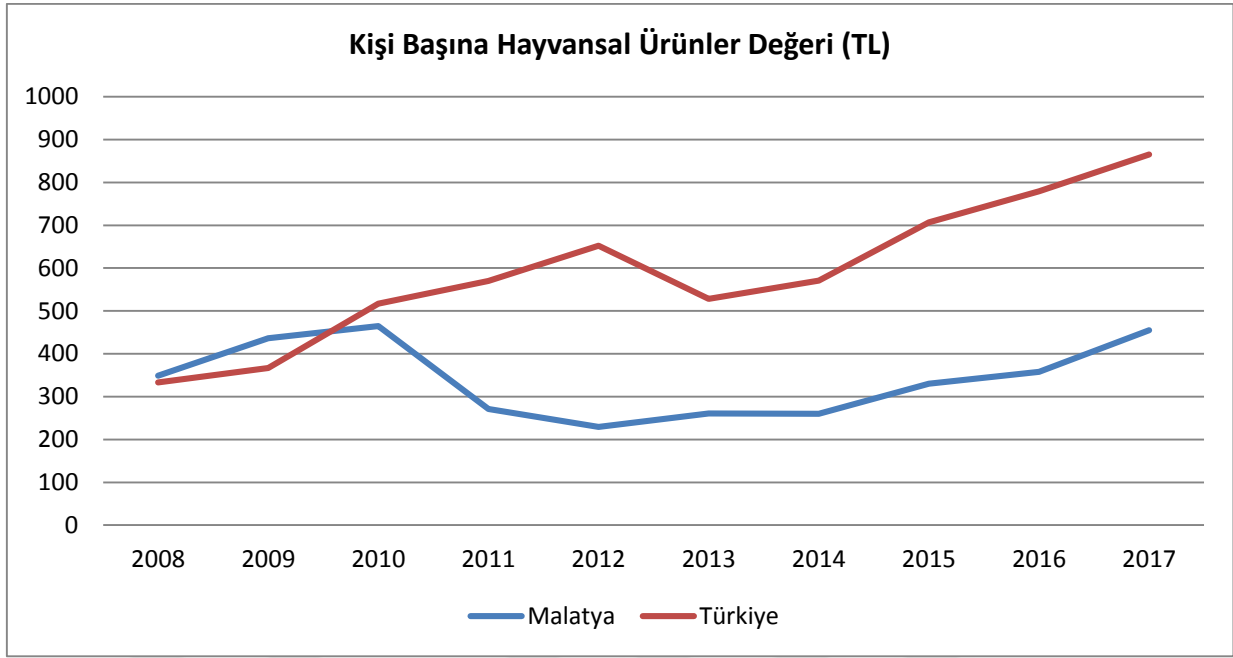
Malatya'da en çok koyun, kıl keçisi, sığır beslenmektedir. Kümes hayvancılığı pek gelişmemiştir. Arıcılık genellikle ilkel yöntemlerle yapılmaktadır. İlde en çok Akkaraman koyun türü beslenir. Çayır-meraların beslenme için yetersizliği ve yem bitkilerinin üretimi ise gittikçe artan koyun sayısının beslenmesinde yeterli olmaması yem sorununu giderek ağırlaştırmaktadır. Yüksek kesimlerde yer alan Sarıçiçek, Yama, Başkurt, Sincik gibi yaylalar hayli verimli olmakla birlikte hayvancılık faaliyetleri için yeterli değildir. Yaz aylarında kuraklığın iyice artmasıyla koyun ve keçi sürülerinin beslenmesinde tarlalardaki anızlardan, besin değeri düşük ot, sap-saman, yaş ve kuru yapraklardan yararlanılmaktadır. İlde keçi türü olarak ise daha çok kara kıl keçisi yaygındır. Çok az sayıda beyaz keçi bulunmaktadır. Kıl keçisi daha çok ilin dağınık bölümleri olan Hekimhan, Arapkir, Arguvan ve Pütürge gibi yörelerde beslenmekte fakat sayısı da gittikçe azalmaktadır (Kav, 2006: 61).

İlde zengin otlakların bulunmayışı, sığırcılığın gelişmesini engellemiştir. Sığır sayısı yüksek olmadığı gibi var olan sığırlar da çelimsiz ve küçük yapılıdır. En çok yetiştirilen sığır türü, yerli kara, Doğu Anadolu kırmızısının düşük verimli melez türüdür. Besicilik son yıllarda gelişmeye başlamıştır. Şeker şirketinin desteğiyle ve Ziraat Bankası'nın besicilik kredileriyle yapılan çalışmalar yanında üreticilerin kendi imkânlarıyla gerçekleştirdiği çalışmalar da vardır. Pazarlama kanallarının iyi çalışmaması, yem fiyatlarının pahalı oluşu, üreticiler arasında örgütlü bir birliğin kurulmayışı besiciliğin gelişmesini engellemektedir (Kav, 2006: 61).

Malatya'da at, eşek, katır gibi yük ve koşum hayvanlarının sayıları gün geçtikçe azalmaktadır. Bu düşüşün temel sebebi tarımdaki makineleşmedir (Kav, 2006: 62). Nitekim 2018 TÜİK verilerine bakıldığında Malatya'da en fazla ithal yapılan hayvanlar binek hayvanları olan at, eşek, katır gibi hayvanlar olduğu görülmektedir. Sultan Suyu harası atçılık konusundaki çalışmaları ve yetiştirdiği safkan Arap atlarının niteliği ile ülke sınırlarını aşan bir ün kazanmıştır. Her yıl düzenlenen açık arttırmalarla il ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlanmaktadır. İldeki tavuk sayısında artış olmakla birlikte modern anlamda tavukçuluk bulunmamaktadır. Son yıllarda Sultan Suyu Harası ve Bölge Ziraat Okulu'nda çiftçiye kültür ırkı civciv ve yumurta sağlama çalışmaları başlamıştır. 1980 yılında ildeki tavuk ve horoz sayısı 560 bin iken bu rakam 1999 yılında 216 bin, 2004 yılında 210 bin dolaylarına indiği görülmüştür (Kav, 2006: 62).

Aynı şekilde Malatya ilinde arıcılık faaliyetleri için uygun iklim şartları ve bitki örtüsü bulunmasına rağmen arıcılık fazla gelişmemiştir. 1970'lerden sonra arıcılık kovanları artmaya başlamış ancak ilde henüz ilkel yöntemler ve eski kovanlar egemendir. 1980'de kovan sayısı 43 bin civarında iken, 1999'da 73 bine çıkmış, 2004 yılına gelindiğinde ise 71 bine sayıya inmiştir (Kav, 2006: 62).

Aşağıdaki grafikte Malatya ilinde kişi başına düşen hayvansal ürün değerine bakıldığında aynı yıllar içerisinde hayvansal ürün değerinde Malatya'nın Türkiye ortalamasının çok altında kaldığı görülmektedir. 2008-2009 yılları arasında Malatya'da kişi başına düşen hayvansal ürün değeri Türkiye ortalamasının üzerinde iken 2010 yılından sonra yaşanan keskin bir düşüşle bu değer ülke ortalamasının çok aşağısına inmiştir. 2011-2015 yılları arasında bu değer düşüklüğü devam ederken, 2015 yılından sonra tekrar yükselişe geçmiş görünmektedir.

Grafik 14: Malatya’da 2008-2017 Yılları Arasında Kişi Başına Düşen Hayvansal Ürünler Değeri (TÜİK, 2018)

1.2.3. Sanayi Faaliyetleri

Malatya, ekonomik gelişmesinin temelinde kayısı yetiştiriciliği önemli yet tutmasına rağmen günümüzde ekonomik kalkınma kaynaklarını çeşitlendirerek daha dengeli bir sektörel yapıya evrilmektedir. Malatya’da onlarca yıldır faaliyetlerini sürdüren Şeker Fabrikası, Tekel Yaprak İşletmesi, Tekel Sigara Fabrikası, Sümerbank Pamuklu Dokuma Fabrikası gibi devletin sanayi kuruluşları Malatya sanayisinin temellerini oluşturmaktadır. Bu işletmeler özelleştirilmiş ve satın alanlar tarafından farklı sektörlerde yatırıma dönüştürülmüşlerdir. Günümüzde ise sanayileşme özel sektörün elinde yeni boyutlar kazanarak gelişmeye devam etmektedir (Demir, 1997). 1980’li yıllara kadar sanayileşmesi büyük ölçüde kamu yatırımlarına (Sümerbank, Tekel ve Şeker fabrikaları gibi) bağımlı olan Malatya, daha sonra özel teşebbüs eliyle kalkınma yolunda önemli atılımlar yapmaya başlamıştır. Söz konusu kalkınma hamlesinin altında yatan en önemli neden; Malatya için önemli bir gelir kaynağı olan kayısının il ekonomisine sağladığı parasal kaynak, devletçe verilen yatırım teşviklerinin amacına uygun kullanılması, Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri, ulaşım ve iletişim altyapısına dönük yapılan yatırımlar ile Malatya ilindeki müteşebbis potansiyelidir (Demir, 1997).

Mevcut durumda Malatya Sanayi yatırımları dört kategoride ele alınabilir.

a) Tarıma dayalı olarak yapılan yatırımlar: Malatya Şeker fabrikası (1953), Kayısı işleme ve ambalajlama tesisleri, Un ve unlu mamul tesisleri vs.

b) Hayvancılığa dayalı olarak yapılan yatırımlar: Et Kombinesi, Tavukçuluk İşletmeleri, Süt fabrikaları ve Yem sanayi vs.

c) Sümerbank'ın açtığı yolu izleyerek özellikle 1. ve 2. Organize Sanayi Bölgelerinde yapılan Tekstil sektörü yatırımları (iplik üretimi, örgü triko kumaş üretimi, denim kumaş üretimi ve terbiyesi, ayrıca örgü, boyalı kumaş ve terbiye tesisleri gibi)

d) Diğer yatırımlar: Akçadağ kâğıt fabrikası, makine ve donanım imalatı, mobilya fabrikası, döküm, plastik imalatı, transformator fabrikası, kalorifer kazanı imalatı, yem fabrikaları vs.(Kav, 2006).

Malatya'daki belli başlı sanayi işletmeleri ile bunların hammaddeleri arasındaki ilişki dikkate alındığında, gıda işletmeleri, sigara fabrikası, şeker fabrikası, yem fabrikaları ve ciddi oranda gelişme potansiyeli bulunan madencilik alanları için ilin altyapısı uygunken, tekstil sektörünün ana hammaddesi olan pamuğun ağırlıklı olarak Güneydoğu Anadolu ve Ege Bölgesinden geldiği görülmektedir (Demir, 1997).

Genel olarak tekstil, tarımsal sanayi ve gıda sektörü ağırlıklı gelişen Malatya sanayisi, son dönemde daha dengeli bir üretim eğitimi sergilemektedir. Günümüzde Malatya'da dış satıma konu olan ürünler arasında kumaş, transformator, güneş enerji sistemleri, mermer, meyve işleme makineleri, araç yedek parçası, sentetik boya, işlenmiş metal, kayısı çekirdeği, yaş ve kuru kayısı ve işlenmiş gıda maddeleri gibi farklı sektörlere ait ürünler sayılabilir. Yüksek yatırım değeri ile planlı bir sanayileşmenin gerçekleştiği Malatya'da, 25-30 yıllık sanayi parsel ihtiyacını karşılayacak büyüklükte dört organize sanayi bölgelerinde hali hazırda binlerce işçi istihdam edilmektedir. Üretim gücü ve insan kaynakları bakımından Malatya sanayisi, yabancı sermaye yatırımları ile yapısal bir değişimin arifesinde bulunmaktadır (Malatya Ticaret Sanayi Odası, 2019). Gıda ve tekstil sanayisinin yanı sıra şehirde toptan ve perakende ticaret 100'e yakın iş yeri ile sanayiye önemli katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra inşaat sektörü, gayrimenkul, makine ve teçhizat imalatı gibi alanlarda sanayiye önemli destekler verilmektedir.

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) genel olarak; yeni yatırımların yapılması, istihdamın artırılması, bölgesel kalkınmanın sağlanmasının yanı sıra, planlı ve düzenli sanayileşme ile kentleşme ve çevre politikalarına yönelik etkin bir politika uygulanması açısından da önem

arz etmektedir. OSB uygulaması, Türkiye’de sanayi yatırımlarının yapılmasında ve işletmelerin verimliliklerinin artırılmasında kritik bir görevi üstlenmekte, iş yapmanın önündeki engellerin aşıldığı mikroklima işlevini görmektedir (Malatya Ticaret Sanayi Odası, 2019).

1977’de I. Organize Sanayinin 2004 yılında da II. Organize Sanayinin kurulmasıyla sanayi, il merkezinden organize sanayi bölgelerine doğru kaymıştır. Özellikle organize sanayi bölgelerinin teşvik edilmesi ve yatırımlarda bir takım kolaylıklar getirilmesi, sanayinin organize bölgelerinde şekillenmesini sağlamıştır. 2009 yılı itibariyle Malatya’da 4 adet organize sanayi bölgesi şekillenmiş durumdadır (Malatya Ticaret Sanayi Odası, 2019).

Sanayi Bölgeleri	Başlama Tarihi	Kurulu Alan
I.O.S.B.	1977	300 Hektar
II. O.S.B.	2004	350 Hektar
Darende O.S.B.	2004	56 Hektar
Akçadağ Mermer İhtisas O.S.B	2008	125 Hektar

Tablo 3: Malatya İlinde Bulunan Organize Sanayi Bölgeleri

Malatya’nın Darende ilçesinde yeni OSB kurulmuş bulunmakta, Akçadağ ilçesinde de Mermercilik OSB kuruluş çalışmaları sürdürülmektedir. Darende OSB parsellerinin tahsis çalışmaları ve altyapı çalışmaları devam etmektedir. Akçadağ Mermercilik İhtisas OSB için 125 hektar olarak yer tespiti yapılmış, etüt çalışmaları tamamlanmış, imar çalışmaları ise devam etmektedir. Malatya, TRB1 Bölgesi’nde sanayisi en gelişmiş il olup Malatya Ticaret Sanayi Odası’na kayıtlı toplam 856 şirkette 22.727 kişi istihdam edilmektedir. Malatya’da sırasıyla gıda, tekstil ve inşaat sektörlerinin hem istihdam sayısı hem de şirket sayısı bakımından ön plana çıktığı, deri ve medikal sağlık sektörlerinin ise Malatya’da en az gelişmiş sektörler olduğu görülmektedir. Şirket başına düşen istihdam sayısına bakıldığında ise tekstil, inşaat ve makine sektörlerinin önde olduğu ve bu sektörlerde entegre ve büyük ölçekli firmaların faaliyet gösterdikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca sanayi alanındaki toplam

istihdamın %54'ünün tekstil sektöründe, %26'sının ise gıda sektöründe olduğu görülmektedir (Malatya Ticaret Sanayi Odası, 2019).

Sektör	Şirket Sayısı	İstihdam Sayısı	İstihdam/Şirket
Deri	7	50	7
Gıda	380	6.075	16
İnşaat	61	1.098	18
Kimya	36	352	10
Maden	26	86	3
Makine	58	960	17
Medikal-Sağlık	5	64	13
Metal Eşya	46	458	10
Orman	61	724	12
Plastik	47	527	11
Tekstil	129	12.333	96
Genel Toplam	856	22.727	27

Tablo 4: Malatya İli Sektörlere Göre Sanayi Tesisleri ve İstihdam Sayısı (MTSO)

Malatya ilinde öne çıkan sektörlere bakıldığında gıda ürünleri ve içecek imalatı, ekmek imalatı, tahıl ürünleri imalatı, şeker imalatı, tekstil ürünleri imalatı, pamuklu dokuma, dış giyim eşyaları imalatı, iç giyim eşyaları imalatı, bitkisel üretim imalatı gibi pek çok sanayi sektörü işlek bir şekilde devam etmektedir.

Malatya'da bulunan birçok kayısı fabrikası istihdam sağlar. Bunun yanında, tekstil fabrikaları ekonomiye can verir. Teşvik paketleri kapsamında bazı büyük şirketler, bölgeye yatırım yapmışlardır. Buna Eczacıbaşı'nın yaptığı nükleer tıp fabrikası örnektir (Malatya Ticaret Sanayi Odası, 2019).

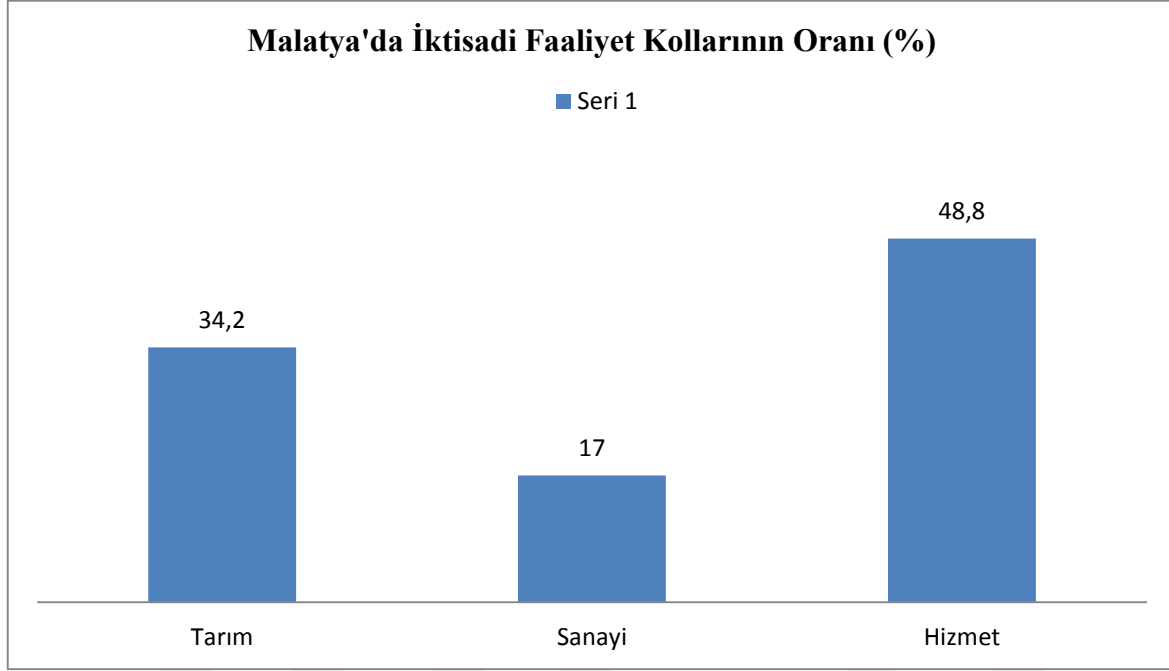
Malatya ilinde sanayi genel olarak üç alanda gelişim göstermiştir. Bunlar gıda, dokuma ve metal eşya makine imalat sanayi faaliyetleridir. Gıda sanayisinde şeker ve sigara fabrikası ile un, süt ve yem fabrikaları ile kayısı kurutma tesisleri olan özel kesim iş yerleridir. Dokuma sanayisinde Sümerbank Pamuklu Sanayi Kurumu, Yifaş Yeşilyurt İmalat Sanayi, Kaletaş İplik Fabrikası ve Güntaş Tekstil Fabrikalarında penye, branda, tente, döşemelik ve kot gibi her cins dokuma yapılmaktadır.

Fotoğraf 13: Malatya İli II. Organize Sanayi Bölgesi

Malatya'nın tekstil sektörü oldukça önemli bir geçmişe sahiptir. Malatya, özel sektör yatırımları ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde tekstil sektörü açısından gelişmiş bir üretim merkezi haline gelmiştir. Malatya'da işletme başına istihdam sayısının en fazla olduğu sektör tekstil sektörüdür. Türkiye'deki toplam tekstil yatırımı 50 Milyar \$ olup, Malatya'nın bu yatırımdaki payı 2 Milyar \$ ile % 4'lük dilimi oluşturmaktadır. Günümüzde I. Organize Sanayi Bölgesinde yatırımların % 35'i, II. Organize Sanayi Bölgesindeki yatırımların ise %28'i tekstil sektörüne ait işletmelerden oluşmaktadır. Tesislerin toplam yatırım değeri 2 milyar \$ olup, yıllık ciroları 800 milyon \$ civarında tahmin edilmektedir. İş-Kur kayıtlarına göre Malatya'daki toplam istihdamın % 14'ü tekstil sektörüncü gerçekleştirilmektedir. Malatya günümüzde tekstil ve gıda ağırlıklı sanayisi, kayısı ağırlıklı tarım sektörü ve sağlık ağırlıklı hizmet sektörü ile bölge ve ülke ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda ülkemizin birçok bölgesinde önemli çıkışlar yapan ve bölgelerinin lokomotifi olan illerin yaptığının bir benzerini Doğu Anadolu'da yapma potansiyeli en yüksek olan il Malatya'dır ve

bu yönüyle cazibe merkezi olmayı hak etmektedir. Malatya'nın tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün GSYİH içindeki payları genel anlamda Türkiye ortalamasıyla paralellik arz etmektedir. Bununla birlikte Malatya tarımda ve sanayide Türkiye ortalamasının biraz üzerinde, hizmetler sektöründe ise biraz altındadır (Kav, 2006). Aşağıda Malatya ilinin ekonomideki sektörel dağılımları verilmiştir.

Grafik 15: Malatya Ekonomisinde Sektörlerin Oranı 2018 (TÜİK MALATYA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ)

TÜİK 2018 yılı Malatya raporunda, Malatya'daki istihdam sektörlerinin oranına bakıldığında 2018 yılı içinde tarımın oranı %34,2, sanayinin oranı %17 ve hizmet sektörünün oranı ise %48,8'dir. Tarımın ve sanayinin yüzdeler oranı bir önceki yıla göre artarken, hizmet sektörünün oranı %55'ten %48'e gerilemiştir.

1.2.4. Madencilik Faaliyetleri

Malatya ili, sahip olduğu jeolojik yapı gereği çeşitli maden yatakları oluşumu için uygun bir ortam sunmaktadır. Bölgede yapılan araştırmalar sonucu endüstriyel hammadde ve metalik maden yatak ve zuhurları ortaya çıkarılmıştır. Türkiye'nin tek, dünyanın da sayılı profilit yataklarından biri Malatya Pütürge'de bulunmaktadır. Metalik maden açısından, bu yöre demir ve bakır yönüyle zengindir. Ayrıca ilde dolomit, fluorit, vermikülit, mermer ve

çimento hammaddeleri bulunmaktadır. Türkiye'nin en önemli demir yataklarından biri olan Hekimhan-Hasançelebi demir yatakları, Malatya'dadır. Bu yataklarda 865 milyon ton görünür ve muhtemel rezerv, Hekimhan-Deveci'de, 40 milyon ton, Hekimhan-Karakuz'da 14,5 milyon ton rezerv bulunmaktadır. Türkiye'deki Demir yataklarının toplam potansiyelinin yarısından fazlasını oluşturan Hasançelebi Demir Yatağı yüksek titan içeriği nedeniyle işletilememektedir. Akçadağ yöresindeki mermer yatakları Malatya'nın diğer önemli bir maden kaynağıdır (Demir, 1997).

1.2.5. Ticaret Faaliyetleri

Malatya her yıl ortalama 200-250 milyon dolar ihracat, 50-60 milyon dolar ithalat gerçekleştirmektedir. Malatya'nın ihracatının ithalatını karşılama oranı oldukça yüksektir. Bu özellik, Malatya ihracatının ülke ihracatından ayrılan yönüdür. Türkiye ortalama 120 milyar dolarlık ihracatı 60 milyar dış ticaret açığıyla yani yaklaşık 180 milyar dolar ithalat karşılığında yaparken, Malatya kendi ihracatını 150-200 milyon dolar dış ticaret fazlasıyla yapmaktadır. Malatya, ortalama 250 milyon dolar ihracat ve 50 milyon dolar ithalat ile 300 milyon dolarlık bir dış ticaret hacmine sahiptir. Bu yönüyle Malatya, TRB1 Bölgesi'nin en fazla ihracat yapan ve her yıl dış ticaret fazlası vererek ülkeye döviz girdisi sağlayan ili konumundadır. 2009 yılı rakamlarına göre TRB1 bölgesinde gerçekleştirilen toplam ihracatın %85'den fazlası, toplam ithalatın ise %56'sı Malatya tarafından gerçekleştirilmektedir. Malatya bu ihracat rakamlarıyla Türkiye'nin 28. en çok ihracat yapan ili konumundadır. Malatya, Türkiye'nin toplam ihracatının %0.22'sini gerçekleştirmektedir. Bu rakam ülke nüfusunun %1'ine, ülke topraklarının ise %0,69'una sahip olan ilimiz için düşük bir rakamdır. Malatya'da kişi başına ihracat değeri 300 dolar, ithalat değeri ise 64 dolardır. Bu rakamlar bölge şartlarında oldukça iyi görünmesine rağmen Türkiye ortalamasının çok altındadır. Zira Türkiye'nin kişi başına ihracat değeri 1846 dolardır (Malatya Ticaret Sanayi Odası).

Fotoğraf 14: Perakende Kayısı Satış Yeri

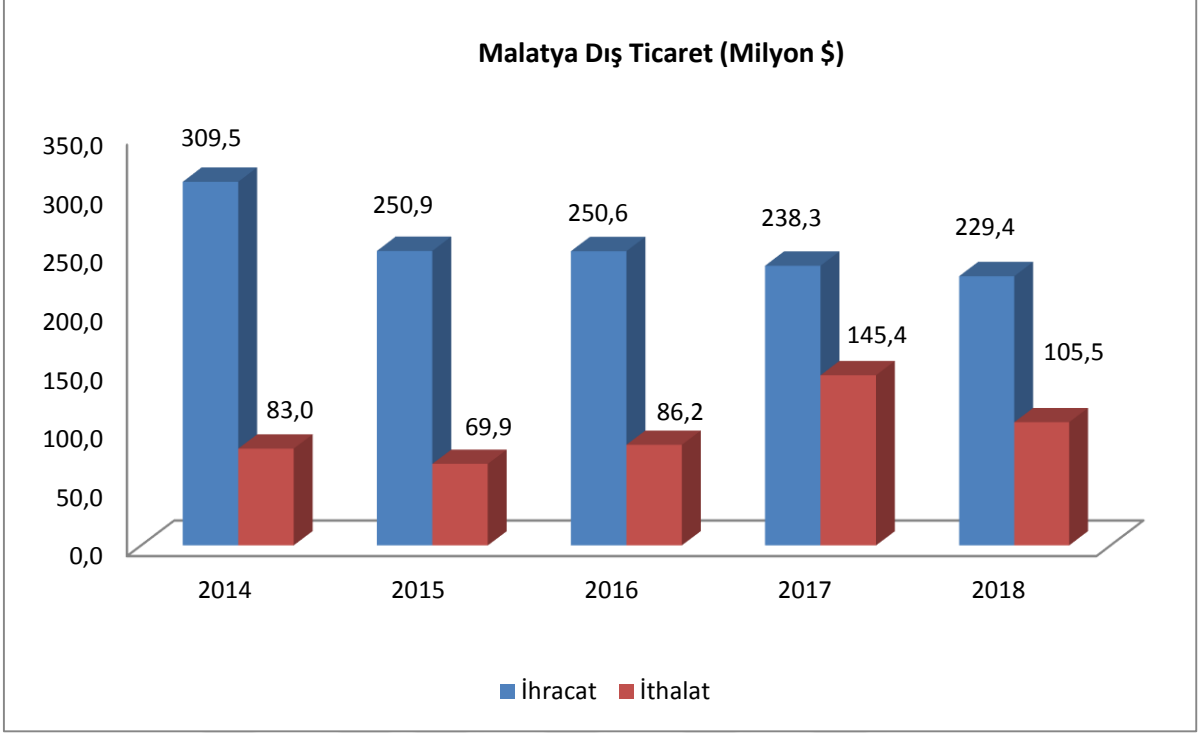
Malatya'nın ihracatı, özellikle kayısının ilkbahar geç donlarından etkilenmesine bağlı olarak yıldan yıla %40'lara varan değişim göstermektedir. Malatya en fazla ihracatı Rusya Federasyonu, ABD ve Almanya'ya yapmakta en fazla ithalatı ise ABD, Çin ve Almanya'dan yapmaktadır. Malatya'nın ihraç ürünlerinin yaklaşık %75'ini gıda ürünleri ve içecekler, %14'ünü tarım ve hayvancılık ürünleri, %5'ini metalik olmayan diğer mineral maddeler, %3'ünü tekstil ürünleri, %2'sini ise makine ve teçhizat oluşturmaktadır. 2018 yılı rakamlarına göre Malatya ihracatının yaklaşık %70'i kuru kayısıdan oluşmaktadır. Malatya'nın ithalatının yaklaşık %25'ni kimyasal madde ve ürünler, %25'ini tarım ve hayvancılık, %20 petrol ürünleri, %8'ini ise metal sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Malatya ihracatı sektörel bazda incelendiğinde, toplam ihracatta tarımın %90, sanayinin %10, madenciliğin ise %0,3'lük bir paya sahip olduğu görülür. Aynı değerlendirme kuru gıda ve türev ürünler kapsam dışı tutularak yapıldığında %63'lük bir payla sanayi öne çıkmakta, tarım %34, madencilik ise %2 paya sahip olmaktadır. Kayısının da dâhil olduğu kuru meyve mamullerinin ihracatı, TRB1 bölgesinin tarım ihracatının %93'üne ve toplam ihracatının ise %76'sına karşılık gelmektedir. Kuru kayısı ihracatı %76'luk bir payla bölge toplam ihracatında belirleyici bir role sahiptir. Kayısı dış satımını İskenderun, Mersin ve İzmir Limanlarından yapmaktadır. Dış satım işlemlerini kolaylaştırmak için 1983'te Malatya'da bir gümrük müdürlüğü kurulmuş ve

böylece Malatya'dan da dış satım yapılabilmesi sağlanmıştır (Kav, 2006). Malatya'da toplam 108 ihracatçı, 95 ithalatçı firma bulunmaktadır. Özellikle ihracatçı firma sayısı dikkate alındığında TRB1 bölgesindeki ihracatçıların %64'ünün, Türkiye'deki ihracatçı firmaların ise %0.25'nin Malatya'da olduğu görülmektedir (Malatya Sanayi ve Ticaret Odası).

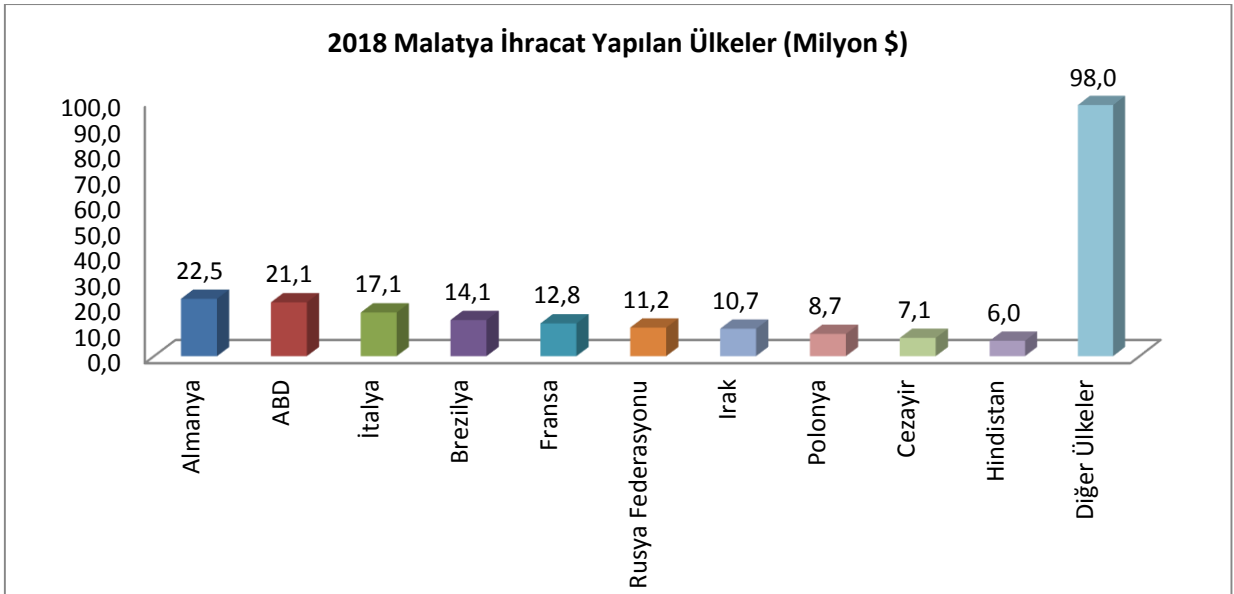
Fotoğraf 15: Malatya Şire Pazarı ve Kurutulmuş Kayısı Ürünleri

Aşağıda verilen **Grafik 14**'te Malatya ilinin dış ticaretinin olduğu ihracat ve ithalat rakamları verilmiştir. Veriler incelendiğinde Malatya'nın ihracatının 2014 yılından 2018 yılına kadar ciddi bir şekilde azaldığı görülmektedir. 2014 yılında ihracatı 309,5 milyon dolar iken, 2018 yılına gelindiğinde bu rakam 229,4 milyona düşmüştür. Ancak ithalata bakıldığında tam tersi bir durum söz konusudur. Verilen yıllar içerisinde ihracat sürekli azalırken ithalat artmıştır. 2014 yılında 83 milyon dolar olan ithalat 2018 yılına gelindiğinde 105,5 milyona yükselmiştir.

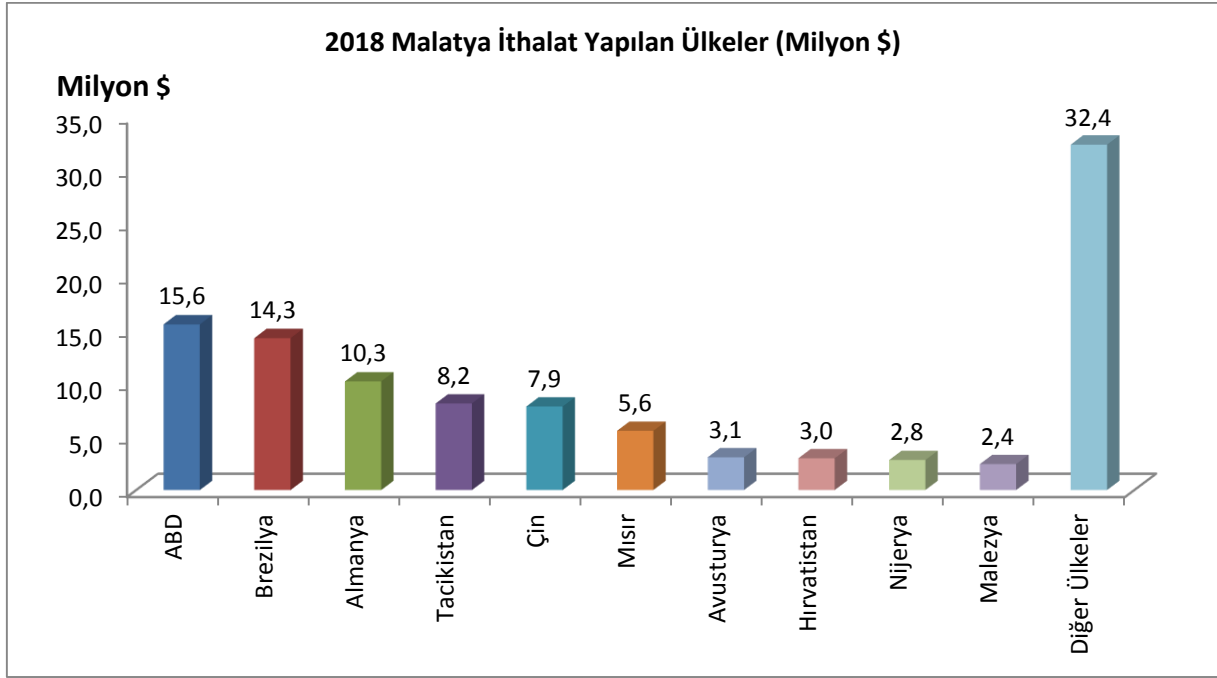

Grafik 16: Malatya İlinin Dış Ticareti (TÜİK, 2018)

Aşağıda verilen grafiğe bakıldığında Malatya'nın ihracat yaptığı ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkelere bakıldığında en fazla ihracatın yapıldığı ülkeler sırasıyla Almanya, ABD, İtalya, Brezilya, Fransa, Rusya, Irak, Polonya, Cezayir, Hindistan gelmektedir. En fazla ihracatın yapıldığı ülke ise Almanya'dır. Almanya ile 2018 yılında 22,5 milyon dolar ihracat yapılmıştır.

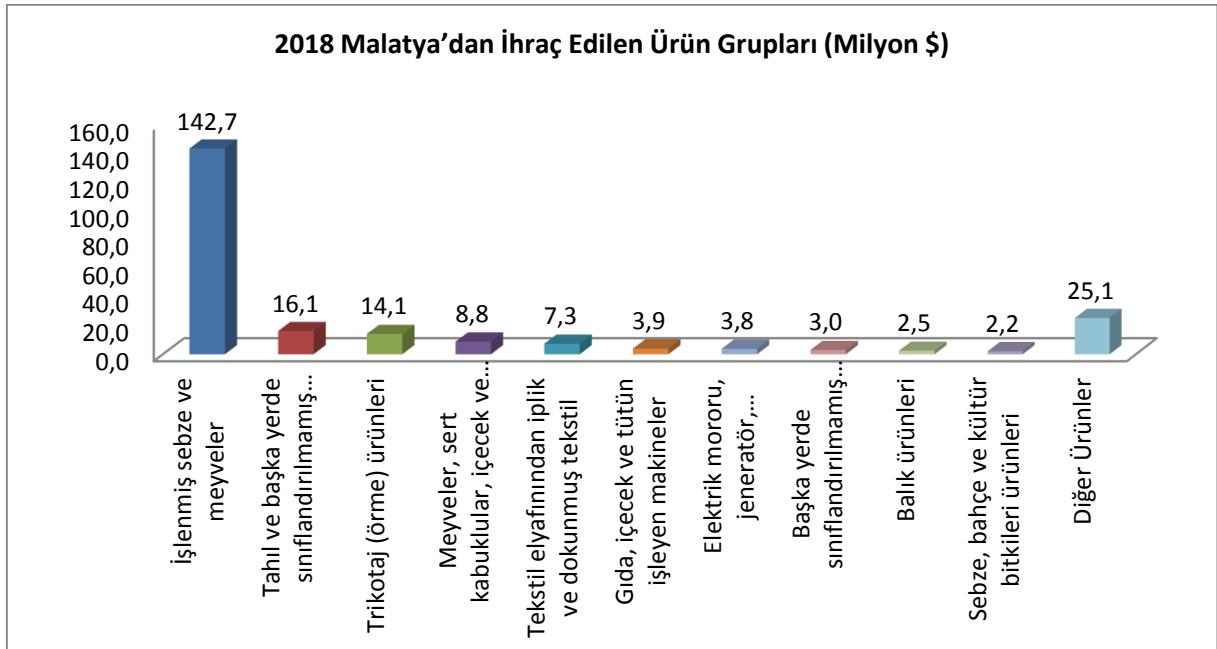

Grafik 17: Malatya'nın 2018 Yılında İhracat Yaptığı Ülkeler (TÜİK, 2018)

Grafik 18: Malatya'nın 2018 Yılında İthalat Yaptığı Ülkeler (TÜİK, 2018)

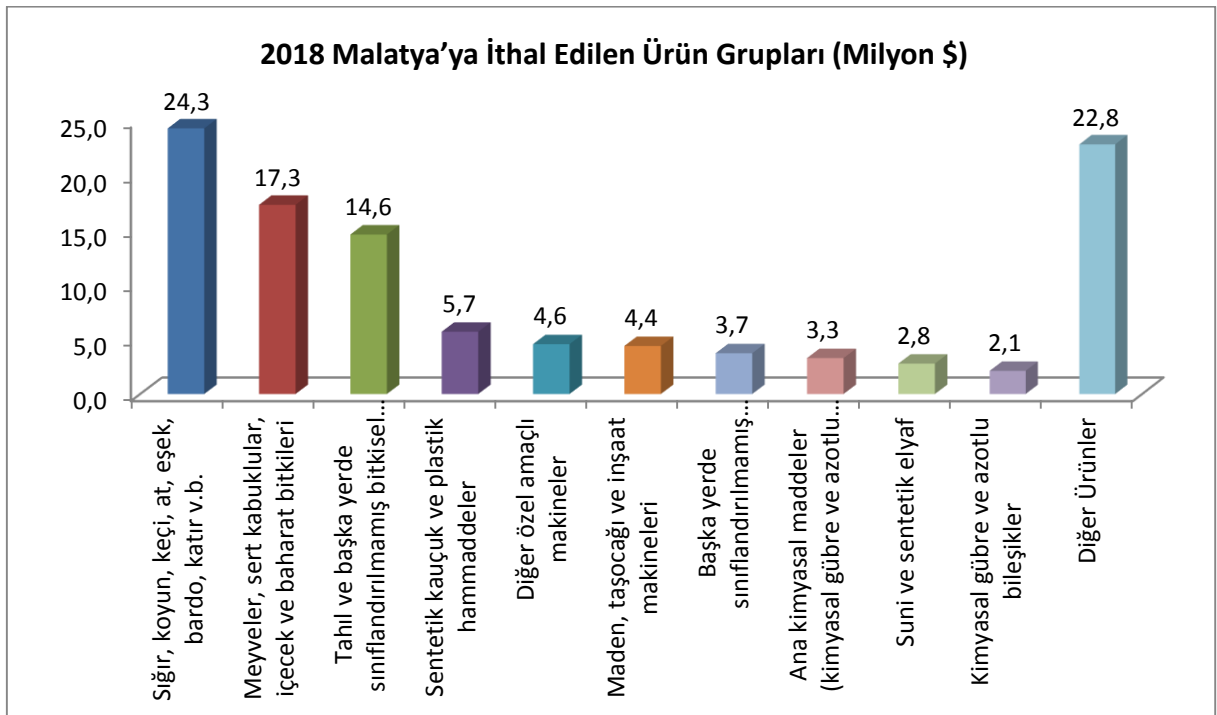
Yukarıdaki grafikte Malatya'nın 2018 yılında ithalat yaptığı ülkeler verilmiştir. TÜİK 2018 verilerine göre Malatya'nın en fazla ithalat yaptığı ülkeler ABD, Brezilya, Almanya, Tacikistan, Çin, Mısır, Avusturya, Hindistan, Nijerya ve Malezya'dır. 2018 yılında en fazla ihracat yapılan ülke Almanya iken en fazla ithalat yapılan ülke ise ABD'dir.

Grafik 19: Malatya'nın 2018 Yılında En Çok İhracat Ettiği Ürünler (TÜİK, 2018)

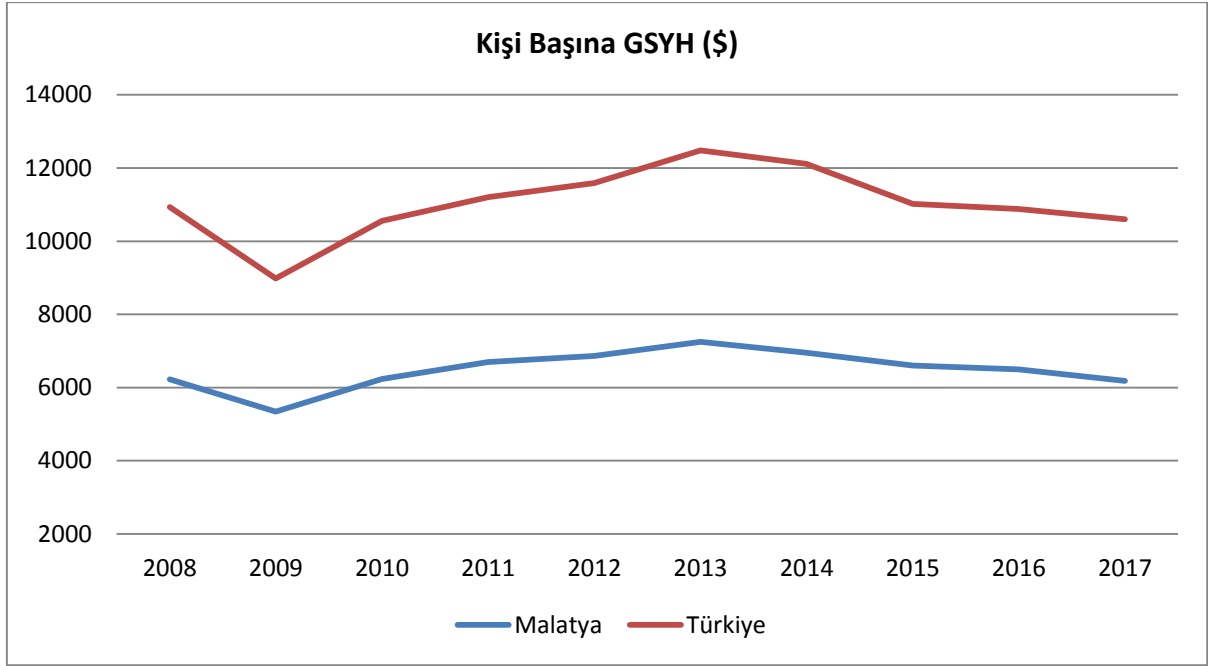
Yukarıdaki grafikte Malatya'nın 2018 yılında en fazla ihraç ettiği ürünler verilmiştir. Verilen ürünler içerisinde işlenmiş sebze ve meyveler en fazla ihracatı yapılan ürünlerdir. 2018 yılında 142,7 milyon dolar işlenmiş sebze ve meyve ihracatı gerçekleştirilmiştir. Bu rakam Malatya ticaretinde yapılan toplam ihracat gelirinin yarısından daha fazladır. Bu ihracat edilen sebze ve meyvelerin içinde kayısı elma ve domates ilk sıralarda yer almaktadır. İşlenmiş sebze ve meyvelerin ihracat oranında paylarının bu denli yüksek olmasının ana sebebi ismi şehir ile özdeşleşmiş Malatya kayısının varlığıdır. 2018 yılında kayısı dünyanın birçok ülkesine ihracat edilmiştir. Diğer ürünlerin ihracattaki getirisi sebze ve meyve ihracatının oranıyla kıyaslanamayacak kadar küçüktür.

Grafik 20: Malatya'nın 2018 Yılında En Fazla İthal Ettiği Ürünler (TÜİK, 2018)

Malatya'nın 2018 yılı içerisinde en fazla ithal ettiği ürünlere bakıldığında küçük ve büyük baş hayvanlar ile yük taşımacılığında kullanılan hayvanların ilk sırada olduğu dikkat çekiyor. Malatya Havzası oldukça büyük ve verimli bir yer olmasına rağmen büyük ve küçükbaş hayvanların ithal edilmesi dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. 2018 yılında bu hayvanların ithalatına 24,3 milyon dolar harcanmıştır. Büyük ve küçükbaş hayvanlardan sonra en fazla ithal edilen ürünlere bakıldığında ikinci sırada meyveler, sert kabuklular ve çeşitli içecekler gelirken üçüncü sırada ise tahıl ürünleri gelmektedir. Bu iki ürün çeşitlerinin ithalattaki toplam payı 31,9 milyon dolardır. Bu denli zengin bir potansiyele sahip olan Malatya Ovası'nın iyi değerlendirilmeyip, bu topraklarda yetiştirilebilecek besin ürünlerinin

bu denli yüksek maliyetler karşılığında alınması üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir husustur.

Grafik 21: Malatya’da 2018 Yılı İçerisinde Kişi Başına Düşen GSYİH (TÜİK, 2018)

Malatya’da 2017 yılında kişi başına düşen milli gelire bakıldığında, kişi başına olan gelirin Türkiye ortalamasının neredeyse yarısı kadar olduğu görülmektedir. 2018 verileri güncellenmediğinden 2017 yılı verileri dikkate alınmıştır. 2017 yılsonu itibariyle Türkiye’de kişi başına düşen milli gelir ortalama 10602 dolar iken, Malatya’da bu oran 6180 dolardır. Malatya’da kişi başına düşen milli gelir Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. 2013 yılında kişi başına düşen milli gelirin verilen yıllar içerisinde en yüksek olduğu yıl olarak göze çarpmaktadır. Ancak 2013 yılından sonra kişi başına düşen milli gelirin oranı düşmüştür. Bu tarih aynı zamanda Suriyeli mültecilerin Malatya’ya geliş tarihlerine tekabül etmektedir.

1.2.6. Turizm Faaliyetleri

Malatya, Aslantepe Höyüğü, Nemrut Dağı, Battalgazi, Darende ve Arapkir’de bulunan çok sayıdaki tarihi eserleri, Levent Vadisi, Sultan Suyu Tarım İşletmesi, Tohma Kanyonu (rafting ve doğa yürüyüşü), Baraj Sahilleri, Yama Dağı (kayak turizmi) ve sağlık kurumlarından kaynaklanan önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Malatya’nın, turizmden sağladığı ekonomik kazanımlar potansiyeline oranla oldukça düşük düzeydedir. Malatya da

bölgenin diğer illeri gibi tarihi ve doğal güzelliklere sahiptir. Aslan tepe Höyüğü, Ulu Cami, Şire Pazarı, Bakırcılar Çarşısı, Yeni Cami, Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı, Kanlı Kümbet, Taşhan ve Arkeoloji Müzesi ildeki önemli tarihi mekânlar arasında yer alırken; Sultansuyu Harası, Karakaya Baraj Gölü, Gürpınar Şelalesi, Somuncu Baba Camii Çevresi ile İspendere İçmesi doğal güzellikleri açısından turistik öneme sahiptir. Ayrıca Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun (UNESCO) dünya miras listesinde de bulunan, Malatya'nın Pütürge ilçesi ile Adıyaman'ın Kâhta ilçesi sınırlarının kesiştiği yerde bulunan Nemrut Dağı da Malatya turizmi açısından önemlidir (Karataş & Türk, 2017).

Fotoğraf 16: Malatya Yeni Camii

Zengin bir tarihsel mirası, kültürü, altyapı olanakları, ulaşım avantajı, sosyal dokusu ve dinamik ekonomisiyle Malatya ili büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. İl merkezindeki potansiyel değerlerden bir olan Arkeoloji Müzesi'nde, Aslantepe ve Karakaya Baraj Gölü altında kalan höyüklerle diğer höyüklerde yapılan kazılarda bulunan eserler sergilenmektedir. İl turizmine büyük katkısı olan diğer turistik yerler, sinema caddesindeki sivil mimari değeri olan ahşap Beş Konaklar, şehir meydanındaki Yeni Cami ile Bakırcılar Çarşısı, Kuru Kayısı Pazarı yabancı turistlerin alışveriş merkezi durumundadır. Malatya'nın Pütürge ilçesi Tepehan beldesi üzerinden ulaşılan Nemrut ile Eski Malatya, Aslantepe ve Arkeoloji Müzesi'nde bulunan eserler kültür turizminin zenginlikleri olarak dikkat çekerken Sultan Suyu, Karakaya Barajı ve Levent Vadisi doğa turizmi kapsamında Malatya'nın keşfedilmeyi bekleyen değerleridir. Torosların devamı olan Beydağları'nın çevrelediği Malatya'yı kıvrımlarla bölen

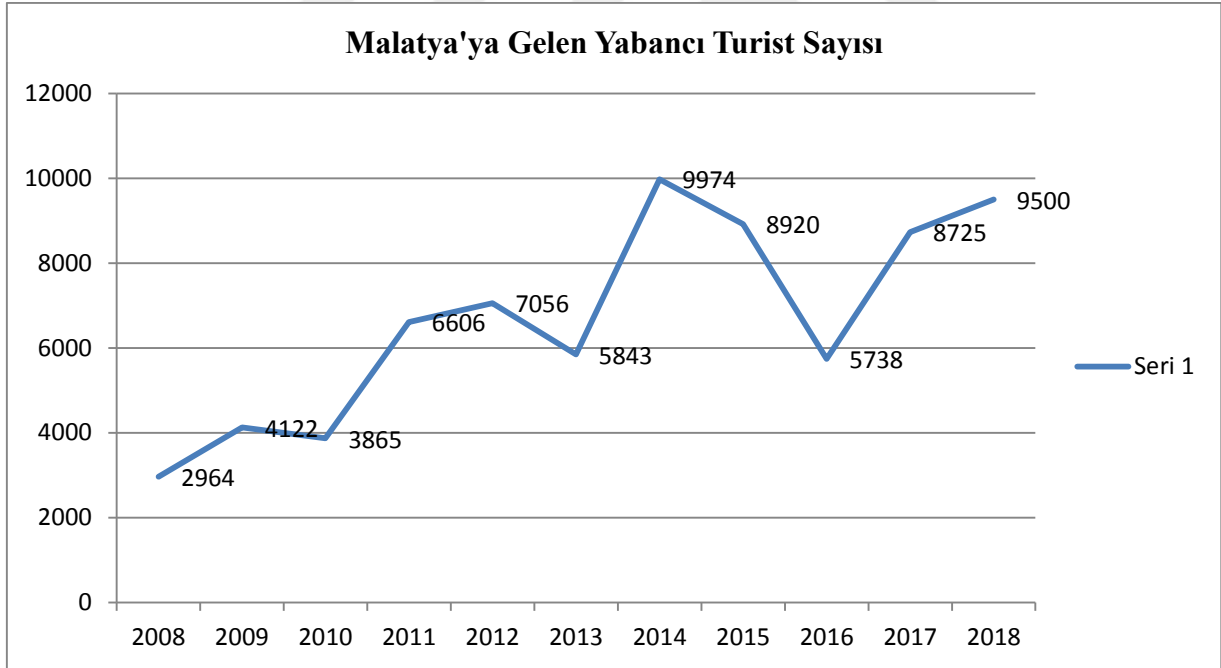
akarsular ve dağ eteklerinden çıkan kaynak sularının bolluğu, yörede meyve bahçelerinin ve ova içerisinde yeşil bir örtünün yaygınlaşmasına sebep olmuştur. İşte Malatya'nın bu doğal güzelliği ve tarihsel dokusu, turizm açısından çekiciliğini artırmaktadır (Karataş & Türk, 2017: 115-147).

Fotoğraf 17: Somuncu Baba Camii ve Külliyesi, Malatya-Darende

Bu tarihi yerlerden Arapgir Kalesi yapıldığı dönemde savunma amaçlı inşa edilmiş olup günümüzde ise sadece duvar kalıntıları mevcut olup, kalenin tarihi ve özellikleri hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Buna rağmen tarih turizmini sevenler için görülmeye değer bir tarihi mekândır. Arslantepe Höyüğü, Türkiye'nin en büyük höyüklerinden biri olup, 2014 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine eklenmiş ve 2019 yılı Şubat ayında ise UNESCO'ya kalıcı eklenmek için başvuru yapılmıştır. Oldukça eski bir tarihe sahip olup Hitit, Roma, Bizans gibi birçok medeniyetten izler taşır. Höyük üzerinde birçok figür taşıyan heykeller de mevcuttur. Malatya Kalesi Battalgazi ilçesinde bulunmakta ve Bizans döneminde şehri savunma amaçlı yapılmıştır. Kale duvarları yıkıldığı için günümüzde tekrar onarılarak tarihi dokusu tekrar kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yusuf Ziya Paşa Bedesteni Darende ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. Kapalı bir çarşı olup, Malatya'daki en önemli klasik Osmanlı mimari eserlerinden birisidir. Beş Konaklar Malatya'nın en önemli figürlerinden bir tanesidir. Yan yana yapılmış iki katlı konaklar halinde 1900'lü yıllarda inşa edilmişlerdir. Malatya'daki sivil

mimarinin en gözde örneklerindedir. Yapı malzemesi olarak kerpiç ve ahşap kullanılmıştır. Somuncu Baba Türbesi ve Camisi Darende ilçesinde bulunmaktadır. Camii 17. yy'da inşa edilmiş olup camii avlusunda Balık Gölü bulunur. Yeni Camii Malatya merkezde bulunmakta olup, kesme taşlar halinde inşa edilmiştir. Tarihi turizm tutkunları için görülmesi gereken yerlerden birisidir. Orduzu Pınarbaşı Malatya'nın en önemli doğal turizm alanlarından biridir. Kayısı festivalinin yapıldığı alan olması sebebiyle insanların sıklıkla ziyaret ettiği küçük bir kasabadır. Pınarbaşı kış ve ilkbahar aylarında yağın yağışlarla beraber vadide yer alan göl dolmasına rağmen yaz kuraklığıyla birlikte gölün suları kurur ve geri çekilir. Günpınar Vadisi doğal güzellikleriyle göz doldurmaktadır. İçerisinde minik gölleri, şelaleleri, mağaraları ve kanyonları olan bu vadi de Darende yakınlarında bulunmaktadır. Levent Vadisi doğa tutkunları için Malatya'nın en önde gelen mekânlarından biridir. Vadi içerisinde mağaralar, uçurumlar ve göze hitap eden şekiller bulunmaktadır. Bu vadi Malatya'nın Akçadağ ilçesinde bulunmaktadır. Tohma Kanyonu da Darende ilçesinde bulunmakta olup, dik yamaçlardan oluşmuş ve tırmanış sporcuları için dikkat çeken önemli doğal mekânlardan biridir. Kanyonun içerisinde bulunan dere de turizm çekiciliğini arttırmaktadır.

Grafik 22: 2008-2018 Yılları Arasında Malatya'ya Gelen Yabancı Turist Sayısı (TÜİK - MALATYA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ)

Malatya'nın sahip olduğu bu turizm potansiyelinin yanında şehre gelen yabancı turist sayısı oldukça azdır. TÜİK Malatya Bölge Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre Malatya'ya gelen yabancı turist sayısının 2008-2018 yılları arasında incelendiğinde en fazla yabancı

turistin 2014 yılında geldiğini, 2016 yılında ciddi bir düşüşün yaşandığı, 2018 yılında ise bu rakamın tekrar yukarıya doğru tırmandığı görülmektedir (**Grafik 20**). Ancak Malatya'ya gelen yabancı turist sayısı ciddi oranda düşüktür.

Malatya'da turizm belgeli yatak sayısı 1236 ve doluluk oranı da %31,7'dir. Belediye belgeli yatak sayısı ise 590'dır. Turizm belgeli tesis sayısı 9'dur. Belediye belgeli tesis sayısı ise 16'dır (TÜİK,2018). Bu rakamı daha yukarıya çıkarabilmek için Malatya'nın sahip olduğu bu zengin turizm potansiyelini ulusal ve uluslararası pazarlarda çok iyi pazarlamak gerekir.

1.2.7. Malatya'da Ulaşım

Arazisinin engebeli oluşundan Malatya yakın tarihlere gelinceye kadar ulaşımı güç bir il durumundaydı. Bozuk yollarda, atlarla çekilen arabalar içinde, Sivas-Samsun üzerinden İstanbul'a gidilirken haftalar, bazen aylar geçerdi. Günümüzde Malatya'nın hem karayolu hem demiryolu hem de havayolu ile yurdun her yönüne bağlantısı vardır. Malatya, Doğu Anadolu'dan batı bölgelere, Akdeniz'e ve Güneydoğu'ya giden yolların geçiş merkezi olması nedeni ile karayolları bakımından gelişmiştir. Devlet ve il yolları dışında 415 km'si asfalt, 2.275 km'si stabilize, 3.141 km'si tesviye ve 655 km'si ham yol olmak üzere toplam 6.486 km köy yolu bulunmaktadır. İldeki demiryolu ağı, doğu, batı, kuzey ve güneyi birbirine bağlayan bir köprü vazifesi görmektedir. Malatya dâhilindeki demiryolu ağı toplamı 237 km. olup, ülke genelindeki demiryolları ağının %3'ünü teşkil etmektedir. Bu yollar üzerinde 5 durak ve 15 istasyon bulunmaktadır. Malatya'dan çevre bölgelere üç hat bulunmaktadır. Bunlar; Kahramanmaraş yönünde Malatya-Narlı (98 km) hattı, Sivas yönünde Malatya-Çetinkaya (105 km) hattı, Elazığ yönünde Malatya-Yolçatı (34 km) hattı, şehri diğer bölgelere bağlamaktadır. TCDD 5. Bölge Müdürlüğü Malatya'da bulunmakta olup belirtilen uzunluklar hattın Malatya sınırları içinde kalan kısmını ifade etmektedir. Malatya-Kurtalan, Malatya-Kotur, Malatya-Çetinkaya, Malatya-Fevzipaşa yönlerine çalışan trenler önemli miktarda yük ve yolcu taşır. Ayrıca günün her saatinde her yöne çalışan otobüslerle ülkemizin her köşesine sıklıkla seferler düzenlenmektedir. İlçeler içinde Doğanşehir ve Hekimhan demiryoluyla Malatya'ya bağlanırken, diğer ilçeler şehre kara yolları ile de bağlanmaktadır. Ulaşım yaz kış aralıksız bir şekilde devam etmektedir. Malatya hava yolu ile Ankara ve İstanbul'a kara ve demir yolları ile ülkemizin bütün illerine bağlıdır (Demir, 1997).

Malatya'da sivil hava alanı bulunmamaktadır. Sivil hava taşımacılığı il merkezine 35 km. uzaklıkta bulunan Malatya Askeri Havaalanı ile gerçekleştirilmektedir. Malatya'da bulunan havaalanı 1941 yılında hizmete girmiştir. Şehre uzaklığı 34 km'dir. 2010 yılında gerçekleştirilen genişletme çalışmalarıyla pist boyutu ve yolcuya açık kapalı alanda alan genişletilmesi faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. İl merkezine 35 km. uzaklıktaki Erhaç Havaalanı'ndan THY'nin belirlediği yaz ve kış tarifelerine göre, Ankara ve İstanbul'a uçak seferleri yapılmaktadır.

1.2.8. Yerleşme Özellikleri

Malatya, tarihi geçmişi oldukça eskilere dayanan yeşilliğiyle, güzelliğiyle ünlenmiş, coğrafya eserleri ve seyahatnamelerde bahsedilmeden geçilmeyen bir şehirdir. Malatya'da yerleşme tarihi Eski Malatya'dan Yeni Malatya'ya uzanan binlerce yıllık bir süreçtir. Fırat havzasının bu önemli noktasında kurulmuş olan Malatya şehri, sahip olduğu iklim ve tabiat şartlarıyla tarihin her döneminde önemini korumuş ve bundan dolayı da devletlerarası mücadele sahası olarak pek çok defa istilaya uğramıştır. Malatya şehrinin bir merkez olarak ortaya çıkmasından önce, Malatya ovasında dağınık yerleşim yerleri bulunmaktaydı. Bugün höyük dediğimiz bu yerleşim yerlerinin kazılar yoluyla verdiği bilgilere dayanılarak bölgede en eski yerleşim tarihini 8-10 bin yıl öncesine götürmek mümkün olabilmiştir. Malatya yöresinde ele geçen buluntular, yörede en eski çağlardan beri çeşitli insan topluluklarının yaşadığını göstermektedir (Akçadağ, 2002).

Günümüzde Fırat nehrinde baraj gölü altında kalmış olan Caferhöyük ve Değirmen-tepe ile Eski Malatya yakınındaki Arslantepe Malatya yöresinin yerleşim tarihinde en önemli alanları oluşturmaktadır. Kuzeyinde bulunan dağ kemerleri ile Yüksek Mezopotamya'nın geniş steplerinin kuzeyini kaplayan Yukarı Fırat bölgesi, günümüzde Arslantepe'de ortaya çıkartılan bulgular ile merkezi devlet biçimine dayanan kentsel antik bir uygarlığı işaret etmektedir. Yani Malatya için bir şehir konumundaki en önemli belki de ilk yerleşim yerini Arslantepe olarak kabul etmek gerekir. Arslantepe'nin tarihi, büyük olasılıkla 6 veya 7 bin yılda bereketli ve iyi sulanan Malatya ovasına yerleşen bir tarımsal köy ile başlamıştır. İlk olarak Arslantepe'de Milidia, Melide, Melita gibi adlarla ortaya çıkmış olan şehir, Romalıların bölgeye gelmesinden sonra İmparator Titus devrinde (M.S. 79-81) XII. Fulminata lejyonunun daimi karargâhını Arslantepe'nin 4 km. kuzeyine taşımasıyla yeniden ortaya çıkmış ve ilk yer değiştirme hadisesini yaşamış, bugünkü Eski Malatya şehri

oluşturmuştur. Bu karargâh etrafında yapıları oluşması ve yeni yerleşmeler ile Malatya giderek büyümüş, şehir surlarla çevrelenmiş, askeri nitelikli bir üs niteliği taşıyan şehir haline gelmiştir hatta yerleşmeler zamanla surlarının dışına da taşmıştır (Demir, 1997).

Malatya ve çevresi ilkçağlardan itibaren çeşitli kültür ve medeniyet izlerini taşıyan yerler arasında yer alır. Yöredeki kazılar ve buluntular, Malatya'nın yerleşim tarihini M.Ö. 8 bin yıllarına kadar uzatmamızı mümkün kılmaktadır. Hitit devrinde Hattuşaş'tan Urfa'ya uzanan yol üzerinde yer alan Malatya, uzun süre Hitit yönetimi altında kalmış, Hititlerin yıkılması ile M.Ö. 1200-700 arasında ortaya çıkan Geç Hitit Şehir devletlerinden birisi olmuştur. Asur krallığına haraç veren Malatya şehir devleti, bir süre Kargamış krallığına daha sonra da Urartu topraklarına dâhil olmuştur. Urartuların Asurlara karşı yenilgiye uğramaları ile Melit başşehir olarak Asurlara bağlı Kommanu eyaletinde yer alacaktır. M.Ö. 660'larda Anadolu'ya yapılan Kimmer akınları Malatya ve çevresini de etkilemiştir. Persler devrinde Malatya, Kapadokya satraplığının on valiliğinden birisi olacaktır. Selefkos, Pontus ve Kommanege krallıklarına bağlandıktan sonra, Roma İmparatorluğunun bir lejyonu haline gelmiştir. Roma döneminde şark hudutlarını muhafaza eden konumuyla büyük öneme sahip olan şehrin surları yapılmış ve eyalet merkezlerinden birisi olmuştur. Roma ve Bizans döneminde askeri üs niteliği ile gerek Sassanilerle olan savaşlarda gerekse Bizans-Arap mücadelesinde önemli rol oynamıştır. 659 tarihinde Habib Bin Mesleme tarafından İslam hâkimiyetine geçirilmişse de, bu hâkimiyet sürekli olamamıştır. Yöredeki mücadele alınıp kaybedilme şeklinde uzun süre devam etmiştir. Araplar Malatya'yı ele geçirdikten sonra, bu şehri bölgenin en mamur beldesi haline getirmişler ve Harun Reşit zamanında (786-809) Avasım adıyla oluşturulan müstakil bölgenin merkezi yapmışlardır. Bu merkezin bir diğer özelliği de Horasan'dan nakledilen Türklerin önemli bir yerleşim yeri olmasıdır. Bizans-İslam mücadelesi sırasında ortaya çıkan Türk-İslam kahramanları arasında şüphesiz Seyyid Battal Gazi'nin ayrı bir yeri vardır (Demir, 1997).

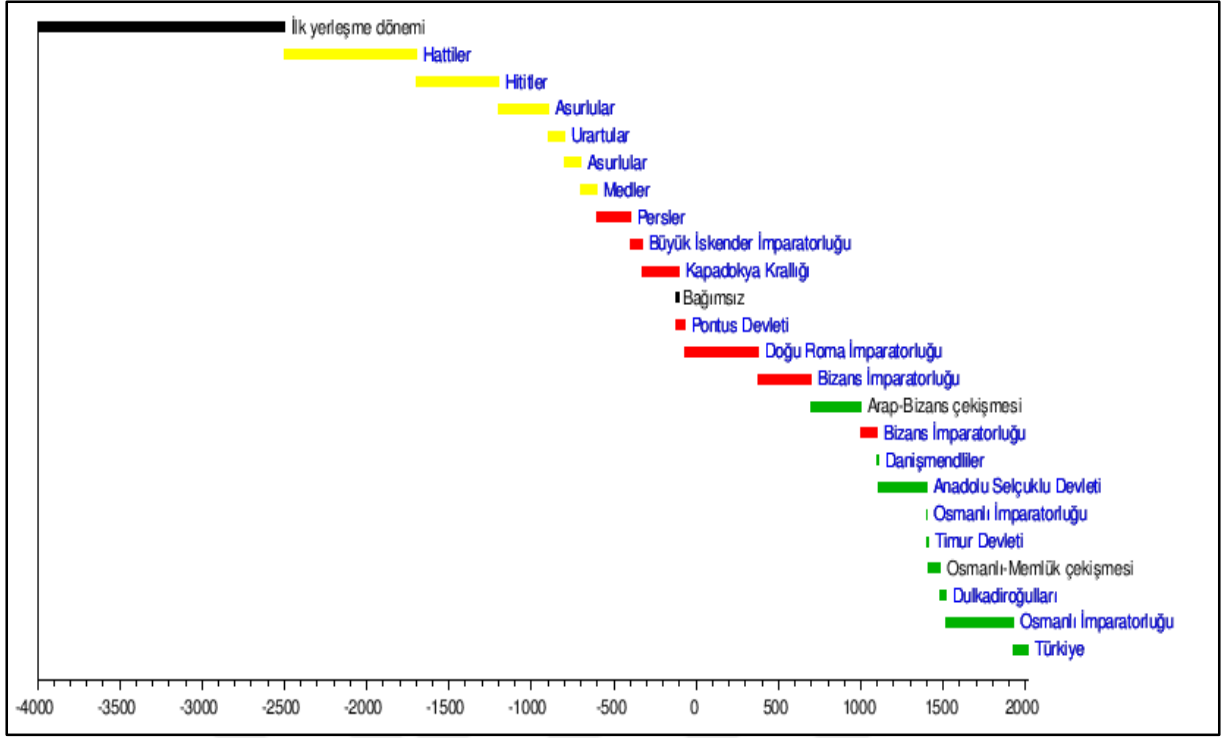
Malatya ve çevresinde Türk varlığının izlerini M.Ö. VII. yüzyıla kadar uzatmak mümkündür fakat yörede kesin Türk hâkimiyeti XI. yüzyılda sağlanmıştır. Selçukluların Anadolu'ya yönelmesi ile 1058 yılında Emir Dinar kumandasındaki üç bin kadar Türk akıncısının Anadolu'nun zengin ticaret şehirlerinden birisi olan Malatya'ya geldiği ve ganimetler elde ettiğini bu konu hakkında yazılmış kaynaklarda görülmektedir. Yörede Bizans hâkimiyeti valileri aracılığı ile sürdürülmüş, Malatya'dan Maraş'a kadar uzanan sahada Filaretos bir beylik tesis etmiştir. 1095'de Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan Malatya üzerine yürümüş, fakat I. Haçlı seferinin başlaması sebebiyle kuşatmayı kaldırmıştır. 1102'de Gümüştekin Ahmet Malatya'ya girmiş ise de bir süre sonra şehir Selçuklulara geçmişti.

Malatya üzerinde iki Türk Devleti, Selçuklu- Danişmendli mücadelesi, 25 Ekim 1178'de II. Kılıç Arslan'ın Malatya'yı kesin olarak alması ile sona ermiştir. Selçuklu hâkimiyetinde Malatya en ihtişamlı dönemini yaşamış, zaman zaman şehzadelerden birinin idaresinde olmak üzere, pek çok kültürel yapıyla bezenmiştir. Bugün restorasyonu gerçekleşen pek çok yapı bu dönemin kalıntılarıdır. Bir kısmı da günümüze kalmamıştır (Demir, 1997).

Bir süre Moğol valileri tarafından idare edilen Malatya ile Memlûklüler de ilgilenmişler ve yöreye akınlar düzenlemişlerdi. Bunun sonucu olarak 1315'te Memlûk kumandanı Seyfeddin Tingiz tarafından Moğol beyi Emir Çoban'ın malikânesi olan Malatya teslim alınmıştır. Topraklarını Orta Anadolu'ya kadar uzatmış olan Osmanlı hükümdarı I. Bayezid 1399'da Memlûklü nüfuz sahasına inerek, Fırat havzası boyunca Malatya, Elbistan, Besni, Darende ve Divriğ'i almış ve yönetimi bölgede kurulmuş olan Dulkadiroğullarının başındaki Nasreddin Bey'e bırakmışlardır. O sırada Malatya Timur tahribatını da yaşamıştır. Osmanlı hâkimiyetini kısa surede akamete uğratan bir gelişmeydi bu. 1400 yılında Anadolu'ya giren Timur Sivas'ı ve oradan da Malatya'yı işgal ve tahrip etmiş, buradan Suriye Seferine çıkmıştır. Timur'un Malatya yöresinden ayrılmasından sonra Dulkadiroğulları tekrar bölgede hâkim olmuşlardır. Böylece, Dulkadiroğlu toprakları üzerinde Osmanlı- Memlûklü rekabetinin bir neticesi olarak Malatya, 1516 tarihinde Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi öncesi Osmanlı topraklarına dâhil edilmişti (Akçadağ, 2002).

İlkçağdan Osmanlı dönemine gelinceye kadar önemli bir hudut şehri olan Malatya, Osmanlı hâkimiyetine girişi ile bir iç bölge şehri halini almış ve eski stratejik önemini kaybetmiştir. XVI. yüzyılın ilk yarısında şehirde 6000-9000 arası nüfus yaşamaktaydı. Malatya bir sancak olarak bazen Rum bazen de Dulkadir eyaletine bağlanmıştır. 1588'den XVIII. yüzyıla kadar Zülkadriye eyaletinin bir sancağı olmuş, daha sonra ise Mamuretü El-Aziz ve Diyarbekir eyaletleri arasında el değiştirmiştir. XIX. yüzyılda Malatya şehri için önemli bir değişiklik olmuş, şehir mecburi bir yer değiştirme hadisesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bugün yaşadığımız Malatya, bir yanda neredeyse birleştiği Orduzu ve Eski Malatya'sı ile diğer yanda eski Roma-Bizans devri köylerinin su akış yolları boyunca kurgulandığı vadiler Gündüzbey'e kadar uzanan eski köy yerleşmeleri ile şehre giriş güzergâhı olan ve yine Barguzu gibi eski köyleri de içine alacak şekilde, Timur'un ordusunu geçirdiği Beylerderesi mevkiine kadar, Urartu höyüklerinin belli mesafe dâhilinde sıralandığı Orduzu Pınarbaşı, Üniversitenin kurulduğu yerin köşesinde yer alan höyüğü ile sıralanıp giden her adımında tarihi dokuları ile bütünleşmiş, birleşmiş yollar mesafeler yöresi olmuştur (Demir, 1997).

Grafik 23: Malatya'da Yerleşme Tarihi ve Hâkimiyet Kurmuş Devletler (Malatya Büyükşehir Belediyesi)

1.2.9. Nüfus Özellikleri

Çok eski bir yerleşme dokusuna sahip olmasına rağmen eski dönemlere ait nüfus bilgilerine ulaşmak mümkün değildir. Bu şehrin nüfus bilgileri hakkında yapılan ilk sayımlar Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yapılan nüfus sayımları sayesinde Malatya'nın bu devirdeki nüfusu hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz. Osmanlı Devleti zamanında yapılan nüfus sayımlarına bakıldığında şehrin nüfusu 1881-1882 yılındaki sayımda 133.244 kişidir. Bu dönemde Malatya'da 75.614 erkek, 60.619 kadın nüfusu vardır. 1906-1907 yıllarındaki sayımlarda Malatya nüfusu 192.642 kişi olmuştur. Bunların 99.423'ü erkek, 93.219'u kadındır. 1914 yılındaki nüfus sayımında Malatya nüfusu 201.887 kişi olmuş ve bunun 178.594'ü Müslüman, 20.082'si Ermeni, 1.116'sı Katolik Ermeni, 1.114'ü Protestan, 795'i Süryani, 174'ü Latin, 11'i Çingene ve 1'i Rum'dur (Karpaz, 2010).

1927 nüfus sayımında Malatya nüfusu 229.698 kişidir. 107.467'si erkek, 122.331 kişi ise kadındır. Malatya ilinin 1927 yılı itibarıyla yüzölçümü 11.810 Km²'dir. Km²'ye düşen

ortalama kişi sayısı 19.45 kişidir. Bu sayı 17.89 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. 1927’de Malatya nüfusu Türkiye nüfusunun %1.68’ini oluşturmuştur (Sertel, 2015).

1935 yılındaki nüfus sayımında Malatya nüfusu 410.162 kişi olmuştur. Kilometrekareye 19 kişi düşmekteydi. Bu nüfus sayımında kır nüfusu 339.080 kişi iken, şehir nüfusu 71.082 kişiydi. Bunun yüzdeler oranına baktığımızda %17,3’ü şehir merkezinde yaşarken, %82,7’si köylerde yaşamaktaydı. Bu dönemde Adıyaman ili de Malatya’nın bir ilçesi durumundaydı.1935 nüfus sayımında Malatya vilayetinde 2.635 Hıristiyan, 176 “sair” dinlere mensup olanlar ve on beş kişi de Musevi olmak üzere toplam 2.826 gayrimüslim nüfus yaşamaktaydı. Aynı sayım sonuçlarına göre Malatya vilayetinde nüfusun kahir ekseriyetini 407.336 kişiyle Müslümanlar oluşturmaktaydı. Bu sayımda Malatya’da dini grup olarak Müslüman, Hıristiyan (Hıristiyan, Katolik, Ortodoks, Protestan, Gregoryen ve Ermeni), Musevi ve “sair dinlere” mensup vatandaşlar yaşamaktaydı. 1927 nüfus sayımında Malatya’da 3.320 gayrimüslim nüfus yaşamaktaydı ve gayrimüslim nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 1.08’e tekabül etmekteydi. Sekiz yıl sonra yapılan 1935 nüfus sayımında ise Malatya’da yaşayan gayrimüslim nüfus, 1927 sayımına oranla 494 kişi azalmıştır. Gayrimüslim nüfustaki bu düşüşü, gayrimüslim nüfusun il ve ülke dışına yaptığı göç ile izah etmek mümkündür (Çağlayan, 2016).

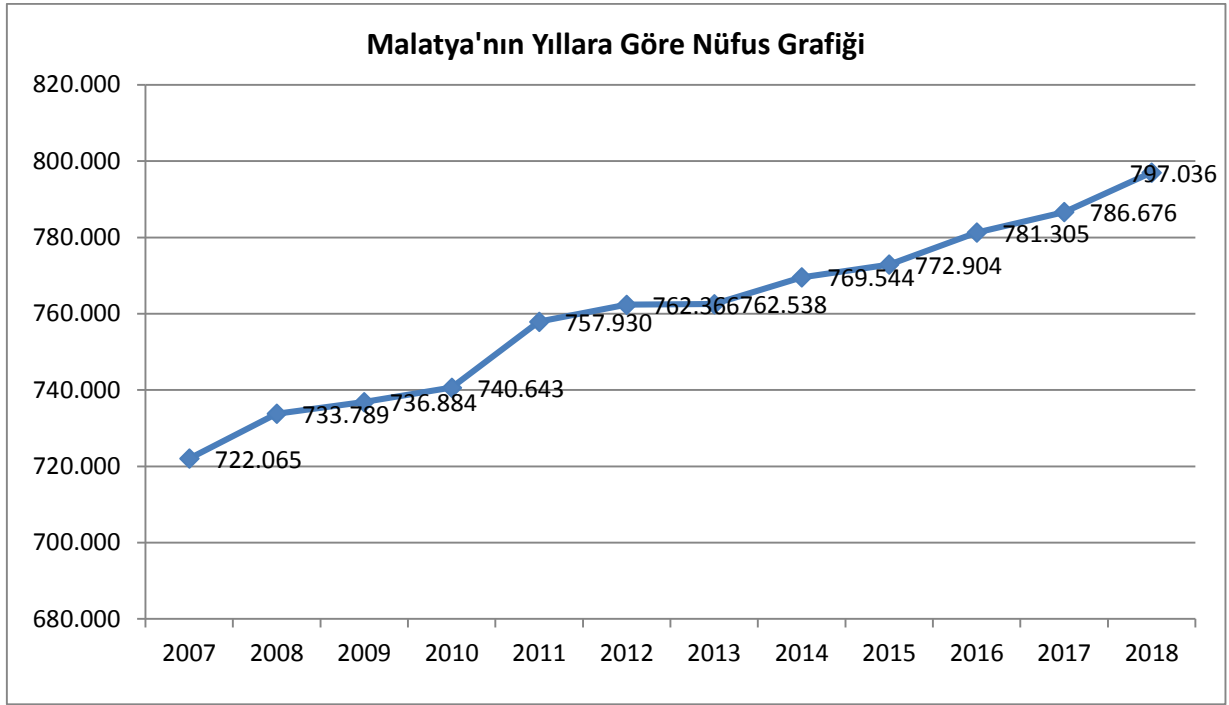
1940 nüfus sayımında Malatya nüfusu 206.980 erkek ve 211.493 kadın olmak üzere toplam 418.473 kişi olmuştur. Bunlardan 340.050 kişi köylerde, 78.423’ü ise şehirde yaşamaktaydı. Nüfus yoğunluğu ise km²’ye 22 kişi düşmekteydi. 1945 nüfus sayımında ise Malatya nüfusu 428.660 kişiye ulaşmıştır ve kilometrekareye 22 kişi düşmekteydi. Malatya’da beş yıllık sürede ciddi bir nüfus artışının olmadığı görülmektedir. Kuşkusuz, bunun en mühim sebebi II. Dünya savaşıdır. Savaş yıllarında (1939-1945) erkek nüfusun silâh altında olması aynı zamanda evliliklerin ve dolayısıyla doğurganlığın azalmasına sebebiyet vermiştir. Buna, savaş ortamının doğurduğu sağlık koşullarının bozulması da eklenince, o döneme dek, Cumhuriyet tarihinin en düşük nüfus artışı gerçekleşmiştir. Malatya’da da Türkiye ortalamasına paralel olarak 1940-1945 yılları arasında nüfusta ciddi bir artış gerçekleşmemiş, beş yıllık dönemde vilayetin toplam nüfusunda sadece on bin civarında bir artış yaşanmıştır. 1945 nüfus sayım sonuçlarına göre Malatya vilayetinin toplam nüfusunun 345.530’u köylerde, 83.130’u ise şehirlerde yaşamaktadır (Çağlayan, 2016).

1950 yılındaki nüfus sayımında Malatya vilayetinin toplam nüfusu 483.560 olup km²’ye 24 kişi düşmekteydi. Bu beş yıllık dönemde şehrin nüfusu yaklaşık 55 bin civarında

bir artış yaşanmıştır. Kır nüfusu 345.560 kişi iken şehir nüfusu 138.000 olmuştur. (Çağlayan, 2016).

1965 yılındaki nüfus sayımında Malatya vilayetinin nüfusu 452.624 kişi olmuştur. Bunun 147.040'ı şehirde yaşarken, 305.584'ü ise kırsal alanda yaşamaktaydı. Bu dönemdeki nüfus azalmasının sebebi Türkiye'den yurt dışına özellikle de Almanya'ya verilen işçi göçüdür. Yurt dışına yapılan göçler sonucunda Türkiye'nin genel olarak nüfusu azalmıştır. 1970 yılında yapılan nüfus sayımında Malatya nüfusu bir önceki yıla oranla %13 artarak 510.969 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus sayımına göre Malatya'da şehirde yaşayanların sayısı 179.647 kişi olurken, kırsal alanda yaşayanların sayısı ise 331.332 kişiye ulaşmıştır. 1975 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre Malatya nüfusu %12'lik bir artışla 574.558 kişiye ulaşmıştır. Bu sayımda kır nüfusu 359.308 kişi olurken, şehir nüfusu 215.250 kişiye yükselmiştir. 1980 nüfus sayımında il nüfusu %6'lık gibi küçük bir artışla 606.996 kişiye ulaşmış olup, kır nüfusu 356.436 kişiye yükselirken, şehirli nüfus ise 241.560 kişiye ulaşmıştır. 1985 yılında yapılan nüfus sayımında Malatya nüfusu %10'uk bir artış göstererek 665.809 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus sayımına göre kır nüfusu 358.186 kişiye düşerek ilk defa bu dönemde kır nüfusu azalmaya başlamıştır. Şehirli nüfus ise 307.623 kişiye ulaşarak ciddi bir yükseliş yaşamıştır. Bu nüfus sayımında şehir nüfusunun oranı %46 iken kır nüfusunun oranı %54'tür. 1990 yılına geldiğinde Malatya'nın nüfusu %5'lik gibi düşük bir artış yaşayarak 702.055 kişiye yükselmiştir. Şehir nüfusu 379.188 kişiye ulaşır, kır nüfusu 322.867 kişiye düşmüştür. Bu nüfus sayımında şehirli nüfusun oranı %54 olurken, kır nüfusunun oranı %46'ya gerilemiştir. İlk defa bu dönemde kır nüfusu şehir nüfusunun altına düşmüştür. 2000 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımında Malatya nüfusu %22'lik bir artış göstererek 853.658 kişiye yükselmiştir (Çağlayan, 2016).

2000 yılında Malatya'da şehir nüfusu %59'luk bir oranla 499.713 kişiye yükselmiş, kır nüfusu ise %41'lik bir oranla 353.945 kişiye ulaşmıştır. 2007 yılına kadar her beş yılda bir gerçekleştirilen nüfus sayımı bu yıldan sonra her yıl düzenli olarak yapılmaya başlanmıştır. 2007 yılındaki Adrese Dayalı Nüfus Sayımında Malatya nüfusu -%15 gibi büyük bir düşüşle 722.065 kişiye düşmüştür. Bu nüfus sayımında şehir nüfusunun yüzdelik oranı %64 ile şehirli nüfus 462.569 kişiye yükselirken, kır nüfusu %36'a düşerek 259.496 kişiye gerilemiştir. 2010 yılındaki sayımda Malatya nüfusu bir önceki yıla göre %1'lik bir artış yaşayarak 740.643 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus sayımına göre şehirli nüfusun oranı %65'e yükselerek 480.144 kişiye yükselmiştir. Kır nüfusunun oranı ise %35'e gerileyerek 260.499 kişiye düşmüştür (Çağlayan, 2016).

Grafik 24: Yıllara Göre Malatya Nüfus Grafiği (TÜİK, 2018)

Türkiye İstatistik Kurumu Malatya Bölge Müdürlüğünce 2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçları açıklanmış olup, buna göre Malatya nüfusu Şubat 2019 tarihinde açıklanan resmi verilere göre 797.036 olmuştur. Önceki yıla göre artış oranı %1.30, artış miktarı ise 10.360 kişidir. Bu rakamla nüfus büyüklüğüne göre toplam 81 il içinde Malatya 28. sırada yer almıştır. Nüfus artış hızına göre ise Malatya 81 il içerisinde 58. sırada yer almıştır. TÜİK açıklamasında 2018 yılında Malatya'nın merkez ilçeleri Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde nüfusun azaldığı diğer ilçelerde ise arttığı belirtilmiştir. İlçelerde en yüksek nüfus artışı ise 6 bin 132 kişi ile Hekimhan ilçesinde yaşandığı belirtilmiştir. İlçelerde en yüksek nüfus düşüşü ise 11 bin 246 kişi azalış ile Battalgazi'de gerçekleşmiştir. Erkek nüfusu 396.877, kadın nüfusu ise 400.159'dur (TÜİK, 2018).

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında Malatya nüfusunun 2007-2018 yılları arasında sürekli olarak arttığı görülmektedir. 2012 yılındaki nüfus patlamasının sebebi Malatya ilinin büyük şehir belediye statüsüne kavuşmuş olmasıdır. 2012-2013 yılları arasında nüfus artışı azdır. Verilen yıllar için de şehrin aldığı göç ile verdiği göç arasındaki göç farkına bakıldığında sadece 2011 yılında artıda olduğu görülmüştür.

YILLAR	İL NÜFUSU	ARTIŞ HIZI (%0)
1927	305.785	-
1935	410.162	36,71
1940	418.473	4,01
1945	428.660	4,81
1950	483.568	24,11
1955	342.835	-68,79
1960	394.172	27,91
1965	452.624	27,65
1970	510.979	24,25
1975	574.558	23,45
1980	606.996	10,98
1985	665.809	18,50
1990	702.055	10,60
1997	815.105	21,00
2000	853.658	22,00
2007	722.065	-15,00
2018	797.036	1,30

Tablo 5: Sayım Yıllarına Göre İl Nüfusu İle Yıllık Nüfus Artış Hızları (TÜİK)

Yukarıdaki tabloda Malatya ilinin 1927 ile 2018 yılları arasında yapılan nüfus sayımlarında belirlenmiş yıllardaki Malatya il nüfusu ve nüfus artış hızları verilmiştir. Tabloda verilen yılların nüfus artış hızları bir önceki yıla göre oranı verilmiştir. Tabloya

bakıldığında verilen yıllar içerisinde 1940-1950 yılları arasında il nüfus artışı ciddi oranda azalmıştır. Bu azalışın sebebi II. Dünya Savaşı'nın etkileridir. Bu dönemde erkekler silahaltına alındığından doğurganlık oranları da azalmıştır. Ayrıca sağlık koşulları ve ekonomik durumun kötü olmasından ötürü bebek ölümleri artmış ve aileler de çocuk yapma oranlarında azalmalar olmuştur. 1955 yılında ise nüfus artışı yüzde -68,79'luk bir azalışla dikkat çekmektedir. Bu azalışın sebebi Adıyaman ilinin Malatya'dan ayrılıp ayrı bir il statüsüne kavuşmasıdır. 2000 yılında ise il nüfusu en yüksek seviyeye ulaşmış 853.658 kişiye yükselmiştir. Ancak 2007 yılındaki nüfus sayımında Malatya nüfusu yüzde -15'lik bir azalış göstererek 722.065 kişiye düşmüştür. Bu düşüşün sebebi ise bu ilden yurt dışına ve diğer illere yaşanan göç hareketleridir.

1.2.10. Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyet Dağılımı

Bir yöre nüfusunun, yaş grupları itibari ile dağılımı bilinmeden o yörenin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını, eğilimlerini ve sosyal fonksiyonlarını belirlemek mümkün değildir. İnsan gücü ve eğitim planlamasının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi, yatırımların dengeli bir biçimde yönlendirilebilmesi açısından nüfusun yaş gruplarının bilinmesi oldukça önemlidir. Yine çalışan veya çalışabilecek nüfusun potansiyelini belirlemek nüfusun yaşlara göre dağılımını bilmekle kolaylaşır. Nüfusun yaş grup özellikleri, ekonomik büyüme, işgücü piyasası, verimlilik, sosyal harcamalar ve bunların finansmanı üzerinde çeşitli etkilere sahiptir. Hastalıklar ve savaşlar gibi olağanüstü durumlar bir tarafa konulursa, nüfusun yaş dağılımına; sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlere bağlı doğumlar, ölümler ve göç hareketleri gibi üç önemli faktör etki etmektedir (Kav, 2006). Nüfusun yaş grupları itibari ile dağılımının, nüfus gelişmesi açısından sosyal ve ekonomik etkileri kısaca şöyledir:

A-Çocukların oranı yüksekse nüfus artar, yaşlıların oranı yüksekse nüfus düşer.

B- Nüfus genç ve yaşlı olması ihtiyaçlara etki eder.

C- Yaş yapısı, işgücü miktarına ve oranına etki eder.

D- Tasarruf açısından etkileri vardır. Eğer yaşlı nüfus fazla ise tasarruf artar.

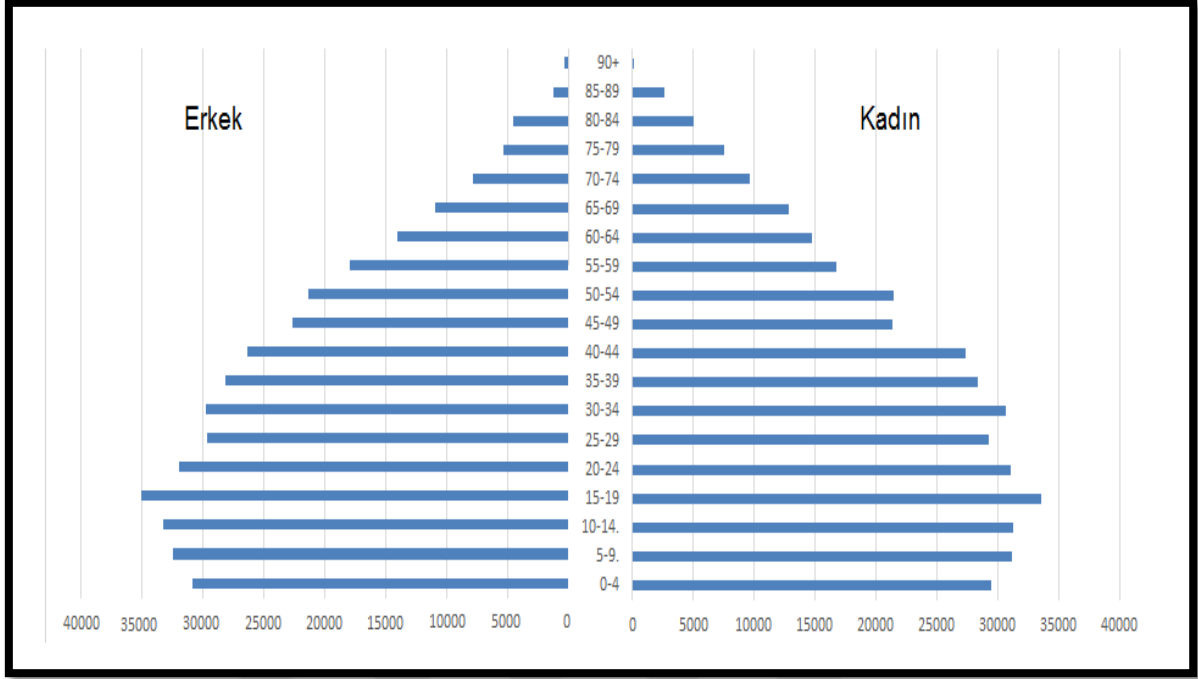
E- Nüfusun yaşlanması girişimciliğin azalmasına neden olur.

F -Çocuk ve yaşlıların fazlalığı bağımlılık oranlarını artırır (Kav, 2006).

YAŞ GRUBU	TOPLAM	ERKEK	KADIN	FAAL VE BAĞIMLI NÜFUS ORANLARI
0-4	60,003	30,852	29,448	%25
5-9	63,687	32,483	31,204	
10-14	64,553	33,026	31,293	
15-19	68,665	35,114	33,551	%67
20-24	63,095	32,000	31,095	
25-29	58,089	29,649	29,241	
30-34	60,423	29,777	30,646	
35-39	56,495	28,122	28,373	
40-44	53,727	26,394	27,333	
45-49	44,035	22,636	21,399	
50-54	42,807	21,399	21,408	
55-59	34,007	17,907	16,793	
60-64	28,777	14,071	14,706	%8
65-69	23,738	10,906	12,832	
70-74	17,471	7,853	9,618	
75-79	12,934	5,369	7,565	
80-84	9,565	4,564	5,001	
85-89	3,879	1,264	2,615	
90+	1,803	313	1,49	
TOPLAM	797.036	396,877	400,159	%100

Tablo 6: Malatya İli Nüfus Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (TÜİK, 2018)

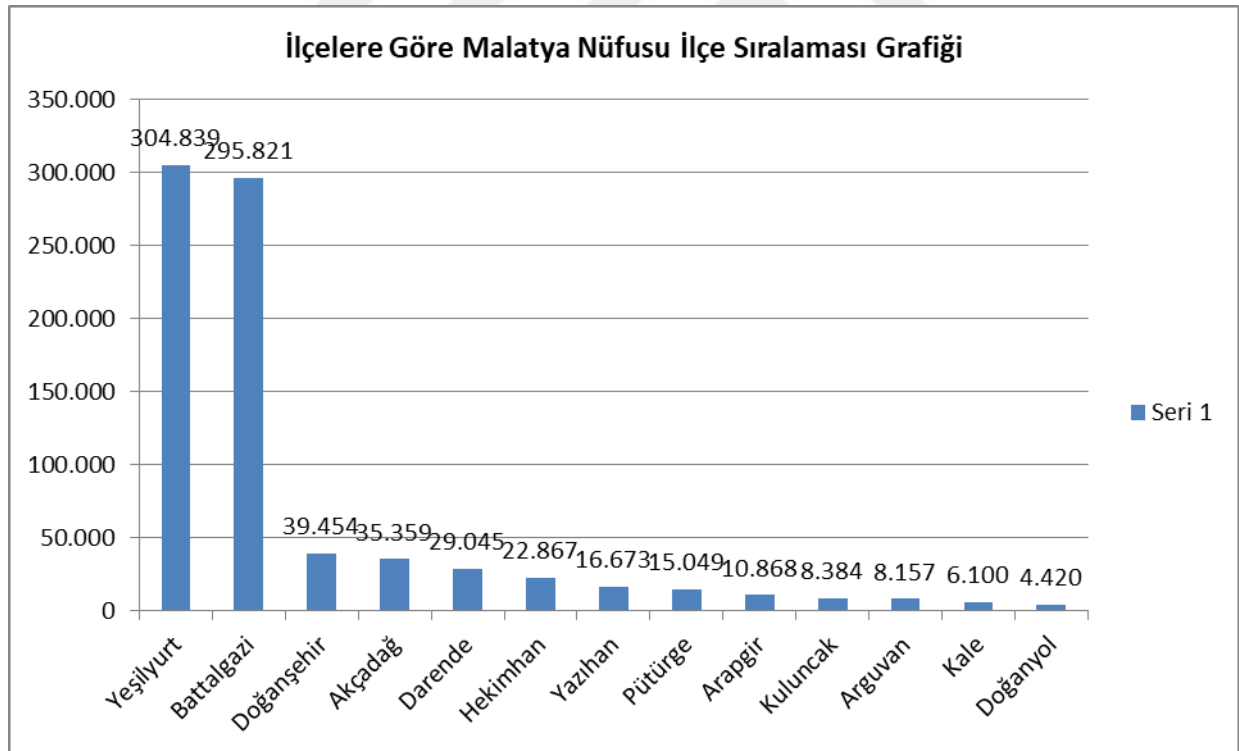

Grafik 25: Malatya İli Nüfus Piramidi

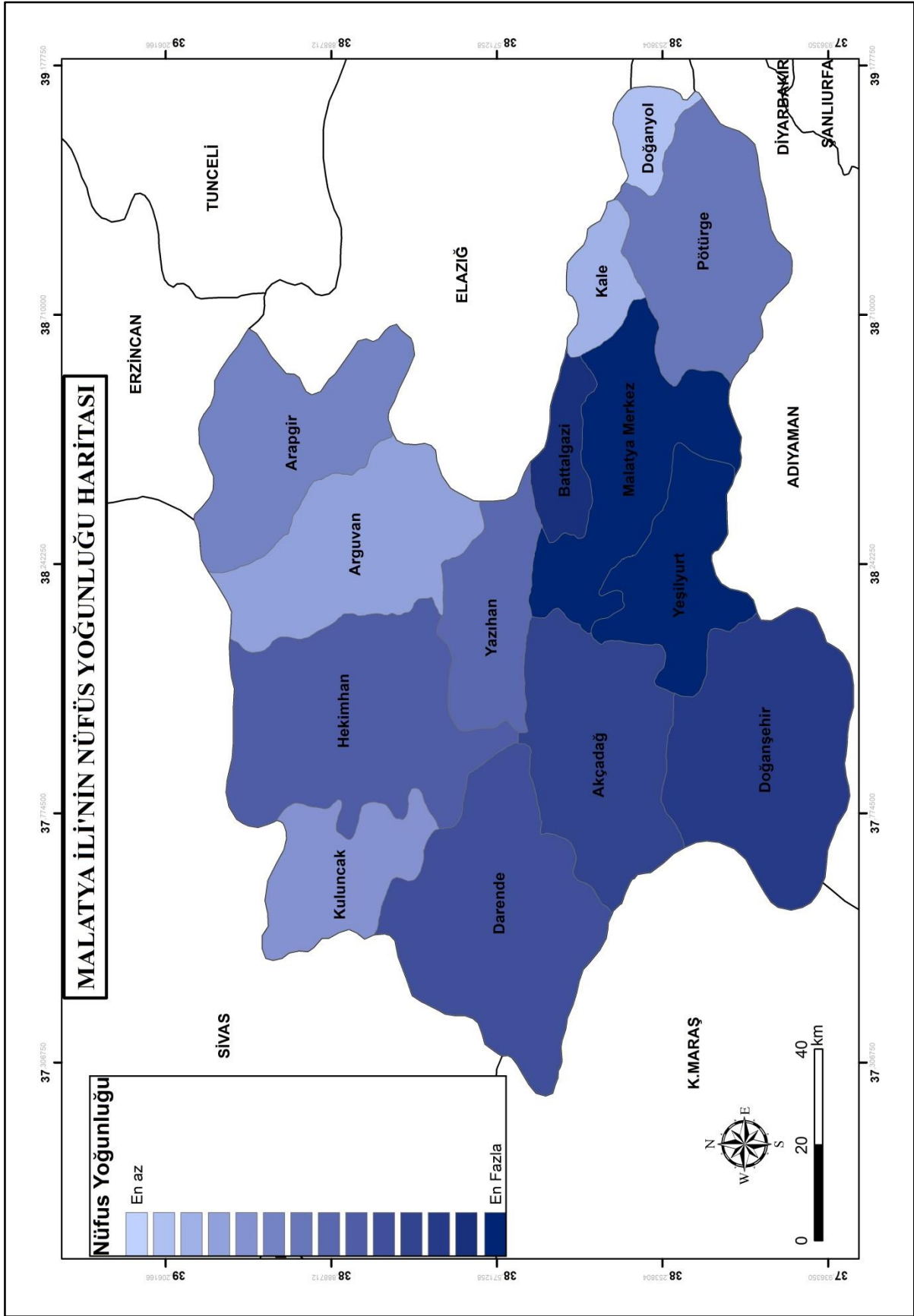
Yukarıdaki tablo ve nüfus piramidinde Malatya ilinin nüfus yaş grupları ve cinsiyetlere göre oranları verilmiştir. Tablo incelendiğinde genç nüfusun fazlalığı dikkat çekiyor. Şehirde çalışma çağındaki nüfus hem kadın hem de erkekler de şehirdeki iş gücü açığını kapatabilecek kapasiteye sahip olduğu görülmektedir. Özellikle 0-45 yaş arası nüfus miktarının fazlalığı dikkate değer bir orana sahiptir. Her yaş grubunda erkek ve kadın nüfus sayılarının birbirine yakın olması da nüfusun cinsiyet dağılımında düzenli olarak dağıldığını göstermektedir. Okul çağındaki nüfusun fazla olması da şehirde okula gidecek kişi sayısının fazla olması ve iyi bir eğitim için sahip olduğu potansiyeli göstermektedir. Tabloya bakıldığında yaşlı nüfusun azlığı dikkat çeken bir başka detaydır. Bağımlı nüfusun oranı %33 iken faal nüfusun oranı %67'dir. Malatya ilinin ekonomik potansiyeli ve sahip olduğu iş olanakları, ildeki çalışma çağındaki bulunan nüfusun iş bulma konusunda fazla zorlanmayacağını gösteriyor. Çünkü Suriyeli mültecilerin Malatya iline gelmeden önce şehirde ciddi oranda işçi açığı bulunuyordu, şehirdeki işsizlik oranı da %6'ya düşmüştü.

1.2.11. Malatya’da Nüfusun İlçelere Göre Dağılımı

Malatya’nın 13 ilçesi bulunmaktadır. Malatya’ya bağlı 717 mahalle vardır. Malatya’da nüfusu en fazla olan ilçe Yeşilyurt’tur (304.839). Nüfusu en az olan ilçe ise Doğanyol’dur (4.420) (TÜİK, 2018). İlde Yeşilyurt ve Battalgazi dışındaki ilçelerdeki nüfus bu iki ilçeye kıyaslanamayacak kadar az seviyededir. Nüfus yoğunluk haritasına bakıldığında nüfusun en yoğun olduğu ilçeler Yeşilyurt ve Battalgazi olduğu görülmektedir. Haritada yer alan Malatya Merkez bölgesi ise yeni Büyükşehir Belediye Yasası’yla Yeşilyurt ve Battalgazi bölgelerine eşit bir şekilde bölüştürülmüştür. Dolayısıyla bu bölgenin nüfusu da Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerine eklenmiştir. Nüfus yoğunluğunun en az olduğu ilçeler ise Kale, Doğanyol, Arguvan ve Kuluncak ilçeleri olduğu görülmektedir. Suriyeli mülteciler de nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bu iki ilçe olan Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde toplanmış bulunmaktadır.

Grafik 26: İlçelere Göre Malatya Nüfusu İlçe Sıralama Grafiği (TÜİK, 2018)

Harita 5: Malatya Nüfus Yoğunluğu Haritası

Malatya'nın İlçelerinin Nüfusu (2018)

İlçe Adı	İlçe Nüfusu	İlçe Erkek Nüfusu	İlçe Kadın Nüfusu
Akçadağ	35.359	18.475	16.884
Arapgir	10.868	5.542	5.326
Arguvan	8.157	4.144	4.013
Battalgazi	295.821	145.252	150.569
Darende	29.045	14.631	14.414
Doğanşehir	39.454	20.103	19.351
Doğanyol	4.420	2.237	2.183
Hekimhan	22.867	11.593	11.274
Kale	6.100	3.009	3.091
Kuluncak	8.384	4.222	4.162
Pütürge	15.049	7.363	7.686
Yazıhan	16.673	8.530	8.143
Yeşilyurt	304.839	151.776	153.063
Toplam	797.036	396.877	400.159

Tablo 7: Malatya İlçelerinin Toplam Nüfusu, Kadın-Erkek Nüfusu 2018 (TÜİK, 2018)

Yukarıdaki tabloya bakıldığında da ilçe nüfusları içinde Yeşilyurt ve Battalgazi'nin nüfuslarının diğer ilçelere göre fazlalığı göze çarpmaktadır. Kadın nüfusu da yaklaşık olarak erkek nüfusundan 3.700 fazladır.

1.2.12. Malatya İlinde Nüfus Hareketleri

Bir coğrafya üzerinde yaşanan sosyal değişimin en belirleyici unsurunun göç olduğu söylenebilir. Bu anlamda Malatya'nın tarihinde de iz bırakan birçok göç ve sürgün olayları yaşanmış ve şehrin sosyo-kültürel yapısı bu göçlerin etkisi altında şekillenmiştir. Tabii bu göçler her zaman dış göçler şeklinde gerçekleşmemiştir. Türkiye'de tarım politikaları, işsizlik ve terör gibi nedenlerle yaşanan iç göçler de sosyal değişimlerde önemli rol oynamıştır. Son 25-30 yıl içinde, köy ya da başka kentlerden yeni bir hayat için yerini terkedip gelen yüz binlerce insan Malatya'ya yerleşmiştir. Malatya kent kültürünün oluşmasına gerek göçlerle kente gelen insan gruplarının, gerekse de hâlihazırda kentte var olan birçok sosyal grubun

önemli etkileri olmuştur. İlin göç almasının başlıca nedenleri gelişen bir sanayiye sahip olması, topraklarının tarıma uygunluğu, kayısı yetiştiriciliğinin gelişmişliği ve güvenli bir şehir olmasıdır. Malatya'ya yönelik gerçekleşen göç ve diğer insan hareketliliklerini özetlemek gerekirse;

1. Tarımda makineleşme sürecinde çevre ilçe ve köylerden şehir merkezine gelenler.
2. Karakaya Barajı su tutma alanında kaldıkları için boşaltılan köylerden gelenler.
3. 1980 sonrası ortaya çıkan terör yüzünden boşaltılan köylerden Malatya'ya gelenler.
4. Komşu illere bağlı ilçelerde yaşamalarına rağmen ulaşım ve iletişim kolaylığından dolayı daha çok Malatya ile ilişki kuran ve bu ilişkiler sonucu bu şehre yerleşme kararı alanlar.
5. Özellikle yaz aylarında mevsimlik işçi olarak Malatya'ya gelenler.
6. II. Ordunun Malatya'ya kaydırılmasıyla yaşanan askeri personel hareketliliği.
7. İnönü Üniversitesi sayesinde Malatya ilinde yaşanan öğrenci hareketliliği
8. Tayin yoluyla Malatya'ya gelen memurlar (Demir, 1997).

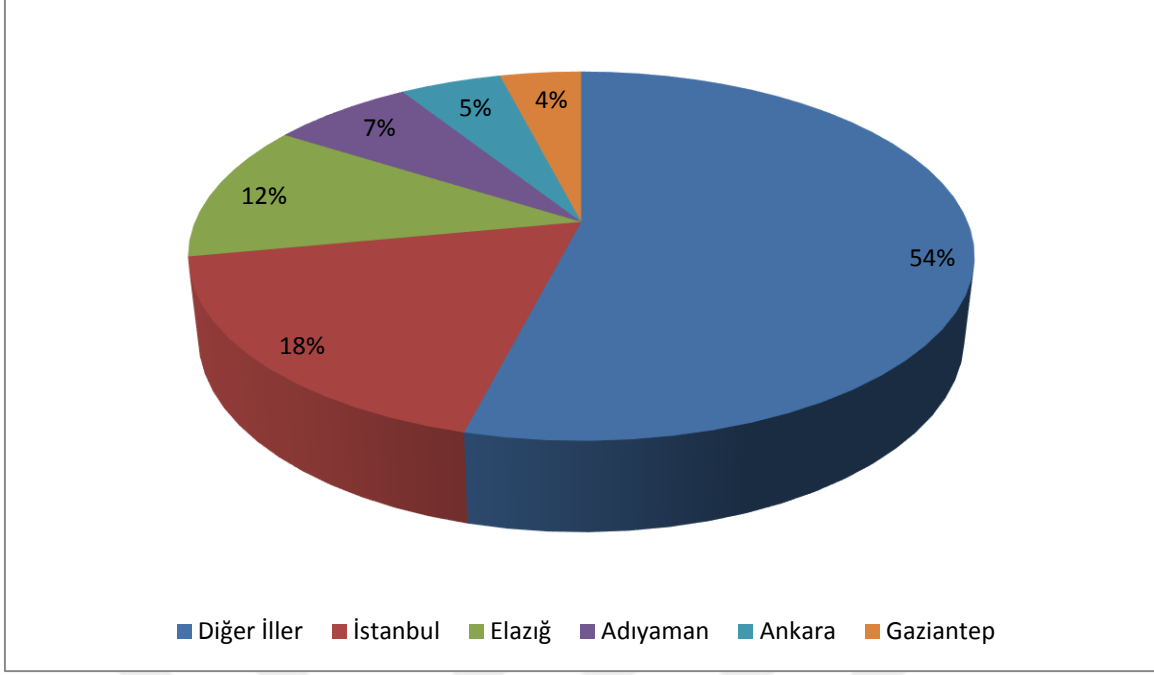
Malatya'dan özellikle İstanbul, Ankara, İzmir başta olmak üzere metropollere göç sürerken, Malatya'ya da çevre illerden göç hareketleri devamlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu göç hareketlerinde önce Keban Barajı daha sonra ise Karakaya Barajı altında kalan köylerden Malatya şehrine göç oluşmuştur. Ayrıca 1990 yılları sonrası Türkiye'nin doğu ve güneydoğusunda gerçekleşen terör olayları nedeniyle çevre illerden Malatya'ya yoğun göçler gerçekleşmiştir. 1990'lı yıllardan bu yana göç hareketleriyle şehre gelenler Malatya'da gecekondulaşmayı ve yoksul kenar mahalleleri oluşturmuşlardır. Göçle gelen nüfus şehirde yerli halkın tercih etmediği kötü koşullara sahip fabrika ve sanayi alanlarında daha çok çalışmışlardır.

Ülkemizde yaşanan terör olayları nedeniyle Malatya iline gerçekleşen göçlere bakıldığında bu göçlerin genellikle Bingöl, Muş, Diyarbakır, Bitlis, Erzurum, Elazığ, Adıyaman gibi illerden gerçekleştiği görülmektedir. Malatya aynı zamanda kendi ilçelerinden de göç almaktadır. Şehirdeki ilçelerden nüfus daha çok Yeşilyurt ve Battalgazi ile Malatya Merkez kesimine göç hareketleri gerçekleşmektedir. Aynı şekilde komşu illerden de yoğun bir şekilde göç almaktadır. Çevre illerden Malatya'ya gerçekleşen göç olaylarına bakıldığında

bu göçlerin yoğunluğunun daha çok Adıyaman Çelikan, Gölbaşı, Sincik ilçelerinden, Elazığ'ın Baskil, Palu, Keban gibi ilçelerinden, Erzincan'ın Kemaliye, Kahramanmaraş'ın ise Afşin ve Elbistan ilçelerinden olduğu görülmektedir. Bu göçmen grupların gelişi ile Malatya'da genel nüfus itibariyle kentli nüfusun köylü nüfusu aştığı bir süreç yaşanmıştır (Kav, 2006).

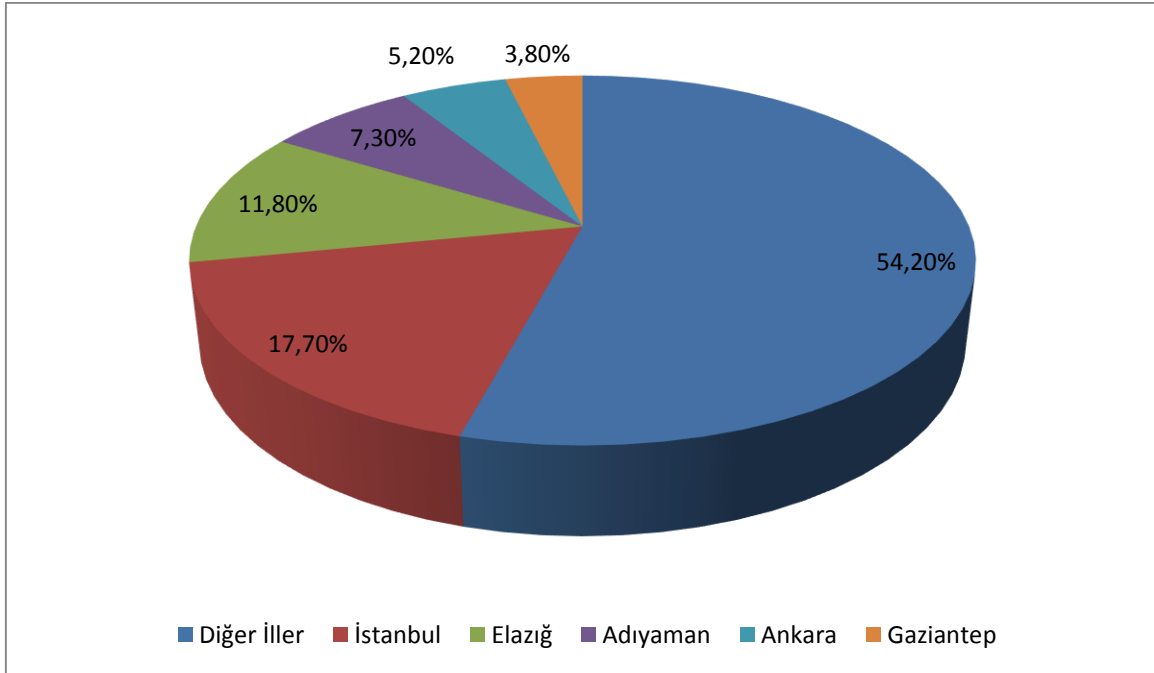
Malatya, dışarıdan yoğun göç alan bir il olmanın yanı sıra aynı zamanda dışarıya göç veren bir ildir. Malatya'nın hem göç alması hem de göç vermesi benzer nedenlerden kaynaklanmaktadır. Nasıl ki Malatya'nın dışarıdan göç alması en temelde tarım, sanayi ve hizmetler sektörü açısından özellikle doğusundaki illere nispetle daha gelişmiş olmasından kaynaklanıyorsa dışarıya göç vermesi de aynı unsurlar açısından batısındaki çoğu illerden daha geri olmasından kaynaklanır. Malatya ilinden ayrılan insanların göç ettiği illere bakıldığında en çok tercih ettiği iller başta İstanbul, Ankara ve İzmir gelmektedir. Yurt dışına giden göçmenlerin gittikleri ülkeler incelendiğinde ise göçmenlerin daha çok Almanya, Fransa ve İngiltere gibi Avrupa ülkelerinin olduğu görülmektedir. Örneğin göç eden Malatyalılara bakıldığında İstanbul'da yaklaşık 90 bin Pötürgeli ile Almanya'da 10 bin Akçadağlı nüfus bulunmaktadır. İstanbul'da yaşayan Malatyalıların nüfusu 358.518, Ankara'da 44.285, İzmir'de 30.079 ve Adana'da 24.933 kişidir. Yurt içinde ikamet eden Malatya ili nüfusuna kayıtlıların %49,13'ü Malatya ilinde ikamet etmektedir. Bu, Malatya dışında Malatya'da yaşayanlardan daha fazla Malatyalı var anlamına gelmektedir. Ancak bu, kamuoyunda tartışıldığı şekliyle Malatya'daki Malatyalıların %49,13'e düştüğü anlamına gelmez. Söz konusu bu oran %82,19'dur. Bazı ilçelerimizin göç rakamları çok daha dramatiktir. Örneğin Arguvan, Arapkir, Pütürge, Doğanyol ve Kale gibi ilçeler ilçe dışına mevcut nüfuslarının 6-7 katı göç vermiştir (Demir, 1997).

Malatya'nın göç verdiği ve aldığı illere bakıldığında en fazla İstanbul'a göç vermiştir. İstanbulla ve diğer illere göç vermesinin nedeni ekonomik kaynaklıdır. 2018 yılında 5.068 kişi İstanbulla göç etmiştir. En çok göç verdiği diğer illere bakıldığında ise; Ankara'ya 2.000 kişi, Elazığ'a 1.750 kişi, Adıyaman'a 1.567 kişi, Gaziantep'e ise 1.150 kişi göç etmiştir. Malatya'dan 2018 yılı içinde toplam 27.613 kişi göç etmiştir (**Grafik 24**) (TÜİK, 2018). Malatya ilinin Elazığ ve Adıyaman gibi illere fazla göç vermesinin sebebi bu iki ilden fazla göç almasıdır. Malatya'nın ekonomik potansiyeli bu iki ilden çok daha iyi durumdadır. Fakat zamanla ekonomik durumları düzelen aileler ya da Malatya'da umduğunu bulamayan kişiler tekrar köylerine göç etmektedirler. Bu yüzden Malatya Elazığ ve Adıyaman'dan hem göç almakta hem de göç vermektedir.

Grafik 27: Malatya'nın En Çok Göç Verdiği İller (TÜİK, 2018)

Göç aldığı illere bakıldığında ise yine İstanbul ilk sıradadır. 2018 yılında 4.926 kişi İstanbul'dan Malatya'ya göç etmiştir. İstanbul'dan sonra ise sırasıyla Elazığ'dan 2.253, Adıyaman'dan 2.080 kişi, Ankara'dan 1.611 ve Gaziantep'ten ise 1.174 kişi Malatya'ya göç etmiştir. Malatya'ya 2018 yılında 27.777 kişi göç etmiştir (TÜİK, 2018).

Grafik 28: Malatya'nın En Çok Göç Aldığı İller (TÜİK, 2018)

1.2.13. Malatya Kayısının Tarihçesi ve Malatya Ekonomisindeki Yeri

Tarihi kaynaklara göre kayısının ana vatanı Türkistan, Orta Asya ve Batı Çin bölgeleridir. Bu kaynaklarda belirtildiğine göre kayısı ilk kez Büyük İskender'in doğu seferi sırasında (MÖ. IV. yy) Anadolu'ya getirilmiştir. Bu yüzden Anadolu'da 2000 yılı aşkın süredir kayısı üretimi yapıldığı tahmin edilmektedir (Karataş & Türk, 2017).

Yerli kaynaklarda ise Malatya'da kayısının bilinen ilk tarihi 1655'te başlar. Bu yılın ilkbahar aylarında Malatya'ya gelen ünlü gezgin Evliya Çelebi 53 bin kişinin yaşadığı şehirde, 7.800 meyve bahçesi ve yedi kayısı çeşidinden bahsetmektedir (Akbiyık, 2011: 141). Türkiye'deki kayısı üretiminin %85'i ise Malatya'da gerçekleşmektedir. Malatya'nın en önemli kayısı türleri Hacihaliloğlu, Hasanbey, Hacıkız, Çataloğlu, Gavuraşısı, Sarılök, Koyunoğlu ve Osmanonbaşı gibi çeşitleridir.

Türkiye, yılda yaklaşık 500.000 ton taze kayısı ve bunun önemli bir bölümünden 120.000 ton kuru kayısı üretimi gerçekleştirmektedir. Diğer bir ifadeyle dünya yaş kayısı üretiminin %20'si, dünya pazarlarına konu olan kuru kayısının ise yaklaşık %80'i Türkiye tarafından sağlanmaktadır. Diğer taraftan Malatya ili, Türkiye taze kayısı üretiminde %60, kuru kayısı üretiminde ise, %90'lık bir paya sahiptir. Ayrıca, ülkemizdeki toplam 15 milyon civarındaki ağaç sayısının yaklaşık 8 milyonu Malatya'da bulunmaktadır. Bu rakamlar dikkate alındığında Malatya ilinin tek başına dünya yaş kayısı üretiminde %12, dünya kuru kayısı üretiminde ise yaklaşık %70'lik bir paya sahip olduğu görülür (Demir, 1997).

Ekolojik özelliklerin uygunluğundan dolayı, renk, tat, koku, aroma ve kuru madde bakımından dünyanın en ünlü kayısıları Malatya'da üretilmektedir. Ancak, Malatya kayısının en önemli özelliği içerdiği kuru madde oranının, hem ülkemizin diğer bölgeleri hem de dünyanın diğer ülkelerinde yetiştirilen kayılara kıyasla oldukça yüksek olmasıdır. Türkiye'nin diğer bölgeleri ve dünya kayısılarının kuru madde oranı ortalama %15 iken, Malatya kayısının kuru madde oranı ortalama %25-30'dur. Türkiye'nin diğer illeri de dâhil dünyanın her yerinde yaklaşık 7 kg yaş kayısından 1 kg kuru kayısı elde edilirken, Malatya'da 3-4 kg yaş kayısından 1 kg kuru kayısı elde edilmektedir. Bu yüzden Malatya kayısı kurutularak değerlendirilmeye çok uygundur. Ayrıca, hasat dönemi iklim şartları doğal kurutmaya çok uygun olduğundan kurutma işlemi çok daha ekonomik olmaktadır. Malatya'da üretilen kayısıların yaklaşık %90'ı hasat, kükürt uygulama, kurutma ve çekirdeğini çıkarma

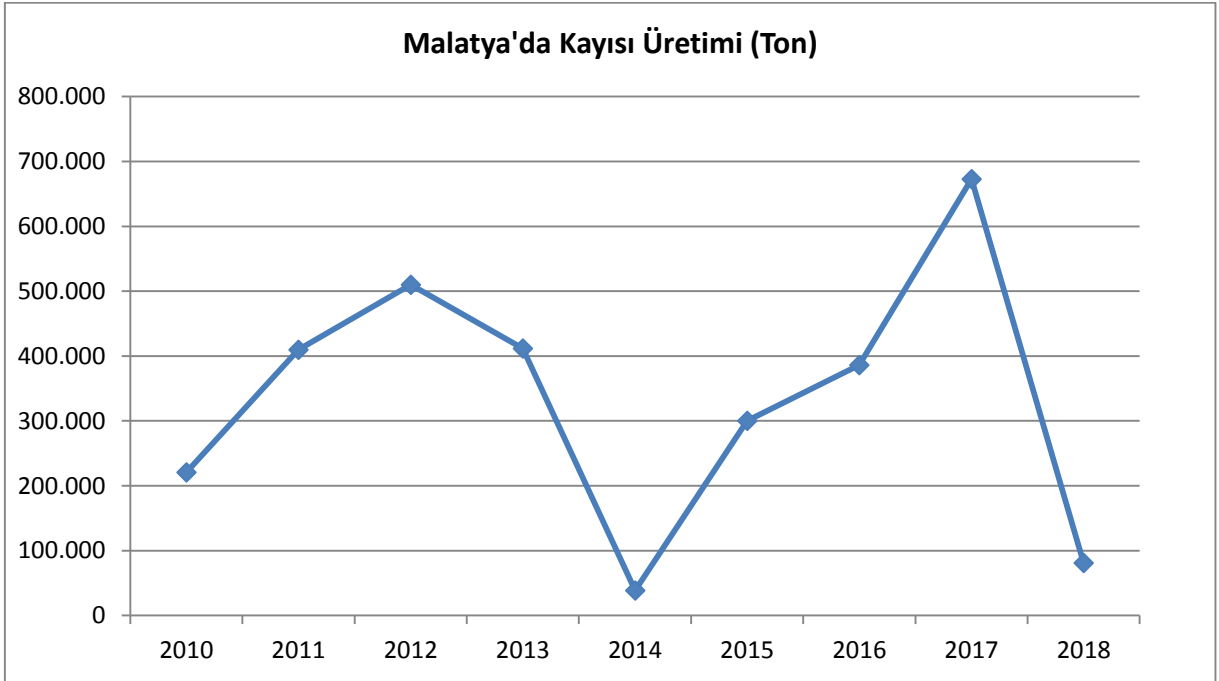
işlemlerinden sonra Malatya’da bulunan çok sayıdaki kayısı işleme tesisinde işlenmekte ve başta Avrupa ülkeleri olmak üzere yaklaşık 100’den fazla ülkeye ihraç edilmektedir. İlimizde her yıl yaklaşık 100 bin ton kuru kayısı üretilerek ihraç edilmekte ve bundan yaklaşık 250-300 milyon dolar döviz girdisi sağlanmaktadır. Malatya’da 50 civarındaki kayısı işleme tesisinde yaklaşık 5.000 insanımız çalışmaktadır. Ayrıca, 300 kadar esnaf ve tüccar ile 50 kadar ihracatçı da kayısı işletmeciliği ile uğraşmaktadır. Yine ilimizde 10’a yakın firma kayısı makineleri imalatı yapmaktadır. Dahası, ilimizde 50 bin aile kayısı tarımıyla uğraşmakta ve yaklaşık 250.000 insanımız geçimini bu yolla temin etmektedir. İlimizdeki meyve alanlarının %80’ini kayısı bahçeleri oluşturmaktadır. Bu durum tek boyutlu (monokültür) bir meyve üretimine işaret etmektedir (Demir, 1997).

Türkiye’de kayısı üretimi yıllara göre dalgalanma göstermektedir. Bir yıl fazla olan üretim bir başka yılda üretim azalabiliyor. Bunun sebebi ilkbaharda geç gerçekleşen don olaylarıdır. Don olayları mevsiminde gerçekleşmeyip biraz geç gerçekleşince kayısı ağacındaki tomurcuklar donarak bozulabilirler. Örneğin; 1960’lı yılların başında kayısı ağaçlarının dondan zarar görmesi yüzünden ve kuru kayısının da pek fazla para etmemesi nedeniyle kayısı üreticileri kayısı köklerini sökerek yerine elma fidanı gibi çeşitli meyve ağaçları dikmeye başlamışlardır. Ancak 1970’li yılların ortalarında kuru kayısı ihracatının artması ve ekonomik önem kazanmasıyla birlikte kayısıya yeniden bir dönüş yaşanmış ve kayısı ağacı sayısı 1980’li yıllardan sonra Malatya’da büyük bir artış göstermiştir (Demir, 1997). Elma ağaçlarının kök sayısı Malatya’da fazla olmasının sebebi budur. Ayrıca şiddetli dolu olayları da kayısı üretimini oldukça olumsuz etkilemektedir. Bu durum bazen kayısı hasadında çalışacak mevsimlik tarım işçi sayısını da etkilemektedir. Örneğin 2014 yılındaki don olayı çiçeklenme döneminde gerçekleştiği için kayısı üretimini olumsuz etkilemiş ve mevsimlik tarım işçilerinin birçoğu Malatya’ya çalışmaya gelmemiş, bunun yerine farklı bir ildeki başka bir mevsimlik işe gitmişlerdir.

Fotoğraf 18: Malatya Kayısı

Malatya ilinde meyvelik alanın %80'i kayısı bahçelerinden oluşmaktadır. Ayrıca Malatya'da yaklaşık 8 milyon kayısı ağacı ve yıllık ortalama 100 bin ton kuru kayısı üretimiyle, ülke üretiminin %85'ini, yaş kayısı üretiminin ise %55'ini gerçekleştirmektedir (Kalkınma Atölyesi, 2014).

Grafik 29: Malatya'da Yıllara Göre Kayısı Üretimi (Kalkınma Atölyesi, 2018)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi bazı yıllarda kayısı üretiminde dalgalanmalar olabilmektedir. Nitekim 2014 ve 2018 yıllarında gerçekleşen geç don olayları ve dolu yağışları sebebiyle kayısı üretiminde üretim oldukça azalmıştır. Bu iki yılda da üretim 100 bin tonun altına inmiştir.

1.2.14. Malatya Kayısının İstihdam ve Mevsimlik Göç Üzerindeki Etkisi

Malatya ilinde kayısı işleyen yaklaşık 50 civarında işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerden yaklaşık 5 bin kişi istihdam sağlamaktadır. İlde 30 bin aile yoğun olarak kayısı üretimiyle ilgilenmekte olup, kayısı yaklaşık 200 bin aileye gelir kaynağı sağlamaktadır (Demir, 1997).

Malatya'daki önemli kayısı üretim alanları Darende, Akçadağ, Battalgazi, Kale, Yazıhan ve Hekimhan ilçeleridir. Kayısı meyvesinin olgunlaşmasında yükseltinin etkisi vardır. Kayısı ağacının bulunduğu mevkinin yüksekliğine bağlı olarak kayısı hasadı da erken ya da geç gerçekleşiyor. Rakımı düşük olan ilçeler de kayısı çok daha erken olgunlaşırken daha erken de hasat ediliyor. Rakımı yüksek olan ilçelerde ise kayısı geç olgunlaşır ve geç hasat edilir. Hava sıcaklığına bağlı olarak Haziran ayının sonuna doğru başlayan kayısı hasadı çalışmaları, Ağustos ayının ortasına kadar ortalama 45-50 gün sürmektedir (Demir, 1997).

Bir işçinin kayısı hasat sezonunda ortalama 20 gün çalıştığı varsayıldığında 120 bin işçiye gereksinim duyulmaktadır. Ancak bu kadar işçi Malatya ilçe ve köylerinde bulunmadığından ve de kayısı hasadı geleneksel yöntemle, insan gücüyle yapıldığından hasat işçiliği için il dışından işçi gelmesi gerekmektedir. Fakat ne kadar işçinin Malatya dışından hasat amacıyla geldiği bilinmemektedir. Kayısı silkme ve kayısı çekirdeğini çıkarma çalışmalarında makineleşme süreci başlamış, ancak yaygın değildir. Kayısı hasadının başlama zamanı iklimin durumuna göre kayısının olgunlaşmasıyla bahçe sahipleri kayısı hasadına başlamaktadırlar. Hava sıcaklığına bağlı olarak ilin en alçak yerlerinde ve vadi tabanlarında başlayan kayısı hasadı genellikle Haziran ayı sonunda başlamakta, yüksek yerlerdeki bahçeler de ise, Ağustos ayının ilk haftasında kayısı hasadı yapılmaktadır (Demir, 1997).

Suriyeli mültecilerin şehre gelişiyle birlikte 2012 ve 2013 yıllarından sonra kayısı hasadında çalışan Suriyeli işçilerin sayısı artmıştır. Bu işçilerin bazıları kendi imkanlarıyla

tarlada iş bulup çalışmakta, bazıları ise tanıdıklar aracılığıyla veya işçi toplayan kişiler vasıtasıyla kayııda çalışmaya başlıyorlar.

Kayıı bahçelerinde çalışmak için Malatya dışından mevsimlik işçi olarak gelenler genellikle ülkenin doğusu ve güneydoğusundaki illerden gelmekte. Çoğunlukla da Adıyaman, Şanlıurfa, Mardin, Batman, Şırnak, Diyarbakır ve Siirt gibi illerden gelmekte. Son yıllarda ise bunların yerini Suriyeli mülteciler almış durumdadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. SURIYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA'YA GELİŞ SÜRECİ

Malatya yaklaşık 12 bin km²'lik yüzölçümü ve 797.036 kişilik nüfusu ile Doğu Anadolu Bölgesi'nin büyük illeri arasındadır (TÜİK, 2018). Suriye'deki savaş mağdurları olan mülteciler için ülkemizin çeşitli illerinde bir çok kamp kurularak ülkemize gelen mültecilerin bir kısmı bu kamplara yerleştirilmiştir. Suriye'de devam eden iç savaş zaman zaman şiddetini arttırarak sürmektedir. Türkiye'ye sığınan mülteciler çeşitli illerdeki barınma merkezlerine gönderilerek burada yeni bir hayata başlamaları sağlanmakta. Bu savaş maduru mültecilerin yerleştirildiği illerden bir tanesi de Malatya'dır. Suriye lideri Besar Esad'ın baskısından kaçarak Hatay'dan sınırı geçip Türkiye'ye sığınan mülteciler daha sonra minibüsler vasıtasıyla yoğun güvenlik önlemleri altında Malatya'ya getirilmiştir. AFAD yetkililerin koordine etmesiyle Malatya'ya ilk gelen kabile 54 minibüsle 944 Suriyeli getirilmiştir. Bu mülteciler ilk önce Battalgazi Erkek Öğrenci Yurdu'na yerleştirilmiştir. İlk kabilede çok sayıda bebek ve küçük yaştaki çocuklar yer alıyordu. Malatya'ya gönderilen ikinci kabilede ise 11 araçla gelen 332 Suriyeli, Battalgazi'deki Yatılı Bölge Okulu'na yerleştirilmiştir. Gelen mültecilere yardımcı olabilmesi için Arapça bilen tercümanlar yanlarına verilmiştir.

Ancak sığınmacı göçü artarak devam edince, Malatya'ya da konteynerkenti kurulmasına karar verilmiştir. Hatay, Reyhanlı'da meydana gelen ve 52 kişinin hayatını kaybetmesine neden olan patlamanın ardından Reyhanlı, Yayladağı ve Altınözü'ndeki sığınmacılar için yeni bölgeler organize edildi. Bu ilçelerde bulunan yerli halkın tepki gösterdiği Suriyeli sığınmacıların bölgede sıkıntı yaşamalarıyla konteynerkenti için daha güvenli olan, sunira uzak Malatya ili seçilmiştir.

Konteynerkenti Malatya merkeze 17 km uzaklıkta kurularak mültecilerin güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Gaziantep'in Nizip ilçesinde bulunan Nizip kampından yaklaşık 400 Suriyeli mülteci de buradan alınarak Malatya'daki kampa nakledilmiştir.

Mardin Midyat ilçesindeki kampa yerleştirilmek için getirilen yaklaşık 650 Suriyeli sığınmacı çadır kenti beğenmeyerek ilçeden ayrılmıştır. Suriyeli mülteciler prefabrik evlerde kalacaklarını zannederek Mardin Midyat'a gelmişler. Ancak burada çadırlarda kalacaklarını öğrenen Suriyeliler, Malatya'da akrabalarının olduğunu Malatya'daki konteynerkente

yerleşmek istediklerini belirterek Malatya'ya gitmek istemişlerdir. Bu mültecilerden 350 tanesi Malatya'daki konteynerkente gönderilmişlerdir. Suriye savaşının ilk yıllarında Malatya halkı Suriyeli mültecilere karşı olumlu tavırlar sergilemişlerdir. Mültecilerin Malatya'ya geldiği ilk yıllarda Suriyeli mülteciler yerli halk tarafından oldukça iyi karşılanmışlardır. İlk zamanlarda şehirdeki işçi açığını da kapatmaları sebebiyle iş verenler tarafından da oldukça iyi karşılanmışlardır. Fakat savaş devam edip daha fazla mülteci şehre gelmeye devam edince mültecilere karşı olan bu olumlu hava ve mültecileri iyi karşılama durumu yerini kaygı ve hoşnutsuzluğa bırakmıştır. Bu hoşnutsuzluk zaman zaman yerli halk ile Suriyeli mültecileri karşı karşıya getirmiştir. Fakat Suriyeli mültecilerin şehre gelişinden bu yana geçen altı yıllık süreçte mülteciler ile yerli halk arasında herhangi bir büyük çaplı tartışma ve kavga yaşanmamıştır.

1.1.Geçici Barınma Merkezi Sağlık Birimi Malatya Beydağı Konteynerkenti (MABEK)

Malatya barınma kamplarının bulunduğu diğer illere göre Suriye sınırına uzak mesafede yer almaktadır. Malatya'daki barınma kampı merkeze 17 km mesafede Fatih Köyü sınırları içerisinde bulunuyor. 14 Kasım 2011 tarihi itibarıyla Malatya'da bir adet barınma merkezi kurulmuştur. 12 Haziran 2013'te açılan Malatya Beydağı Konteynerkenti (MABEK) barınma merkezinde 2.083 konteyner, Suriyeli mültecilerin kullanımına sunulmuştur. 2018 yıl sonu itibarıyla de 1.977 konteyner bulunmaktadır (AFAD, 2018). Haziran 2013'te 173 olan Suriyeli sayısı yaklaşık ilk dört aylık süreçte 7 bine ulaşmış ve günümüzde ise bu sayı 8.964 kişiye ulaşmıştır (AFAD, 2018). MABEK'in toplam alanı 433.000 m²'dir. Toplam konteynerkent alanı ise 276.000 m²'dir. Ağaçlandırılan alan ise 160 dekarlık bir alandır. Konteynerlerin kullanım alanlarının 21 m²'si olup, burada sosyal alanın yanı sıra 15 derslikli 2 okul, sağlık ocağı, market, 2 cami gibi günlük kullanım gerektiren alanlar mevcuttur. Konteyner wc ve duşların kurulduğu kampta 1 adet dinlenme salonu, 4.000 m²'lik spor alanı, 10 tv ve 79 adet bilgisayar, bin 200 tonluk su deposu, günlük 2 bin 500 ton kapasiteli arıtma tesisi, güvenlik kuleleri, 2.5 km. uzunluğunda güvenlik duvarı, bağlantı yolları, elektrik ve su alt yapı şebekesi bulunmaktadır. Barınma merkezinin güvenliği 7 polis, 22 jandarma, 116 özel güvenlik personeli ile sağlanmaktadır. Bu barınma merkezinde 6 mahalle (Ankara, Şam, İstanbul, Halep, Konya ve Hama), 7 cadde, 118 sokak bulunmaktadır (Coşkun, 2016).

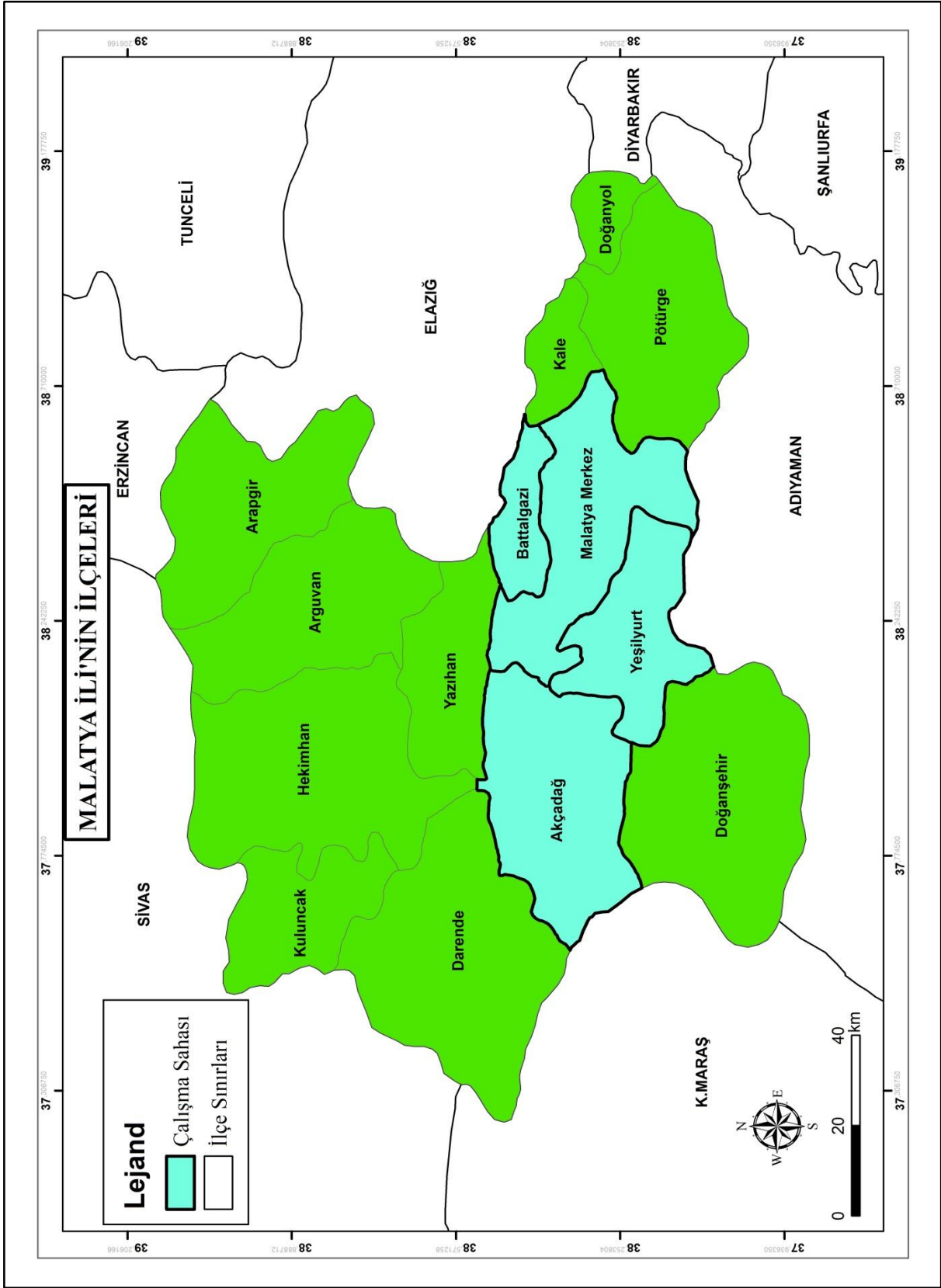
Fotoğraf 19: Malatya Beydağı Konteynerkenti (MABEK)

2. SURIYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA'DAKİ COĞRAFİ DAĞILIŞLARI

Suriyeli mülteciler Malatya'ya geldikten sonra bu şehrin birçok kesiminde dengesiz bir şekilde dağılmışlardır. Genel olarak üç ilçesinde yoğunlaşmış durumdadır. Suriyeli mültecilerin Malatya'daki coğrafi dağılımlarına bakıldığında, mültecilerin şehirde düzenli olarak dağılmadığı, şehirde iş olanaklarının daha fazla olduğu kesimlerde yoğunlaşıp, iş olanaklarının kısıtlı olduğu bölgelerde ise daha az yerleştikleri görülmektedir. Mültecilerin Malatya'daki coğrafi dağılımları aşağıda verilmiştir. Mülteciler en fazla Yeşilyurt ve Battalgazi ilçesinin bazı mahallelerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır.

2.1. Suriyeli Mültecilerin Malatya'da En Yoğun Olarak Yaşadıkları İlçe ve Mahalleler

Suriyeli sığınmacılar Malatya'da genel olarak üç mevdike yoğunlaşmış durumdadır. Bunlardan birincisi konteynerkentten bulunduğu Yeşilyurt'un Fatih Köyü'nün Elemendik mevkesidir. Burası şehre 17 km uzakta bulunmakta ve şehrin girişinde yer almaktadır. Bu konteynerkent 10 bin kapasiteden oluşmaktadır. Şu anda 8.964 Suriyeli mülteci ikâmet etmektedir (AFAD, 2018).

Harita 6: Malatya İlinde Çalışmanın Yapıldığı Saha ve Suriyeli Mültecilerin Yoğun Olarak Yaşadığı İlçeler

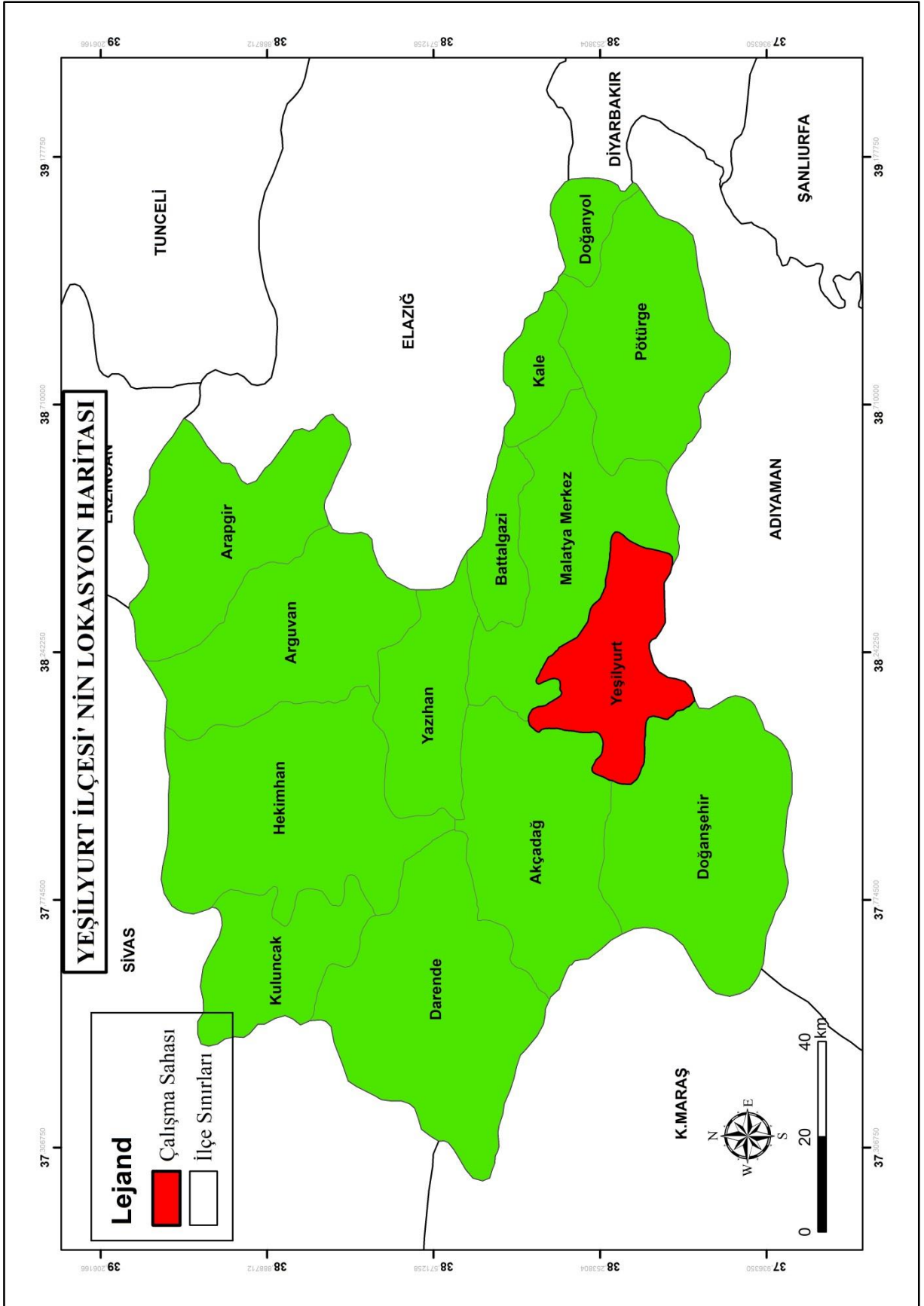
Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları diğer yerler ise Yeşilyurt ve Battalgazi'ye bağlı mahallelerdir. Bu iki ilçenin şehrin merkezinde olması ve burada iş olanaklarının fazla olması sebebiyle mülteciler de bu iki ilçede yoğun olarak yerleşmiş durumdadırlar. Suriyeli mültecilerden ilk gelen yaklaşık 10 bin kişi konteynerkente yerleştirilmiştir. Fakat daha sonra gelenler kendileri göç ettiği için ayrıca konteynerkentin kapasitesi de dolduğu için, konteynerkent dışında, ücra kenar mahallelerde ve çoğunluğunu Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinin oluşturduğu mahallelerde ikâmet etmeye ve bu civarlarda kiralık ev tutmaya başlayarak buralarda yoğunlaşmışlardır. Bazı kaynaklara göre kamp dışında olup şehir içinde kalan Suriyeli mültecilerin sayısının 10 ile 11 bin arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu bölümde bu iki ilçede mültecilerin hangi mahallelerde daha çok yoğunlaştıkları ve sebepleri üzerinde duralacaktır.

2.2. Yeşilyurt ve Mahalleleri

Yapılan araştırmalar ve halkla birebir yapılan görüşmeler sonucunda Suriyeli mültecilerin şehirde en yoğun olarak yaşadıkları ilçelerden biri olan Yeşilyurt'ta sığınmacılar genel olarak 9 mahallede daha fazla toplandığı tespit edilmiştir. Bu mahalleler iş olanaklarının fazla olduğu merkez bölgesine yakın olmaları ve ev kiralarının daha ucuz olması sebebiyle daha çok tercih edilmiştir. Ayrıca bu mahallelerin çoğu kenar mahallelerdir yani yıllık gelirleri fazla olmayan ancak kendilerini geçindirebilen ailelerin daha fazla yoğunlaştığı mahallelerdir. Bu mahalleler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Suriyeli Mültecilerin En Yoğun Yaşadıkları Mahalleler (Yeşilyurt)
1-Çarmuzu Mahallesi
2-Dilek Mahallesi
3-Gündüzbey Mahallesi
4-Hoca Ahmet Yesevi Mahallesi
5-İnönü Mahallesi
6-Kiltepe Mahallesi
7-Melekbaba Mahallesi
8-Tecde Mahallesi
9-Yaka Mahallesi

Tablo 8: Yeşilyurt'ta Sığınmacıların En Yoğun Yaşadıkları Mahalleler

Harita 7: Malatya İli Yeşilyurt İlçesi Haritası

Fotoğraf 20: Malatya Yeşilyurt-Melekbaba Mahallesi'nden Bir Görünüm

Bu mahallelerden özellikle Çarmuzu, Kiltepe, Melekbaba, Tecde ve Yaka mahalleleri mültecilerin en yoğun olarak ikâmet ettiği yerlerdendir. Gelişmişlik seviyelerine bakıldığında bu mahalleler daha çok gelişmemiş mahalleler olarak göze çarparlar. Yoksulluk sınırında yaşayan nüfusun yoğunlaştıkları mahallelerdir. Ev kiralarının diğer yerlere nazaran daha düşük olması da Suriyelilerin buralarda ikâmet etmelerini sağlayan bir başka etmendir.

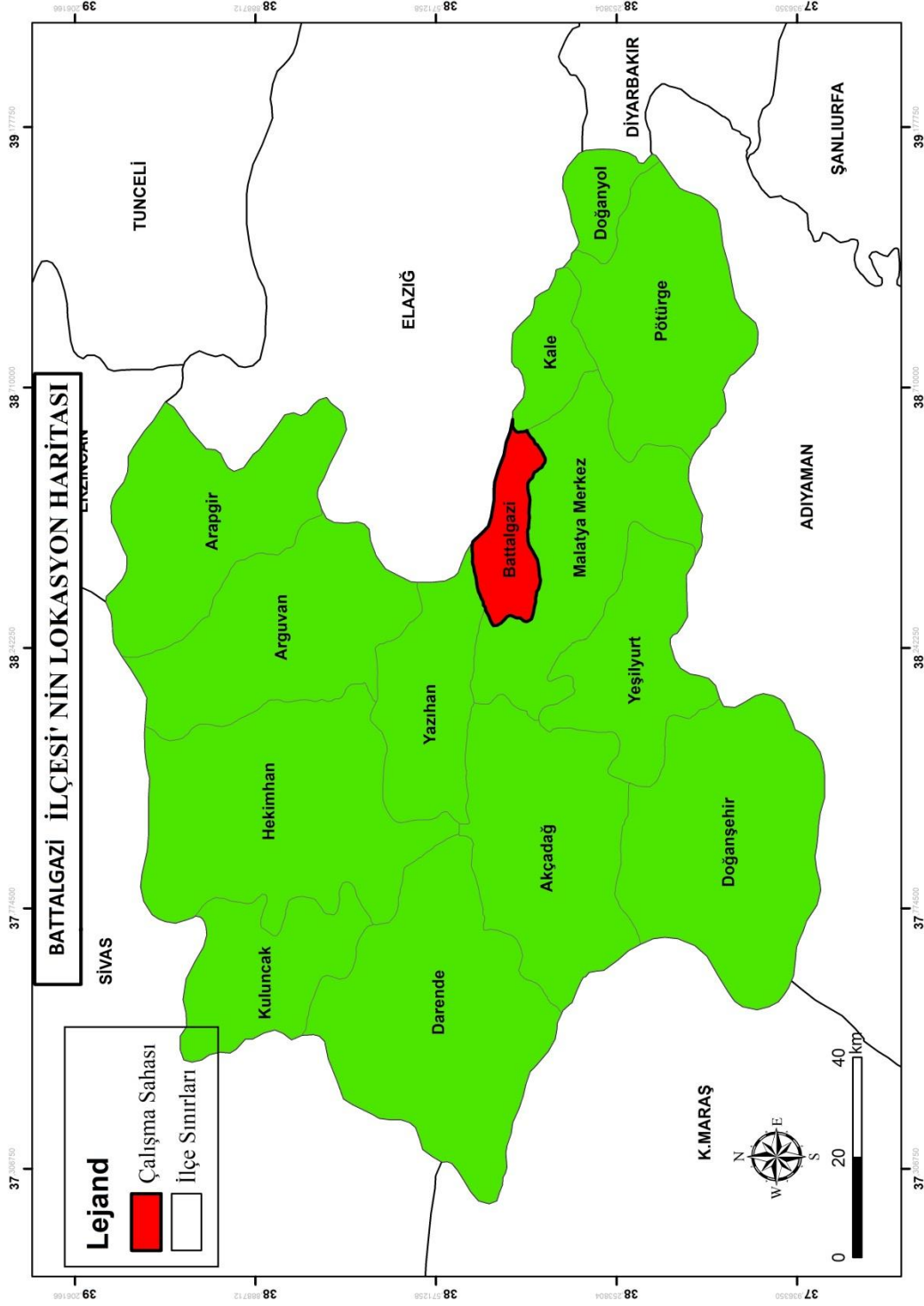
Fotoğraf 21: Malatya Yeşilyurt-Çarmuzu Mahallesi'nden Bir Görünüm

2.3. Battalgazi ve Mahalleleri

Sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları bir diğer ilçe de Battalgazi'dir. Burada da Yeşilyurt'taki gibi iş olanaklarının fazla olması, merkeze yakın olmaları ve ev kiralarının nispeten daha uygun olması sebebiyle mültecilerin yoğunlaştıkları mahalleler bulunmaktadır. Bu mahallelerin de belirlenmesinde yerel halkın görüşleri etkili olmuş, yerel halktan alınan bilgiler vasıtasıyla mültecilerin bu mahallelerde daha çok yoğunlaştıkları belirlenmiştir. Bu bilgiler yapılan anket çalışmaları kapsamında; "Suriyeli mülteciler daha çok hangi mahallelerde ikâmet etmektedir?" sorusuna verilen cevapların ortalamaları alınarak en çok ismi yazılan mahalleler baz alınmıştır. Yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda mültecilerin daha çok bu mahallelerde yoğunlaştıkları yerel halk sayesinde öğrenilmiştir. Bu mahalleler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Suriyeli Mültecilerin En Yoğun Yaşadıkları Mahalleler (Battalgazi)
1-Başharık Mahallesi
2-Beydağı Mahallesi
3-Çöşnük Mahallesi
4-Dabakhane Mahallesi
5-Halfettin Mahallesi
6-Kernek Mahallesi
7-Orduzu Mahallesi
8-Paşaköşkü Mahallesi
9-Taştepe Mahallesi
10-Yamaç Mahallesi
11-Zafer Mahallesi
12-Akpınar Mahallesi

Tablo 9: Battalgazi'de Sığınmacıların En Yoğun Yaşadıkları Mahalleler

Harita 8: Malatya İli Battalgazi İlçesi Haritası

Fotoğraf 22: Malatya Battalgazi-Çöşnük Mahallesinden Bir Görünüm

Burada da özellikle Çöşnük, Kernek, Taştepe, Yamaç ve Orduzu gibi mahalleler yine benzer sebepler olan iş olanaklarının fazlalığı, ev kiralarının ucuz olması ve merkeze yakın olmalarından ötürü sığınmacıların yoğunlaştıkları mahallelerdir.

Fotoğraf 23: Malatya Battalgazi-Taştepe Mahallesinden Bir Görünüm

3. SURIYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA'DAKİ MEKÂN KULLANIMI

Sığınmacılar, geldikleri yerlerde yabancılık duygusunu kısa zamanda atlatmak ve buldukları yere daha kolay uyum sağlamak için aynı mahallelerde hatta aynı binalarda oturmayı tercih etmektedirler. Göçmenlerin yaşadığı alanlar sosyal ve ekonomik açıdan yerli olarak tanımladıkları komşularıyla belli ölçülerde ilişkilerini sürdürmekte ve korumaktadırlar (Ünal, 2012: 50-77).

Göçmenlerin alıştığı mekandan ayrı kalması, onların yalnızlık, yabancılaşma ve kendilerini değersiz görme gibi duyguları yaşaması, içinde bulunduğu toplumla etkileşim ve iletişimin kısıtlı olması, strese sebep olmaktadır (Şahin, 2011: 62). Yaşadığı ortamdan ayrılarak bambaşka bir coğrafyada yaşamını sürdürmek zorunda kalan sığınmacılar, içine girdikleri çevreler eğer kendi kültürlerine daha çok benziyorsa daha az, benzemiyorsa daha çok uyum sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır (Çalım ve vd. 2012: 13). Farklı ırkların ve farklı coğrafyada yaşayanların bir araya gelmesiyle kültürel kaynaşma yaşanmakta, yerel kültürde değişimler meydana gelmektedir (Harunoğulları, 2016: 388). Malatya'ya gelen sığınmacıların da büyük çoğunluğunun refah seviyesi düşüktür. Bu insanlar kaldıkları mahallelerde buralarda yaşayan kendi memleketinden olan insanlarla iletişime geçmekte, kendi öz kültürlerini, kimliklerini sürdürmektedirler. Fakat aynı zamanda yerel hakla da iletişime geçerek buldukları çevreyi tanımaya ve bu mekâna çabucak adapte olmaya çalışmaktadırlar. Bu sığınmacılar çevreleriyle sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda ciddi ilişkiler kurmuşlardır. Malatya'daki sığınmacıların çoğusu şehir hayatına katılarak, buldukları mekâna uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu mülteciler, bulunduğu mahallelerde küçük çaplı dükkan, lokanta, kuaför, cafe gibi mekanlar açarak sosyal hayata daha kolay girmişlerdir. Ancak bazen mülteciler geldikleri yerlerde dışlanma durumuyla karşılaşarak kendilerini yalnız ve toplumdan soyutlanmış hissederler. Malatya'da da bazı mülteciler yaşadıkları mahallelerde böyle durumlarla karşılaşmışlardır. Bu tür olaylar mültecilerin toplumsal hayata katılmalarını ve geldikleri toplumla çabuk kaynaşmalarını geciktirir. Bu gibi davranışlar yüzünden Suriyeli sığınmacılar Malatya'da kiralık ev için yer seçerken Suriyelilerin yaşadığı mahallelerde ve caddelerde kümelenmişlerdir. Bu sebeple Yeşilyurt ve Battalgazi'nin her mahallesinde Suriyeli sayısı aynı değildir. Bazı mahallelerde ise Suriyeli sığınmacı yoktur.

Mültecilerin Malatya'da yerleştiği mekânlar, sığınmacıların kendi bütçesine uygun olduğu yerlerdir ve bu mekânlar daha çok yoksul mahallelerden oluşmaktadır. Bu tür mekânlar ise sığınmacıları suça yönlendirmektedir. Buldukları grup ortamı ve çevresel mekân insanları suç işlemeye yönlendirebilmektedir. Bazı yerlerde sığınmacıların buldukları çevrenin, fiziksel koşulları kötü ve sağlıksızdır. Bu tip mahallelerde sığınmacılar genel olarak kalabalık aileler şeklinde yaşamaktadırlar. Bu mültecilerde Türkçe konuşabilme durumu, gençler ve herhangi bir işte çalışanlarda daha iyi iken, çalışmayan ve yaşı büyük olanlarda ise Türkçe konuşma becerisi düşüktür. Benzer durumlar kadınlarda da gözlemlenmektedir. Kadınların sürekli evde olması, toplumla iletişime geçmesini ve Türkçe öğrenmesini daha da zorlaştırmaktadır. Malatya'daki mültecilerin büyük çoğunluğunun Türkmenler ve Kürtlerden oluşması yerli halkla iletişim kurmasını kolaylaştırmaktadır. En azından buraya gelen Arap mültecilerden daha şanslılardır. Şehirde erkeklerin sosyal hayata katılmaları kadınlara göre daha yüksektir. Kadınların sosyal iletişime katılmaları mahallelerindeki Suriyeli komşuları ve akrabaları sayesinde gerçekleşmektedir. Kadınlar kırsal kesimden geldikleri için şehir hayatına katılmamaktadırlar. Dışarı çıktıklarında ise gittikleri mekânlar genellikle park ve çocuklar için bulunan oyun yerleridir. Ayrıca Suriyeli göçmenlerin buldukları ortamlarda kaçak olarak çalışmaları, hırsızlık, uyuşturucu, fuhuş gibi suçlara bulaşmaları yerel halk tarafından tepkiyle karşılanmakta ve Suriyelilerin toplumsal alanda dışlanmasına neden olmaktadır.

4. SURIYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA'DA AÇTIKLARI İŞ YERLERİ

Suriyeli mültecilerin bir kısmı da Malatya'da iş hayatına atılıp bazı bölgelerde iş yerleri açmışlardır. Bu mülteciler Malatya'ya geldikten sonra iş hayatına atılmalarıyla beraber şehrin çeşitli yerlerinde kendilerine ait iş yerleri de açarak hayatlarını geçindirmeye çalışmışlardır. Aslında buralarda iş yeri açmaları da onların kalıcı niyette olduklarını göstermektedir. Bazıları Suriye'den gelirken yanlarında getirdikleri sermayelerle bu dükkanları açarken, bazıları da burada çalıştıktan sonra biriktirdikleri parayla iş yeri açmışlardır. Bu kişiler genel olarak geniş aile tipini oluşturdukları için ailede çalışan birey sayısı da fazladır. Bu sebepten ötürüde sermaye biriktirmeleri zor olmamıştır. Örneğin;

görüşme yapılan katılımcılardan birinin ailesinde beş kişi çalışmaktadır. Bu kişilerin ortalama aylık maaşları en az yedi bin lirayı bulmaktadır. Devlet Suriyeli mültecilerden kişi başına 120 TL ödemektedir. Katılımcının ailesi 10 kişiden oluşmaktadır, dolayısıyla devletten aldıkları toplam para 1200 liradır. Bu parayla birlikte aylık gelirleri sekiz bin TL'yi geçmektedir. Biriktirdikleri parayla birkaç ay içinde küçük çaplı bir iş yeri açabilirler. Açtıkları bu dükkanlarda hem Suriye kültüründe olan yiyecek veya farklı eşyaları hem de ülkemizde bulunan yiyecek yahut giyilecek eşyaları satarak hem kendi kültürlerini tanıtmakta hem de bizim ülkemize ait veya Malatya'ya özgü olan eşyaları ya da yiyecekleri satarak yerli esnafla rekabet içinde olmaktadır.

Fotoğraf 24: Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Açtıkları Bir İş Yeri

Ancak bazı iş yerleri vergiden muaf oldukları için ya da kaçak olarak işlettikleri için vergi vermemektedirler. Bu yüzden de yerli esnaf ile Suriyeli esnaflar arasında gerginlikler olabilmektedir. Yerli esnaflar Suriyelilerin açtıkları iş yerleri için devlete herhangi bir vergi vermemelerinden dolayı şikayetçi olmaktadır. Kendileri de aynı işi yaptıkları halde kendilerinden vergi alınıp onlardan vergi alınmamasını haksızlık olarak düşünmektedirler.

Suriyelilerin şehirde açtıkları dükkan sayılarını ve ne tür işle uğraştıklarını öğrenmek için ilçe belediyeleriyle bazı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde Yeşilyurt Belediyesi'nde Suriyelilerin açtıkları iş yerlerini ya kaçak, ruhsatsız olarak işlettikleri ya da vergiden muaf oldukları için belediyede herhangi bir kayıt bulunamamıştır.

İlçe belediye vergi bürosu çalışanları bu sebepten ötürü de ilçede kaç tane iş yeri açıldığını ve ne tür işlerle uğraştıkları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmişlerdir. Görevliler Suriyelilerin ilçede iş yerleri açtıklarını fakat ne tür iş yeri olduğu ve nerede bulduklarına dair bir bilgilerinin olmadıklarını dile getirmişlerdir. Ancak yapılan gözlemler ve araştırmalar sonucunda bu ilçede de Suriyeli mültecilere ait iş yerleri olduğu tespit edilmiştir.

Battalgazi Belediyesi'nde ise Suriyelilerin açtıkları dükkanların kayıtları mevcuttur. Belediye çalışanları Suriyelilerin açtıkları iş yerleri için vergilerini ödediklerini söylediler. Battalgazi Belediyesi'nde Suriyelilerin açtıkları iş yeri sayısı, ne tür bir iş yeri olduğu ve nerede bulduklarının kayıtları bulunmuş olup vergilere de tabî tutulmuş bulunmaktadır. Bu iş yerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

İş Yeri	Bulunduğu Lokasyon
1-İnternet cafe	Mücellî Caddesi
2-Lokanta	Halfettin Mahallesi
3-Kuyumcu	Fuzulî Caddesi
4-Market	Halfettin Mahallesi
5-Kuaför	Halfettin Mahallesi
6-Tekstil	Akpınar Mahallesi

Tablo 10: Suriyelilerin Malatya Battalgazi İlçesinde Açtıkları İş Yerleri (Battalgazi Belediyesi)

Açtıkları dükkanlara bakıldığında hemen hemen her türlü iş yerinin açıldığını görebilmekteyiz. İnternet cafe, lokanta, kuyumcu, market, kuaför, tekstil gibi iş kollarında iş yerleri açarak ticaret hayatına atılmışlardır. Örneğin; tekstille uğraşan aile yaptıkları işleri Suriye'ye de göndererek ticaretlerini genişlettiklerini dile getirmişlerdir. Aslında bu durum şehirdeki istihdamı olumlu yönde etkilemektedir. Çalıştırdıkları elemanlar çoğunlukla Suriyelilerden oluşmaktadır. Yani bir nevi hısım-akrabalık ilişkileri burada da sürmektedir. Ürettikleri ürünleri kendi memleketlerine de göndererek ihracata bir nebze de olsa katkıda bulunmaktadır.

Kuaförde ise, kendilerine özgü traş şekilleri ve modelleri ile yerli müşteriye çekmeye çalışıyorlar. Burada da traşı yerli esnaftan 5 lira daha ucuza yaptıkları için müşteriye çekmeyi başarıyorlar. Müşterilerin çoğu daha ekonomik olduğundan yabancı kuaförü tercih ediyor. Bu durum haksız rekabeti beraberinde getirmekte ve yerli esnafı oldukça olumsuz yönde etkilemektedir. Çeşitli yerlerdeki yerli esnafla yapılan görüşmelerde, yerli esnafın bu

durumdan şikayetçi oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca kendilerine özgü traş modelleri ve yöntemleri de müşteride merak duygusu uyandırıp, müşterinin tercihini Suriyeli berberlerden yana kullanmalarına neden olmaktadır. Örneğin; yerli esnafla yapılan görüşmelerde Suriyeli kuaförlerin gölge sakal traş modelini yerli berberlerden daha iyi yaptıkları için müşterilerin Suriyeli esnafı tercih ettikleri belirtilmiştir.

Lokantalarda ise Suriyeliler kendilerine özgü yöresel yemekleri olan humus, felafel, ful gibi Suriye mutfağına özgü yemeklerin yanında, Malatya'ya ait yemekleri de yaparak müşterileri için çeşitlilik seçeneklerini sunuyorlar. Malatya'nın yöresel yemekleri olan içli köfte, analı kızlı, kayısı tatlısı, ekşili köfte, mercimekli köfte, kulak çorbası, tavşanlı yufka, kaburga dolması, tava, kâğıt kebabı, kalbur hurması, bilik, pırpırım cacığı, yapraklı köfte gibi yemeklerin yanında Halep, Hama, Lazkiye, Afrin, Ayn el-Arap (Kobani) gibi bölgelerdeki yöresel yiyecekleri de menüye ekleyerek müşteri çekmeye çalışıyorlar. Lokantalarda yemek fiyatlarında pek bir fark bulunmamakla beraber Suriyeliler buralarda kendilerine yer edinebilmek için, yemeklerine farklı tatlar vermeye çalışmaktadırlar. Burada yerli esnafın şikayetçi oldukları kısım ise vergiden muaf olma durumlarıdır. Vergi muafiyeti sebebiyle haksız rekabet ortamı oluşturulduğu kanısına varmaktalar.

5. SURIYELİ MÜLTECİLERİN MALATYA'YA ETKİLERİ

Mülteciler gittikleri ülkeleri başta ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, güvenlik gibi birçok açıdan etkilemektedirler. Suriyeli mülteciler de ülkemize geldikten sonra birçok açıdan ülkemizi etkilemişlerdir. Özellikle ekonomik ve sosyal alanında ülkemizi ciddi derecede etkilemişlerdir. Suriyeli mültecilerin bulunduğu Malatya ili de bu ekonomik ve sosyal etkilenmeden nasibini almış durumdadır. Mülteciler Malatya'da özellikle ekonomik alanında büyük etkiler yaratmışlardır. Ancak bu etkileme çift yönlü olmuştur. İşverenler açısından olumlu etkiler yaratırken, yerli halk açısından ise olumsuz etkiler yaratmışlardır. Suriyeli mülteciler işverenlerin işçi açığını giderip, ucuz iş kaynağı oluştururken, yerli halkın işlerinin ellerinden alınmasına, kiraların artmasına ve işçi ücretlerinin düşük olmasına neden olmuşlardır. Sosyal açıdan bakıldığında ise şehirde dilencilik faaliyetlerinin artmasına sebep olmuşlardır. Bu durum da yerli halkın Suriyeli mültecilere karşı olumsuz tavır sergilemesine neden olmuştur. Bir başka sosyal sorun ise şehirdeki ev kiralarının artmasına neden olarak yerli halkın zor durumda kalmasına sebebiyet vermişlerdir. Ayrıca çocuk işçiliği ve fuhuş

olaylarının artmasına etki ederek şehirde huzursuzluk ortamının oluşmasına neden olmuşlardır. Gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Suriyeli mültecilerin Malatya'ya etkileri aşağıda sosyal ve ekonomik etkiler olarak belirtilmiştir.

5.1. Sosyal Etkileri

Türkiye'deki Suriyeliler konusu herşeyden önce bir sosyal uyum sorunudur. Sığınmacılar ile yerel halk arasında farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan sorunlar yerel tepkinin en önemli nedenidir (ORSAM, 2015:16). Bu sorunların başında çok eşliliğin artması, karısını boşayıp Suriyeli bir kadınla evlenme, kadın ve çocuk istismarların yaşanması vb. etkenler gelmektedir. Türkiye'nin bazı illerinde Suriyeli kadınlara bağlı olarak çok eşliliğin görülmesi ya da eşini boşayıp Suriyeli bir kadınla evlenme olayı gibi sorunlar yüzünden Suriyeli kadınlara iyi gözle bakılmıyor. Kadınlar, eşlerini kaybetme korkusunu yaşıyorlar. Fakat Malatya'da yapılan araştırmalar ve gözlemler neticesinde böyle bir durumla karşılaşılmamıştır. Görüşme ve anket yapılan kişiler bu konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını aktarmışlardır.

Fotoğraf 25: Malatya Dilencilik Yapan Suriyeli Sığınmacılar

Bir başka sosyal sorun, dilencilik artmasıdır. Dilencilik her şehirde olduğu gibi Malatya'da da çok sık görülen bir olaydır. Ancak özellikle Suriyelilerin Malatya'ya gelmesiyle birlikte dilencilik yapan kişi sayısı da oldukça yükselmiş durumdadır. Artık her

sokak ve cadde başlarında bir dilenciye görmek mümkündür. Bu dilencilerle yapılan görüşme ve anket çalışmalarında hangisinin Suriyeli olduğu zaten anlaşılmaktadır. Yerli dilenciler Suriyeli dilencilerden şikayetçi ve onları Malatya’da istemediklerini ifade ediyorlar.

Dil açısından çok büyük bir sorun oluşmamıştır. Malatya’ya gelen mültecilerin büyük bir kısmını Türkmenler oluşturuyor. Dolayısıyla hakla iletişime geçmelerinde büyük sorunlar yaşamamışlardır. Kürtler de aynı şekilde, şehirde Kürtçe bilen insan sayısı fazla olduğu için zorluk çekmemişlerdir. Ancak Araplar o kadar şanslı olmamıştır. Malatya’da Arapça yaygın bir dil olmadığından yerli halkla iletişime geçmekte ciddi sorunlar yaşamışlar.

Kamp dışında, Malatya şehir merkezinde yaşayan Suriyeliler düşük kiralar ödemek için kenar mahalleleri tercih etmişler. Aynı zamanda birkaç aile birlikte de kalabiliyorlar. Bu durum çarpık kentleşme ve gecekondulaşmayı tetiklemektedir. Ev sahipleri daha fazla kiracı almak ve daha fazla gelir sağlamak için bazen evlerin üstüne ya da yanına kaçak evler yapmaktadırlar.

Bir başka sosyal sorun ise fuhuş olaylarının artmasıdır. Suriyeli kadınlar kolay şekilde kötü yola sürüklenebilmekteler. Bu da artık daha kolay bir şekilde fuhuş olaylarının artmasına sebebiyet vermektedir. Küçük yaşlarda dahi fuhuş yaygınlaşmakta ve toplumsal çöküntüye sebebiyet vermekteler.

Fotoğraf 26: Tekstilde Çalışan Suriyeli Çocuk İşçiler

Sığınmacıların yarattığı bir başka sosyal sorun ise çocuk işçiliğidir. Suriyeli aileler paraya olan ihtiyaçlarından dolayı, küçük yaştaki çocuklarını okula göndermek yerine çalıştırmayı tercih etmektedirler. Bu yüzden küçük çocuklar hemen hemen her iş kolunda çalıştırılmaktadır. Günlük hayatta şehir merkezindeki sokaklarda farklı ürünler satan çocukları görmek mümkündür. Bu çocuklar çeşitli iş yeri ve dükkanlarda çırak olarak çalışmaktadırlar. Bazı iş yerleri, (tekstil, market, kuaför) ve sanayinin çeşitli iş kollarında da bu durum yaşanmaktadır. Bunun sebebi Suriyeli mülteci çocukların ucuz iş gücü oluşturmalarıdır.

5.2. Ekonomik Etkileri

Suriyelilerin ekonomik alandaki etkilerine bakıldığında genel olarak risk ve fırsatların iç içe geçtiği görülmektedir. Yani genelde Türk ekonomisine, özeldense yerel ekonomiye belli açılardan katkı sunduğu söylenebilir (ORSAM, 2015). Suriyeli mültecilerin ekonomik açıdan etkilerine bakıldığında Türkiye'nin bütün şehirlerinde ev kiralının artmasına sebebiyet vermekteler. Ev sahipleri için bir fırsat anı yaratırken, kiracılar için ise sıkıntı doğurduğu görülmektedir. Bütün şehirlerde olduğu gibi Malatya'da da Suriyeliler geldikten sonra şehirdeki ev kiralının ciddi oranda arttığı görülmektedir. Uygun fiyata kiralık ev bulmak zorlaşmış durumdadır. Ev sahipleri evlerini artık Suriyeli mültecilere kiraya vermek istememektedirler. İstedikleri parayı mülteciler zaten vermek zorundalar çünkü kalacak yer için ev tutmak mecburiyetindedirler. Talep fazlalığından dolayı ev kiralari artmaktadır. İşte ortaya çıkan bu talep fazlalığı ev sahipleri açısından bir fırsat yaratmaktadır. Buna bağlı olarak da Suriyeli sığınmacılar ev kiralari daha ucuz olan kenar mahallelerdeki evleri tutmaktadır. Malatya'da Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde de bu durum söz konusudur. Bu durum da buralarda çarpık kentleşme ve gecekondulaşmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Aslında bu konuda Suriyelileri suçlamamak gerekiyor. Çünkü onlarda kalabilecekleri bir ev arıyorlar. Kendileri de isteyerek yüksek kiralari ödemiyorlar. Gerçek suçlular bu durumdan faydalanan ev sahipleridir. Kiralık ev arayacak kişi sayısı çoğaldığı için, onlarda kira fiyatlarını istedikleri kadar arttırıyorlar. Suriyeli ailelerde çalışan kişi sayısı fazla olduğu için kirayari ödemekte bir sıkıntı yaşamamaktalar.

Ekonomik alanda yerel halkın en fazla şikayetçi olduğu ikinci husus ise Suriyeli sığınmacıların şehirdeki iş olanakları arasında yer alan sanayi, tarım ve diğer iş yerlerinde kaçak ve ucuza çalıştırılmalarıdır. Yerel halkla yapılan görüşmelerde yerel halk arasında

işinden ayrılanlar işini kaybetmelerinin sebebi olarak Suriyeli mültecileri görüyorlar. Yapılan araştırmalarda bu konuyla ilgili olarak iki farklı görüş olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan birincisi; Suriyelilerin çalıştığı iş kolları yerel halkın zaten çalışmadığı ya da çalışmak istemediği işlerdir. Bu sebepten ötürü buralarda açılan iş gücü ihtiyaçlarını Suriyeli sığınmacılar doldurmaktadır. Bu iş alanları genellikle çalışma koşullarının ağır olduğu ve işçi ücretlerinin de fazla yüksek olmadığı tarla ve sanayi gibi yerlerdir. Dolayısıyla aslında Suriyeliler yerli halkın iş olanaklarını elinden almamakta, tam tersi vasıfsız işgücü gerektiren işlerde ortaya çıkan işçi açığını kapatmaktalar. Buna karşın çoğu işçi ve yerel halktan bazı kesimler ise; yerel halkın işten çıkarılarak yerine Suriyeli sığınmacıların işe alındığı söylenmektedir. Aslında işçiler herhangi bir sebepten ötürü işten çıkarılsalar bile bunun sebebi olarak Suriyelileri görmekteler. Maalesef yerel halk da böyle yanlış bir algıya kapılmış durumdadır. Ancak Suriyelilerin kaçak işçi olarak çalıştırılmaları ve ödenen ücretlerin düşük olmasından ötürü yerli işçiler de bu durumdan olumsuz etkileniyor. Çünkü işverenler daha ucuza işçi bulduğu ve Suriyelilerin sigortasız da oldukları için yerel işçi yerine Suriyeli mültecileri tercih ettiği görülmektedir.

Türk emek piyasasına ilişkin bir tehtit de ücretlerle ilgilidir. Suriyeli sığınmacıların kayıt dışı sektörlerde istihdam edildikleri, işverenlerin her türlü ücret teklifini kabul ettikleri bu durumun Türk işçilerin aleyhine geliştiğini, işverenlerin aynı paraya bir Türk işçi yerine iki Suriyeli işçiyi çalıştırma eğiliminde olduğu sıklıkla yerel halk tarafından dinlendirilmektedir. İddialar doğrudur ancak sebebi Suriyeliler değildir. İlk olarak kayıt dışı çalışmak Suriyelilerin tercihi değil, hukuki bir zorunluluktur (Duruel, 2017:217). Suriyeli aileler geçimini sağlamak için iş kollarında bulabildikleri bir işte herhangi bir ücret bile talep etmeden çalışmaktalar. Bu durum işçi ücretlerini düşürürken gelir dağılımını da olumsuz yönde etkileyen bir sorun kaynağı olmaktadır (Erdoğan ve Salur :2017). Düşük ücret konusu işverenlerin emeğe karşı bakışı ve vicdanı ile ilgilidir. Ailesinin geçimini sağlamak için çaresiz kalmış Suriyeli sığınmacıların işverenlerle ücret pazarlığı yapma ya da önerilen ücreti reddetme şansları çok azdır. Buna vasıfsızlık, eğitimsizlik, dil yetersizliği gibi faktörler de eklenince ücret konusu tamamen işverenin insafına kalmaktadır (Duruel, 2017:217).

Suriyelilerin Malatya ekonomisine farklı açılardan katkı sunduğu alanlar da mevcuttur. Örneğin; MABEK kampında yaşayan Suriyeli sığınmacılar için yapılan insani yardımların neredeyse tamamı yerel firmalar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Birliği (AB) gibi kuruluşların gıda ve giyinme gibi konularda yapılan yardımlar için de alınan malzemeler yerel dükkanlardan satın alınmaktadır. Bu durum şehirdeki tekstil

ve gıda alanlarında faaliyet gösteren iş yerleri için bir fırsat oluşturmaktadır. Ayrıca sığınmacılar küçük çapta da olsa bazı yerlerde çeşitli iş yerleri açarak üretime katkıda bulunmaktalar. Malatya’da da Suriyeliler tekstil, market gibi dükkanlar açarak Malatya ekonomisine katkı sunmaktalar. Ancak Yeşilyurt ilçesinde de olduğu gibi açılan işletmelerin kaçak olması ve vergi vermemeleri yüzünden yerel esnaf bu durumdan şikayetçi olmakta ve esnaf arasında haksız rekabet ortamı oluşmakta bu durum da yerel halk arasında tepkilere neden olmaktadır.

Malatya’da Suriyeli sığınmacıların çalıştıkları iş kollarına bakıldığında bunların; inşaat, tarım, tekstil, geçici mevsimlik çalışma alanları, bahçeler, berberlik, kuyumculuk, bakkal işletmeciliği, ev hizmetleri, seyyar satıcılık, çöp toplama, karton toplama, çiftlik işçiliği, çoban, yaşlı bakıcısı gibi iş kollarında faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Bunlar arasında tarım, inşaat, tekstil ve sanayi gibi alanlar sığınmacıların en fazla yoğunlaştığı iş kollarıdır. İnşaat ve tarım işlerinde çalışma esnasında dile daha az ihtiyaç duyulduğu için mültecilerin Türkçe’yi iyi bilmemelerinin bir önemi yoktur. Bu alanlarda konuşmak yerine el-kol hareketleri ile de iletişim sağlanabilir ve söylenmek istenilen şey rahatlıkla ifade edilebilir. Malatya’da tarım ve bahçe işlerinde çalışan sığınmacılar günde 12 saat çalışırken yevmiyesi 40-50 lira arasında değişmektedir. Bu alanda Suriyeli işçiler bahçe işleri için çapalama, ekim, mevsimlik işçilik, hasat zamanında ürünü toplama gibi işlerde çalışmaktalar. Bahçe işlerinde Suriye’de de bu işle uğraşanlar işi iyi bildikleri için işini çabucak yapıp ücretini de yüksek alabilmekteler. Gündelik bahçe ve tarım işlerinde işçi ücretleri yerli işçiye göre en az 10 lira daha az olmaktadır.

Sığınmacılar için bir diğer iş kolu ise inşaat işidir. İnşaat sektörü Suriyeli işçilerin Malatya’da en yoğun çalıştıkları iş kollarındandır. Bunun sebebi Suriyelilerin eğitim seviyelerinin düşük olması ve buna bağlı olarak iş bulmalarının kolay olmaması sebebiyle inşaat sektörüne yönelmişlerdir. Bu sektörde işçi bulmak şehrin farklı kesimlerinde işçi (amale) pazarları bulunmaktadır. Yerli işçilerden daha ucuza çalışacak işçi bulmak isteyen kişiler bu pazarlara her sabah uğramaktalar. Bu yüzden bu işçi insan pazarları ucuz işgücü arayanlar için oldukça önemli bir işlev görmektedir. “Suriyeli işçiler daha uzun saatler çalışarak daha az para kazanıyorlar. Ayrıca sosyal güvencelerinin olmaması da taşeron firmaların yerli işçi yerine Suriyeli sığınmacıları tercih etmelerinde etkili olmaktadır. Türkiyeli işçiler, Suriyelilerin bu sektördeki varlığını “işçi ücretlerini düşürmek” merkezli olarak görmekteler” (Çınar, 2018: 128). İnşaat işkolu, özel sektör bakımından tamamen

denetimsiz, sendikasız ve kayıt dışı bir alandır. Sektörün durumunun böyle olması yüzünden Suriyeli sığınmacılar bu işkolunda yoğunlaşmış durumdadır (Kaygısız, 2017: 11).

Suriyelilerin Malatya’da yoğun olarak çalıştığı bir başka iş kolu ise tekstildir. Tekstil şehrin önemli iş kollarındandır, dolayısıyla sığınmacılarda bu iş kolunda yoğun olarak faaliyet göstermektedirler. Ayrıca Battalgazi ilçesinde tekstil işiyle uğraşan bir iş yeri de açmışlardır. Suriyeliler tekstilde ağırlıklı olarak küçük çaplı olan iş yerlerinde yoğunlaşmış durumdadır. Büyük tekstil firmaları ise daha çok nitelikli yerli eleman çalıştırmaktadırlar. Kayıt dışı alıştırma olayları küçük firmalarda olduğu gibi büyük firmalarda da görölmektedir. Tekstil işinde de yerli işçiler Suriyeliler yüzünden maaşlarının az olduğunun kanısındadırlar. Yerli işçilere göre ‘‘Suriyeli işçiler olmasaydı, işgücü açığı olurdu ve dolayısıyla işçi ücretleri de yüksek olurdu’’ kanısındadırlar. Ancak burada da Suriyeli işçileri suçlamak yanlış olur. Çünkü Suriyeli işçiler de ucuza çalışmak istemezler fakat işverenler en fazla bu kadar ücret ödemektedirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1. GERÇEKLEŞTİRİLEN ANKET ÇALIŞMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

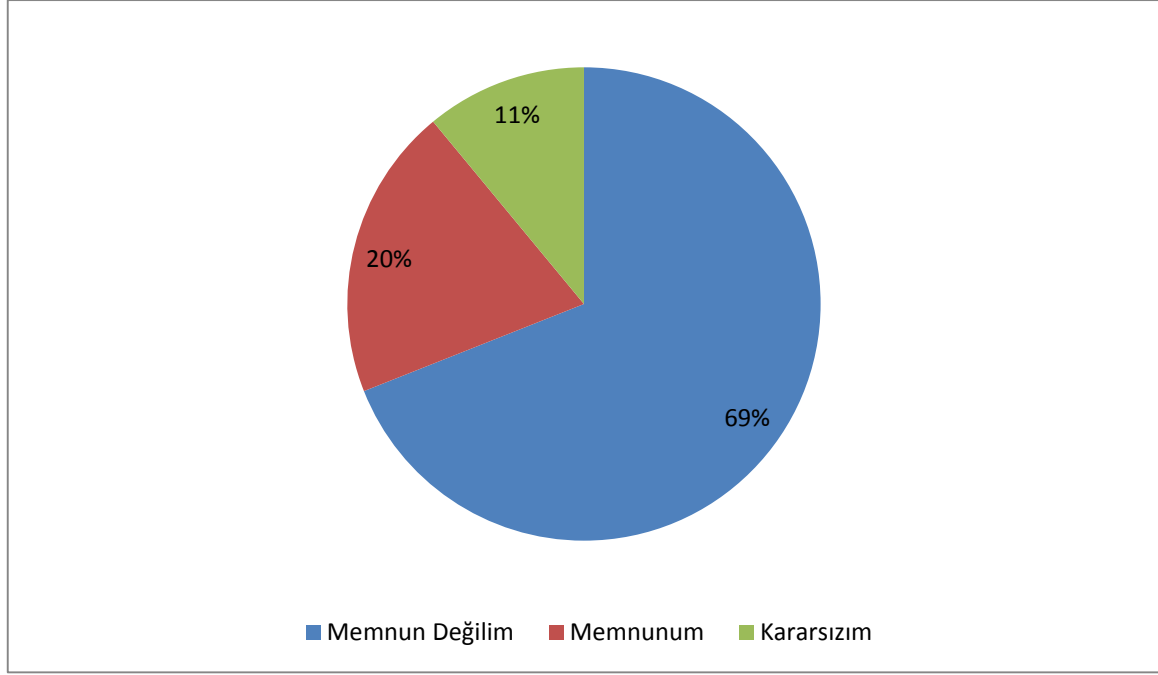
1.1. Yerel Halk İle Gerçekleştirilen Anket Çalışması

Malatya’da gerçekleştirilen anket çalışmasında yerel halka 10 adet çoktan seçmeli soru ve 1 adet ucu açık soru olmak üzere toplam 11 adet soru sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevapların yüzdeler ortalaması hesaplanmış ve cevap yüzdeleri bulunmuştur. Anket çalışma sahaları Malatya’nın Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinin kırsal ve şehir bölgesidir. Burada kır-şehir ayrımı yapılmasının sebebi, bu iki kesim arasında düşünce ve görüş ayrılıklarının olup olmadığının anlaşılmasına çalışılmasıdır. Anket çalışması 14 günde ve toplam 843 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu anket çalışması 2 orta okul, 2 lise ve Malatya İnönü Üniversitesi’nde bulunan bazı öğrenci ve öğretmenlerin katılımıyla tamamlanmıştır. Anket çalışmasına katılan kişilerin meslekleri ise; ev hanımı, çiftçi, inşaat işçisi, fabrika elemanı, tekstil çalışanı, berber, öğrenci, öğretmen, esnaf, mobilyacı vb. mesleklerden oluşmaktadır. Bu çalışma esnasında dikkat çeken bir husus da yerel halkla görüşme yapılırken, ankettten habersiz olduklarında rahatça konuşabilmeleri ve şikayetlerini dile getirirken, anket sorularını cevaplamaları istendiğinde ise bu konu hakkında konuşmak istemedikleri veya çeşitli işleri bahane ederek ankete katılmayı reddettikleri gözlemlenmiştir. Anket sorularını cevaplamada herhangi bir zorlama söz konusu değildir, gönüllülük koşulu esas alınmış olup, şahısların izin vermeleriyle sığınmacılar hakkındaki düşünceleri not alınmıştır.

1.Suriyeli mültecilerin Malatya’da bulunmasından dolayı yerel halkın memnuniyetlik durumu;

Yöneltilen bu soruya verilen cevaplara bakıldığında da yerel halkın %19.8’i (167 kişi) Suriyeli mültecilerden memnun olduğunu belirtirken, %11.5’i (97 kişi) kararsız, %68.7’si (579 kişi) ise memnun olmadığını belirtmişlerdir. Yüzdelerden de anlaşılacağı üzere yerel halktan her üç kişiden ikisi Suriyeli sığınmacılardan memnun kalmadığını belirtmiştir. Soruyu cevaplayan kişilerin mesleklerine göre değerlendirme yapıldığında ise; öğretmenler, öğrenciler ve kırsal kesimde yaşayan insanlar genelde olumlu cevaplar vererek,

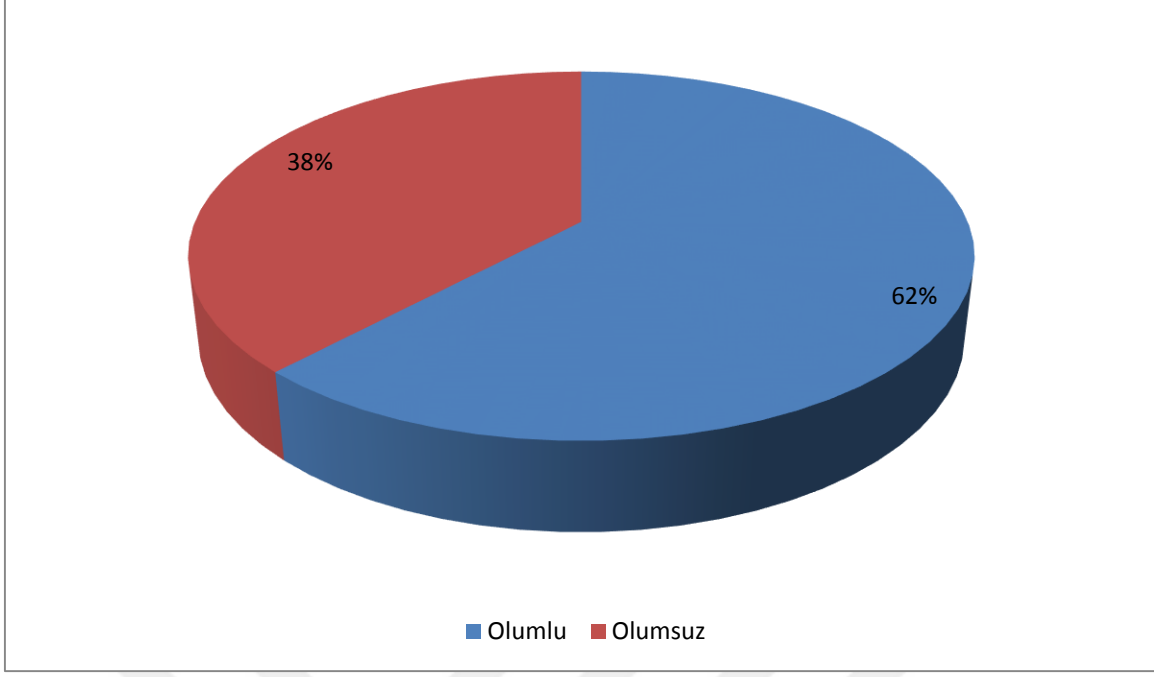
sığınmacılardan memnun olduklarını belirtirken, şehir içindeki halk, çarşı esnafı ve işçiler memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. İşverenler ise Suriyelilerden memnun kaldıklarını beyan etmişlerdir. Kırsal alanda yaşayan yerli halk Suriyeli mültecileri yakından tanımadıkları için herhangi bir şikayette bulunmayacaklarını ifade etmişlerdir. Fakat buna karşın şehirdeki halk ise çeşitli sebeplerden ötürü sığınmacılardan memnun olmadıklarını ve onları Malatya’da istemediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 30: Malatyalı Yerel Halkın Suriyeli Mültecilerden Memnuniyetlik Durumu

2. Suriyeli mültecilerin Malatya Beydağı Konteynerkente gönderilmesi ile ilgili yerel halkın bakış açısı;

Malatya halkı Suriyeli mültecilerin konteynerkente yerleştirilmesini genel olarak olumlu buluyor. Ankete katılanların %61.6’sı (519 kişi) olumlu buluyorum cevabını verirken, geriye kalan %38.4’ü (324 kişi) ise olumsuz görüş bildirmiştir. Olumlu buluyorum cevabını verenler genelde kırsal alanda ikamet edenler, ev hanımları, çiftçiler ile öğretmen ve öğrencilerdir. Şehir içine bırakılmayıp konteynerkente yerleştirilmelerini, şehir içi yaşamı bakımından oldukça doğru bir karar olarak bulduklarını dile getirirken, Malatyalı esnaf ve şehir merkezinde bulunan diğer kesim ise, sığınmacıların şehre getirilmesini ve onlar için konteynerkenti kurulmasını gereksiz bulup, olumsuz görüş bildirmişlerdir.

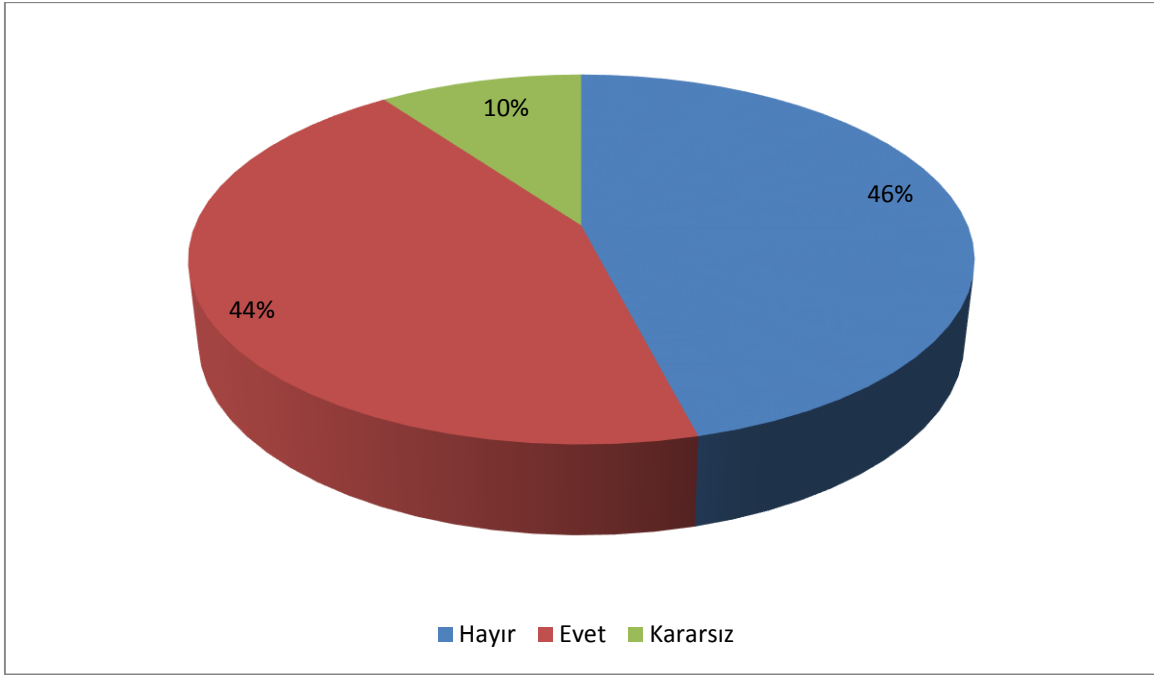

Grafik 31: Suriyeli Mültecilerin Konteynerkente Yerleştirilmesinde Yerel Halkın Bakış Açısı

3. Suriyeli mültecilerin işinizi elinizden aldığına inanıyor musunuz?

Bu soruya cevap verenlerin %44.1'i (372 kişi) evet inaniyorum derken, %46.4'ü (391 kişi) ise buna inanmadıklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan %9.5'i (80 işi) ise kararsız olduklarını beyan etmişlerdir. Evet cevabını verenler genelde Suriyeli mülteciler yüzünden iş bulamadıklarını, bazen ise iş verenlerin yerli işçileri işten çıkararak yerine daha ucuz ve sigortasız işçi olan Suriyeli mültecileri işe aldıklarını söylerken, bazıları ise patronlarının "sana vereceğim parayla iki Suriyeliyi çalıştırırım" diyerek işine son verdiklerini söylemişlerdir. Bir başka örnekte ise; berberler, Suriyelilerin açtıkları kuaför yerlerinde gelen müşterileri daha ucuza traş ederek, müşterilerinin dolayısıyla işlerinin ellerinden alınmasından şikayetçiler. Örneğin yerli bir berber saç-sakal traşını 25 liraya yaparken bu rakam Suriyelilerin açtığı yerlerde 15 liraya olmaktadır. Bu durum ise "rekabeti olumsuz etkileyerek işlerinin ellerinden alınmasına neden olmaktadır" denilmektedir. Bunların çoğunluğunu kırsal kesimdeki insanlar olmaktadır. Ayrıca evet diyenlerin çoğu çalışmayan ve iş değiştirmiş kimselerdir. Çalıştığı işler ise tekstil, inşaat, bahçe işleri gibi iş kollarıdır. Buna karşın hayır inanmıyorum diyen %46.4'ü ise "herkesin rızkı kendine, kimse kimsenin rızkını zaten alamaz", "Suriyeliler işimi elimden alamazlar, ben zaten sigortalıyım, işimin ehliyim, sığınmacıların çalışma alanları yerli halkın tercih etmediği ve çalışmadığı iş kollarıdır" gibi

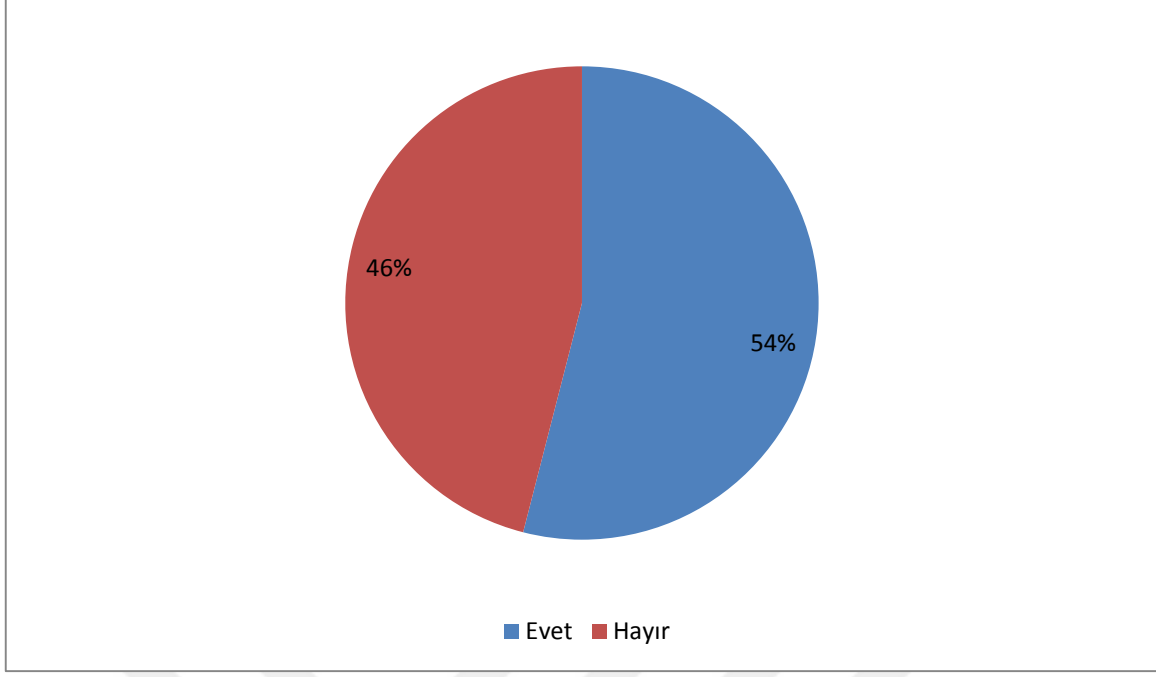
cevaplar vermişlerdir. Bu cevabı verenler ise çoğunlukla ev hanımları, öğretmenler, öğrenciler, esnaf gibi kimselerdir. Kararsızım cevabını verenler ise genelde iş sahipleridir.

Grafik 32: Malatya Halkının Suriyeli Sığınmacıların İşlerini Elllerinden Aldıklarına Dair Görüşleri

4. Suriyeli mülteciler yüzünden maaşınızın olumsuz etkilendiğine inanıyor musunuz?

Aşağıdaki grafikte de gösterildiği gibi yapılan anket çalışmasında yerli halkın %54'ü (452 kişi) evet cevabını verirken, geriye kalan %46'sı (391 kişi) ise hayır cevabını vermiştir. Bu soruda kararsız olan kimse olmamıştır. Verilen cevaplar evet ya da hayır olmuştur. Evet diyenler mülteciler yüzünden maaşlarının artmadığını beyan ederek "eğer çalışacak fazla işçi olmasaydı, işverenler de istediğimiz maaşı verirlerdi çünkü vermezlerse işgücü açığı olurdu ve iş yerleri iş yapamaz duruma gelirlerdi" şeklinde beyanları olmuştur. Bu cevabı verenlerin çoğu kırsal alanda ve şehir merkezinde çalışan işçi insanlardır. Buna karşın hayır diyenler ise, "zaten asgari ücretle çalıştıklarını belirterek, ne kadar çalışacak fazla kişi olsa da asgari ücretle çalıştığım için maaşım etkilenmez" gibi cevaplar vererek, mültecilerin şehre gelmesinin, kendi maaşlarını etkilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Bu cevabı verenlerin büyük bölümü ise öğretmenler ve esnaf insanlardan oluşmaktadır. Bunun yanında ev hanımları, çiftçiler ve öğrenciler de aynı cevabı vermişlerdir. Bu kişiler ise zaten bir maaş almadıklarını dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların bu konuda kendilerini etkilemediklerini ifade etmişlerdir.

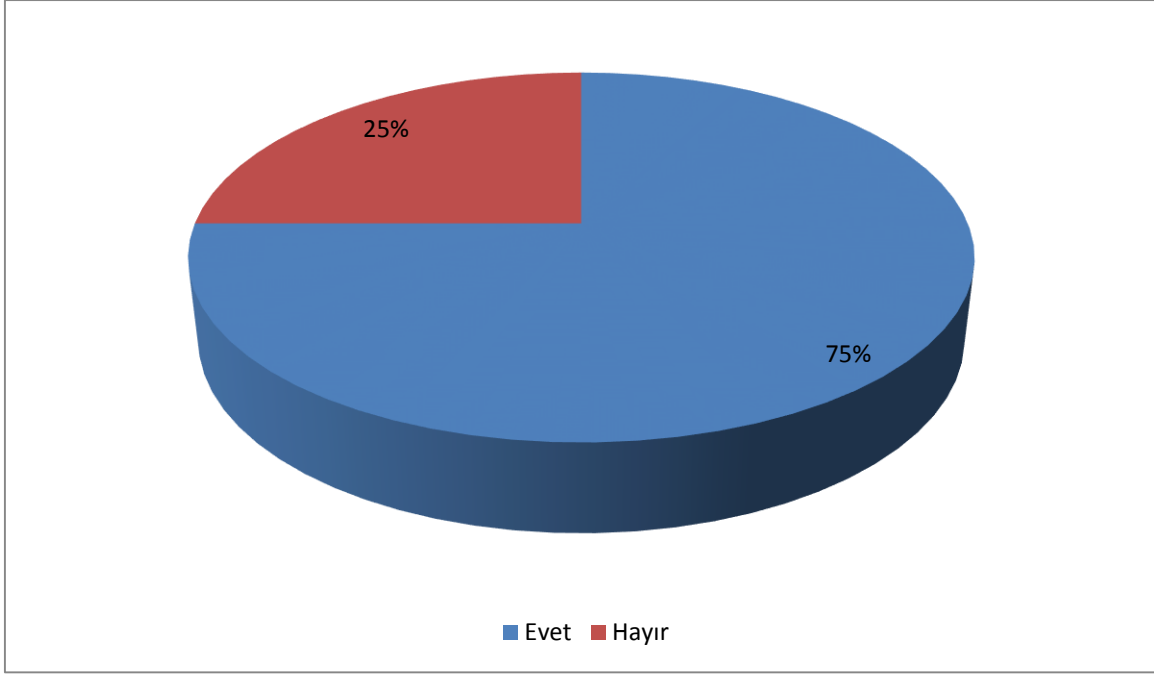
Grafik 33:Yerli Halkın Sığınmacıların Maaşlarını Etkilediklerine Dair Görüşleri

5. Suriyeli mülteciler yüzünden ev kiralalarının arttığına inanıyor musunuz?

Suriye'den Türkiye'ye olan kitlesel göç akımı başladığından beri, ülkemizin hemen hemen her bölgesinde ekonomik olarak olumsuz olarak etkilenen konuların başında özellikle şehir merkezlerindeki ev kiralaları ve konut fiyatlarının göçle bağlantılı olarak yükselmesi gelmektedir. Buna bağlı olarak da yerli halk Suriyelilere karşı olumsuz tavırlar sergilemekte ve Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de bulunmasından dolayı şikayetlerini dile getirmekteler. Yerli halka göre son yıllarda kira fiyatlarının sürekli olarak yükselmesinin sebebi Suriyeli sığınmacılardır. Ev kiralalarının ve konut fiyatlarının yanında dükkan fiyatları da bu durumdan olumsuz etkilenmiş ve sürekli olarak yukarıya doğru bir yükselme söz konusu olmuştur. Türkiye'nin farklı şehirlerinde bu konu hakkında yapılan benzer araştırmalarda, yerli halkın anket sorularına verdiği cevaplara bakıldığında hepsinde de kira fiyatlarının yükselmesinin sebebi olarak Suriyeli sığınmacılar gösterilmektedir. Bu araştırmada da yapılan anket çalışmasında Malatya halkı benzer cevaplar vererek bu durumdan şikayetçi olduklarını dile getirmişlerdir.

Aşağıdaki grafiğe baktığımızda benzer bir durumla karşılaşyoruz. "Suriyeliler yüzünden ev kiralalarının arttığına inanıyor musunuz" sorusuna yerli halkın %75'i (630 kişi) evet derken, geriye kalan %25'i (213 kişi) ise hayır cevabını vermiştir. Hayır cevabını

verenlerin büyük bir çoğunluğu kırsal kesimdeki yerli halk ile okullardaki öğretmen ve öğrenciler oluşturmaktadır. Bu cevabı verenlere göre ev kiralalarının, konut fiyatlarının ve dükkan fiyatlarının, yükselmesinin sebebi Suriyeli ya da başka sığınmacılar değil ev sahiplerinin keyfi uygulamalarıdır. Evet cevabını verenler ise şehir merkezinde yaşayan yerli halk ve kiralık evlerde kalan kimselerdir. Onlara göre ev kiralalarının yükselmesinin tek sorumlusu Suriyeli sığınmacılardır.

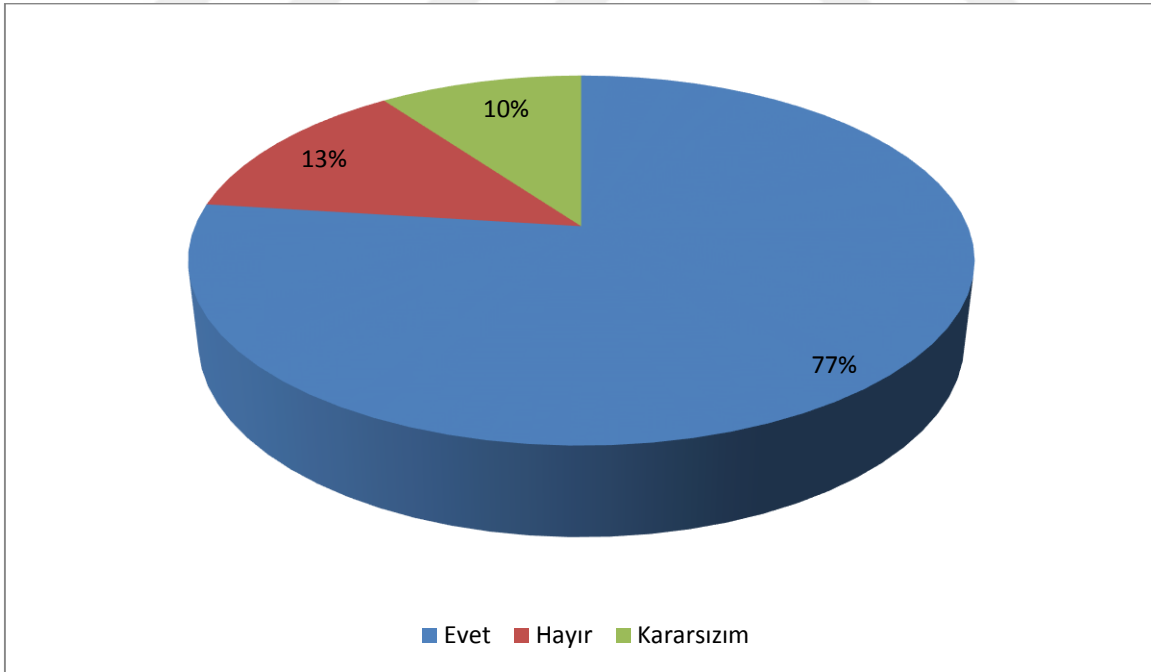
Grafik 34: Malatya Halkının Ev Kiralarının Artması Hakkında Görüşleri

Talep fazla olduğundan ev ve dükkan sahipleri de fiyatları istediği rakama yükselmektedirler. Yani bir nevi bu durumdan faydalanmaktadırlar. Aynı soruyu ev sahiplerine sorduğumuzda ise onlar da evlerini zorla kiraya vermediklerini ya da satmadıklarını, bir rakam belirlediklerini ve müşterilerinin de bu fiyatı kabul ettiklerini belirtiyorlar. Malatya’da, Yeşilyurt ve Battalgazi’nin bazı bölgelerinde mahalle sakinleri ile yapılan görüşmelerde bu konu hakkında bilgi istediğimizde, mahalleli ‘‘Suriyeli mülteciler bu şehre gelmeden önce ev kiralalarının ucuz olduğunu, sıkıntıya girmeden rahatlıkla kiralalarını ödeyebildiklerini fakat Suriyeli sığınmacıların şehre gelişi ile birlikte ev kiralalarının aşırı derecede yükseldiğini ve bu yüzden de kiralalarını ödemekte zorluklar çektiklerini’’ belirtmişlerdir. Bu mahallelerde 2013 yılından önce ev kiralaları 300-400 lira arasında iken, 2018 yıl sonu itibarıyla bazı yerlerde 500-600 lira arası, bazılarında ise 650-700 lira arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

Ancak bu duruma bakarak Suriyelileri bu konuda suçlamak haksızlık olur. Ev kiralarının yükselmesini en az yerli halk kadar onlar da istemezler. Burada haksız olanlar, durumdan faydalanmaya çalışan, ve buna benzer zor durumları fırsata çeviren ev sahipleridir. Ancak yine de ev kiralarının yükselmesinden dolayı olumsuz olarak daha fazla etkilenenler ise yerli halktır. Çünkü Suriyeli aileler kalabalık aileler şeklinde bir arada yaşamakta, bazen ise birden fazla aile birlikte bir evi tutmaktadır. Bu ailelerde çalışan kişi sayısı da fazla olduğundan kira vermekte de bir zorluk yaşamamaktadırlar.

6. Suriyeli sığınmacıların Malatya ilinde işsizliği arttırdığına inanıyor musunuz?

Malatyalı yerel halkın yukarıdaki soruya verdiği cevaplara bakıldığında, ankete katılanların %78'i (652 kişi) evet cevabını vermiştir. Geriye kalan %13'ü (111 kişi) hayır etkilememiştir derken, % 9'u (80 kişi) da kararsızım demiş. Yapılan yüz yüze görüşmelerde hem kırsal hem de şehir içinde yaşayan insanların büyük bir kısmının Suriyeli sığınmacıların şehirdeki işsizliği arttırdığı konusunda hemfikir olduğu anlaşılmıştır. Hayır cevabını verenler ise şehirde işsizlik oranının artmadığını, şehirdeki iş imkanlarının fazla olduğu ve işsiz olanların var olan işleri beğenmedikleri için işsiz oldukları yönünde beyanda bulunmuşlardır. Kararsızım diyenler ise genellikle ev hanımları veya çiftçi olan insanlardır.

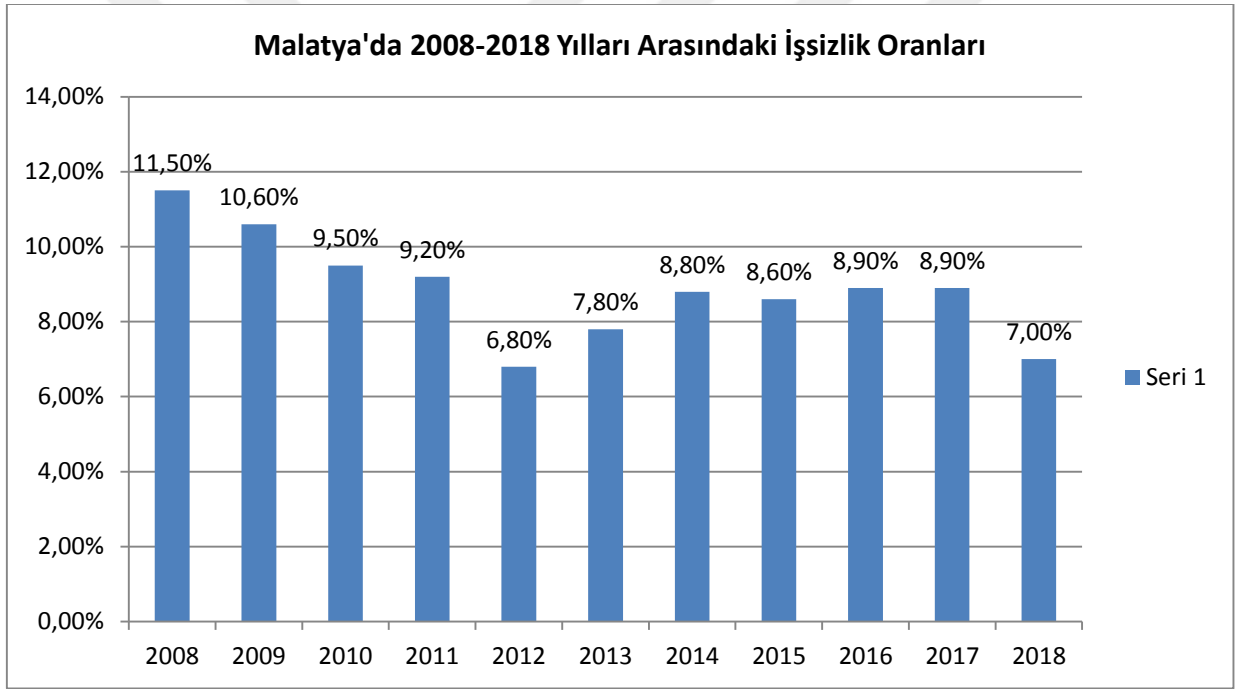

Grafik 35: Suriyeli Mülteciler Malatya'da İşsizliğin Artmasına Neden Olmuşlar Mı?

Suriye kriziyle birlikte ülkemize doğru yaşanan yoğun göç sonucunda Türkiye'de özellikle Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde işsizlik oranı ciddi derecede artmıştır.

Malatya’da da yapılan araştırma sonucunda işsizliğin 2013 yılından sonra ciddi olarak yükseldiğini görmekteyiz. Aşağıdaki tabloda Malatya ilinde son 10 yıldaki işsizlik oranları gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında da işsizlik oranının Suriyelilerin gelişiyle birlikte 2013 yılından sonra yükseldiğini görmekteyiz. Bu da ankete katılıp ‘‘evet’’ cevabını verenlerin haklı olduğunu göstermektedir. Malatya’daki işsizlik oranına bakıldığında, 2008’den 2012 yılına kadar işsizlik oranının düştüğünü, 2012 yılında şehirdeki işsizliğin rekor seviyede kaldığını, bundan sonraki yıllarda ise yaşanan yoğun göçle birlikte işsizliğin de yükseldiğini görmekteyiz. Suriyelilerin şehre gelişiyle birlikte şehirde yeni ve taze bir işgücü oluşmuş ve bu durumda işsizlik oranının olumsuz olarak etkilenmesine ve işsizliğin tekrar yukarı seviyelere tırmanmasına neden olmuştur. Bu veriler de yerel halkın Suriyelilerin şehirdeki işsizliği olumsuz etkilediği görüşünü doğrulamaktadır.

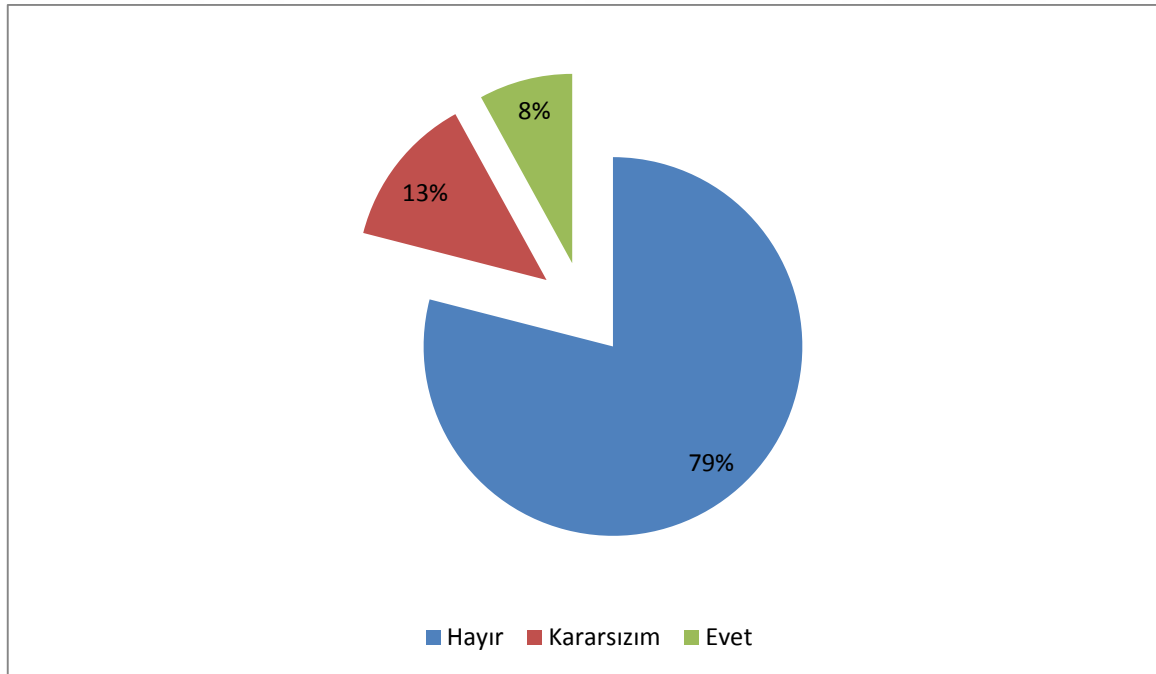
Grafik 36: Malatya İlinin 2008-2018 Yılları Arasındaki İşsizlik Oranları (TÜİK)

7. Suriyeli mülteciler Malatya’ya sosyo-ekonomik bakımından ayak uydurabildiler mi?

Suriye’den ülkemize doğru yaşanan yoğun kitlesel göç hareketlerinden sonra, Türkiye’de karşılaşılan önemli bir başka sorun ise sığınmacıların ülkemizin sosyo-kültürel özelliklerine adaptasyon süreci meselesidir. İnsanlar buldukları bir ortamdaki ayrılıp başka bir ortama geçtiklerinde, geldikleri yeni yere hemen adapte olamıyorlar. Kendi sosyo-kültürel özelliklerini terketmeleri bazen uzun zaman alabiliyor. Bazıları ise girdikleri yeni ortama hemen adate olup, bu yeni bölgeyle entegre olabiliyorlar. Bu durum Malatya ilinde de

yaşanmaktadır. Göçmenlerin bir kısmı hemen adapte olup şehirdeki insanların arasına karışırken bazıları da birkaç yıl geçmesine rağmen kendi sosyo-kültürel özelliklerini halen devam ettirmektedirler.

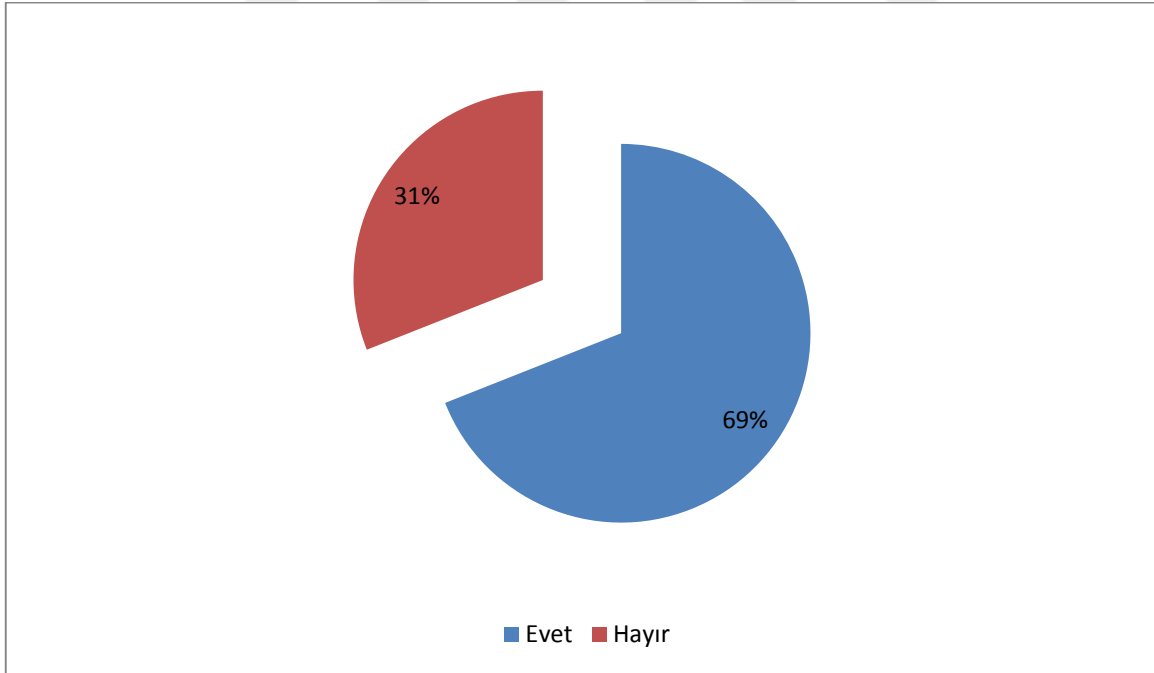
Gerçekleştirilen anket çalışmasında, bu konu hakkında yerel halkın fikri sorulmuş ve elde edilen bilgi ve bulgular anket analizinde değerlendirilmiştir. Buna göre sorulan bu soruya cevap verenlerin %8,3'ü (70 kişi) evet cevabını verirken, hayır cevabını verenlerin oranı %79,1'dir (667 kişi). Geriye kalan %12,6'sı (106 kişi) ise kararsız şıkkını işaretlemişlerdir. Evet cevabını verenlerin büyük bir kısmını kırsal kesimdeki vatandaşların verdiği cevaplar oluşturmaktadır. Yapılan görüşmelerde kırsal alandaki yerel halk sığınmacıların gerek giyinişlerinin gerekse de diğer gelenek ve göreneklerinin yerel halkın kültürel özellikleriyle aynı olduğunu, bu sebeple de şehrin sosyo-kültürel özelliklerine çabucak adapte olduklarını ve yerel halkla aralarında pek bir farkın bulunmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın şehir merkezinde yaşayan yerel halk ile okullardaki öğretmen ve öğrenciler Suriyeli sığınmacıların şehrin sosyo-kültürel özelliklerine ayak uyduramadıklarını ve bu sebeple de adaptasyon sürecinin uzadığı ve halen de devam ettiğini dile getirmişlerdir. "Kararsızım" diyenler ise çoğunlukla ev hanımları ve çiftçilerdir. Bu kişiler Suriyeli bir vatandaşla karşılaşmadığını dolayısıyla haklarında bir beyanda bulunmanın doğru olmayacağını belirtmişlerdir.

Grafik 37: Sığınmacılar Şehrin Sosyo-Kültürel Özelliklerine Ayak Uydura Bildiler Mi?

Tez araştırması kapsamında gerçekleştirilen anket çalışmasında Suriyeli mültecilerle yapılan görüşme esnasında mültecilerin dış görünüşleri, giyinişleri gibi özellikleri dikkatlice gözlemlenmiştir. Buna göre, Malatya Beydağı Konaklama Tesislerinde (MABEK) kalan kadın ve erkeklerin giyinişlerine bakıldığında, kadınları Suriye’de yerel elbiseler olan tek renkli ve genellikle beyaz veya açık renkli elbiseleri tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Kadınlar bonesiz ve Suriye’ye özgü olan tek renkli başörtüler takarken, erkekleri yerel Arap elbisesi olan ‘jellabiye’ giymekteler. Ancak kamp dışında yaşayan mülteciler ise yerel halkın giydiği kıyafetleri giyerek, halkın arasına karıştıkları gözlemlenmiştir. Buna karşın kamp dışında kalıp, kenar mahallelerde ikâmet eden Suriye vatandaşların ise ekonomik durumlarına bağlı olarak daha eski elbiseler giydikleri gözlemlenmiştir. Buradaki kadın ve erkeklerin, bizim ülkemizde de doğu ve güneydoğuya özgü olan yerel elbiselere benzer kıyafetler giydiği görülmüştür. Burada belirtilmesi gereken başka bir husus da, kenar mahallelerde yaşayanların çoğunluğunun Kürt olması dolayısıyla kıyafetlerinin bizim yerel halkımızinkine benzemesi normaldir.

8. Bir iş yeri sahibi olsaydınız, işyerinizde bir Suriyeli mülteciyi çalıştırır mıydınız?

Grafik 38: Suriyeli Bir Mülteciyi Çalıştırır Mısınız?

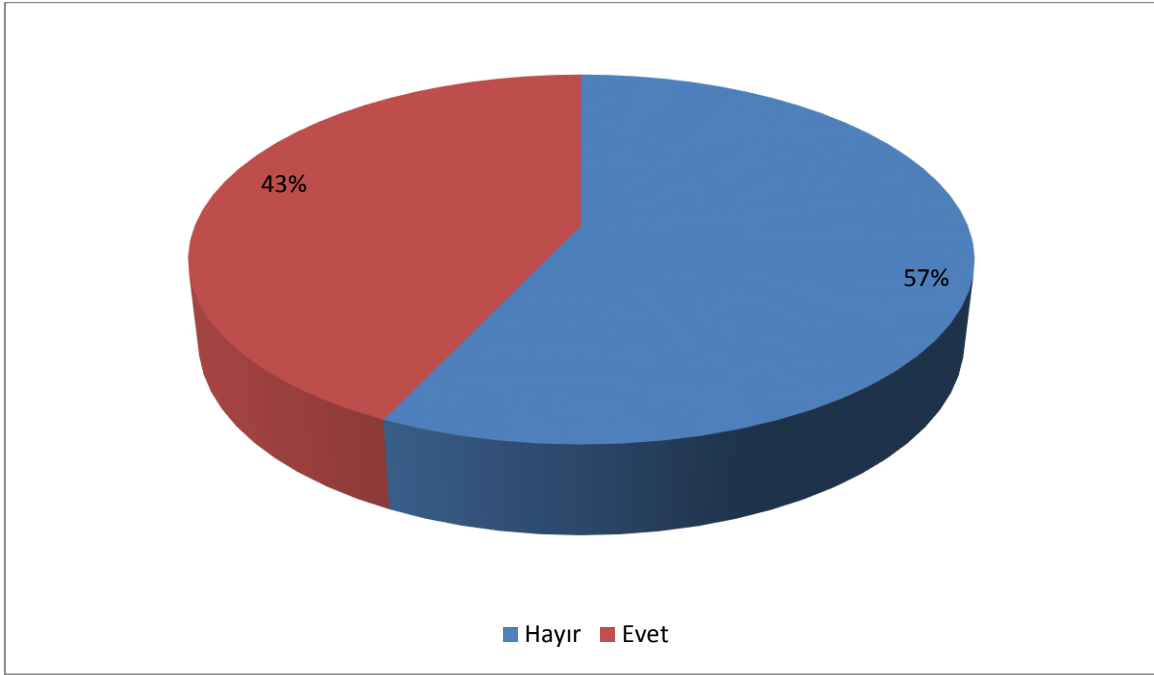
Ülkemizdeki insanların Suriyeli mülteciler konusunda en fazla rahatsızlık duydukları konuların başında, işlerinin ellerinden alındıkları yönündeki görüşleri ve işçi ücretlerinin sığınmacılar yüzünden gerektiğinin altında bir rakamın verildiği konusu gelmektedir. Yapılan

ankette ‘‘Suriyelilerden memnun musunuz’’ sorusuna yerel halkın yaklaşık %70’i hayır derken, ‘‘iş yerinizde Suriyeli sığınmacı çalıştırır mısınız?’’ sorusuna verilen cevaplara bakıldığında katılımcıların %69’u (585 kişi) evet cevabını verirken, geriye kalan %31’i (258 kişi) ise hayır demişlerdir. Verilen cevaplara da bakıldığında anlaşılacağı üzere bir tutarsızlık söz konusu olduğu görülmektedir. Yerel halkın yaklaşık 2/3’si hem Suriyeli mültecileri şehirde istememekte, hem de bir iş yeri sahibi olsaydık Suriyelileri alıştırırız diyorlar. Yani onları istemiyoruz ama onlardan da faydalanmak istiyoruz diyorlar.

9. Neden?

‘‘Hayır’’ cevabını verenlerin çoğunluğunu öğretmenler ve öğrenciler ile kırsal kesimdeki işçiler oluşturmaktadır. Sebeplerine bakıldığında ise; ‘‘Suriyeli sığınmacılar işinin ehli olmadıkları için işleri iyi yapamazlar’’, ‘‘ağır çalışıyorlar’’, ‘‘sorun çıkartıyorlar’’, ‘‘kendi vatandaşım dururken yabancısını çalıştırmam’’, ‘‘lkesini terkedip gelenin bana da bir faydası olmaz’’ gibi cevaplar vermişlerdir. ‘‘Evet’’ çalıştırırım diyenler ise iş yeri sahipleri, esnaf, çiftçiler ile kırsal ve şehir merkezinde bulunan yerel halktır. Kırsal alanda yaşayan insanlar sebep olarak ‘‘işini iyi yaptıktan sonra kimliğine bakmam’’, ‘‘onlar da insan, onlar da ailesini geindiriyorlar, tabiki çalıştırırım’’ gibi cevaplar verirken, iş yeri sahipleri ise ‘‘sigortasız ve ucuz iş gücü oluşturdukları için’’, ‘‘yerli işçilerin yapmadığı işleri yaptıkları için’’ gibi cevaplar vermişlerdir.

10. Devletin Suriyeli mültecileri, kendi vatandaşlarından daha fazla önemseydiğine inanıyor musunuz?

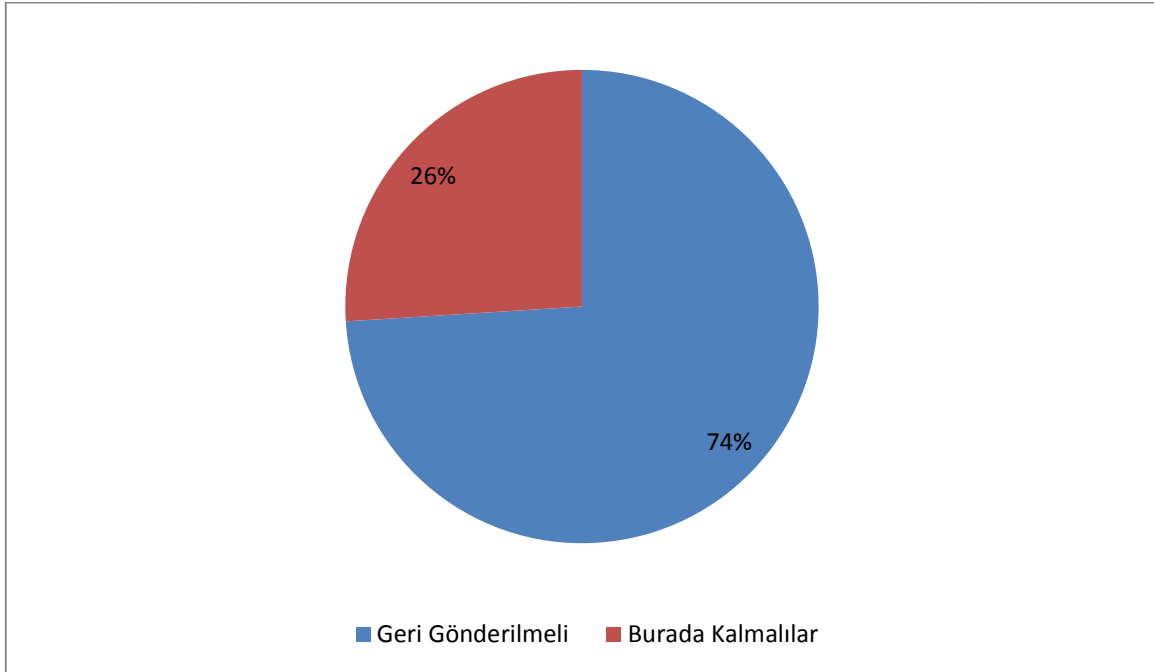

Grafik 39: Devlet Suriyeli Mültecileri Daha Fazla Mı Önemsiyor?

Yukarıdaki soruya verilen cevaplara bakıldığında yerel halkın %43'ü (366 kişi) evet cevabını verirken, geriye kalan %57'si (477 kişi) ise hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını verenlerin mesleklerine bakıldığında bunların çoğunluğunu kırsal kesimdeki çiftçi, ev hanımı, esnaf, öğrenciler gibi yerel halk oluşturuyor. Yapılan yüz yüze (face to face) görüşmelerde ‘evet’ cevabını veren katılımcılar; devletin eğitim, sağlık, ekonomik anlamda Suriyeli mültecileri daha fazla desteklediklerini, dolayısıyla kendilerinin yani yerel halkın ikinci plana atıldığını dile getirmişlerdir. Örneğin birkaç aile eskiden devletten çocuk başına para yardımı aldıklarını ancak Suriyelilerin Malatya'ya gelişiyle birlikte devletin bu ödenekleri kestğini söylerken, bazıları ise sağlık alanında artık sığınmacıların daha fazla önemsendiğine, kendilerine yapılan sağlık yardımlarında aksamaların yaşandığını belirtirken, kimileri ise devletin okullardaki Suriyeli öğrencilere yardım yaptığını ancak kendi çocukları için herhangi bir yardımın yapılmadığından şikayetçi olmuşlardır. Buna karşın ‘hayır’ cevabını verenler ise daha çok şehir merkezinde yaşayan yerel halk ile öğretmenler ve esnaf kısmıdır. Onlara göre ise; ‘aslında böyle bir durum yok sadece öyle görünüyor’ şeklinde bir algı oluşmuş durumda. Bu cevabı verenler ‘devlet başka bir ülkenin vatandaşlarını asla kendi vatandaşlarından daha fazla önemsemez’, ‘sığınmacılar zorda olduğu için devlet yardım etmekte, bu da sosyal devlet yapısının bir görevidir ve bunu yapmakla da yükümlüdür. Çünkü

insanın vicdanen de bunu yapması gerekmektedir”, “dinimiz bunu emrettiği için yapıyor”, “müslüman müslümanın kardeşidir. Biz de müslümanız, onlar da müslüman”, “devlet kendi vatandaşlarına her türlü yardımı yapıyor aksini düşünenler Suriyelileri istemediği için böyle düşünüyorlar” şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında, verilen cevapların oranlarının birbirine yakın olduğunu, aralarında büyük bir farkın bulunmadığı görülmektedir. Yani ankete katılan yerel halkın yaklaşık yarısının devletin Suriyelileri daha fazla önemseydiğini düşünürken, yarısından biraz fazlası ise böyle bir durumun olmadığını, sadece dışarıdan öyle göründüğünü dile getirmişlerdir.

11. Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesinden mi, yoksa burada kalmalarından mı yanasınız?

Grafik 40: Suriyelilerin Durumu İçin Ne Yapılmalı

Anketteki bu son soruya verilen cevaplara bakılırsa katılımcıların %74’ü (622 kişi) geri gönderilmeli derken, geriye kalan %26’sı (221 kişi) ise burada kalmalılar demişlerdir. “burada kalmalılar” cevabını verenlerin büyük bir kısmını kırsal kesimdeki yerel halk oluştururken, meslekleri ise çiftçiler, ev hanımları, iş yeri sahipleri ile öğretmenlerdir. Bu cevabı verenler “savaş ortamında bu insanları geri göndermek zalimlik, acımasızlık olur”, “biz zorda olanlara yardım eli uzatırız, mazluma umut oluyoruz”, “ancak savaş ortamı bittikten sonra geri gönderilmeliler”, “ucuz iş gücü oluşturdukları için geri gönderilmemeli”, “geri gönderilirlerse ev sahipleri ve iş yeri sahipleri büyük zarara girer, bu yüzden geri

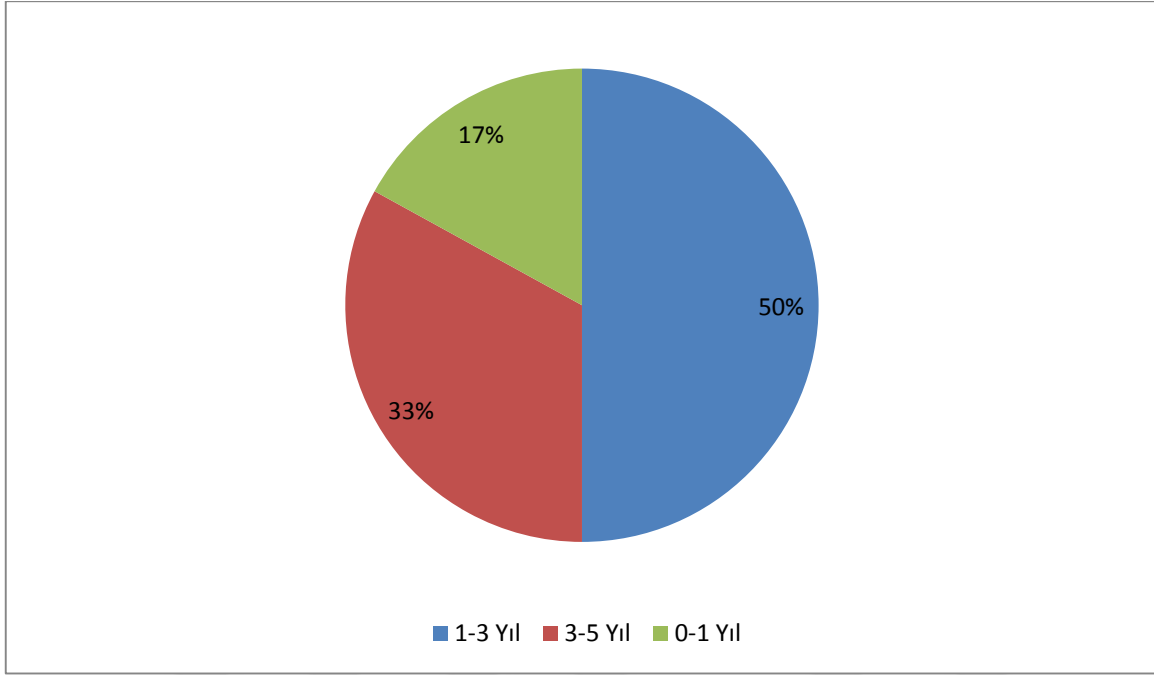
gönderilmemeliler”, bazıları ise misafir, ümmet, muhacir gibi kavramları dile getirmişlerdir. “Geri gönderilmeliler” diyenlerin çoğunluğunu ise yerel işçiler ve yerli esnaftır. Yapılan görüşmelerde “Suriyeliler işlerimizi ellerimizden aldığı için geri gönderilmeli”, “Suriyeliler şehirde işsizliğe ve işçi ücretlerinde düşüslere sebep oldukları için geri gönderilmeliler”, “geri gönderilmeli fakat Suriyede güvenli bir bölge oluşturulduktan sonra” gibi farklı görüşler dile getirmişlerdir.

1.2. Suriyeli Mülteciler İle Gerçekleştirilen Anket Çalışması

Suriyeli mültecilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde toplam 822 Suriyeli mülteciyle anket çalışması yapılmıştır. Ankete katılan kişilerle bire bir görüşmeler de gerçekleştirilerek çeşitli konularda fikir alış verişi yapılmıştır. Suriyeli sığınmacılar Malatya ilinde MABEK’te, Yeşilyurt ve Battalgazi’nin çeşitli mahallelerinde yoğunlaşmışlardır. Konteynerkent Birleşmiş Milletler’e (BM) bağlı olduğundan ancak özel izinler vasıtasıyla giriş yapılabilmektedir. Konteynerkente giriş yapabilmek için valilik çalışanlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş fakat gerekli izinler verilmediğinden konteynerkent içinde görüşme ve anket çalışmaları yapılamamıştır. Ancak konteynerkent içinde kalıp, çalışmak için ya da dolaşmak için şehirdeki ilçe merkezlerine gelen Suriyeli mültecilerle anket çalışması gerçekleştirilmiş ve konteynerkent içindeki günlük faaliyetler ve konteynerkent hayatı hakkında sorular sorularak konteynerkent hakkında bilgi toplanmıştır. Bunun yanı sıra internet kaynaklarından konteynerkent hakkında bilgiler toplanmıştır. Yeşilyurt ve Battalgazi’deki mahallelerde anket çalışması yapılarak mültecilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu anket çalışmasına 822 Suriyeli mülteci katılmıştır. Katılımcılara 24 adet çoktan seçmeli soru sorulmuş, verilen cevaplar üzerinde analizler yapılmıştır. Birçok konuda çeşitli olaylardan örnekler de verilerek anketteki cevaplar güçlü bir temele oturtulmaya çalışılmıştır. Yapılan anket çalışmasının soruları ve verilen cevaplar ile üzerlerinde yapılan analizler aşağıda sırasıyla verilmiştir.

1. Ne kadar süredir Malatya’da bulunuyorsunuz?

Aşağıdaki grafikte katılımcılara sorulan ilk soruya verdikleri cevaplara bakıldığında sığınmacıların %17’si (141 kişi) 0-1 yıl arası, %50’si (413 kişi) 1-3 yıl arası, %33’ü (268 kişi) ise 3-5 yıl arasında Malatya’da bulduklarını beyan etmişlerdir.

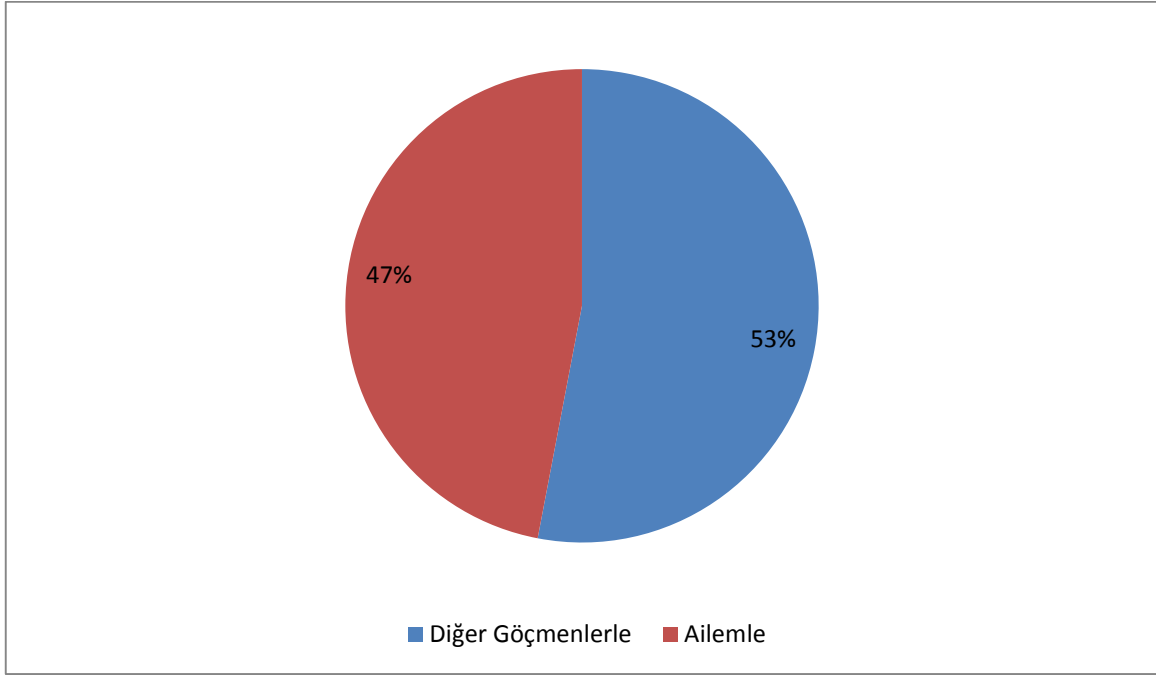

Grafik 41: Katılımcılar Ne Kadar Zamandır Malatya’da Bulunuyorlar

2. Kiminle Birlikte Göç Ettiniz?

Suriyeli mülteciler sınırı geçip Türkiye’ye gelirken genelde ailesiyle birlikte gelmişlerdir. Bazen ailenin tüm üyeleri bu göçe hareketine katılırken bazen de ailedeki üyelerin bir kısmı Suriye’de kalıp, kadınları ve çocuklarını göndermişlerdir. Malatya’daki mültecilerde de böyle bir durumla karşılaşmıştır. Yapılan görüşmelerde bazı ailelerde, ailenin tüm bireyleri gelirken, bazı ailelerde ise ailenin bir kısmının Suriye’de kaldığı öğrenilmiştir. “Kiminle göç ettiniz” sorusuna katılımcıların %47’si (389 kişi) aileyle derken, geriye kalan %53’ü (433 kişi) ise diğer göçmenlerle birlikte göç ettiklerini beyan etmişlerdir. Yapılan anket çalışmasında “sadece kendim” göç ettim diyen ise yoktur. Yani tek başlarına göç etmemiş yanında ailesinin tamamını veya bir kısmını getirmişlerdir. Mültecilerden bazıları sınırı geçene kadar diğer göçmenlerle birlikte hareket ettiklerini fakat sınırı geçtikten sonra ailesini alıp Malatya’ya geldiklerini söylerken bazıları ise Suriye sınırını geçtikten sonra Türk yetkililerin onları topluca alıp kamplara götürdüklerini dile getirmişlerdir.

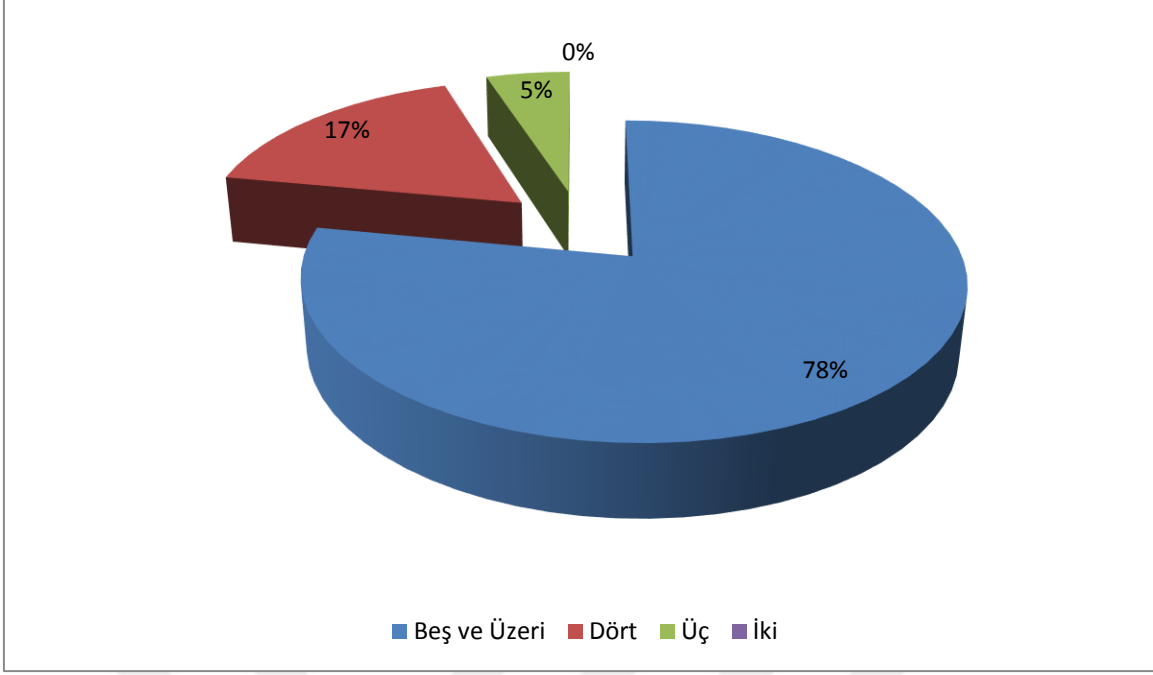

Grafik 42: Sığınmacılar Kiminle Göç Etmisler

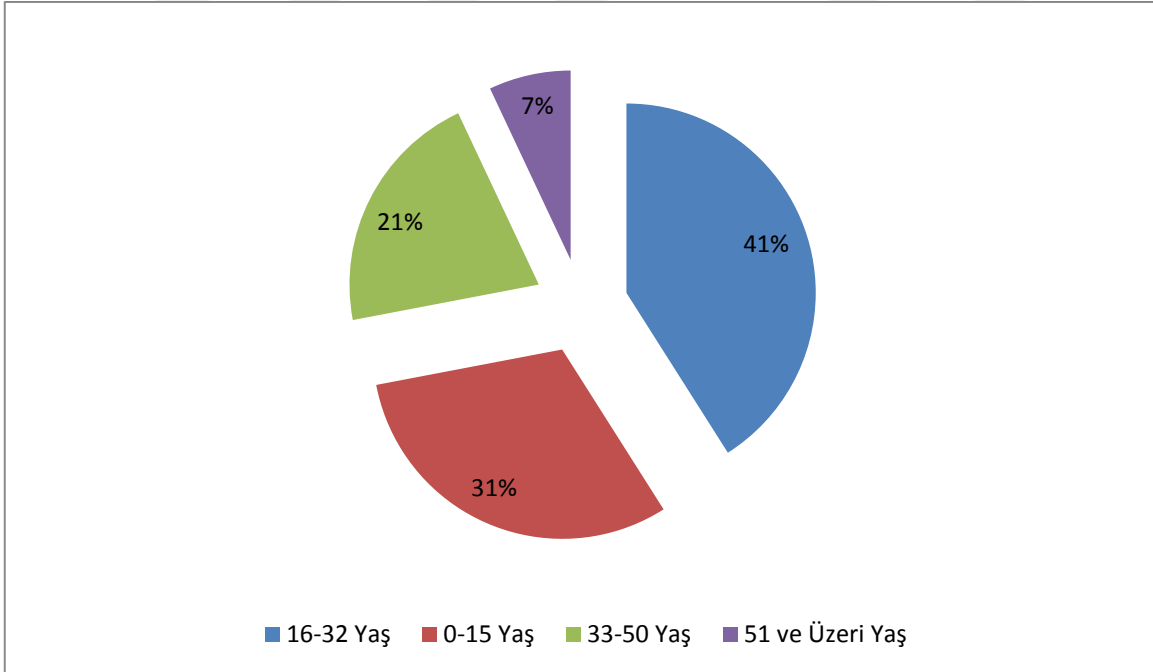
3. Aileniz kaç kişiden oluşuyor?

Suriyeli aileler genelde geniş aile tipini oluşturuyorlar. Ailelerdeki birey sayısı bazen 10-15 arasında değişirken, bazılarında ise bu rakam daha yüksek olabiliyor. Yani doğum oranı yüksek olan bir toplumdur. Bizim ülkemizde de benzer sosyo-kültürel özellikler bulunmaktadır. Türkiye'ye gelen mültecilerin çoğu kalabalık aileden oluşmaktadır. Malatya'daki sığınmacıların ailesindeki birey sayısına baktığımızda ankete katılanların %0,24'ü (2 kişi) iki kişiden, %4,62'si (38 kişi) üç, %17'si (139 kişi) dört ve %78'i (643 kişi) ise beş ve üzeri kişilerden oluştuğunu görmekteyiz. Ankete katılan katılımcılardan iki kişi yeni evli olduklarını ve ayrı evde kaldıklarını ayrıca henüz çocuk sahibi de olmadıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın ankete katılanların %78'i, ailedeki birey sayısının 5 ve üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Burada görüldüğü gibi mültecilerin büyük bir kısmında geniş aile tipi görülmektedir.

Grafik 43: Katılımcıların Ailesi Kaç Kişiden Oluşuyor?

4. Kaç yaşındasınız?

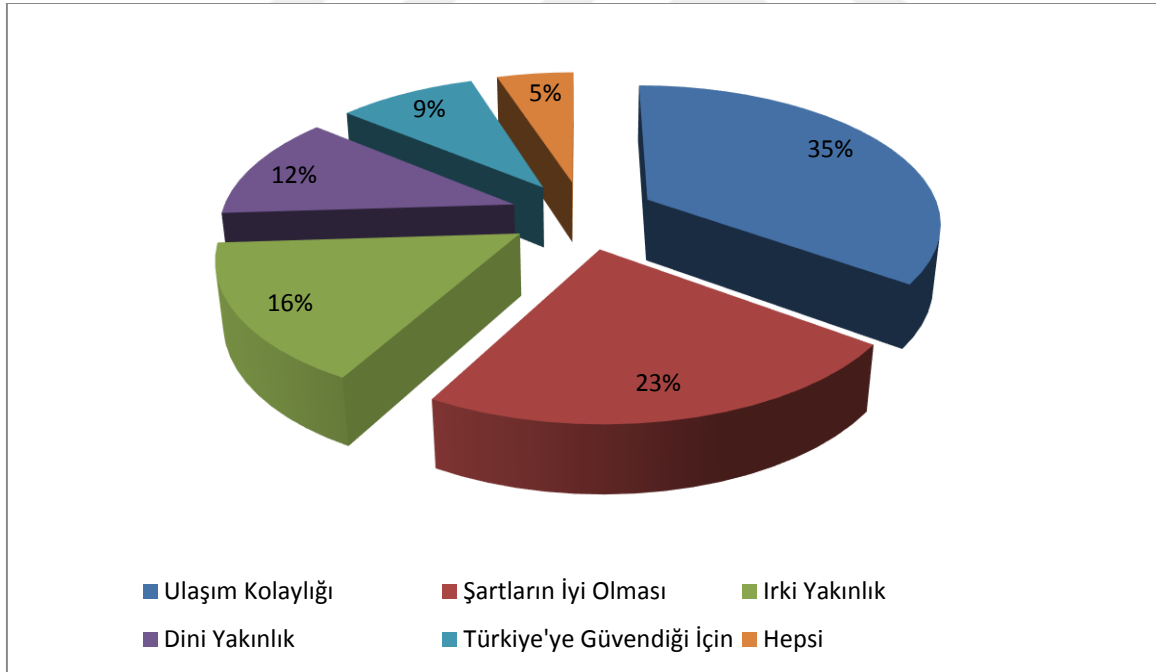

Grafik 44: Sığınmacıların Yaş Aralığı

Türkiye'ye gelen Suriyeli mülteciler genel olarak çalışma çağındaki insanlardır. Yaş ortalaması düşük olduğu için ülkemizdeki iş verenler açısından pozitif bir durum olarak

görülmektedir. Çalışma çağındaki birey sayısı fazladır. Bu durum ülkemizin ekonomik durumunu etkilemektedir. İş yerlerinde çalışacak ucuz iş gücünün varlığı işverenleri ekonomik anlamda rahatlatmaktadır. Yukarıdaki tabloya bakıldığında katılımcıların %7'si (57 kişi) gibi küçük bir oranı yaş ortalaması yüksek olan insanlardır. Bu kişilerin yaşı 51 ve üzeridir. Buna karşın %31'i (255 kişi) 0-15 yaş aralığı arasında, %41'i (335 kişi) 16-32 yaş aralığında ve %21'i (175 kişi) ise 33-50 yaş aralığı arasında olduğu görülmektedir. Bu ankete katılanlarda da çalışma çağındaki nüfusun fazlalığı göze çarpmaktadır. 16-50 yaş arasında yer alan toplam 510 kişi vardır ve bu oran da %62'sini oluşturmaktadır. Bu rakam da Malatya'da çalışacak kişi sayısının fazlalığını göstermektedir. Bununla beraber okul çağındaki çocuk sayısının fazlalığı da göze çarpmaktadır. Bu kişilerden en az yarısının eğitime devam etmediğini varsayarsak, Malatya'daki iş kollarında çalışacak işçi gücünün fazlalığı oldukça yüksek bir oranda olacağı anlaşılmaktadır.

5. Türkiye'yi seçme nedeniniz nedir? Neden başka bir ülke değil de Türkiye?

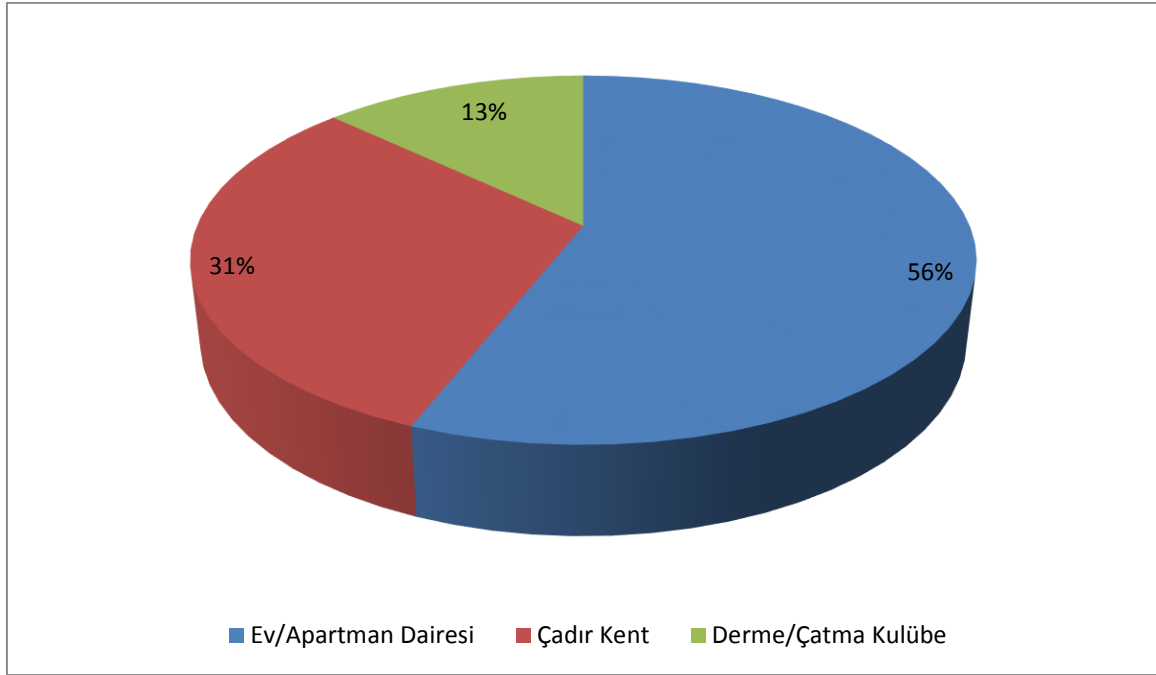

Grafik 45: Sığınmacıların Türkiye'yi Seçme Nedenleri

Suriye krizi başladıktan sonra, Suriye'den başta komşu ülkelere olmak üzere dünyanın birçok farklı bölgesine ve ülkesine göç hareketleri yaşanmıştır. Suriye'deki iç savaş esnasında en yoğun olarak göç alan ülkeler Türkiye, Lübnan, Irak, Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan gibi komşu ülkelerdir. Bunlar arasında da en yoğun şekilde göç dalgasına maruz

kalan ülke ise Türkiye'dir. Suriyeliler göç ederken, gidecekleri ülkeleri çeşitli sebeplerden ötürü seçmişler ve özellikle bu ülkeleri tercih etmişler yani rastgele herhangi bir ülkeye göç etme söz konusu değildir. Örneğin Kürtler Kuzey Irak'taki kamplara giderken Araplar daha çok Lübnan ve Mısır sınırına yönelmişlerdir. Burada etkili olan esas faktör ırk faktörüdür. Buna karşın Türkiye'nin Suriyeyle geçmişte olan sosyo-kültürel ve siyasi bağlarından ötürü, geçmişteki tarih birlikteliği ve de sınıra yakın olması sebebiyle, Türkiye sınırına yakın olan bölgelerde bulunan hem Türkmenler hem Kürtler hem de Araplar göç için ülkemizi seçmişlerdir. Malatya'nın da etnik nüfus yapısına bakıldığında da Türk ve Kürt kökenli vatandaşların fazlalığı göze çarpmaktadır. Dolayısıyla buraya gelen mültecilerle yerli halkın ırkı ve dini aynıdır. Yapılan anket çalışmasında "Türkiye'yi seçme nedeniniz nedir" diye sorulduğunda katılımcıların %12'si (95 kişi) dini yakınlık, %16'sı (130 kişi) ırki yakınlık, %23'ü (190 kişi) şartların iyi olması, %9'u (76 kişi) Türkiye'ye güvendiği için, %35'i (290 kişi) ulaşım kolaylığı derken, %5'i (41 kişi) ise "hepsi etkili olmuştur" demiştir. Grafikte de görüldüğü gibi ankete katılan mültecilerin büyük bir kısmı, ulaşımın kolay olması ve ülkemizin şartlarının iyi olması sebebiyle Türkiye'ye geldiğini söylemişlerdir. Türkiye, sınırın hemen öteki tarafında yer alması sebebiyle Suriyeliler göç ederken bazen yürüyerek de kısa bir zaman içinde sınırı geçebilmektedirler. Ayrıca ırksal köken bakımından sınır uçlarında yer alan yerli halk ile Suriyeli vatandaşlar akrabalık ilişkileri bakımından birbirlerine çok yakındırlar. Bu sebeple sınırı geçip Türkiye'deki akrabalarının yanına göç etmişlerdir. Ekonomik koşullarının iyi olması ve can güvenliklerinin korunması sebebiyle ülkemiz Suriyeliler için cezbeden bir özellik göstermektedir. Çalışma koşullarının nispeten iyi olması ve iş olanaklarının fazlalığı tercihlerde pozitif bir etken olmuştur. Ayrıca ankete katılanların %9'u (76 kişi) da Türkiye'ye güvendiği için buraya göç ettiğini bildirmiştir. Orta Doğu bölgesinde bulunan ülkeler içinde insanların can güvenliğinin bulunduğu ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye bu bölgede yer alan diğer ülkelere göre iç savaş ve kargaşa ortamı bulunmadığı, terör olaylarının ise daha az olduğu bir ülkedir.

6. Yaşadığınız konut tipi nedir?

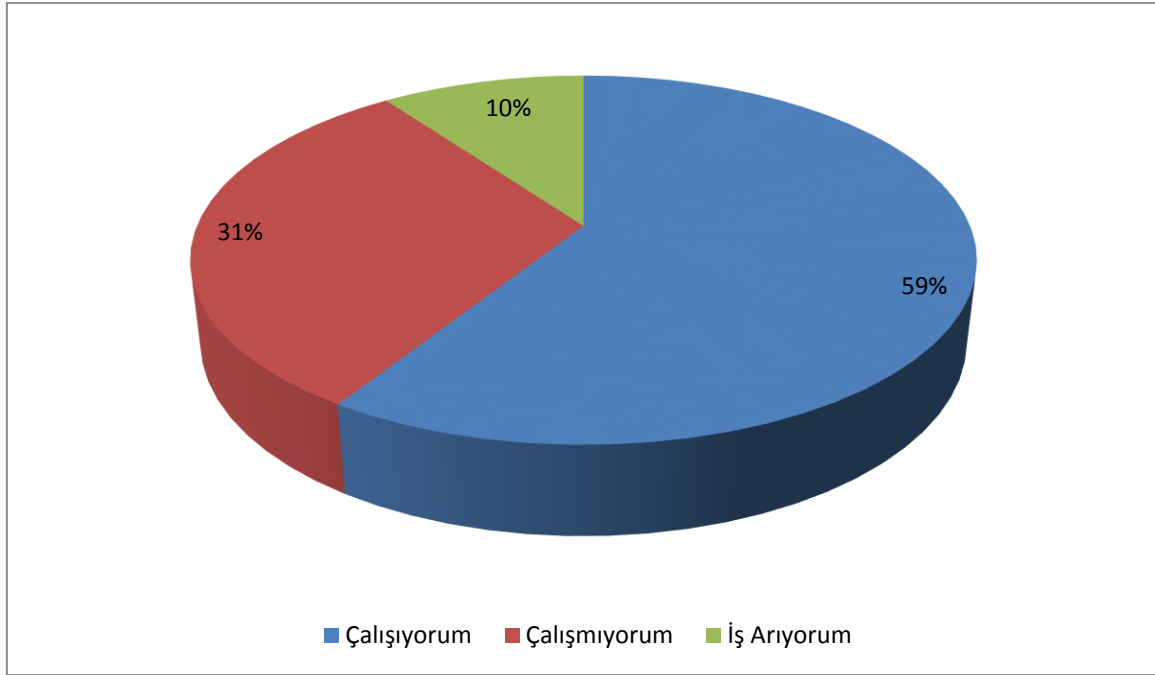

Grafik 46: Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Yaşadıkları Konut Tipi

Suriye'den ülkemize doğru yaşanan kitlesel göç hareketlerinden sonra oluşan sorunların başında konut temin etme sorunu gelmektedir. İlk göç hareketleri olduğunda Türkiye bu duruma tamamen hazırlıksız bir şekilde yakalanmıştı. İlk gelen sığınmacı kabileleri Suriye sınırına yakın okul, spor salonu, öğrenci yurtları, kamu ve belediye binaları gibi farklı yerlerde yer temin edilmiştir. Ancak şiddet tırmanmaya, olaylar da bir iç savaşa doğru sürüklenmeye başlayınca yoğun göç hareketleri de artmaya başlamıştır. Bazı günler ülkeye giren mülteci sayısı onbinlerce yada yüzbinlere yakın kişi oluyordu. Bu durum karşısında sınıra yakın bazı şehirlerde çadır kent ve konteynerkentler kurularak mülteciler buralara yerleştirilmeye başlanmıştır. Ancak Suriyeliler her zaman kontrollü ve planlı bir şekilde ülkeye giriş yapmamışlardır. Sınırdan geçişler kolay olduğu için, Suriyeli sığınmacılar rahat bir şekilde izin almadan da ülkemize geçiş yapmışlardır. Bu insanlar bazen sınırın bu tarafındaki akrabalarının yanına yerleşirken bazen de şehir merkezleri içinde yer alan sokak veya parklarda rastgele yerleşmeye başlamışlardır. Devletin çadır kent ve konteynerkent gibi barınma merkezlerine yerleştirdikleri mültecilerin dışında yer alan ve kayıt altına alınmayan Suriyeli sığınmacılar zamanla iş bulduktan sonra şehirlerde kiralık ev tutup yerleşmeye başlamışlardır.

Anket çalışmasının gerçekleştirildiği Malatya ilinde de böyle bir durum söz konusudur. Şehre ilk getirilen sığınmacı kafileleri Battalgazi'deki öğrenci yurtlarına yerleştirilmiştir. Daha sonra Beydağı Konteynerkenti Barınma Merkezi (MABEK) kurulduktan sonra sığınmacılar buraya yerleştirilmeye başlanmıştır. Ancak konteynerkentin kapasitesi dolunca gelen mülteciler şehir içinde farklı mahallelerde kiralık evlere yerleşerek şehre yerleşmişlerdir. Şu anda konteynerkentte kalan Suriyeli sayısı yaklaşık 9 bin kişidir. Şehir içinde, konteynerkent dışında kalan mülteci sayısı ise 11 bin civarındadır. Yani toplam 20 bin civarında mülteci şehirde barınmaktadır. Anketteki 'yaşadığınız konut tipi' sorusuna verilen cevaplara bakıldığında bunların %31'i (258 kişi) konteynerkentte kaldıklarını beyan ederken, %56'sı (458 kişi) ev/apartman dairesi gibi yerlere yerleştiğini bildirmiştir. Geriye kalan %13'ü (106 kişi) ise derme/çatma kulübe gibi ev tiplerinde kaldıklarını söylemişlerdir. İlk geldiklerinde kamu binası, sokak, park gibi yerlerde kalan Suriyeliler günümüzde bu tür yerlerde bulunmamaktadır. Nitekim anketteki 'kamu binası, sokak, park' gibi seçenekleri işaretleyen kimse olmamıştır. Şehirdeki Suriyelilerin yaklaşık %70'i şehir içindeki kiralık evlerde kalmaktadırlar. Bu oran da şehirdeki evlerin kira fiyatlarına epey bir yansımış durumdadır. 'Ev/apartman dairesinde' kalan sığınmacıların kira bedelleri yaşanan mahalleye ve binanın kalitesine göre değişmektedir. Buna göre kiralar da yer yer 500 ile 1000 lira arasında değişmektedir. 'Derme/çatma kulübeler' ise diğer kiralık evlere oranla bu konutların kalitesinin ve depreme dayanıklılığının da az olduğu evlerdir. Bu tip evler de şehrin kenar mahallelerinde yer alan evlerdir. Dış görünüş olarak da iyi bir görünüş sergilememektedir. Genelde tek katlı evlerdir ve evlerin iç kısımları da en fazla 2+1 şeklinde odalardan oluşmaktadır. Bu tip yerler çarpık kentleşme ve gece kondulaşmanın da yoğun olduğu mahallelerdir. Kira bedelleri diğer yerlere oranla azdır. Ancak diğer konut tiplerinde olduğu gibi kira fiyatları arasında pek bir fark yoktur. Yani bu tip evlerin bulunduğu her mahalledeki evlerin kira fiyatları da aynıdır. Kira bedelleri ise 300 ile 500 lira arasında değişmektedir.

7. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

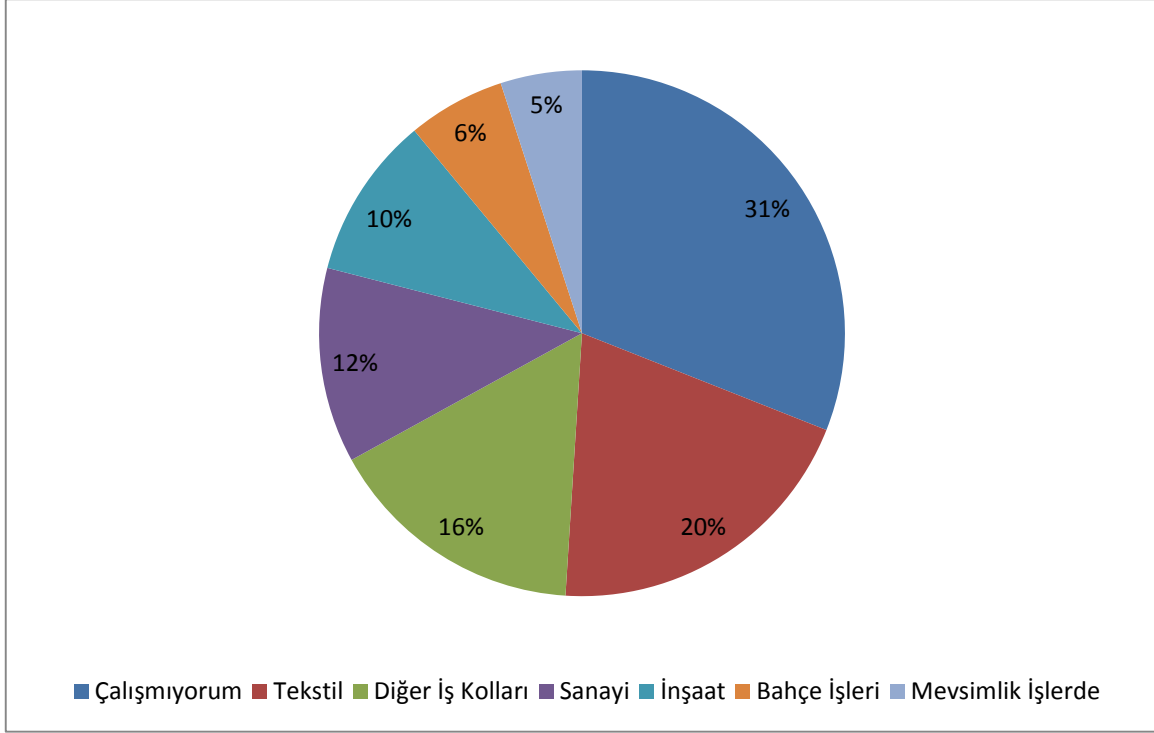
Grafik 47: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Çalışma Durumu

Suriyeli mülteciler Malatya'ya yerleştikten sonra çeşitli iş kollarında çalışmaya da başlamışlardır. Bu olay Türkiye ekonomisini ve Türk insanını etkilediği şekilde Malatya'da da etkisini hissettirmiştir. Bu durum yerli işçiler açısından olumsuz bir şekilde karşılanırken, iş verenler tarafından ise oldukça olumlu bir şekilde karşılanmıştır. Eleman açığının olduğu çeşitli iş kollarına Suriyeli sığınmacılar el atmışlardır. Bazı yerlerde ise zamanla yerli elemanın yerini alarak daha ucuz bir iş gücü oluşturmuşlardır. Böylece açığa çıkan iş gücü boşluğunu da doldurmuşlardır.

Gerçekleştirilen anket çalışmasına katılan katılımcılara “çalışma durumunuz” şeklinde bir soru sorulduğunda, katılımcıların %59'u (484 kişi) çalışıyorum demiştir. Geriye kalan %10'u (85 kişi) iş arıyorum derken, %31'i (253 kişi) ise çalışmadığını belirtmişlerdir. Yani ankete katılan şehirdeki Suriyelilerin yaklaşık %70'i herhangi bir işte çalışma potansiyeli oluşturmaktadır. İş arıyorum diyenler iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi ilk defa iş arayanlar, ikincisi de çalıştığı işten ayrılıp, yeni bir iş arayanlardır. Katılımcılardan 49 kişi ilk defa çalışmak için iş arıyorum derken, geriye kalan 36 kişi ise çalıştığı bir iş yerinden işten ayrıldığını ve yeni bir iş aradığını söylemiştir. Çalışmıyorum diyenler ise genelde yaşları çalışma çağının altında olan genç nüfus ile yaşları ilerlemiş yaşlı kesimden olan insanlardır. Bunların arasında kadınlar daha yoğunluktadır. Bir kısmı ise Malatya'da

geçici mevsimlik işleri olan kayısı, kavun, kiraz ve elma toplama işlerinin yanında çeşitli bahçe işleri ve çiftlik işlerinde de çalıştıklarını ve çalışma sezonunun bitmesiyle birlikte evde oturup herhangi bir işle meşgul olmadığını beyan etmişlerdir.

8. Ne tür bir işte çalışıyorsunuz?

Grafik 48: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Çalıştıkları İş Kolları

Suriyelilerin Türkiye'ye gelişiyle birlikte, ülkemizde çeşitli iş kollarında çalışmaya başlamışlardır. Suriyelilerin çalıştıkları iş kollarına bakıldığında daha çok yerli işçilerin tercih etmediği işler olduğu göze çarpmaktadır. Buna rağmen yine de yerli halk ile Suriyeli mülteciler arasında zaman zaman bu durumdan kaynaklanan sorunlardan ötürü çatışmalar ve kavgalar olabilmektedir. İşlerinin ellerinden alındığını ve mülteciler yüzünden maaşlarının az olduğunu idda ederek Suriyelileri Türkiye'de istememekte ve bazı gruplar da Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri gönderilmesi için hükümete baskı yapmaktadırlar.

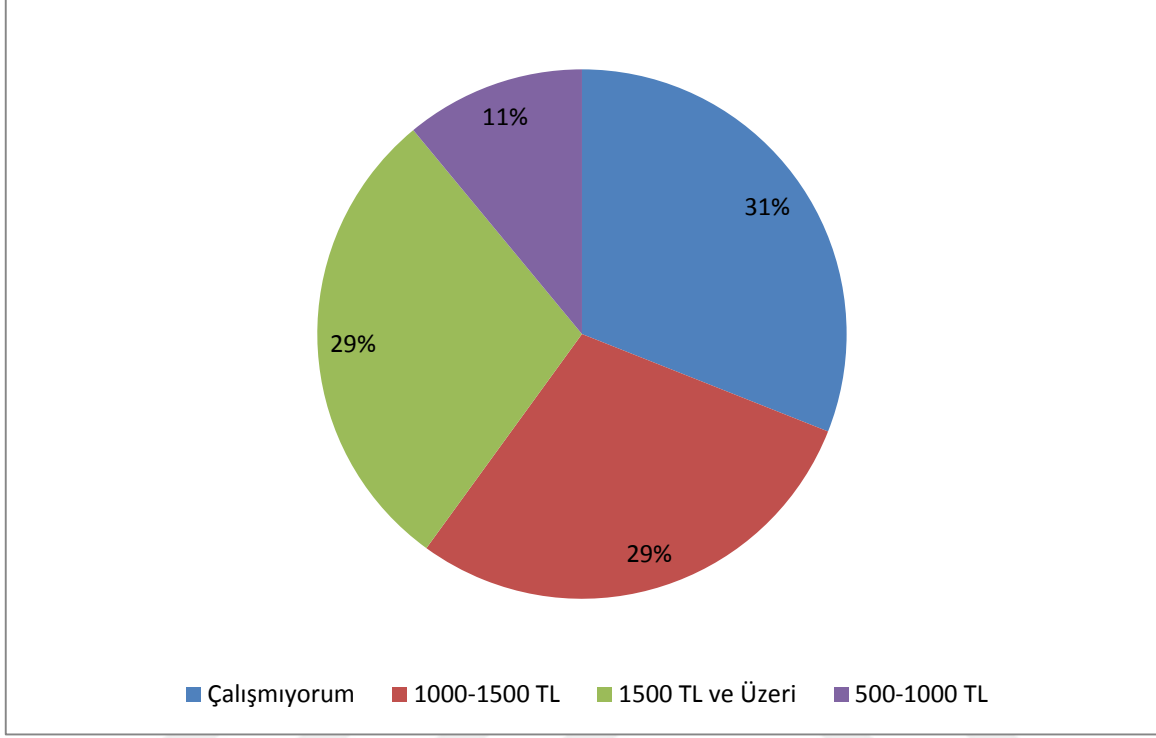
Malatya ilinde de böyle durum söz konusudur. Yapılan anket çalışmasında yerli halkın çoğunluğu mültecileri istememekteler. Sebep olarak da işlerinin ellerinden alındığını ve maaşlarının artmadığını göstermektedirler. Suriyelilerin Malatya'da daha çok hangi işlerde çalıştığını öğrenmek için mültecilere sorulan 'ne tür işte çalışıyorsunuz?' sorusuna verilen cevaplara bakıldığında yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi, ankete katılan katılımcıların %20'si (166 kişi) tekstil, %10'u (83 kişi) inşaatta, %6'sı (52 kişi) bahçe işlerinde, %5'i (44

kişi) mevsimlik işlerde, %12'si (94 kişi) sanayide, %16'sı (130 kişi) ise diğer iş kollarında çalıştığını belirtirken, geriye kalan %31'i (253 kişi) ise çalışmadığını söylemişlerdir. Tekstil işinde çalışanlar Yeşilyurt ve Battalgazi ilçe merkezlerinde bulunan tekstil iş yerlerinde çalışmaktadırlar. Bunların bazıları büyük firmalar ve büyük iş merkezleri olurken bazıları ise küçük çaplı iş yerleridir. Tekstil özellikle son birkaç yılda yapılan teşvikler ve destek paketleriyle Malatya'da gelişme gösteren bir iş kolu olmuş durumdadır. Buralardaki tekstil iş yerleri daha çok kot pantolon ve gömlek işleri yapmaktadırlar. Bazıları Suriyelilerin işlettiği iş yerleri olurken bazıları ise Malatyalı iş adamlarının açtığı tekstil işletmeleridir. Tekstil işinde çalışan Suriyeliler maaş olarak, erkekler tecrübe ve çalışma durumlarına göre 1500 ile 1800 lira arasında para alırken, kadınlar ise 1000 ile 1500 lira arasında maaş almaktadırlar. Suriyelilerin Malatya'da çalıştıkları bir başka iş kolu da inşaat işidir. Bu sektörde çalışan mülteci işçiler daha ağır koşullarda ve genellikle can güvenliğinin bulunmadığı bir işte çalışıyorlar. Mültecilerle yapılan görüşmelerde tanıdıkları iki kişinin inşaatta çalışırken, inşaatтан düştükleri ve öldüklerini belirtmişlerdir. Burada da maaşlar yerli elemanlara göre daha ucuzdur. Yerli ustalar günlük 110 lira alırken yerli işçiler de 80 ile 90 lira arasında para almaktadır. Buna karşın Suriyeli işçiler de ise ustalarda 80-90 lira alırken işçiler de 60-70 lira almaktadır. Bazı yerli ustalar ise yanında çalıştırdıkları Suriyeli işçilere yerli işçiye verdiği kadar para vermektedirler. Yani işçilerin parası burada çalışan yerli ustaların vicdanına kalmış durumdadır. Bahçe işleri ve mevsimlik işlerde çalışan işçiler ise daha çok kayısı sirkeleme ve toplama işlerinde çalışmaktadırlar. Kayısı Malatya ekonomisinde çok önemli bir yere sahiptir ve Malatya'ya gelen geçici mevsimlik işçileri için de çok önemli bir geçim kaynağıdır. Ancak Suriyelilerin şehre gelişiyle birlikte daha ucuza çalıştırıldıkları için çevre illerden buraya gelen mevsimlik işçiler de olumsuz etkilenmiş ve son birkaç yılda çalışmak için gelen işçi sayısı azalmış durumdadır. Yerli işçilerin yerini Suriyeliler almış görünmektedir. Yerli işçilerde günlük yövmiyeler kayısı ve bahçe işlerinde 60 lira civarındayken yabancı işçilerde bu oran 40-50 arasında değişmektedir. Bahçe işlerinde de aynı durum söz konusudur. Dolayısıyla bahçe sahipleri de Suriyeli işçileri tercih etmektedirler. Sanayi işlerinde ise mobilyacılık, araba tamirciliği, demircilik, boyacılık, doğrama atölyeleri, camcılık, mermercilik gib işlerde Suriyeli mülteciler sigortasız ve ucuz iş gücü olarak çalışmaktadırlar. Bu sektörde çalışan Suriyeli işçiler için çocuk çıraklar aylık 600 lira ile 1000 lira arasında para alırken, usta olan kişiler ise 1500 ile 2000 lira arasında maaş alıyorlar. Diğer iş kollarını işletleyenler ise genelde berber, manav, karton toplamacılık gibi farklı işlerde çalışan kişilerdir. Bu işler için de de karton toplamacılığı hariç diğer işlerde çalışanlar yerli işçilerden

daha az para almaktadırlar. Karton toplamacılığında ise kartonları alan alıcılar aynı fiyatı Suriyeli karton toplamacı çocuklara da vermektedirler.

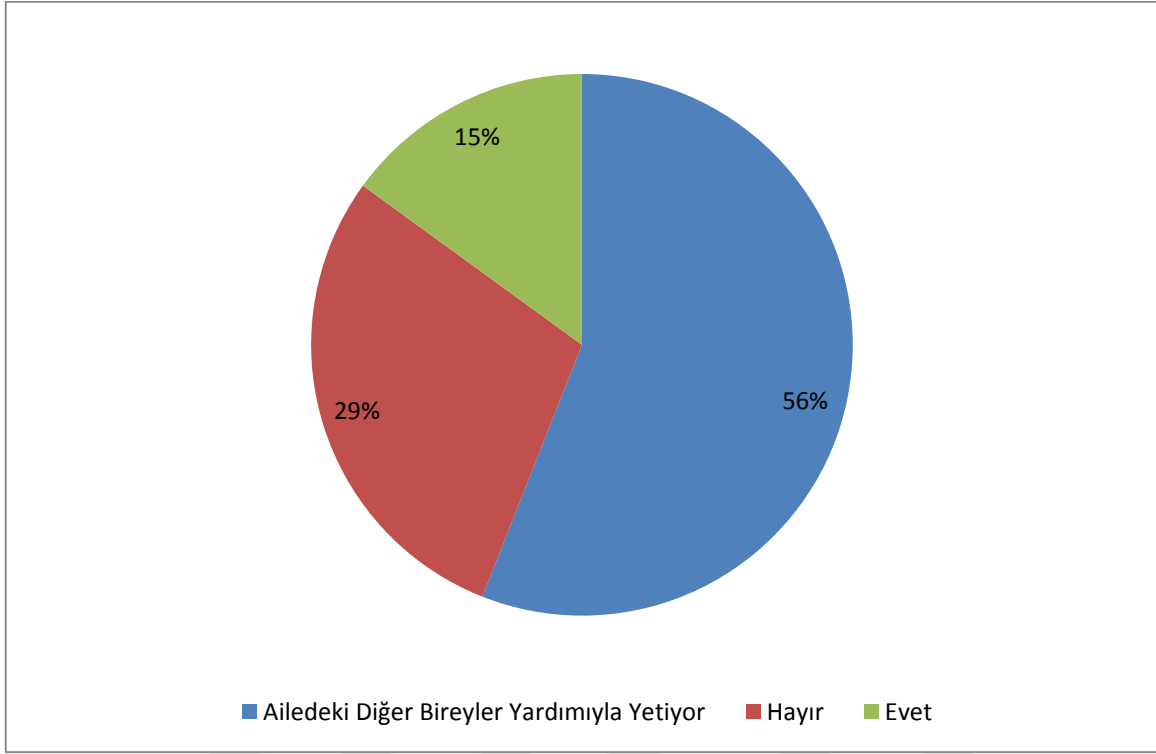
9. Çalıştığınız iş yerinde ne kadar maaş alıyorsunuz? (TL)

Grafik 49: Suriyeli İşçiler Çalıştıkları İş Yerlerinde Ne Kadar Maaş Alıyorlar

Suriyeli sığınmacılar çalıştıkları iş yerlerinde yerli işçilere göre daha ucuza çalışmaktadırlar. Burada bilinmesi gereken şey Suriyeli mültecilerin ucuza çalışmaları onların kendi istedikleri bir şey değildir. İş verenler onları daha ucuza çalıştırmaktadırlar. O yüzden bu konuda Suriyelileri suçlamak haksızlık olur. Yerli halk arasında yaygın olan yanlış bir görüşe göre; “Suriyeliler kendileri daha az para istedikleri için iş verenler onları ucuza çalıştırıyorlar” gibi bir görüş hakimdir. Ancak bu da doğru değildir. Anket çalışmasında “çalıştığınız yerde ne kadar para alıyorsunuz” sorusuna katılımcıların %11’i (90 kişi) 500 ile 1000 lira arasında, %29’u (237 kişi) 1000 ile 1500 lira arasında, geriye kalan %29’u (242 kişi) ise 1500 lira ve daha fazlasını aldıklarını söylemişlerdir. %31’i (253 kişi) de çalışmadıklarını dile getirmişlerdir. 500 ile 1000 lira arasında para aldığını söyleyenler çocuk işçilerdir. 1500 liradan daha fazla maaş aldığını söyleyenler ise işlerinde usta olan kişilerdir. Bu kişiler Suriye’de de aynı işi yaptıkları için işinin ehli kişiler olduklarını ve dolayısıyla diğerlerine göre daha yüksek maaşlar aldıklarını söylemişlerdir.

10. Aldığımız ücret sizi geçindirmeye yetiyor mu?

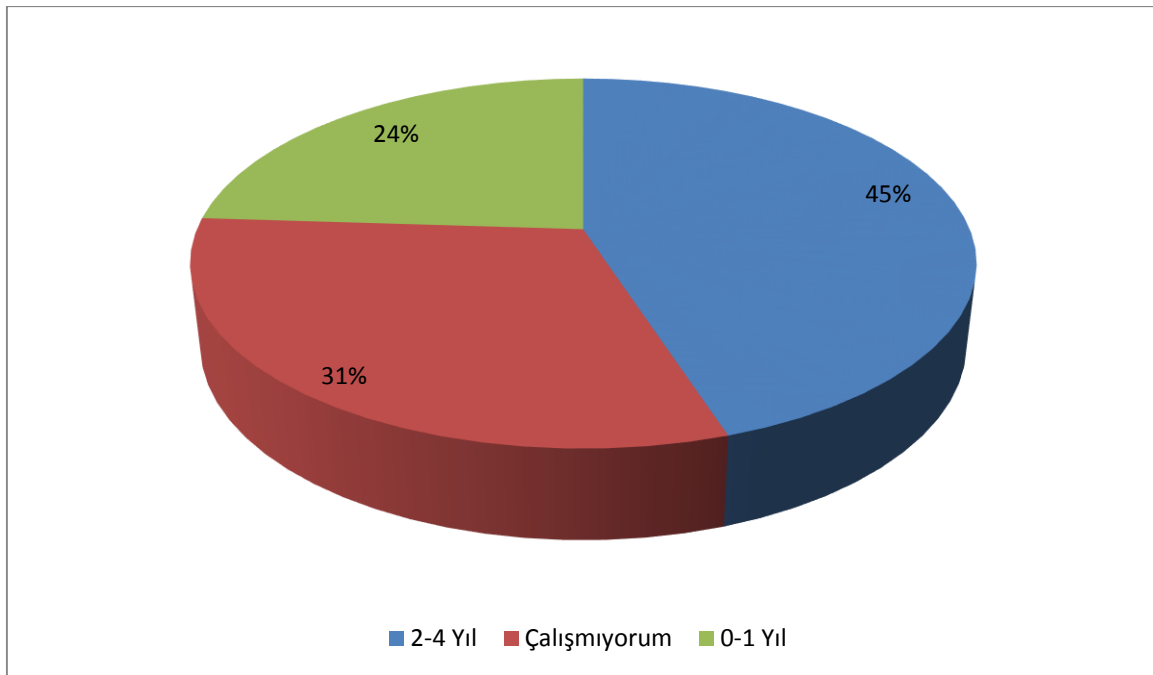

Grafik 50: Suriyelilerin Aldığı Ücret Ailesini Geçindirmeye Yetiyor Mu?

Suriyeli sığınmacılar çalıştıkları iş yerlerinde yerli işçilere göre daha düşük maaş alıyorlar. Bu yüzden aldıkları maaş onları geçindirmeye yetiyor mu? sorusunun cevabını öğrenmek için katılımcılara bu soru yöneltilmiştir. Ankete katılan katılımcıların %15'i (119 kişi) evet derken, %29'u (240 kişi) ise hayır demiştir. Geriye kalan %56'lık (463 kişi) kesim ise, aldıkları maaşın kendi evlerini geçindirmeye yetmediğini fakat ailedeki çalışan diğer bireylerin yardımıyla ailesini ve evini geçindirdiğini bildirmişlerdir. Suriyeli aileler genelde kalabalık, geniş aile tipini oluşturdukları için, bir ailede çalışan kişi sayısı da fazladır. Dolayısıyla bir kişinin aldığı maaş az olsa da ailede birden fazla kişi çalıştığı için eve giren para da fazla olur. Bu yüzden maddi anlamda pek bir sıkıntı çekmezler. Fakat ailede çalışan kişi sayısı az olan aileler de ise maddi anlamda ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. "Hayır" cevabını verenlerin çoğu da bu sebepten ötürü ailelerini geçindirmekte zorluklar çektiklerini dile getirmişlerdir.

11. Ne zamandan beri çalışıyorsunuz?

2013 yılından beri Malatya’da bulunan Suriyeli mülteciler ilk geldiklerinde yanında getirdikleri parayla geçinmişlerdir. Ancak zamanla kendileriyle getirdikleri para tükenince şehirde herhangi bir işte çalışmaya başlamışlardır. Ankete katılan katılımcılarla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde katılımcıların çoğu ‘‘şehre ilk geldiğimizde yanımızda bir miktar Suriye parası bulunuyordu ve parayla ihtiyaçlarımızı karşılıyorduk. Ancak zaman ilerledikçe birikimimiz tükendiği için Malatya’da iş aramaya başladık ve bulduğumuz herhangi bir işte ne kadar para alacağımızı bile sormadan çalışmaya başlıyorduk. Çünkü ailemizi geçindirmek zorundaydık’’ gibi cümleler kurmuşlardır.

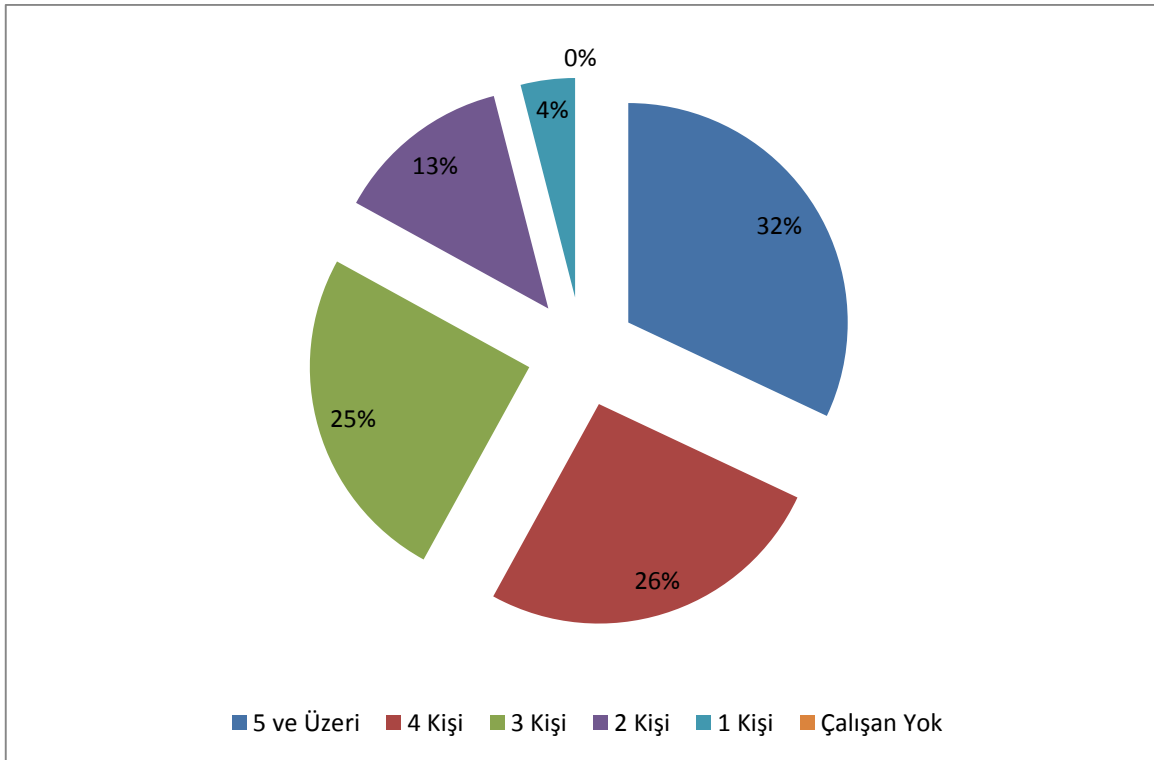
Grafik 51: Suriyeli Sığınmacılar Malatya’da Ne Kadar Süredir Çalışıyorlar

Yukarıdaki grafiğe baktığımızda ankete katılanların %24’ü (201 kişi) 1 yıldır çalıştığını, %45’i (368 kişi) ise 2 ile 4 yıl arasında olan bir sürede çalıştığını belirtmişlerdir. Geriye kalan %31’i (253 kişi) de çalışmadığını söylemiştir. Herhangi bir işte çalışan mültecilerden bazıları Malatya’ya geldiğinden beri aynı işte çalıştığını ve hiç ayrılmadığını söylerken, bazılarıysa şehre geldiğinden beri çeşitli işlerde çalıştıklarını, işverenlerle anlaşamadıkları zaman o iş yerinden ayrıldıklarını ve farklı bir yerde çalışmaya başladıklarını dile getirmişlerdir. Örneğin; Suriyeli sığınmacı bir gençle yapılan görüşmede, Suriyeli genç Malatya’ya ilk geldiğinde sanayide bir mobilyacının yanında çırak olarak işe başladığını 5 ay

sonra ise oradan ayrılıp tekstil işinde çalışmaya başladığını, şimdi ise bir giyim mağazasında çalıştığını söylemiştir.

12. Ailenizde kaç kişi çalışıyor?

Suriyeli mültecilerin aileleri kalabalık oldukları için bir ailede çalışan kişi sayısı da fazla olur. Katılımcılara sorulan ‘‘ailenizde kaç kişi çalışıyor’’ sorusuna verilen cevaplara bakıldığında aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere cevap verenlerin %4’ü (36 kişi) 1 kişi, %13’ü (108 kişi) 2 kişi, %25’i (205 kişi) 3 kişi, %26’sı (209 kişi) 4 kişi ve %32’si (264 kişi) ise 5 ve daha fazlası demiştir. ‘‘Çalışan yok’’ diyen ise olmamıştır. Yani her ailede en az bir kişi çalışmaktadır. Ankete katılanların %32’si ailemizde en az 5 kişi veya daha fazlası çalışıyor demiş. Yani çalışan kişi fazla olduğu için aileye gelen para da fazla olmakta ve bu sayede evi geçindirmek çok daha kolay olmaktadır. Ailedeki çalışan bireylerin çalıştıkları iş kollarına bakacak olursak; kızlar genelde kayısı fabrikalarında ve tekstilde temizlikçi eleman olarak çalışırken, erkekler ise daha çok tekstil, sanayi, bahçe işleri gibi iş kollarında çalışmaktadırlar.

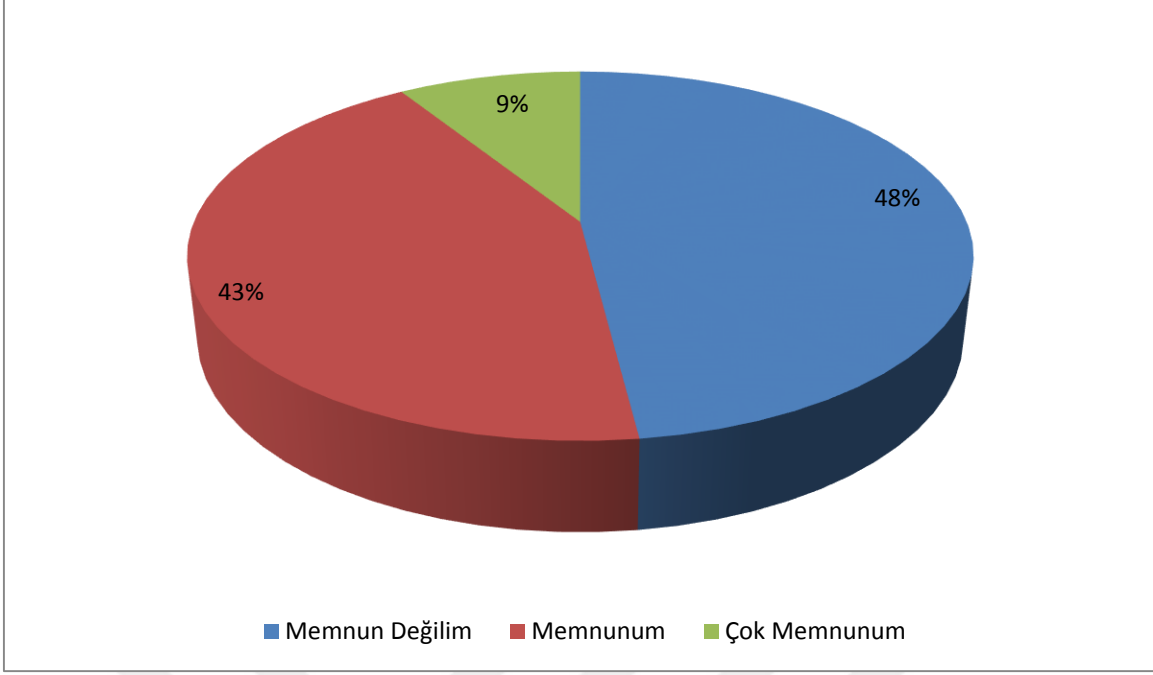

Grafik 52: Malatya'daki Suriyeli Bir Ailede Çalışan Kişi Sayısı

Fabrikalarda çalışan Suriyeli sığınmacılar yerli eleman ile aynı parayı almaktadırlar. Çünkü kayısı fabrikalarında çalışan işçilere hergün fiş verilmektedir. Bu fişlerin maddi olarak karşılığı günlük 65 liradır. Dolayısıyla verilen her fiş herkes için aynı fiyata gelmektedir. Yani bir fabrika işçisinin aylık geliri yaklaşık 2000 TL'dir. Buna karşın tekstilde çalışan sığınmacı işçilerden kadınlar aylık 1300 ile 1600 lira arasında alırken, erkekler ise 1500 ile 1800 lira arasında maaş almaktadırlar.

13. Hayatınızdan memnun musunuz?

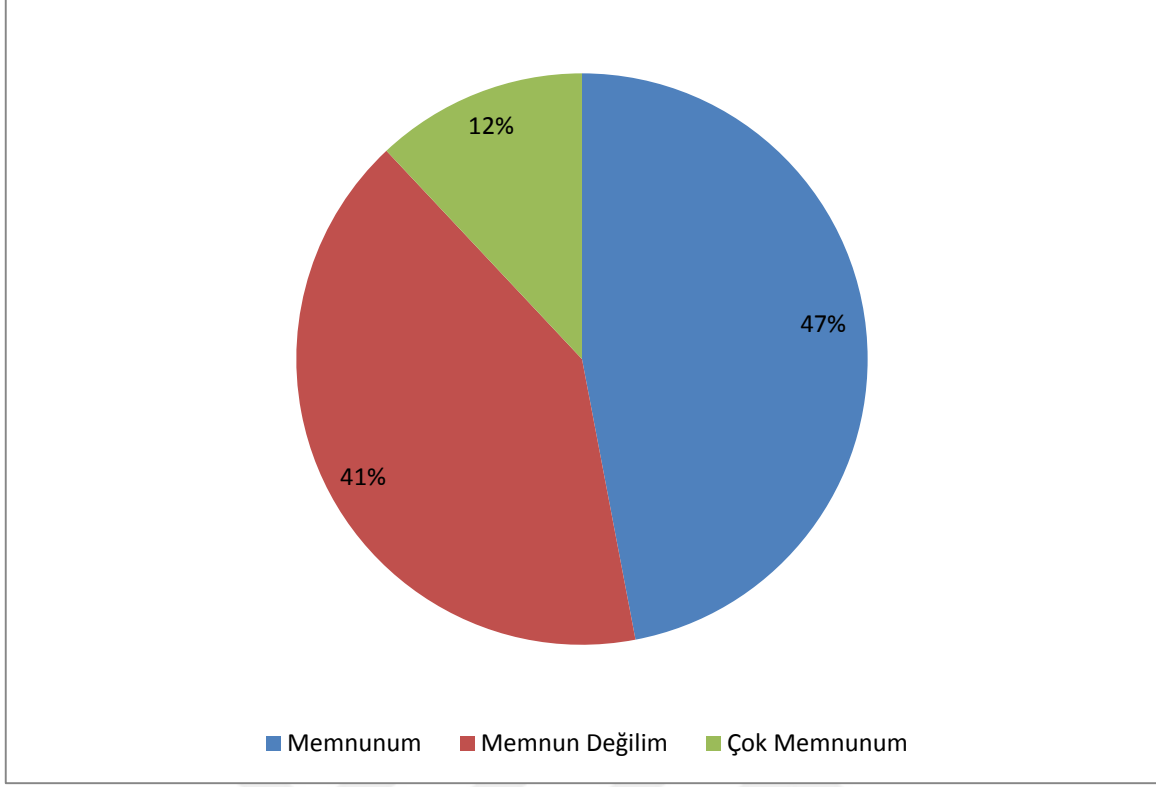
Göç eden kişiler yalnızca kaldığı ortamı değiştirmez. Bununla birlikte sosyal, ekonomik, kültürel anlamda bir çok değişiklikler de beraberinde gelir. Göç hareketine katılan kişi yeni hayatında bir çok değişimle karşılaşır. Bu değişimlere ayak uydurmakta zorluklar çekebilir. Bu zorluklar da kişinin psikolojisini olumsuz yönde etkilemektedir. Günlük hayatta karşılaştığı olaylar kişinin hayatından memnun kalmamasına sebebiyet verebilir. Ya da geldiği bu yeni ortamı beğenmemesi, insanlarla kaynaşamaması, dil ve kültür farklılıklarından kaynaklanan sorunlar gibi etkenler göçmenlerin hayatlarından memnun kalmamalarına neden olur. Ankete katılan sığınmacılara yöneltilen "hayatınızdan memnun musunuz" sorusuna, katılımcıların %9'u (70 kişi) "çok memnunum" derken, %43'ü (357 kişi) "memnunum" demiş. Geriye kalan %48'i (395 kişi) ise "memnun değilim" demiş. Yani ankete katılan sığınmacıların yarısı hayatlarından memnun olmadığını dile getirmişlerdir. "Neden" diye sorulduğunda ise genelde yerli insanların onlara karşı hoş olmayan davranışları, evlerini ve işlerini merak etmeleri, memleket özlemi, akrabalarını özlemeleri, buraya adaptasyon sağlamakta zorluk çekmeleri, ekonomik sıkıntılar, Suriye'deki mal varlıklarını bırakmak istememeleri gibi farklı sebepler öne sürmüşlerdir. "Çok memnunum" diyenler ise, Suriye'de yapacak doğru dürüst bir işlerinin bile olmadığını, kendilerini ve ailelerini geçindirmekte zorluklar yaşadıklarını ancak burada en azından bir iş sahibi olduklarını ve ailesini rahat geçindirebildikleri için yaşamlarından oldukça memnun kaldıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 53: Suriyeli Mülteciler Hayatlarından Memnunlar Mı?

14. Malatya’da bulunmaktan memnun musunuz?

Sığınmacılara, ‘‘Malatya’da bulunmaktan memnun musunuz?’’ şeklinde sorulan soruya verilen cevaplara bakıldığında katılımcıların %12’si (103 kişi) ‘‘çok memnunum’’ derken, %47’si (385 kişi) ‘‘memnunum’’ demiştir. Geriye kalan %41’i (334 kişi) ise ‘‘memnun değilim’’ demiştir. ‘‘Memnun değilim’’ diyenler gerekçe olarak yerli halkın davranışları, çalıştıkları iş yerindeki çalışma zorlukları, ücret düşüklüğü gibi sebepleri söylerken, ‘‘çok memnunum’’ diyenler ise buldukları ortamın güvenli olması, yerli halkın kendilerine karşı güzel davranışlar içinde bulunmaları, çevrenin güzel olması gibi nedenler öne sürmüşlerdir.

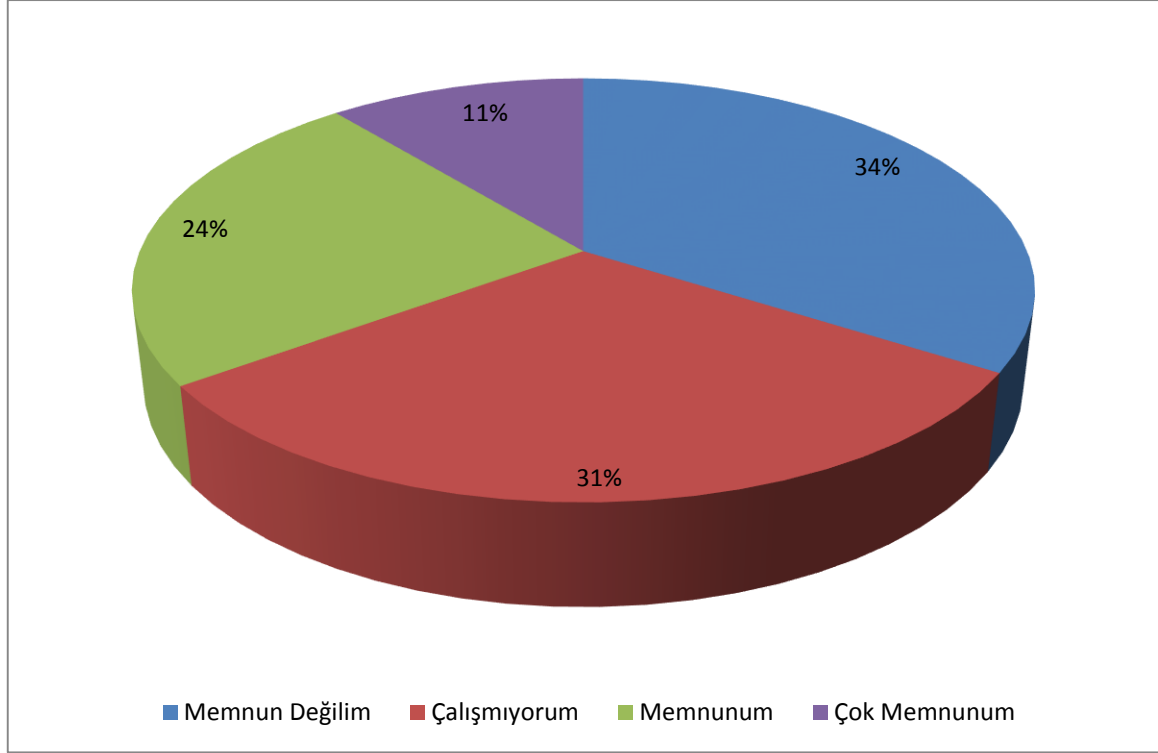
Grafik 54: Suriyeli Mültecilerin Malatya’da Bulunmalarından Dolayı Memnuniyetlik Durumu

15. Çalıştığınız iş yerinden ve yaptığınız işten memnun musunuz?

Ankete katılan Suriyeli sığınmacılara, “çalıştığınız iş yerinden ve yaptığınız işten memnun musunuz” diye sorulduğunda, katılımcılardan çalışan sığınmacıların neredeyse yarısı memnun olmadığını belirtmiştir. Ankete katılanların %11’i (87 kişi) çok memnunum derken, %24’ü (200 kişi) memnunum demiştir. Geriye kalan %34’ü (282 kişi) memnun olmadığını dile getirmişlerdir. Ankete katılanların %31’i (253 kişi) ise çalışmadığını beyan etmişlerdir. Çalıştığı işten çok memnun olduğunu söyleyenler genelde işlerini severek yaptıklarını ve çalıştığı iş yerlerinde de insanlarla iyi geçindiğini, iş verenlerin de onlara çok iyi davrandığını söylemişlerdir. Ancak çalıştığı işten ve iş yerinden memnun olmayanlar memnun olanlara oranla daha fazladır. Çalıştığı işten ve iş yerinden memnun olmayanlar; çalışma saatlerinin fazlalığı, işlerin ağır olması, çalışma şartlarının kötü olması, ücret düşüklüğü, usta başlarının kendilerine bağırması ve hakaret etmesi, sigortasız çalışmaları, ulaşım zorluğu, iş verenlerin paralarını ödememeleri gibi sebepler öne sürmüşlerdir. Örneğin anket çalışmasında Suriyeli bir işçi, tekstilde 6 ay çalıştığını, bu süre içinde usta başının

hergün kendisine bağırdığını ve sürekli ‘‘ çabuk ol’’, ‘‘hızlı hızlı’’ gibi cümlelerle kendisine sataştığını dolayısıyla bu iş yerinde çalışmak istemediğini ve işten ayrıldığını ancak işten ayrılınca patronunun maaşının bir kısmını kendisine vermediğini ifade etmiştir. Bir başka kişi ise; yazın bir bahçe işinde sabahın erken saatlerinden akşam geç saatlere kadar ağır şartlarda çalıştığını ancak bahçe sahibinin parasının küçük bir kısmını ödediğini geriye kalanını ise sonra öderim diyerek gönderdiğini ama parasının geri kalanını ödemediğini söylemiştir.

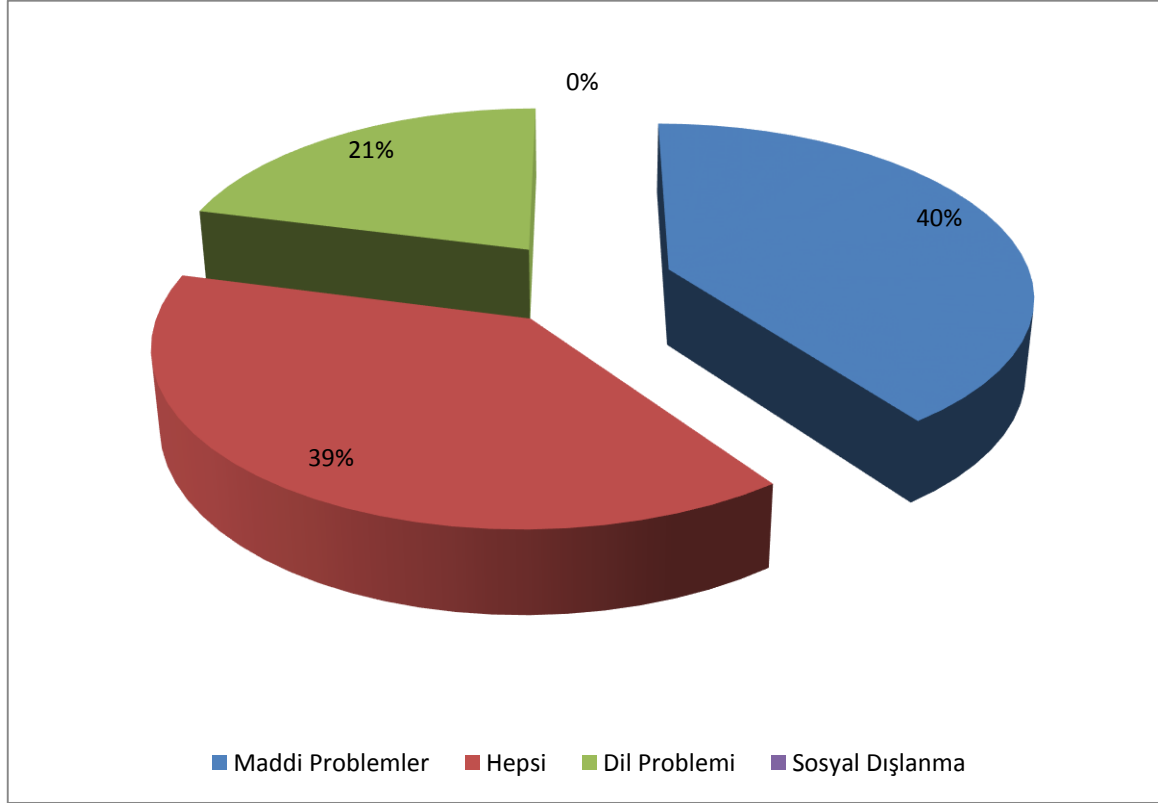

Grafik 55: Malatya’da Çalışan Suriyeli İşçilerin Yaptıkları İşten Memnuniyetlik Durumu

16. Malatya’da bulunduğunuz süre içinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Suriyeli sığınmacılar Türkiye’ye geldikten sonra başta dil problemi, maddi sıkıntılar gibi çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardır. Başka bir ülke, farklı insanlar, bilmedikleri bir dil göç eden insanların yaşamını her zaman zorlamaktadır. Suriyeliler de Malatya’da bu tür sorunlarla karşılaşmışlardır. Ankete katılan katılımcıların %40’ı (328 kişi) maddi problemler, %21’i (170 kişi) dil problemi en büyük sorun derken, geriye kalan %39’u (324 kişi) ise bunların hepsi büyük bir sorundur demiştir. Ayrıca katılımcılardan hiç kimse yalnızca ‘‘sosyal dışlanma’’ sorunu ile karşılaştığını belirtmemiştir. Katılımcılar şehirde ciddi ekonomik sıkıntılar çektiklerini, bu süre zarfında kendilerine iş bulana kadar ailesini geçindirmekte zorluklar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bazı sığınmacılar, Malatya’da herhangi bir

akrabaları bulunmadığı için kimseden borç para da alamadıklarını dolayısıyla bir yerde iş bulup eve para getirene kadar ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Bazıları ise dil eksikliğini daha önemli bir sorun olarak görmüşlerdir. Yapılan görüşmelerde mülteciler gerek iş hayatlarında gerekse de toplum içinde yerli halkla görüşme esnasında çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını dile getirmişlerdir.

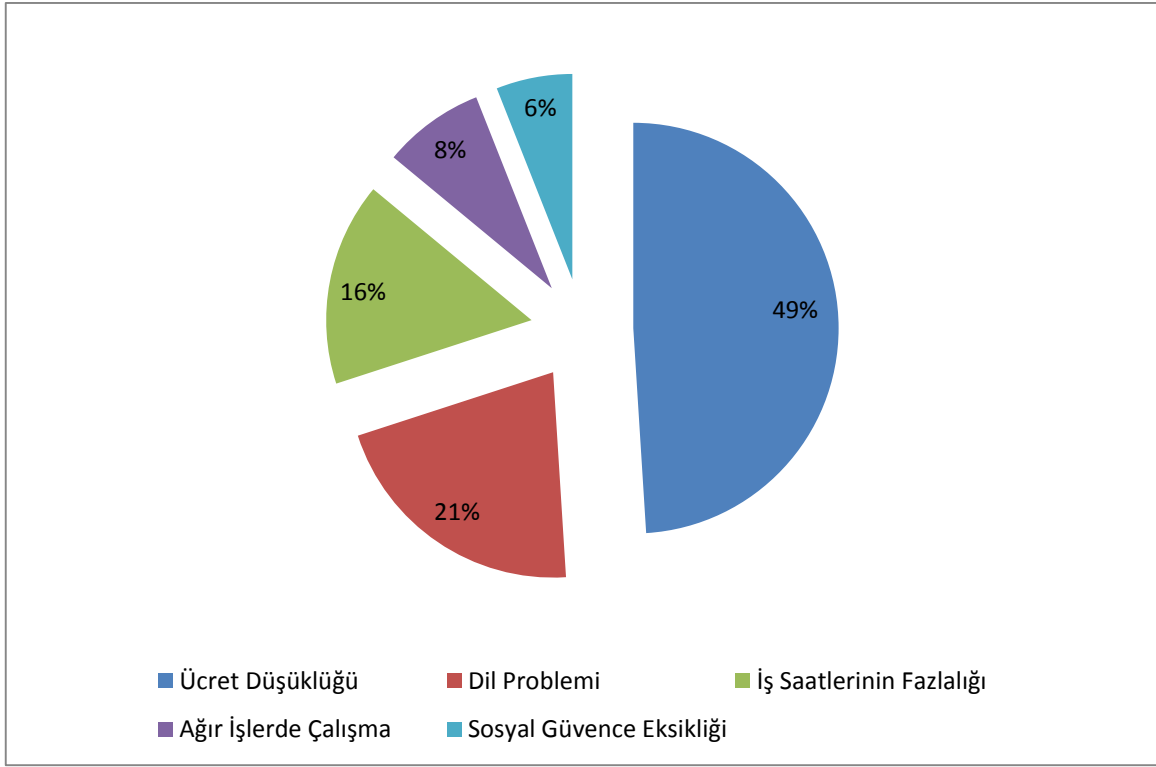

Grafik 56: Suriyeli Mültecilerin Malatya’da Karşılaştıkları Sorunlar

17. Malatya’da karşılaştığımız çalışma sorunları nelerdir?

Suriyeli mültecilere sorulan “karşılaştığımız çalışma sorunları nelerdir?” sorusuna, ankete katılanların %49 (404 kişi) gibi yüksek bir oranı, en büyük sorun olarak ücret düşüklüğünü göstermiştir. Genel olarak iş verenler yabancı işçilere yerli işçilerden daha az ücret ödemekteler. Hem ucuz iş gücü hemde sigortasız oldukları için bu işçiler her zaman iş sahiplerine cazip gelmektedirler. Gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde katılımcıların hemen hemen hepsi ücretlerinin düşük olduğunu, hak ettiklerinden daha az maaş aldıklarını ve bu durumun düzeltilmesini istemişlerdir. Tekstil işinde çalışan Suriyeli çocuk işçiler aylık 600 ile 1000 lira arasında maaş alırken, yetişkinlerde bu rakam 1500 ile 1800 lira arasındadır. Buna karşın bayan elemanlar ise 1300 ile 1500 lira arasında bir maaş almaktadırlar. Sigortasız olduklarını da düşündüğümüzde bu işçilere verilen maaşların ne kadar düşük olduğunu

görebilmekteyiz. Örneğin Suriyeli bir işçi ile gerçekleştirilen görüşmede, Suriyeli genç 3 yıl önce tekstilde kot işinde ütü pakette işe başladığını ve 600 TL maaş aldığını, geçen 3 yıllık süre zarfında maaşının 1600 TL'ye yükseldiğini ancak kendisinden daha sonra işe başlayan yerli işçilerin kendisiyle yaşıt olmalarına rağmen işe ilk girdiğinde 1800 TL maaş aldıklarını şimdi ise asgari ücretle çalıştıklarını ve sigortalı da olduklarını ancak kendisinin maaşının yükselmediğini ve sigortasının da zaten yapılmadığını söylemiştir. Sanayide yer alan iş kollarında çalışan Suriyeli işçiler için de durum aynıdır. İş verenlerin yabancı işçilere gereğinden daha az maaş vermesi zaman zaman yerli halk ile Suriyeli sığınmacıların karşı karşıya gelmesine sebep olmaktadır. Çünkü yerli halk ücret düşüklüğünün ve işsiz olmalarının sebebi olarak Suriyeli işçileri görmektedirler.

Grafik 57: Suriyeli Mültecilerin Malatya'da Karşılaştığı Çalışma Sorunları

Suriyeli işçiler, ücret düşüklüğünden sonra dil sorununu büyük bir problem olarak görmektedirler. Ankete katılan katılımcıların %21'i (172 kişi) Türkçe'yi bilmemeleri veya az bilmeleri yüzünden iş yerlerinde ve günlük hayatta ciddi sorunlarla karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Gerçekleştirilen görüşmelerde sığınmacıların çoğu Türkçe'yi bilmedikleri için iş yerlerinde yerli elemanlarla ve patronla anlaşamadıklarını ve bu yüzden bazen işlerinden ayrıldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında günlük hayatta herhangi bir işte çalışmayan genelde kadın ve yaşlı olan sığınmacılar kaldıkları mahallelerde Türkçe'yi iyi bilmedikleri

için komşularıyla görüşemediklerini ayrıca günlük ihtiyaçlarını karşılamak için alışverişe gittikleri bakkal veya market gibi yerlerde dil bilmedikleri için isteklerini rahatça ifade edemediklerini söylemişlerdir. Ancak bütün mülteciler için dil büyük bir sorun değildir. Türkmenler ve Kürtler, yarı bozuk bir Türkçe ve Kürtçe'yle idare edebildiklerini belirtmişlerdir. Yarı bozuk demelerinin sebebi bizim konuştuğumuz Türkçe ve Kürtçe'nin sığınmacıların konuştuğu Türkçe ve Kürtçe'den şive bakımından farklı olmalarıdır. Mültecilerden genç ve çocuk olanlar dil sorununun kendileri için önemli bir problem olmadığını söylemişlerdir. Okulda veya şehirde bulunan Türkçe dil kurslarında Türkçe'yi öğrendiklerini ve dolayısıyla günlük hayatta rahatça konuşabildiklerini dile getirmişlerdir.

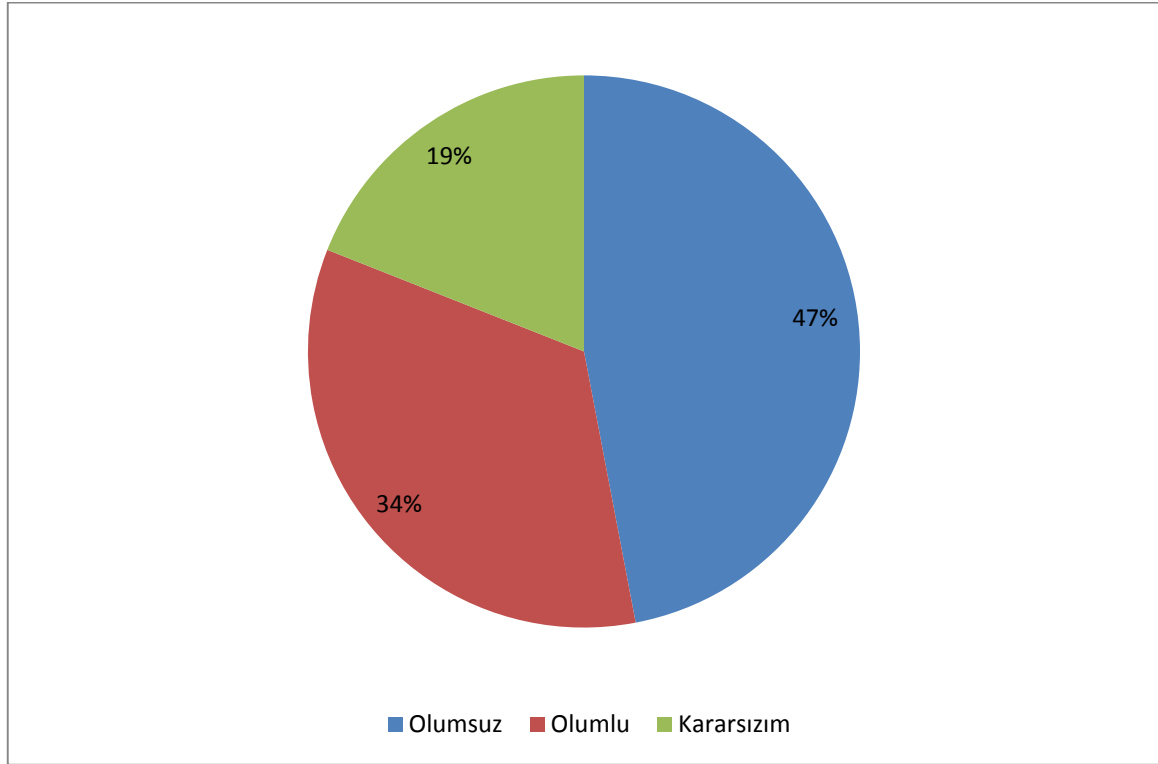
Suriyeli sığınmacıların üçüncü bir sorun olarak gördükleri diğer bir problem de Türkiye'deki çalışma saatlerinin fazlalığıdır. Katılımcıların %16'sı (132 kişi) Türkiye'de çalışma sürelerinin Suriye'dekinden fazla olduğunu dolayısıyla günlük hayatta çok yorulduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar Suriye'de günde 6-7 saat çalışılırken Türkiye'de bu oran 11-12 saati bulduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin tekstilde Türkiye'de günde 10 veya 11 saat çalışılırken, mültecilerden alınan bilgilere göre Suriye'de tekstilde 7 veya 8 saat çalışılmaktadırlar. Bu yüzden ailelerine ve kendilerine daha fazla zaman ayıramadıklarını ifade etmişlerdir.

Ankete katılanların %8'i (66 kişi) ağır işlerde çalışmaktan şikayetçi olurken, geriye kalan %6'sı (48 kişi) ise sosyal güvence eksikliğini önemli bir sorun olarak görmektedirler. Ülkemizdeki Suriyeli işçilerin çoğu (belki de tamamı) sigortasız çalışmaktalar. Ancak 6 Ağustos 2003 yılında hükümetin çıkardığı kanunla yabancı uyruklu işçilerden çalışma izni alan kişilerin çalıştıkları iş yerlerinde sigortalı olmaları ve iş verenlerin onların çalışma durumunu da SGK'ya bildirmesini zorunlu hale getirmiştir. 1 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren kanunla birlikte ülkemizde çalışan yabancı uyruklu işçiler de sigortadan faydalanabilecek maddesi uygulanmaya başlanmıştır. Buna rağmen iş verenlerin çoğu yanında çalıştırdıkları yabancı işçilerin sigortasını yapmamakta ve bu yüzden bir iş yerine işçi alırken, yabancı uyruklu kişileri tercih etmektedirler.

18. Malatya'da bulunduğunuz süre içinde yerel halkın size karşı tutumu ve bakış açısı nasıldı?

Türkiye'de yerel halk ile Suriyeli mülteciler arasında genelde bir anlaşamama sorunu var. Yerel halk Suriyeli mültecilerden şikayetçi ve onları Türkiye'de istememekte, buna karşın Suriyeliler de yerel halktan şikayetçi durumdadırlar. Gazete ve televizyon gibi iletişim

araçlarında bazı illerimizde zaman zaman protestoların ve kavgaların yaşandığını görmekteyiz. Ancak bu durum herkes için geçerli değildir. Hem yerli halk arasında hem de Suriyeli mültecilerin bir kısmı hallerinden memnun ve birbirlerinden şikayetçi değiller. Ülkemizde Suriyelilerin geri gönderilmesini isteyenler olduğu gibi, onların burada kalmalarında bir sakınca görmeyenler de mevcuttur. Malatya’da gerçekleştirilen anket çalışmasında Suriyeli mültecilere sorulan “yerli halkın size karşı davranışları nasıldı” sorusuna cevap verenlerin %34’ü (278 kişi) olumlu derken, %47’si (391 kişi) ise olumsuz demiştir. Geriye kalan %19’u (153 kişi) ise “kararsızım” seçeneğini işaretlemişlerdir.

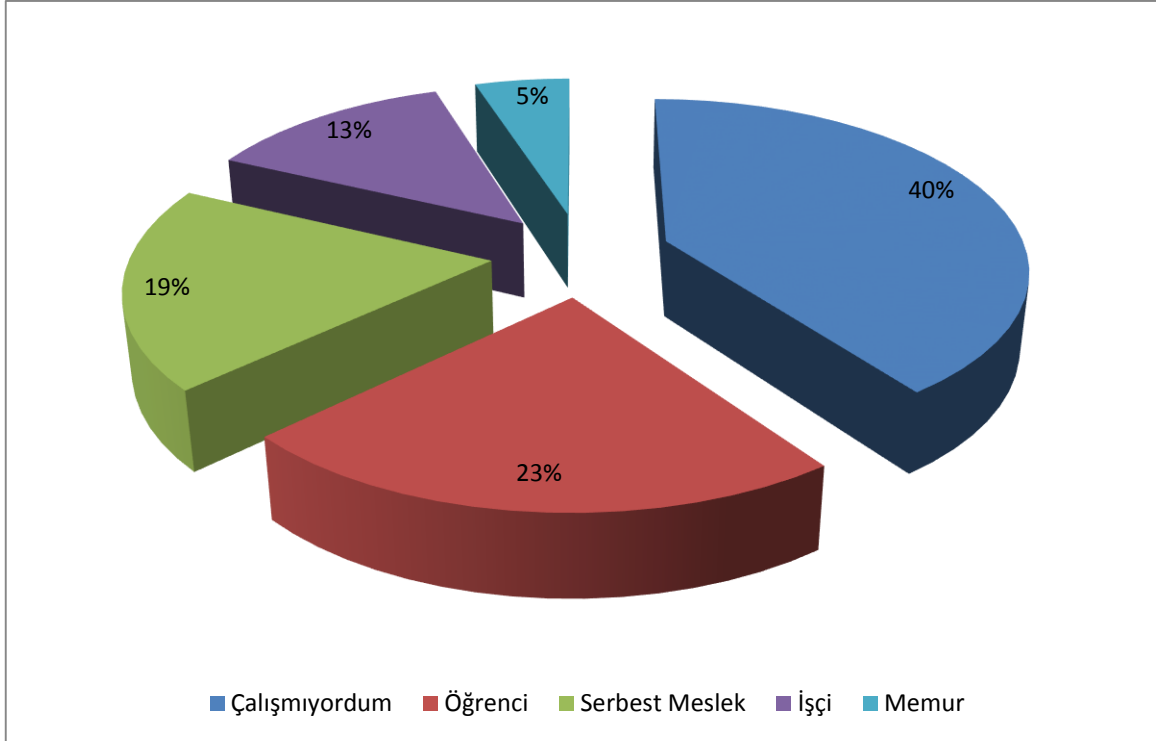
Grafik 58: Suriyelilere Göre Malatyalı Yerel Halkın Sığınmacılara Karşı Bakış Açısı

Yerel halkın bize karşı bakış açısı “olumluydu” diyenler, şehirde buldukları süre zarfında “yerel halktan hiç bir kötülük görmediklerini, kendilerine her zaman yardımcı olduklarını, komşularıyla iyi geçindiklerini ve birbirleri hakkında hiç şikayetçi olmadıklarını” dile getirmişlerdir. Buna karşın yerli halkın kendilerine karşı tutum ve davranışları ile bakış açıları “olumsuzdu” diyenler ise; Malatya’da buldukları süre içinde yerli halktan zaman zaman bazı olumsuz davranışlar gördüklerini ifade etmişlerdir. Suriyelilerin dediklerine göre bazen yerli halk onları “dışlamakta, hor görmekte, kendilerine yukarıdan farklı bir gözle bakmakta, bazen dolandırmakta veya herhangi bir işte çalıştıktan sonra paralarını ödememe”

gibi sorunlar yüzünden, Suriyeliler yerel halka karşı olumsuz görüş bildirmişlerdir. Kararsız olanlar ise açıkçası olumsuz görüş bildirmekten çekinenlerdir.

19. Suriye'deki mesleğiniz neydi?

Ülkemizdeki Suriyeli mültecilerin, Suriye'deki mesleklerinin ne olduğu önemli bir konudur. Eğitim seviyeleri mültecilerin mesleki durumlarını da belirleyebilmektedir. Ülkemize gelen Suriyeli mültecilerin çoğunun eğitim seviyeleri oldukça düşüktür. Çalışmaya başladıkları iş yerlerinde vasıfsız elemanlar olarak işe başlarlar. Ancak bazılarının mesleki alt yapısı Suriye'de de bulunduğu için çalıştıkları iş yerlerinde yaptıkları işlerde oldukça başarılı oluyorlar. Suriye'deki meslekleri burada yaptıkları işleri de etkilediği için, katılımcılara "Suriye'de ne iş yapıyordunuz" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya cevap veren katılımcıların %40 (330 kişi) gibi büyük bir oranı Suriye'de herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Bu seçeneği işaretleyenler ev hanımları, çocuklar veya yaşı ilerlemiş olan sığınmacılardır. Bunlar Suriye'de çalışmaya ihtiyaç duyulmadığı ve iş olanaklarının da sınırlı olması sebebiyle daha çok ev ve bahçe işleriyle meşgul olup, hayvancılıkla uğraştıklarını dile getirmişlerdir.

Grafik 59: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Suriye'deki Meslekleri

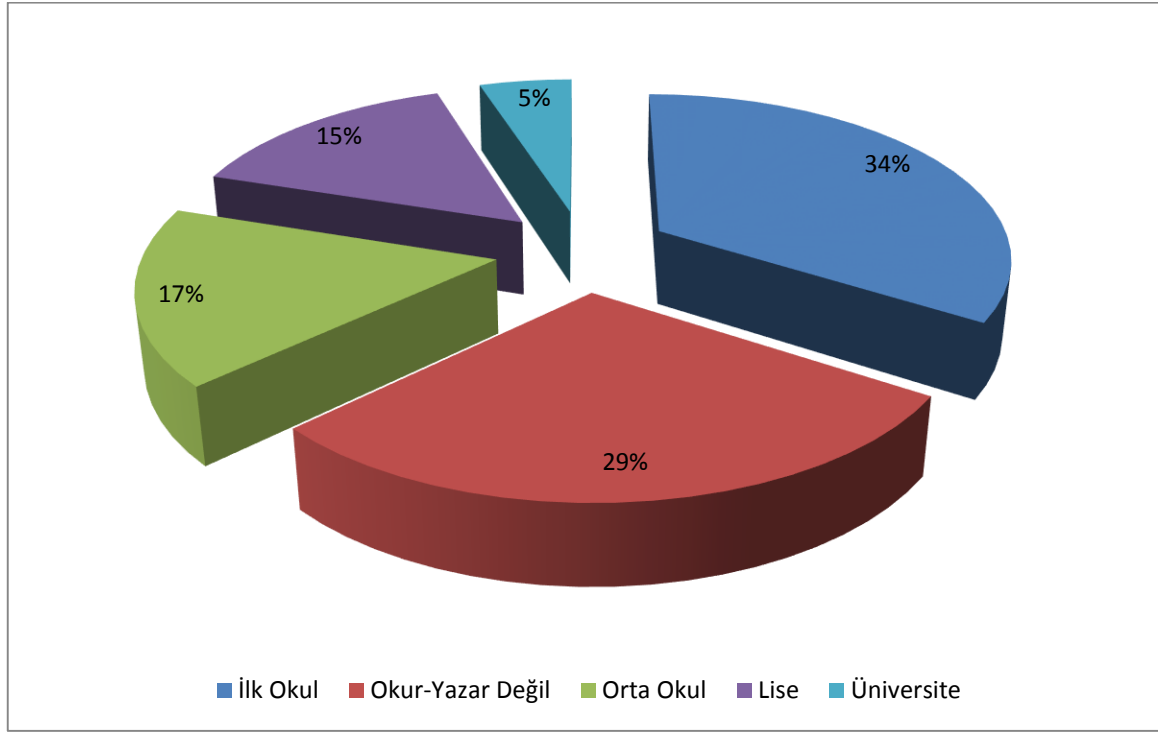
Katılımcıların %23'ü (188 kişi) Suriye'de iken okula gittiklerini dolayısıyla "öğrenciydim" seçeneğini işaretlemişlerdir. Katılımcıya "eğitiminize Malatya'da da devam ediyor musunuz?" diye sorulduğunda ise bunlardan yalnızca 23'ü "evet" derken, geriye kalan 165 kişi ise "hayır" cevabını vermiştir. Ekonomik sebeplerden ötürü, evin ekonomik durumuna yardımcı olmak için bazı iş kollarında çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Suriyeli aileler genelde çocuklarını okula göndermek yerine, ev ekonomisine katkıda bulunmaları için şehirde bulunan çeşitli işlere göndermektedirler. Bu mülteciler ülkemizdeki çocuk işçileri oluşturmaktadırlar. Ülkemizin diğer birçok şehrinde olduğu gibi Malatya'da da "çocuk işçiliği" Suriyeli aileler arasında oldukça yüksek bir orana sahiptir. Bunlar geçici mevsimlik işlerde, bahçe işlerinde, sanayinin çeşitli iş kollarında, tekstilde, karton toplamacılığında, küçük esnafın yanında çırakçılık yaparak veya sokak araları ile şehir meydanlarında mendil/peçete, su, kalem gibi çeşitli küçük eşyalar satarak ailelerine ekonomik anlamda katkıda bulunmaktadırlar. Aldıkları maaş sorulduğunda ise çoğu 400 ile 800 TL arasında değişen maaşlar aldıklarını dile getirmişlerdir. Bazıları ise aileleri tarafından ilçe merkezlerinde dilencilik yaptırılıyorlar. Anketin gerçekleştirildiği lokasyonlarda dilencilik yapan Suriyeli çocukları görmek mümkündür. İlçe merkezlerinin bulunduğu işlek cadde ve sokaklarında dilencilik yapan birçok Suriyeli kadın ve küçük çocuk bulunmaktadır.

Ankete katılanların %19 (152 kişi) ise Suriye'de serbest meslek sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Bunlar arasında öğretmen, doktor, diş hekimi, ebe, veteriner, avukat, mühendis, sünnetçi gibi meslek sahibi olan insanlar bulunmaktadır. Bu kişilerle yapılan görüşmelerde, Suriye'de bu belirttikleri işlerde çalıştıklarını, çatışmalar artınca Türkiye'ye geçtikten sonra Malatya'ya geldiklerini ve burada da bazıları aynı işi yaptıklarını dile getirmişlerdir. Örneğin; doktor olan bir mülteci Suriye'de bir hastahane de çalıştığını, Malatya'ya geldikten sonra ise konteynerkentte (MABEK) de doktorluk yaptığını belirtirken, bir başkası ise öğretmen olduğunu ve Malatya'da Arapça dil kursu veren özel bir kursta eğitim verdiğini ifade etmiştir.

Anket katılımcılarından geriye kalan %13'ü (110 kişi) ise Suriye'de iş yerlerinde işçi olarak çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Bunlar genelde sanayinin çeşitli iş kollarında, inşaat işinde veya küçük çaplı dükkan ve atölyelerde çalışan kişilerdir. Suriye'de mesleki alt yapılarının olması, burada girdikleri işte kolayca çalışmalarını sağlamıştır. Bu kişilerin burada aldıkları ücretler diğer vasıfsız sığınmacı işçilere göre daha yüksektir.

Katılımcılardan %5'i (42 kişi) gibi küçük bir oranı ise Suriye'de devlet memur olduklarını ifade etmişlerdir. Bunlar arasında öğretmen, doktor, hemşire, mühendis, avukat gibi farklı iş kollarında çalışan kişiler mevcuttur. Bazıları Malatya'da da özel sektörde ki bazı iş yerlerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

20. Suriye'deki eğitim durumunuz neydi?

Grafik 60: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Eğitim Seviyeleri

Suriye gelişmişlik seviyesi bakımından geri kalmış bir ülkedir. Bu durum Suriye vatandaşlarının eğitim seviyelerini de etkilemiştir. Ülkedeki okur-yazar oranı düşüktür. Ankete katılanlara yöneltilen "Suriye'de aldığınız en son eğitim hangisiydi?" sorusuna, katılımcıların %29'u (239 kişi) okur-yazar olmadığını, ve daha önce hiç okula gitmediğini ifade etmişlerdir. Bunların çoğunluğu etnik köken bakımından Suriye'nin Kürt vatandaşlarıdır. Suriye'de 1962 yılında çıkarılan bir yasa ile, 1945 yılından sonra Türkiye'den Suriye'ye göç eden yaklaşık 100 bin kişi vatandaşlıktan çıkarılmıştır. Bu kişiler ne askere alınmakta, ne mal-mülk sahibi olabilmekte, ne de Suriye'de devlet memuru olabilmektedir. 2011 yılında çıkarılan bir yasa ile bu uygulamaya son verilmiştir. Bu kişilerden gelen kuşaklar da vatandaşlık sahibi olamıyor, dolayısıyla kimliksizdirler. Bu durum bu insanların eğitim durumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu insanlar genelde kırsal kesimde yaşadıkları için eğitim olanakları da kısıtlıdır. Yapılan görüşmelerde katılımcılardan alınan

bilgilere göre dikkat çeken bir başka önemli husus ise Suriye’de Kürt kökenli vatandaşlara Suriye kimliği verilmesi ve vatandaşlığa alınması için 18 yaşını doldurmuş olması gerekiyor. Dolayısıyla ancak bu yaşa geldiklerinde kimlik sahibi olabiliyorlar. Bu durum da çocukların eğitim hayatlarına başlamalarında çok önemli bir engel olarak göze çarpmaktadır. Çünkü bir çocuğun okula kayıt edilebilmesi için sahip olduğu kimlik kartı gerekiyor. Kimlik kartı bulunmadığı için de aileler çocuklarını okula kayıt yaptıramıyorlar. Bununla beraber önemli bir başka husus ise ekonomik sebeplerden ötürü ailelerin çocuklarını okula göndermek yerine çalıştırmayı tercih etmeleridir. Bu durum Suriyeli vatandaşlar arasında okur-yazarlık oranını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Katılımcıların %34’ü (282 kişi) ise ilkokul mezunu olduğunu dile getirmiştir. Bu kişiler okula gittikleri için en az iki dil konuşabiliyorlar. Arapça resmi dili ve kendi köken dillerini rahatlıkla konuşabiliyorlar. Arap kökenli olanlar sadece Arapça konuşabilirken, Türkmenler ve Kürt kökenli olanlar ise iki dili konuşabiliyorlar. Okuma yazma bildikleri için günlük hayatta ve iş yerlerinde kendilerini daha rahat ifade edebiliyorlar. Ancak ilkokul mezunu olmaları onların eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu göstermez. Bu insanlar sadece temel eğitim olan eğitim seviyesini almış kişilerdir. Ekonomik durumları iyi olan aileler çocuklarının eğitime devam etmelerine izin verirken, ekonomik durumları yerinde olmayanlar ise çocuklarını ilkokuldan sonra okula göndermemişlerdir.

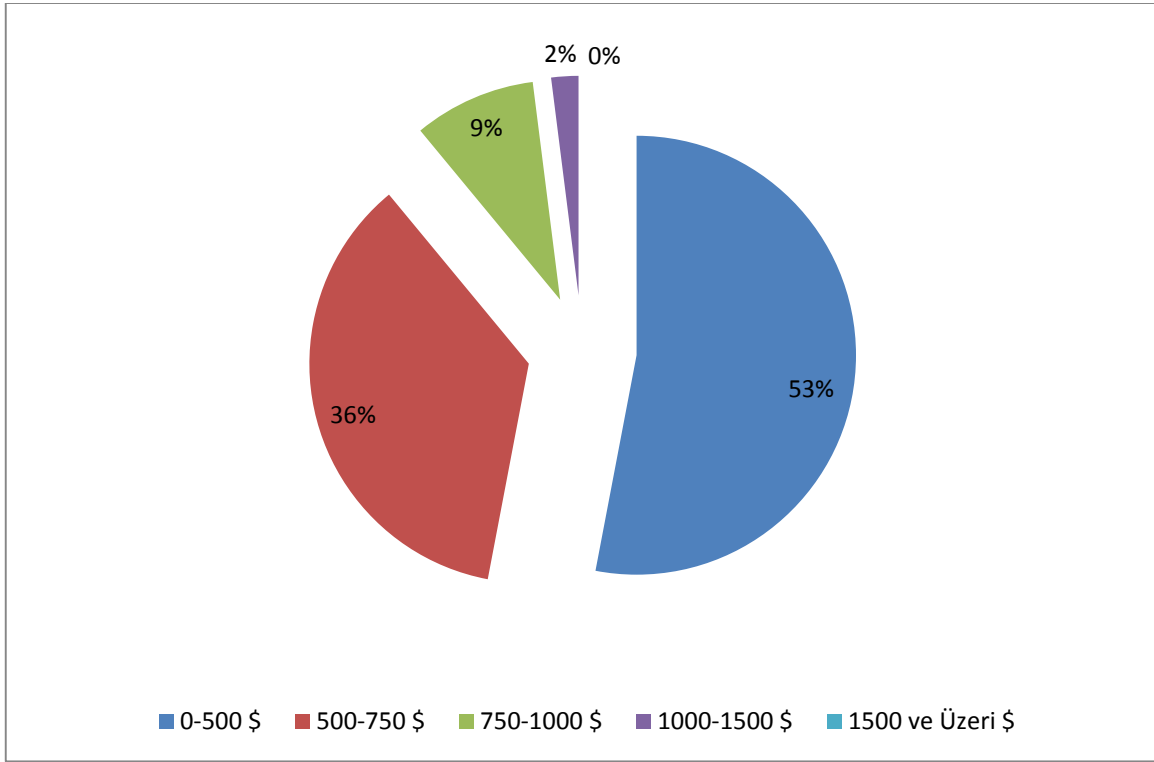
Ankete katılan katılımcıların %17’si (139 kişi) ortaokul mezunuyum derken, %15’i (123 kişi) ise lise mezunu olduğunu söylemiştir. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere eğitim seviyesi yükseldikçe okuyan kişi sayısının da katılımcılar arasında ciddi olarak azaldığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasında ekonomik etkenler kadar, kişilerin eğitime devam etmek istememeleri de etkili olmuştur. Nitekim yapılan görüşmelerde, Suriye’de iken ekonomik durumlarının uygun olmasına ve eğitim olanaklarının da iyi olmasına rağmen okula devam etmek istemediğini belirtenler de olmuştur.

Katılımcılardan yalnızca %5 (39 kişi) gibi küçük bir oranı üniversite mezunu olduğunu dile getirmiştir. Bu kişiler Suriye’deki üniversitelerde eğitim aldıklarını, bazıları mezun olduklarını bazıları ise eğitimine Malata’da devam ettiklerini dile getirmişlerdir. 2018 yılında Malatya’daki Beydağı Konaklama Tesisi’nde (MABEK) misafir edilen 48 Suriyeli sığınmacı öğrenci Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı’nı (YÖS) kazanarak, Malatya İnönü Üniversitesi’ne kayıt yaptırmıştır. Bunlar arasında Türkçe, matematik, resim, sınıf

öğretmenliği gibi bölümleri kazananlar bulunmaktadır. 2014 yılından beri Malatya'daki konteynerkentte bulunan 307 Suriyeli öğrenci üniversiteyi kazanmıştır.

Suriyeli mültecilerden üniversiteyi kazanan öğrencilerden bazıları yerel haberlerde bazı muhabirlere röportaj vermişlerdir. Yerel gazetelerde yer alan haberlerde Suriyeli gençlerden 18 yaşındaki Rima Raswani İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünü kazanmıştır. Verdiği demeçte “9. sınıftan bu yana Türkiye’de eğitimimi sürdürüyorum. Şu an üniversiteyi kazandım, sınıf öğretmenliği okuyacağım. Üniversiteyi kazandığım için mutluyum. Türkiye’ye bize verdiği desteklerden dolayı teşekkür ediyorum. Buradaki eğitimimiz çok güzeldi, hiç aksamadı. Türkiye bu anlamda tüm imkanları bize sundu. Bu nedenle Türkiye’ye minnettarız” derken, bir diğer sığınmacı öğrenci 19 yaşındaki Abdulhamit Şaban İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümünü kazanmıştır. Abdulhamit Şaban “Sonunda hedefimi gerçekleştirdim. Üniversiteyi bitirdikten sonra yüksek lisans yapacağım. Savaş bitince ülkeme dönerek oradaki çocuklara iyi bir eğitim vermeyi hedefliyorum. Suriye’yi inşallah yeniden inşa edeceğiz” demiştir. İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü’nü kazanan 19 yaşındaki Suriyeli öğrenci Muhammed Alhajmuhammed ise hedefine ulaştığını belirterek “Üniversiteyi kazandığım için çok mutluyum. Savaş biterse ekonomiyi geliştirmek için Suriye’ye döneceğim” demiştir. İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Öğretmenliği Bölümü kazanan 19 yaşındaki İsa Halil’de yaklaşık 5 yıl önce ailesiyle Türkiye’ye gelmiş ve Malatya’ya yerleşmiştir. İsa Halil “Çok mutluyum. Okulumu bitirdikten sonra sergi açacağım. Ünlü olmak istiyorum. Bize okullarını şehirlerini açtığı için Türkiye’ye çok teşekkür ediyoruz. Yabancı ülkelerde büyük sergiler açmak gibi hedeflerim var, inşallah bunları gerçekleştireceğim” demiştir (www.milliyet.com.tr).

21. Suriye'deki aylık net geliriniz ne kadardı? (\$)

Grafik 61: Malatya'daki Suriyeli Mültecilerin Suriye'deki Aylık Gelirleri (\$)

Malatya'daki Suriyeli mültecilerin çoğunun ekonomik durumları zayıftır. Zaten yaşadıkları kenar mahalleler ve kirada kaldıkları ev veya binalara bakıldığında konfor bakımından düşük olan yerler olduğu görülmektedir. Bu durum mültecilerin Malatya'daki ekonomik gelişmişlik seviyelerini göstermektedir. Suriye'deki ekonomik durumlarını da öğrenmek için katılımcılara yöneltilen "Suriye'de aylık geliriniz ne kadardı?" sorusuna katılımcıların %53'lük (433 kişi) bir kısmı 0-500 dolar arasında derken, %36'sı (297 kişi) 500-750 dolar arasında demiştir. Geriye kalan %9'luk (75 kişi) bir kısmı 750-1000 dolar arası derken, %2'lik (14 kişi) gibi küçük bir kısmı ise 1000-1500 dolar arasında aylık bir gelire sahipti. Ankete katılanlardan sadece 3 kişi (%0) ise Suriye'deki aylık net gelirlerinin 1500 dolardan daha fazla olduğunu iddâa etmişlerdir. Bu soruda sığınmacıların Suriye'deki aylık net gelirlerinin dolar cinsinden ifade edilmesinin sebebi hesaplama yaparken veya okuduğumuz rakamı daha iyi yorumlayabilmek ve anlayabilmek için uluslararası para birimi olan dolar (\$) kullanılmıştır. Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi ankete katılan Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlasının (%53) Suriye'de aylık 500 dolar kadar gelire sahip oldukları görülmektedir. Yani bunu ülkemizdeki TL bazında düşündüğümüzde aylık yaklaşık 3 bin liraya tekabül etmektedir. Suriye gibi bir ülkede aylık 500 dolar yani 3 bin TL bir aileyi geçindirmek için yeterli bir miktar olarak görülebilir. Bu kişilerin çoğunun kendi

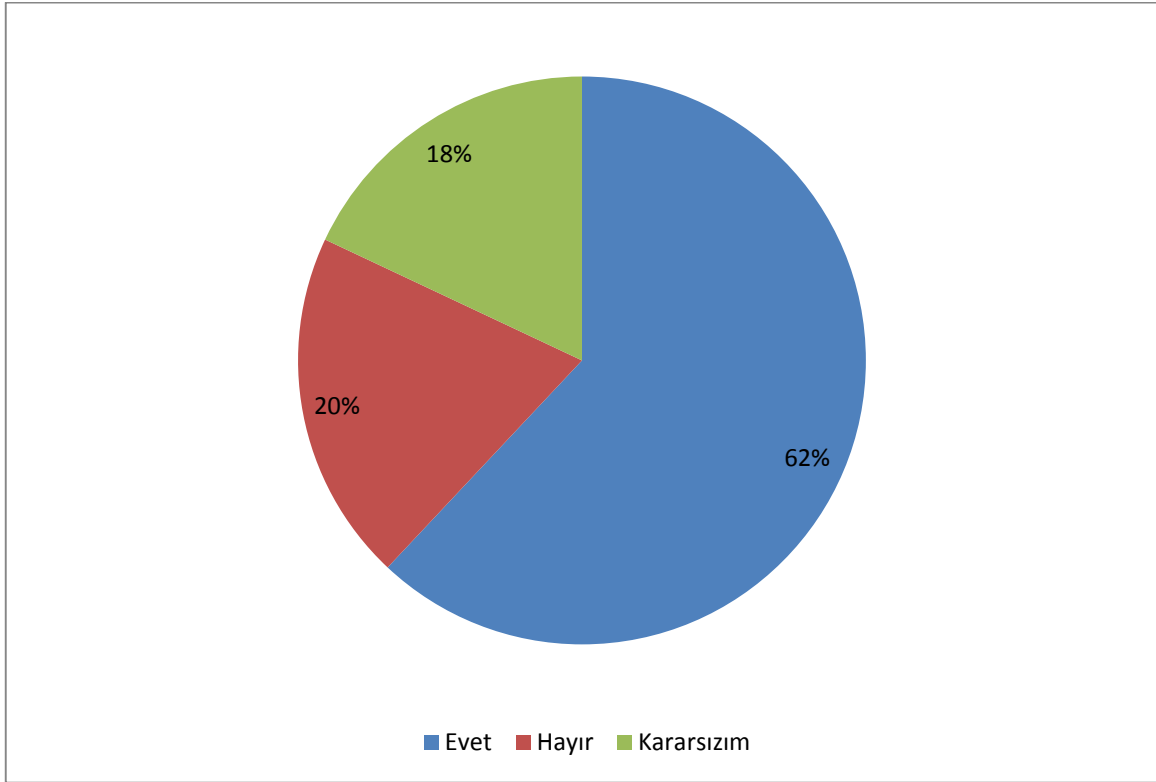
evlerinin de olduğunu düşünürsek kırsal kesimde yaşayan insanlar için oldukça iyi bir rakamdır.

Geriye kalan %36'lık bir kesim ise aylık 500-750 dolar arası para kazanmaktadır. Yani aylık 3 bin liradan daha fazla bir gelire sahiptirler. Bu kişiler Suriye'de aylık bu parayla rahat bir yaşam sürebilir. Ankete katılanlardan %9'luk bir kesim ise aylık gelirlerinin Suriye'de 1000-1500 dolar arasında bir rakam olduğunu iddâ etmişlerdir. Bu kişiler genelde Suriye'de bir iş yeri sahibi olanlar ile büyük araziler olan mal-mülk sahibi kimselerdir. Bunlar arasında hayvancılık yapan çiftlik sahibi olanlar da mevcuttur. Bu kişiler zaten savaş ve kargaşa ortamının bir an önce bitmesini bekleyenlerdir. Savaş bitmesi durumunda ülkelerine dönüp tekrar mallarının başına geçmek istemektedirler. Suriye'de aylık gelirimiz 1000-1500 dolar arasındaydı diyen %2'lik bir kesim ile, aylık gelirimiz 1500 dolardan daha fazlaydı diyen 3 kişi (%0) ise ticaretle uğraştıklarını dile getirmişlerdir. TL cinsinden düşündüğümüzde bu rakamlar aylık 6000 TL ile 9000 TL gibi bir rakama tekâbül etmektedir. Bu rakamlar Suriye gibi bir ülkede çok iyi bir gelirdir. Fakat bu bilgilerin doğruluk payı tartışılabilir. Bu kişilerin doğruyu söyleyip söylemediğini bilmiyoruz. Çünkü bu bilgiler doğru ise bu kişilerin iyi bir birikimi de vardır. Dolayısıyla burada ticaretle uğraşmaları çok daha kolay olurdu. Fakat Malatya'da yaptıkları iş sorulduğunda ya tekstil ya da sanayi gibi iş kollarında çalıştıklarını söylemişlerdir.

22. Suriye'deki iç savaş ve kargaşa ortamı ortadan kalktıktan sonra ülkenize dönmeyi düşünüyor musunuz?

Ülkemizde cevabı en çok merak edilen soruların başında Suriye'deki bu savaş daha ne kadar sürecek? Suriye meselesi halledilecek mi? Suriyeli sığınmacılara ne olacak? Geri mi gönderilecek yoksa burada kalmalarına izin mi verilecek? gibi birçok soru cevap beklemektedir. Yapılan araştırmalarda ülkemizdeki yerli halkın yaklaşık %70'i Suriyeli mültecilerin artık ülkelerine geri gönderilmesini istemektedir. Geriye kalan %30'luk bir kesim ise Suriyelileri geri göndermenin doğru olmayacağını, bunun ne dinimizde ne de kültürümüzde yeri olmadığını ifade etmektedirler. İki ülke halklarının arasındaki tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik gibi çok yönlü bir bağ bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti hükümeti iki ülke arasında bulunan özellikle de bu tarihi bağlar sebebiyle de Suriyeli mültecileri sınır dışı etme, ülkeden çıkarma gibi konularda geri adım atmamaktadır. Mevcut hükümetin böyle bir planı da bulunmamaktadır. Ancak Suriye'de oluşturulacak

güvenli bir ‘tampon bölge’ oluşturulması halinde bu Suriyeli mültecileri ülkelerine geri gönderip, bu güvenli bölgelere yerleştirmeyi düşünmektedirler. Ancak Suriyeli mültecilerin kalması sorun olduğu kadar gitmeleri de ayrı bir sorun oluşturmaktadır. Çünkü şurada Türkiye’de yerli işçilerin tercih etmediği iş kollarında oluşan işçi boşluğunu Suriyeli mülteciler doldurmaktadırlar. Mültecilerin geri gönderilmesi halinde özellikle tekstil ve sanayinin çeşitli iş kollarında ciddi oranda işçi açığı ortaya çıkacaktır. Bu durumda iş verenler açısından oldukça olumsuz sonuçlar ortaya çıkaracak ve bu da ülke ekonomisini olumsuz yönde etkileyecektir.

Grafik 62: Malatya’daki Suriyeli Mülteciler Suriye’ye Dönmeyi Düşünüyor Mu?

Yerli halkın 2/3’si Suriyelilerin ülkelerine geri gönderilmesini istemektedir. Peki Suriyeli mülteciler bu konu hakkında ne düşünüyorlar? Mülteciler de ülkelerine geri gitmek mi yoksa Türkiye’de kalmak mı istiyorlar? Bu sorunun cevabını öğrenmek için anket çalışmasında Suriyeli mültecilere ‘‘Suriye’de savaş bittikten sonra ülkenize dönmeyi düşünüyor musunuz?’’ sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere sığınmacıların %62’si (510 kişi) ‘‘evet’’ derken, %20’si (161 kişi) ‘‘hayır’’ cevabını vermiştir. Geriye kalan %18’lik (151 kişi) bir kısmı ise ‘‘kararsızım’’ demiştir. Savaş ve çatışma ortamı ortadan kalkınca ülkeme geri döneceğim diyenler, ‘‘Suriye’de mal varlıklarının bulunduğunu, ev, arsa, dükkan sahibi oldukları için

geri gönüp tekrar mallarının başına geçeceklerini” belirtmişlerdir. Bazıları ise “akrabalarını, eş/dostlarını özlediklerini, vatan hasreti çektiklerini, evlerinin kapısına kilit vurup kaçtıkları için biran önce savaşın bitmesini dört gözle beklediklerini” ifade etmişlerdir.

Örneğin görüşme gerçekleştirilen orta yaşlı bir adam; “Evimi çok özledim. Suriye’de akrabalarım komşularım kaldı. Benim orada tarlalarım, evim, hayvanlarım vardı. Burada ise el kapısında çalışmaktayım. İş verenim ne derse onu yapmak zorundayım. Çünkü evimi, ailemi geçindirmek zorundayım. Bir ay kiramı ödemesem ev sahibi beni evden çıkarır. Savaşın bitmesini dört gözle bekliyorum. Ailemi de alıp Suriye’ye geri döneceğim ve tarlalarımı yeniden ekeceğim, yeniden hayvancılık yapacağım. Ülkemi çok özledim.” demiştir.

Bir başka mülteci ise; “Türkiye’de inşaat işinde çalışıyorum. Yanında çalıştığım kişi bana günlük 80 lira veriyor. İnşaat işi bana göre oldukça zorlu ve yorucu bir iş. Burada aynı işi yapmamıza rağmen usta başları yerli işçilere günlük 100 lira veriyorlar. Bana haksızlık yapıyorlar. Ancak birkaç yıl daha çalışıp ülkeme geri döneceğim. Burada biriktirdiğim parayla Suriye’de kendime yeni arsa ve bahçeler alacağım. Türk parası Suriye parasına göre çok daha değerli. Bu yüzden biriktirdiğim parayla Suriye’de rahat bir hayat sürebilirim” demiştir.

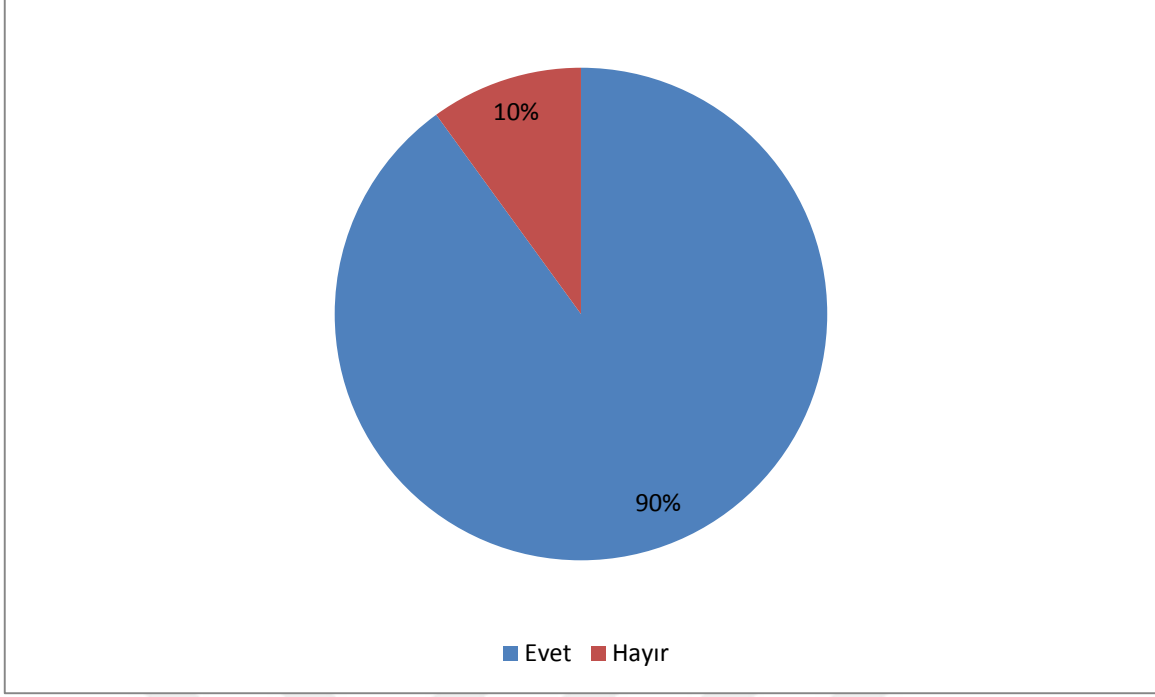
Buna karşın savaş bitse de bitmese de Suriye’ye geri dönmeyi düşünmediğini söyleyenler ise gerekçe olarak Suriye’de herhangi bir mal varlıklarının bulunmadığını, evlerinin zaten savaşta bombalar tarafından yıkıldığını, tanıdıklarının çoğunun Türkiye’de yaşadığını, Suriye’ye dönselerde çalışacak bir iş kalmadığı için zorluklar çekeceklerini, savaş bitse de can güvenliklerinin Suriye’de artık bulunmadığını dolayısıyla Suriye’ye geri dönmenin de hiçbir anlamı olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sığınmacılar Suriye’de kendilerini geçindirecek bağ/bahçe/arsa gibi taşınmaz mülklerin bulunmadığını, Malatya’da ise en azından bir işlerinin olduğunu, kendilerine yeni bir düzen kurduklarını ve eğer Suriye’ye geri dönseler durumlarının daha da kötüleşeceği için Türkiye’de kalmayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Örneğin Malatya’da Suriyeli bir kızla yeni evlendiğini söyleyen sığınmacı bir genç “Suriye’de bana ait hiçbir şey yoktur. Zaten zar zor geçiniyorduk. Bütün ailem de burada. Akrabalarımızdan aldığımız bilgilere göre evimiz de Esad’ın askerleri tarafından yıkılmış. Suriye’ye geri dönersek Beşar Esad kaçtığımız için bizi hemen tutuklar. Orada can güvenliğimiz yoktur. Ancak burada kimse bize karışamaz. İmkan verilirse biz burada kalıp Türk vatandaşlığı almak istiyoruz” demiştir.

Kararsız olanlar ise ‘’ortada karışık bir durum bulunduğu için bir şey diyemiyoruz. Duruma göre bakacağız. Ama şimdilik geri dönmeyi düşünmüyoruz’’ gibi cümleler kurarak bir nevi bekle gör politikası uyguluyorlar. Bu politikaya göre; bir işte karar verirken acele etmemek lazım. Olayların gelişimini dikkatlice ve yakinen takip edip en uygun zamanda duruma göre bir karar almak gerekir.

23. Burada bulunduğunuz süre boyunca devletten yada herhangi bir STK’dan para yardımı aldınız mı?

Suriyeli mültecilere ülkemiz tarafından veya çeşitli uluslararası ve ulusal kuruluşlar aracılığıyla gerek para yardımı gerekse de yiyecek ve giyecek yardımı yapılmaktadır. Bu yardımlardan yararlanabilmek için Suriyelilerin devlete mülteci ya da sığınmacı başvurusu yapıp kayıt altına alınmaları gerekir. Ancak kayıt altına alınan her mülteci veya sığınmacıya para yardımı yapılmamaktadır. Sığınmacılardan alınan bilgilere göre devletin sağladığı parasal yardımlardan yararlanabilmek için ailenin en az üç kişiden oluşması lazım. Devlet kişi başına aylık 120 lira para vermektedir. Küçük aileler için bu miktar pek önemli görünmeyebilir fakat geniş aileler için ciddi bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Örneğin 10 kişiden oluşan bir aile devletten aylık toplam 1200 lira ödeme almaktadırlar. Bunun yanında çeşitli sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla yiyecek ve giyecek yardımı yapılmaktadır.

Ankete katılan katılımcıların %90’ı (741 kişi) ‘’devletten yada herhangi bir STK maddi yardım alıyor musunuz?’’ sorusuna ‘’evet’’ derken, geriye kalan %10’u (81 kişi) ise ‘’hayır’’ demiştir. Burada para yardımı almıyoruz diyenler devlete herhangi bir kayıt yaptırmayan, kaçak olarak yaşayan kişilerdir. Ya da ailedeki birey sayısı en fazla iki kişi olduğu için herhangi bir para yardımı alamayanlardır.

Grafik 63: Suriyeli Mülteciler Devletten veya Herhangi Bir STK'dan Para Yardımı Alıyor Mu?

SONUÇ

Göç tarihin her döneminde var olmuş ve meydana gelmiş bir harekettir. Tarih boyunca meydana gelmiş bir çok büyük göç hareketi bulunmaktadır. Tarihin her döneminde göçler; savaş, kıtlık, ekonomik sıkıntılar, kuraklık, çeşitli ülkelerdeki rejim değişikliği gibi sebeplerden ötürü dünyanın farklı bölgelerinde meydana gelmiştir. Yeryüzünde meydana gelmiş göç hareketleri zorunlu veya gönüllü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Siyasi sebepler, savaşlar, iç kargaşa, ülkelerde yaşanan rejim değişikliği, iç savaş, kuraklık, kıtlık gibi sebeplerden kaynaklanan göçlere zorunlu göçler denir. Daha çok ekonomik sebepler ve eğitim gibi nedenlerden kaynaklanan göç hareketlerine ise gönüllü göçler denir. Özellikle 21. yüzyılda dünyanın birçok farklı bölgelerinde iç savaşlar, terör olayları ile günümüzde etkisini giderek hissettiren küresel ısınmadan dolayı oluşan kuraklık ve kıtlıklar kitlesel göç hareketlerini hızlandırmıştır. Bu göç hareketlerinin en belirgin olduğu ve etkisini en fazla hissettirdiği bölgeler özellikle Afrika Kıtası ve Orta Doğu bölgesidir. Bu iki bölgede yaşanan kuraklık, kıtlık, açlık, iç savaş, kargaşa-kaos ortamı gibi etkenler meydana gelen göç hareketlerine her gün bir yenisini eklenmektedir. Bunlardan en sonucusu ve belki de son bin yılda meydana gelmiş en büyük göç hareketi ise özellikle ülkemizde de etkisini en fazla hissettiren Suriye Göçü'dür.

2010 yılında Kuzey Afrika'da yer alan Tunus'ta bir gencin kendisini yakmasıyla başlayan ve adeta tüm bölgede bir domino etkisi yaratan Yasemin Devrimi olarak adlandırılan ve daha sonra bütün Arap yarımadasına yayıldığı için Arap Baharı olarak da adlandırılan halk ayaklanması, protestolar ile başlayıp birçok ülkede silahlı çatışmalara dönüşen büyük bir kargaşa ve kaos ortamına dönüşmüştür. Bu halk ayaklanması Mısır, Libya, Tunus gibi ülkelerde rejim değişikliğine ve diktatörlerin devrilmesiyle sonuçlanırken, Suriye'de ise sekiz yıldır süren bir iç savaş ortamına dönüşmüştür. Bu halk ayaklanması Suriye'de başta küçük gruplar halindeki protestolar ile başlayıp daha sonra ise tüm ülkeyi etkisi altına alarak ülkede yüzbinlerce kişinin ölümüne ve milyonlarca kişinin de Suriye'den göç etmesine neden olmuştur. Meydana gelen bu kitlesel göç hareketlerinden en fazla etkilenen ülke ise Türkiye olmuştur. Türkiye, Suriye'den göç hareketlerinin başlamasıyla birlikte Suriyelilere "açık kapı" uygulaması başlatmıştır. Sınırı geçen hiçbir göçmeni geri çevirmemiştir. Bu durum bazen günde onbinlerce kişinin ülkemize giriş yapmasına zemin hazırlamıştır. Sığınmacıların sayısının hergün artmasıyla birlikte Türkiye hükümeti bazı sınır illerimizde konteynerkent ve

çadırkentleri kurmuştur. Bu konaklama tesislerinin kurulduğu bir ilimiz de Malatya'dır. Malatya tarih boyunca bu bölgede kurulan medeniyetler için doğunun başkenti, doğunun batısı gibi önemli unvanlar almıştır. Hititler döneminden başlayarak günümüze kadar birçok isim değişikliği yaşamıştır. Her dönem bölge ekonomisi için önemli bir merkez konumunda bulunmuştur. Ekonomik faaliyetleri geçmişten günümüze kadar hayvancılık ve tarım faaliyetleri olmuştur. Özellikle 1980'den sonra sanayi sektörü ile 2000'li yıllardan sonra da hizmet sektöründe yükselişe geçmiştir. Şehrinde tarımsal ürün olarak kayısının payı büyüktür. Dünyanın ve Türkiye'nin en önemli yaş ve kuru kayısı yetiştiriciliğinin yapıldığı bir merkez konumundadır. Kayısı bölge insanı ve Malatya çevresinde bulunan diğer illerdeki insanlar için çok önemli bir gelir kaynağıdır. Yaz ayları boyunca özellikle Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden ciddi derecede geçici mevsimlik işçi alır. Kayısı bu işçiler için de bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Suriyeli mülteciler için Malatya'da bir konaklama tesisinin kurulmasının bir sebebi de bu barındırdığı büyük ekonomik gücüdür. Ayrıca mülteciler için güvenli bir bölge olması da etkili olan bir başka etmendir.

Malatya'da, Suriyeli mültecileri konaklamak için kurulan konteynerkent, ülkemizde konaklama tesisleri kurulmuş diğer illere göre Suriye sınırına en uzak mesafede olan konteynerkenttir. Malatya Beydağı Konaklama Tesisi (MABEK) 10 bin kapasiteli ve günümüz koşullarına göre modern olarak düzenlenmiştir. Bu konaklama tesisi yalnızca göçmenler için değil aynı zamanda ileriki dönemlerde oluşabilecek bir doğal afet esnasında yerel halkın da barınabileceği bir sosyal tesistir. Malatya'da yaklaşık 20 bin Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Bunların yaklaşık 9 bini konteynerkent içinde yaşamaktadır. Geriye kalan yaklaşık 11 bini ise Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinin çeşitli mahallelerinde kalmaktadırlar. Yapılan bu çalışmada Malatya'da bulunan Suriyeli mültecilerin Malatya ilindeki coğrafi dağılımları ve sosyo-ekonomik etkileri araştırılmıştır. Çalışma kapsamında Suriyeli mültecilerin Malatya ilinin Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde yoğunlaştıkları mahalleler öğrenilmiş olup, şehirde aktif olarak çalıştıkları iş kolları ve şehirde açtıkları iş yerleri tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında yerel halk ve Suriyeli mültecilerle anket çalışması ve yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları analiz edilerek yerel halk ile mültecilerin istek ve görüşleri bu çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın sonucunda hem yerel halkın hem de Suriyeli mültecilerin rahatsız oldukları durumlar öğrenilmiş olup bu çalışmaya eklenmiştir. Yapılan bu araştırma sonucunda sığınmacılar Malatya'da işsizlik, işçi ücretleri, yerli işçilerin yerini almaları, ev kiralarının yükselmesi gibi konularda yerli halk için birer tehdit oluştururken, sığınmacıların daha çok

genç bireylerden oluşması emek piyasasını olumlu yönde etkilemesi, ucuz iş gücü oluşturmaları sebebiyle Malatya sanayicisi için bir fırsat teşkil etmesi, şehrin çeşitli yerlerinde iş yerleri açarak Malatya ekonomisine katkı sağlamaları ve şehirde yerli halkın tercih etmediği iş kollarında açığa çıkan işçi boşluğunu doldurmaları yönüyle de Malatya esnafı için bir fırsat oluşturmakta olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışma sonucunda elde edilen bilgiler neticesinde Suriyeli mültecilerin Malatya’da çeşitli alanlarda olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- **Mülteciler hem şehirde işsizliğin artmasına hem de işçi ücretlerinin düşmesine neden olmaktadır:** Yapılan araştırma sonucunda mültecilerin şehirde işsizliği olumsuz yönde etkilediği TÜİK verileri ile de kanıtlanmıştır. TÜİK verilerine göre Malatya’da işsizlik oranları 2006 yılından 2012 yılına kadar düştüğü ancak 2012-2013 yılları itibariyle de şehirdeki işsizlik oranının tekrar yükselişe geçtiği verilen grafikte de gösterilmiştir (**Grafik 33**). Malatya’daki işsizlik oranlarına bakıldığında 2012-2018 yılları arasında dalgalanmaların yaşandığı görülmektedir. Son iki yılda şehirdeki işsizlik oranının tekrar düşüşe geçtiği gözlemlenmiştir. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde, sığınmacılar yüzünden işçi ücretlerinin düşüşe geçtiği ve artık eskisi gibi zamların yapılmadığı dile getirilmiştir. Bunun sebebi olarak da ortaya çıkan işgücü fazlalığı gösterilmektedir. Şehirdeki işgücü fazlalığından ötürü iş verenler de yerli işçilere yüksek maaşlar ödemek yerine Suriyeli mültecileri işe almayı tercih etmektedirler. Bu durum her ne kadar iş verenler açısından cazip olsa da yerel halkın olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Yerel halkın mağdur edilmemesi için, bir iş yerinin 1 yabancı işçiye karşı 5 yerli işçi çalıştırması gerekmektedir. Örneğin bir iş yerinin 30 çalışanı varsa bunlardan en fazla 6 tanesi yabancı işçi olmalıdır. Ancak bu şekilde şehirdeki işsizlik oranı dengede tutulabilir ve işsizliğin önüne geçilebilir. Fakat iş veren çalıştıracak yerli işçi bulamazsa, bu iş verenin de mağdur olmaması için yerli işçi yerine yabancı işçi de çalıştırabilmelidir. İş yeri tarafından yabancıya ödenmesi gereken maaş da yabancı çalışanın yapacağı işle doğru orantılı

olmalı ve mutlaka asgari ücretten az ödenmemelidir. Bu uygulama sayesinde de işçi ücretlerinin düşmesine engel olunabilir ve ancak bu şekilde yerel işçinin de hakları korunmuş olur.

- **Mülteciler şehirdeki gıda ve konut fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır:** Yerli halk ile gerçekleştirilen görüşmelerde, mültecilerin enflasyon alanında özellikle gıda ve konut fiyatlarının yükselmesine neden olduğu konusunda ciddi bir tartışmanın yaşandığı tespit edilmiştir. Malatya’da özellikle konut fiyatlarında kira bedellerinin ciddi anlamda yükseldiği tespit edilmiştir. Şehir halkı bu durumdan şikayetçi ve bunun sorumlusu olarak Suriyeli mültecileri görmekteler. Ayrıca temel gıdalar ile sebze ve meyve fiyatlarında 2015 yılından sonra market ve dükkanlarda artışlar olduğu dile getirilmiştir. Şehirde ev kiralayacak kişi sayısı fazla olduğu için kiralık evlerde yoğun talep olmuştur. Ev sahipleri de bu durumu fırsata çevirip, kira fiyatlarını yüksek oranlarda tutmaktadırlar. Kiralık evlerde kalan yerli halk da Suriyeli mültecileri ortaya çıkan bu durumdan sorumlu tutmakta ve mültecileri şehirde istememekteler. Yerli halkın yükselen konut ve gıda fiyatlarından olumsuz etkilenmemesi için bu alanlarda gerçekleştirilen zamlar üretici kişilerin ve firmaların inisiyatifine bırakılmamalı ve gerçekleştirilecek olan zamlar da tüketici fiyat endeksine göre ayarlanmalıdır.
- **Mülteciler şehirde kayıt dışı istihdamın artmasına neden olmaktadır:** Türkiye’deki istihdam dışı sektörlerin büyüklüğü yıllardır tartışma konusu olmuştur. Bu durum Malatya ilinde de geçerlidir. Gerçekleştirilen anket çalışmasındaki görüşmelerde, Malatya’da çalışan yerli işçilerin büyük bir kısmının sigortasız yani kayıt dışı istihdam edilmekte olduğu anlaşılmıştır. Mültecilerin şehirdeki varlığı ile kayıt dışı sektörün de büyüyeceği tahmin edilmektedir. Çünkü Suriyeli mültecilerin neredeyse tamamı çalıştıkları iş yerlerinde sigortasız olarak çalışmaktadırlar. Günümüzde Suriyeli mülteciler Malatya ilinde kayıt dışı istihdamın başlıca aktörleridir. Sigortasız olarak çalıştırıldıkları için bir iş yerinde kaç tane yabancı işçinin çalıştığı bilinmemektedir. Bu durum da yerli işçilerin işsiz kalmalarına sebep olmaktadır. Yerli işçilerin haklarının korunması ve şehirde rahatlıkla iş bulabilmeleri için yabancı uyruklu işçilerin de sigortalı olarak çalıştırılması gerekmektedir. Yabancı uyruklu işçiler de sigortalı olarak çalıştırılırsa iş

yerlerinde kaç yabancı işçinin çalıştırıldığı konusunda denetim rahatlıkla yapılabilir.

- **Mültecilerin şehrin belirli alanlarında yoğunlaşması belediye hizmetlerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır:** Malatya’da mültecilerin yoğun olarak yaşadığı Yeşilyurt ve Battalgazi’nin bazı mahallelerinde belediye hizmetlerinde aksaklıklar yaşanmaktadır. Mülteci nüfusunun kritik bir seviyeye ulaştığı mahallelerde, devlet tarafından belediyelere yeteri kadar ödenek ödenmediği için belediye yetkilileri yerine getirilmesi gereken bazı faaliyetler olan şehir temizliği, çöp toplama, toplu taşıma, alt yapı, su temin etme ve dağıtma gibi alanlarda aksamaların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durum da yerli halk ile mülteciler arasında çeşitli tartışma ve kavgaların yaşanmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan bu olumsuz durumu düzeltmek için belediyelerin bu mahallelere daha fazla yoğunlaşması gerekmektedir. Toplu taşıma faaliyetleri için bu hat üzerinde bulunan otobüs sayısını artırarak, daha kısa aralıklarla ek seferler düzenlemeliler. İçme suyu dağıtımında Suriyeli mültecilerin yoğunlaştığı mahallelere daha fazla su pompalanmalıdır. Çünkü bu mahallelere içme suyu dağıtım işlemleri yapılırken oluşabilecek aşırı nüfuslanma hesaplanmadığı için su dağıtımında ince borular kullanılarak bu mahallelere su gönderilmiştir. Ancak şimdi daha fazla konut inşa edildiği için bu mahallelerin aşırı nüfuslanmasına ve içme suyunun ise daha az derecede gönderilmesine neden olmuştur. Ayrıca yaşanan bu durum bazı mahallelerde belediyeler tarafından gerçekleştirilen çevre temizlik faaliyetlerinde ve mahallelerde yer alan çöp toplama işlemlerinde de aksamalar yaşanmaktadır.
- **Suriyeli yatırımcıların Malatya’da gerçekleştirmiş olduğu yatırımlar, açtıkları iş yerleri, Suriye ile olan ticaret ilişkileri Malatya için bir kazanımdır:** Suriyeli mülteciler göç ederken sadece bavullarını toplayıp gelmiyorlar, aynı zamanda yasal ya da yasadışı yollardan kendileriyle birikimlerini, maddi olarak değerli eşyaları veya Suriye ve diğer Arap ülkeleriyle olan ticari ilişkilerini de ülkemize taşımışlardır. Suriyelilerin ülkemize 3 ile 5 milyar dolar arasında olan bir sermaye getirdikleri ekonomistler tarafından iddia edilmektedir. Suriyeliler Türkiye’de kurdukları yabancı şirket sayısı olarak Almanya’dan sonra ikinci olarak en fazla şirket açan kişilerdir. Bu tüccarlar Suriye’deki ilişkileri sayesinde Orta Doğu

pazarına Türkiye’den ürettikleri malları bu pazarlara ihraç etmektedirler. Bu bulgular da gösteriyor ki Suriyeli tüccarlar ülkemizin özellikle güneydoğusunda önemli ölçüde ekonomik girdi sağlamaktadırlar. Suriyeli iş adamlarının Malatya’da da açtıkları iş yerlerinde de Suriye’deki ilişkilerini kullanarak ticaret yapıyorlar ve bu sayede de Malatya ekonomisi üzerinde olumlu yönde etki etmektedirler. Özellikle tekstil, giyim ve gıda alanında açtıkları iş yerlerinde hem Suriye’ye ihracat gerçekleştirirken hem de Suriye’den getirdikleri çeşitli gıda ürünlerini Malatya’da satışa sunmaktadırlar.

- **Mülteciler, Malatya’da yerli halkın yapmak istemediği, ustalık gerektirmeyen iş kollarında bulunan işgücü açığını kapatıyorlar:** Malatya’da bulunan iş kollarının başında gelen sanayi, tekstil, bahçe işleri gibi alanlarda güvencesiz (sigortasız) ve ucuz işgücü açığının giderek arttığını görmekteyiz. Sığınmacılar bu tip iş kollarında, yerli halkın çalışmak istemediği, düşük ücretli, geçici-mevsimlik ve güvencesi olmayan iş kollarında işgücü açığını kapatmaktadırlar. Malatya’daki mültecilerin çalıştıkları iş alanlarına bakıldığında özellikle mevsimlik tarım işçiliği, sanayideki çeşitli iş kolları ve tekstil ilk üç sırayı almaktadır. Bu iş kollarında çalışan işçilerin çokluğu da bu durumu kanıtlar niteliktedir. Özellikle bahçe işleri ve mevsimlik tarım işçiliğinde yerli halk çalışmayı tercih etmediği için açığa çıkan boşluğu mülteciler doldurmuşlardır.
- **Konteynerkent ve şehir merkezinde bulunan mültecilere yönelik gerçekleştirilen insani yardımlar Malatya ekonomisinin canlanmasını sağlamaktadır:** Malatya’daki mültecilere yönelik yapılan yardımlar özellikle Yeşilyurt ve Battalgazi ekonomisi üzerinde son derece önemlidir. Çünkü gerçekleştirilen bu yardımlardan gıda, giyim, barınma, sağlık, eğitim gibi alanlarda sağlanan malzemeler bu ilçelerdeki esnaflardan alınmaktadır. Bu durum da ekonomik anlamda esnafın elini ciddi derecede rahatlatmaktadır.
- **Suriyeli mültecilerin Malatya’da açtıkları iş yerlerinde vergi alınarak haksız rekabet ortadan kaldırılmalıdır:** Suriyeli mültecilerin Malatya’da açtıkları iş yerleri için vermekle hükümlü oldukları vergiden muaf tutulmuşlardır. Bu durum yerli halk ile Suriyeli esnaflar arasında zaman zaman tartışmalar ve kavgaların yaşanmasına neden olmaktadır. Mültecilerin vergiden muaf tutulmaları haksız rekabeti doğurmaktadır. Yerli esnaf kazancından devlete vergi verirken yabancı esnaflar vergi vermeyerek daha fazla

kazanmaktadır. Battalgazi ilçesinde Suriyeli mültecilerin açtıkları iş yerleri için belediyeye vergi öderken, Yeşilyurt ilçesinde ise Suriyelilerin açtıkları iş yerleri kayıtları belediyede bulunmamış olup vergiden de muaf tutuldukları öğrenilmiştir. Bu durum haksız rekabete sebebiyet vermekte ve zaman zaman tatsız olayların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durumun önüne geçilebilmesi için yabancı uyruklu göçmenler de vergilere tabî tutulmalı ve düzenli bir şekilde kontrol sağlanmalıdır.

- **Yerel halk arasında yaygın olarak söylenen ve devletin mültecileri kendi vatandaşından daha fazla önemseydiği yanlışlığı ortadan kaldırılmalıdır:** Mülteciler artık Türkiye'nin bir gerçeğidir. Bu durumu ne kadar hızlı bir şekilde kabullenirsek bu gerçeğe o kadar erken yüzleşebiliriz. Yerli halk arasında yanlış bir algı olan ‘‘devletin Suriyeli mültecileri kendi vatandaşından daha fazla önemseydiği’’ yanlışlığı ortadan kaldırılmalıdır. Devlet yetkilileri bu bilginin doğru olmadığını halka açıklamalıdır. Yerli halkın da mültecilere karşı ‘‘öteki’’ gözle bakması önlenmeli, Suriyelilere karşı kin ve nefret duyguları beslenilmemelidir. Yerli halk ile Suriyeli sığınmacılar arasında oluşabilecek tartışma ve kavgalar önlenmelidir.

YEREL HALK İÇİN ANKET SORULARI

1-Suriyeli mültecilerin Malatya’da bulunmalarından dolayı yerel halkın memnuniyetlik durumu

Yüzdeler

-Memnunum

-Kararsızım

-Memnun Değilim

2-Suriyeli mültecilerin Malatya’da çadır kente gönderilmesi ve bu ile yerleşmesinde yerel halkın bakış açısı

Yüzdeler

-Olumlu

-Olumsuz

3-Suriyeli mültecilerin işinizi elinizden aldığınıza inanıyor musunuz?

Yüzdeler

-Evet

-Hayır

-Kararsızım

4-Mülteciler yüzünden maaşınızın olumsuz etkilendiğine inanıyor musunuz?

Yüzdeler

-Evet

-Hayır

5-Suriyeli mülteciler yüzünden ev kiralarının arttığına inanıyor musunuz?

Yüzdeler

-Evet

-Hayır

6-Suriyelilerin şehirdeki işsizliği olumsuz etkilediğine inanıyor musunuz?

Yüzdeler

-Evet

-Hayır

-Kararsızım

7-Suriyeli mülteciler şehrin sosyo-kültürel özelliklerine ayak uydurabildiler mi?

Yüzdeler

-Evet

-Hayır

-Kararsızım

8-İşyerinizde Suriyeli bir vatandaşı çalıştırır mısınız?

Yüzdeler

-Evet

-Hayır

9-Bu sorunun cevabına bağlı olarak vereceği cevabın nedeni?

10-Devletin Suriyeli mültecileri kendi vatandaşlarından daha fazla önemseydiğine inanıyor musunuz?

Yüzdeler

-Evet

-Hayır

11-Suriyeli mültecilerin geri gönderilmesinden mi yoksa kalmalarından mı yanasınız?

Yüzdeler

-Geri gönderilmeli

-Burada kalmaları

SURİYELİ MÜLTECİLERLE YAPILAN ANKET ÇALIŞMASI

1-Çalışma Durumu

Yüzdeler

- Tam zamanlı çalışıyorum
- Yarı zamanlı çalışıyorum
- İş arıyorum
- Çalışmıyorum

2-Birlikte Göç Ettiğiniz Kişiler

Yüzdeler

- Sadece kendim
- Ailemle
- Diğer göçmenlerle

3-Malatya'da Bulunma Süreleri

Yüzdeler

-Malatya'da ne zamandan beri bulunuyorsunuz?

0-1 yıl

1-3 yıl

3-5 yıl

5-7 yıl ve daha fazlası

4-Suriye'deki Meslek

Yüzdeler

-Suriye'de meslek ne idi?

Öğrenci

Serbest meslek sahibi

Memur

İşçi

İşsiz

5-Suriye'deki En Son Alınan Eğitim Durumu

Yüzdeler

-İlkokul

-Ortaokul

-Lise

-Üniversite

6-Ailedeki Fert Sayısı

Yüzdeler

-Aileniz kaç kişiden oluşuyor?

1

2

3

4

5 veya daha fazla

7-Ailede Çalışan Kişi Sayısı

Yüzdeler

-Ailenizde kaç kişi çalışıyor?

Çalışan yok

1

2

3

4

5 ve daha fazlası

8-Ne Kadar Süredir Çalıştığı

Yüzdeler

-Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?

0-1

1-3

Çalışmıyorum

9-Suriye'deki Aylık Net Gelir

Yüzdeler

-Suriye'deki aylık net geliriniz ne kadardı? (\$)

0-500

500-750

750-1000

1000-1500

1500 ve daha fazlası

10-Türkiye'de En Çok Karşılaşılan Sorunlar

Yüzdeler

-Suriyelilerin en çok karşılaştığı sorunlar nelerdir?

Maddi problemler

Sosyal iletişim azlığı

Dil problemi

Sosyal dışlanma

11-Göç Ettiği Kişiler ve Geri Dönmeyi Düşünmeleri

Yüzdeler

-Suriye'ye dönmeyi düşünüyor musunuz?

Evet

Hayır

Kararsızım

-Kiminle göç ettiniz?

Yüzdeler

Sadece kendim

Ailemle

Diğer göçmenlerle

12-Geçim Durumu ve Hayattan Memnuniyet

Yüzdeler

-Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

Çalışıyorum

Suriye'den getirdiğim para ile

Akraba yardımı ile

-Hayatınızdan memnun musunuz?

Yüzdeler

Çok memnunum

Memnunum

Memnun değilim

13-Malatya'da bulunmaktan memnun musunuz?

Yüzdeler

Çok memnunum

Memnunum

Memnun değilim

14-Çalışılan Durumu ve İşten Memnuniyeti

Yüzdeler

Tam zamanlı çalışıyorum

Yarı zamanlı çalışıyorum

İş arıyorum

Çalışmıyorum

-Çalıştığınız işten memnun musunuz?

Yüzdeler

Çok memnunum

Memnunum

Memnun değilim

15-Malatya'da Bulunma Süresi İçinde Karşılaşılan Sorunlar

Yüzdeler

Maddi problemler

Sosyal iletişim azlığı

Dil problemi

Sosyal dışlanma

16-Karşılaştıkları çalışma sorunları

Yüzdeler

-Malatya'da karşılaştığınız çalışma sorunları nelerdir?

Ücret düşüklüğü

Ağır işlerde çalışma

Dil problemi

Toplumsal dışlanma

Sosyal güvence

17-Yerel Halkın Onlara Karşı Bakış Açısı

-Burada bulunduğunuz süre içinde yerel halk tarafından nasıl karşılandınız?

Yüzdeler

Olumlu

Olumsuz

Kararsızım

18-Çalıştığı İş Yerinde Aldığı Ücret

Yüzdeler

-Çalıştığınız yerde ne kadar maaş alıyorsunuz? (TL)

0-500

500-1000

1000-1500

1500 ve daha fazlası

-Aldığınız ücret sizi geçindirmeye yetiyor mu?

Yüzdeler

Yetiyor

Yetmiyor

Ailede çalışan diğer bireyler sayesinde yetiyor

19-Ne Tür İşte Çalışıyorsunuz?

Yüzdeler

Tekstil

İnşaat

Bahçe işleri

Mevsimlik işlerde

Sanayide

Diğer iş kollarında

20-Suriye'deki mesleki mevkiiniz?

Yüzdeler

İşveren

Ücretli çalışan

Kendi hesabına çalışan

Yardımcı aile efradı

21-Suriye'deki iç savaş ve huzursuzluk ortamı ortadan kalktıktan sonra ülkenize dönmeyi düşünüyor musunuz?

Yüzdeler

Evet

Hayır

Kararsızım

22- Suriye'nin neresinden geldiniz?

23-Çadır kentin içinde mi dışında mı yaşıyorsunuz?

24-Türkiye'yi seçme nedeniniz?

Yüzdeler

-Dini yakınlık

-Irki yakınlık

-Şartların iyi olması

-Türkiye'ye güvendiği için

-Ulaşım kolaylığı

25-Kaç yaşında olduğu?

Yüzdeler

0-15

16-31

31-50

51 ve üstü

26-Devletten ya da herhangi bir STK para yardımı aldınız mı? Yüzdeler

-Evet

-Hayır

27-Yaşanılan konut tipi,

Yüzdeler

-Çadır

-Ev /apartman dairesi

-Derme/çatma kulübe,

-Kamu binası

-Sokakta veya parkta

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi* (2. Baskı). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- AFAD. (2013). *Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırması Sonuçları* (s. 55) [Saha Araştırması]. Ankara: AFAD.
- AFAD. (2014). *Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri: Kardeş Topraklarındaki Misafirlik* (ss. 1-152) [Araştırma Raporu]. Ankara: AFAD.
- AFAD. (2016). *Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında* (ss. 1-126) [Araştırma Raporu]. Ankara: AFAD.
- AFAD. (2017). *Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması* (s. 125) [Saha Araştırması]. Ankara: AFAD.
- AFAD. (2018). *AFAD 2018 Geçici Barınma Merkezleri* [Araştırma Raporu]. Ankara: İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- AKBIYIK, N. (2011, Bahar). Malatya’da Çalışan Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomik Sorunlarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 132-154.
- AKÇADAĞ, G. (2002). XVI. Yüzyılda Malatya Kazası (1516-1560). *Malatya Belediyesi Kültür Yayınları*, (6).
- AKTAŞ, E., & GÜLÇÜR, İ. (2017, Haziran). Suriyelilere Yönelik Toplumsal Kabulü ve Uyumunu Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler: Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği. *Toplum ve Demokrasi*, 11(23), 235-248.
- ARMAN KARASU, M. (2018). Türkiye’ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü Ve Etkileri. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), 21-41.
- ATALAY, İ. (1994). Türkiye Vejetasyon Coğrafyası, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir

- AYGÜL, H. H. (2018). Mülteci Emeginin Türkiye İş Gücü Piyasalarındaki Görünümü ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(20), 68-82.
- BAHÇEKAPILI, C., & ÇETİN, B. (2015). The Impacts of Forced İmigration on Regional Economies: The Case of Syrian Refugees in Turkey. *International Business Research*, 8(9), 1-15.
- BAKAY, G. (2007). İçimizden Biri: Arnavutlar. *İç/Dış/Göç ve Kültür*. Program adı: IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu, İstanbul-Şile.
- BALCI AKOVA, S. (2011). The Balkans In Thrace Region Of Turkey", in: Balkan Studies I Geography and Geostrategy. *Cyril and Methodius University, ÜSKÜP*, 412-442.
- BAYINDIR, F. (2006). Malatya İlindeki Genel Arazi Kullanımının Yükselti Kuşaklarına Göre Değişimi. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış)*, 566-574.
- BİDİNGER, S. (2015). *Syrian Refugees and the Right to Work: Developing Temporary Protection in Turkey*. 223-250.
- BİLGİ, L. (2006). *Türk Romanında Savaş Sonrası Anadolu'ya Zorunlu Göçler* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, istanbul.
- BİLSAM. (2011a). *Malatya Vizyon 2023 (Malatya İl Gelişim Raporu)* (Araştırma Raporu Sy ISBN: 978-605-62050-0-2; ss. 1-187). Geliş tarihi gönderen BİLSAM website: ISBN: 978-605-62050-0-2
- BİLSAM. (2011b). Sürdürülebilir Kentleşme ve Kentlilik Sempozyumu.
- BOYRAZ, Z. (2015). Türkiye'de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli Mülteciler. *Zeltschrift für die Welt der Türken*, 7(2), 35-58.

- BOZKURT, G. S. (2010).** Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler ve Müslümanlar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 51-95.
- CANYURT, D. (2015).** Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskler. *Akademik Bakış Dergisi*, (48), 1-20.
- CASTLES, S., & MİLLER, M. J. (2008).** *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* (1. Baskı; B. U. BAL & İ. AKBULUT, Çev.). İstanbul.
- COŞKUN, C. (2016, Aralık).** Suriyeli Kadın Sığınmacılar ve Yoksulluk: Malatya Örneği. *KADEM Kadın ve Demokrasi Derneği*, 2(2), 88-105.
- ÇAĞLAYAN, E. (2016).** Tek Parti Döneminde Malatya’da Nüfus ve Demografik Yapı (1927-1950). *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 36-53.
- ÇAKIR, S. (2011).** Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 129-142.
- ÇALIM, S. İ., KAVLAK, O., & SEVİL, Ü. (2012).** Evrensel Bir Sorun: Göç Eden Kadınların Sağlığı ve Sağlık Hizmetlerinde Yaşanan Dil Engeli. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 2(22), 11-19.
- ÇELEBİ, E. (t.y.).** *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (C. 6). İstanbul.
- ÇETİN, İ. (2016).** Suriyeli Mültecilerin İş Gücüne Katılımları ve Entegrasyon: Adana-Mersin Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1001-1016.
- ÇİÇEKLİ, B. (2009).** Göç Terimleri Sözlüğü. İçinde *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları.
- ÇINAR, S. (2018).** İnşaat İşgücü Piyasasında Yeni Aktörler ve Yeni Çatışmalar: Türkiyeli İşçilerin Gözünden Suriyeli İnşaat İşçileri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 121-138.

- DAĞLI, D. (2017). *Malatya Havzası'nda Meyveciliğe Uygun Alanların CBS Tabanlı Analitik Hiyerarşi Yöntemi İle Coğrafi Analizi*. Program adı: Uluslararası Jeomorfoloji Sempozyumu 2017, Elazığ.
- Del CARPIO, X. V., & WAGNER, M. (2015, Ağustos). The Impact of Syrian Refugees on the Turkish Labor Market. *Social Protection and Labor Global Practice Group*, 1-45.
- DEMİR, E. (1997). Malatya Şehri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul-1997
- DENİZ, O. (2009). *Uluslararası Göçler ve Türkiye'ye Yansımaları (Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- DİLEK, B. S. (2018). *Suriyeli Göçü* (1. Baskı). Ankara: Kripto Kitaplar.
- DOĞANAY, F. (1996, Ankara). *Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi*.
- DOĞANAY, H. (1993). *Coğrafyaya Giriş*, Gazi Büro Kitapevi, Ankara
- DROMGOLD, M. S. (2015). *Farklılıkları Yönetme Kültürü: Göç Yönetimi Alan ve Türkiye'ye Göç Eden Suriyeliler*. 183.
- DURUEL, M. (2017, Haziran). Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 207-222.
- ERDOĞAN, M. (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum* (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ERDOĞAN, M., & ÜNVER, C. (2015, Kasım). Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri. *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu*, 1-100.
- ERSOY, M., & BALABAN, O. (2005). *Göçmen Nüfusun Kentle Etkileşim Süreci*.
- ERTAŞ, H., & ÇİFTÇİ KIRAÇ, F. (2017). Türkiye'de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (13), 99-110.

ESEN, O., & OĞUŞ BİNATLI, A. (2017). The Impact of Syrian Refugees on the Turkish Economy: Regional Labour Market Effects. *Social Sciences*, 6(4), 129.

Geçici Barınma Merkezi Sağlık Brm.(MABEK). (2019, Mart 1). Geliş tarihi 01 Mart 2019

Global Humanitarian Assistance Report 2017 [Araştırma Raporu]. (2017).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016). *2.Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi* “Göç, Yoksulluk ve İstihdam” (ss. 1-675) [Bildiriler Kitabı]. Konya: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.

GÖNEY, S. (1993). *Siyasi Coğrafya*, Cilt:2, İ.Ü.E.F. Yayınları, İzmir

GÜÇER, M., KARACA, S., & DİNÇER, B. O. (2013). Sınırlar Arası Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Yaşam Savaşı. *Uşak Rapor*, 13(04).

HARUNOĞULLARI, M. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Kilis Şehrindeki Mekansal, Kültürel Ve Ekonomik Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 373-396.

HATUN, Ü. (2010). Malatya Havzası ve Çevresinde İklim Özelliklerinin Meyveciliğe Etkisi. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi* (Yayınlanmamış).

HEGEM VAKFI. (2017). *Malatya İli Sosyal Analiz Çalışması* (ss. 1-234) [Araştırma Raporu]. Geliş tarihi gönderen HEGEM VAKFI website: ISBN: 978-975-2489-02-8

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli Sayı* [Araştırma Raporu]. Ankara: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM).

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). *Kitleli Akınlar* [Araştırma Raporu]. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.

- Kalkınma Atölyesi. (2014). *Malatya İlinde Kayısı Hasadında Çalışan Çocuklar* (s. 36)
[Araştırma Raporu]. Ankara: Kalkınma Atölyesi.
- KARADOĞAN, S. (2001). Kuruluş Yeri Açısından Malatya ve Yakın Çevresinin
Jeomorfolojisi. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 27-56.
- KARAMAN, T. (1993). Malatya Güney ve Güneydoğusunun Jeoloji ve Petrografisi.
Selçuk Üniv. Fen Bil. Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- KARATAŞ, İ. A., & TÜRK, M. (2017). Malatya'nın Şehir Pazarlaması Açısından Yerel
Halk Tarafından Değerlendirilmesi. *Birey ve Toplum*, 7(14), 115-147.
- KARPAT, K. (2010, stanbul). Osmanlı Nüfusu (1830-1914). *Timaş Yayıncılık*.
- KARPAT, K. H. (2010). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul:
Timaş Yayınları.
- KAV, M. E. (2006). Malatya İli Tarım Faaliyetleri, Marmara Üniversitesi, İstanbul-2006
- KAYA, M. (2017). *Türkiye'deki Suriyeliler İç İççe Geçişler ve Karşılaşmalar* (1. Baskı).
İstanbul: Hiper Yayın.
- KAYGISIZ, İ. (2017, Ağustos). Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri.
Friedrich Ebert Stiftung, 1-21.
- KAYPAK, Ş., & BİMAY, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik
ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 27.
- KİRİŞÇİ, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken "Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler"*
Sınavı (ss. 1-58) [Araştırma Raporu]. Uluslararası Stratejik Araştırmalar
Kurumu & Brookings Enstitüsü.
- KOÇAK, O., KESKİN, A., & YILDIZ, H. (2017, Nisan). Suriyeli Göçmenlerin Türkiye
Emek Piyasasına Etkileri Ve Yalova Örneği. *Route Educational and Social
Science Journal Volume*, 4(3), 59-74.

- KORKMAZ, A. (2016).** Suriyeli Sığınmacılardan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 1-34.
- KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (1996).** Hizmet Uygulamaları Genel Envanteri, Uygulama Raporları ve Notları. *Köy Hizmetleri Enstitüsü*, 140.
- KUYUMCU, M. İ., & KÖSEMATOĞLU, H. (2017).** The Impacts Of Syrian Refugees On Turkey's Economy (2011-2016). *Journal of Turkish Social Sciences Research*, 2(1), 77-93.
- LORDOĞLU, K., & ASLAN, M. (2016).** En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 789-808.
- Malatya Battalgazi Belediyesi. (t.y.). Geliş tarihi 12 Nisan 2019,
- Malatya Büyük Şehir Belediyesi -. (t.y.). Geliş tarihi 11 Nisan 2019,
- Malatya Deprem Haritası - (t.y.). Geliş tarihi 06 Nisan 2019,
- Malatya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. (2018). *Türkiye İstatistik Kurumu, Malatya Tarım ve Hayvancılık Verileri*. Malatya.
- Malatya Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (t.y.). Geliş tarihi 11 Nisan 2019,
- Malatya Ticaret Sanayi Odası. (2019, Şubat 26). Geliş tarihi 26 Şubat 2019,
- MARSHALL, G. (1999).** Sosyoloji Sözlüğü. *Bilim ve Sanat Yayınları*.
- Milli Prodüktivite Merkezi. (2010, Haziran). *Malatya'da Verimliliği Arttırma Projesi*. Mattek Matbaacılık. (Ankara).
- MTA Genel Müdürlüğü Malatya Kayaç Türleri Haritası
- MUNGAN, M. (t.y.).** Göç Yolları.
- MUTLUER, M. (2003).** *Uluslararası Göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- NECCAR, M. Ş. M., & ERKUT, T. (t.y.).** Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 185-198.

- OĞUZ, M. (1985).** *Malatya Tarihi* (1. Baskı). İstanbul: Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri.
- OĞUZ, M. (2000).** *Malatya Tarihi ve Sosyo-Ekonomik Durumu* (1. Basım). İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
- ORHAN, O. (2015).** *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri* (Sy 195; s. 40). Ankara: ORSAM.
- ORSAM & TESEV. (2015).** *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri* (Araştırma Raporu Sy 195; s. 44). Ankara: ORSAM ve TESEV.
- ÖNAL, M., ŞAHİNCİ, A., & GÖZÜBOL, A. M. (1986).** Yeşilyurt-Çelikan (Malatya-Adıyaman) Dolayının Hidrojeolojik İncelemesi. *T. M. M. O. B. Dergisi*, 29(12), 5-10.
- ÖZDEMİR, E. (2017).** Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmalar Dergisi*, 114-140.
- ÖZDEMİR, G., & KUTVAL, Y. (t.y.).** *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri: Türkiyeli Akademisyenler Üzerinde Bir İnceleme*.
- ÖZDEMİR, M. (2007).** *I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Ülkesinde Yaşanan Göç Hareketleri* (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- ÖZTAN, G. (1961).** *Malatya Şehir Monografyası*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü, Mezuniyet Tezi
- Polis Akademisi Yayınları. (2016).** *Uluslararası Kitleli Göçler ve Türkiye'deki Suriyeliler* (Araştırma Raporu Sy 5; ss. 1-41). Ankara.
- SALUR, S., & ERDOĞDU, M. M. (t.y.).** *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Ekonomi Üzerindeki Etkileri*.

- SANDAL, E. K., HANÇERKIRAN, M., & TIRAŞ, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483.
- SARAÇOĞLU, H. (1989). Doğu Anadolu Bölgesi, MEB Yayın, İstanbul
- SARAÇOĞLU, H. (1961). Bitki Örtüsü, Akarsular, Göller, İstanbul
- SAYIN, Y., USANMAZ, A., & ASLANGİRİ, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- SERTEL, S. (2015). Cumhuriyet'in İlk Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Malatya'da Nüfus. *Akademik Bakış Dergisi*, (48), 80-96.
- STROBON. (1959). *Coğrafya, "Geographika"* (İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- SUNKAR, M., HATUN, Ü., & TOPRAK, A. (2013). *Malatya Havzası ve Çevresinde İklim Özelliklerinin Meyveciliğe Etkisi*. 566-574. Elazığ: III. International Geography Symposium-GEOMED 2013 Symposium Proceedings.
- ŞAHİN, C. (2011). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57-67.
- ŞENTÜRK, A. (1984). *MALATYA* (Aksa Yayınları).
- ŞENTÜRK KARA, E., & YILMAZ, M. B. (2015, K). Malatya Yerel Basınında Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Haberlerin İncelenmesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 54-69.
- TANOĞLU, A. (1944). Malatya Dolaylarında Coğrafi Geziler II. *Türk Coğrafya Dergisi*, 6(5), 61-84.

- T.C. MALATYA VALİLİĞİ 1996. (1996). *Coğrafi, Ekonomik, Sosyal, Kültürel ve Tarihi Yönleriyle MALATYA'96*. Ankara, 1996: Çağdaş Hizmetler Ltd. Şti.**
- TERZİ, M. (2018, Ocak). Yönetilebilir Göç Politikaları ve Külfet Paylaşımı Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Sığınmacılar Örneği. *TESAM Akademi Dergisi*, 5(1), 203-234.**
- TOKSÖZ, G. vd. (2012). *Irregular Labour Migration in Turkey and Situation of Migrant Workers in the Labour Market*. (aAnkara).**
- TUĞRULCA, O. (2006). *Malatya Siyasi Tarihi* (Kilim Matbaacılık). Malatya.**
- TÜİK - TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU - MALATYA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ. (t.y.).**
- TÜİK 2018. (2019, Şubat 28). MALATYA Nüfusu.**
- TÜMEN, S. (2016, Mayıs). The Economic Impact Of Syrian Refugees On Host Countries: Quasi-experimental Evidence From Turkey. *American Economic Review*, 106(5), 456-460.**
- TÜMERTEKİN, E. (1993). *Ekonomik Coğrafya*, İ.Ü.E.F. Yayınları, İstanbul**
- TÜMERTEKİN, E., & ÖZGÜÇ, N. (2002). *Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekân)* (16. Baskı). İstanbul: Çantay Kitabevi.**
- TÜRK DİL KURUMU. (1988). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.**
- TÜRKCAN, B. (2017, Ağustos). Suriye Krizi Sonrası Göçün Türkiye’de Bölge Ekonomilerine Etileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 769-796.**
- UĞUR, A. (2014). *SAYILARLA MALATYA (2013-2014) Seçilmiş Göstergeler Bazında TRB1 Bölgesi İlleri İle Karşılaştırma* (s. 79). Malatya: Malatya Ticaret ve Sanayi Odası.**
- UNHCR. (2015). *Syria Regional Refugee Response*. UNHCR.**

ÜÇKUYU, M. K. (t.y.). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Ekonomisine Etkileri. Geliş tarihi 31 Mart 2019, gönderen <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/suriyeli-siginmacilarin-turkiye-ekonomisine-etkileri>

ÜNAL, M. R. (2010). *Kayıt Araştırma Raporu* [Araştırma Raporu]. Malatya: Fırat Kalkınma Ajansı.

ÜNAL, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(3), 1-25.

ÜNLÜTÜRK ULUTAŞ, Ç. (t.y.). *Syrian Migrants in Turkish Labor Market*. 1-14.

ÜSTÜN, N. (2016). *Suriyelilerin Türk İş Gücü Piyasasına Entegrasyonu Sorunlar-Öneriler* (s. 10) [Araştırma Raporu]. Konya: Konya Ticaret Odası.

YILDIZ, T., & YILDIZ, İ. (2017). Suriyelilerin Türkiye Ekonomisinde Kayıt Dışı İstihdama Etkileri ve Bunun Yansıması Olarak Türkiyeye Maliyetleri Üzerine Bir İnceleme. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 30-46.

YILMAZ, H. (t.y.). Türkiye’de Suriyeli Mülteciler -İstanbul Örneği- Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler. *MAZLUMDER*.

İNTERNET KAYNAKÇALARI

Arslantepe Höyüğü. (t.y.). Geliş tarihi 24 Şubat 2019, gönderen malorsa.org.tr website:

<https://www.google.com/search?q=arslantepe+h%C3%B6y%C3%BC%C4%9F%C3%BC+fotolar%C4%B1&tbm=isch&source=univ&safe=active&sa=X&ved=2ahUKEwimlYC41tTgAhWGzqYKHesEDu8QsAR6BAgAEAE&biw=1366&bih=625#imgdii=oMSDP9CQrGheAM:&imgsrc=xfokMy7nQAaOKM>

Dünya’da en fazla mülteciye sahip olan ülke Türkiye’de 4,5 milyon mülteci yaşıyor. (2019, Mart 31). Geliş tarihi 31 Mart 2019, gönderen gunes.com website:

<http://www.gunes.com/gundem/dunyada-en-fazla-multecive-sahip-olan-ulke-turkiyede-45-milyon-multeci-yasiyor-908433>

Geçici Barınma Merkezi Sağlık Brm.(MABEK). (2019, Mart 1). Geliş tarihi 01 Mart 2019, gönderen Geçici Barınma Merkezi Sağlık Brm (MABEK) website: <https://malatyaism.saglik.gov.tr//TR,49205/gecici-barinma-merkezi-saglik-brmmabek.html>

Global Humanitarian Assistance Report 2017 [Araştırma Raporu]. (2017). Geliş tarihi gönderen <http://devinit.org/wp-content/uploads/2017/06/GHA-Report-2017-Full-report.pdf>

Malatya Battalgazi Belediyesi. (t.y.). Geliş tarihi 12 Nisan 2019, gönderen

<http://www.battalgazi.bel.tr/battalgazi-tarihce.asp>

malatya büyük şehir belediyesi - Google'da Ara. (t.y.). Geliş tarihi 11 Nisan 2019,

gönderen

https://www.google.com/search?q=malatya+b%C3%BCy%C3%BCk+%C5%9Fehir+belediyesi&safe=active&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjdfL0v8jhAhXPY6YKHZJvBcYQ_AUIDygC&biw=1366&bih=625

malatya deprem haritası - Google'da Ara. (t.y.). Geliş tarihi 06 Nisan 2019, gönderen

https://www.google.com/search?q=malatya+deprem+haritas%C4%B1&safe=active&source=lnms&sa=X&ved=0ahUKEwjgq8L1tLzhAhW0tHEKHQQ1A40Q_AUICSgA&biw=1366&bih=576&dpr=1

Malatya hakkında genel bilgiler. (2019, Şubat 20). Geliş tarihi 26 Şubat 2019, gönderen Malatya hakkında genel bilgiler - On5yirmi5.Com website: <http://www.on5yirmi5.com/dosya/turkiyenin-illeri/44-malatya-hakkinda-genel-bilgi>

Malatya Ticaret Sanayi Odası. (2019, Şubat 26). Geliş tarihi 26 Şubat 2019, gönderen Sanayi Bölgeleri-Malatya Ticaret Sanayi Odası website: <http://www.malatyatso.org.tr/malatya/tarihce/>

Malatya Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (t.y.). Geliş tarihi 11 Nisan 2019, gönderen

<https://www.mgm.gov.tr/kurumsal/istasyonlarimiz.aspx?sSiralas=ILCE&m=MALATYA>

malatya topoğrafya haritası - Google'da Ara. (t.y.). Geliş tarihi 07 Nisan 2019, gönderen

https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=576&tbm=isch&sa=1&ei=caupXJDSCkup1fAPhMu2qA0&q=malatya+topo%C4%9Frafya++haritas%C4%B1+&oq=malatya+topo%C4%9Frafya++haritas%C4%B1+&gs_l=img.3...15428.40414..41383...0.0..0.159.1620.0j12.....1....1..gws-wiz-img.....0i7i30j0i8i7i30.RSc39mTuYao

malatya turistik yerleri - Google'da Ara. (t.y.). Geliş tarihi 07 Nisan 2019, gönderen

https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=625&tbm=isch&sa=1&ei=RQCqXJW3Jdyn1fAP1pCogAU&q=malatya+turistik+yerleri&oq=malatya+turistik+yerleri&gs_l=img.3..0l2j0i8i30l5.178927.183044..183357...0.0..0.169.2130.0j16.....1....1..gws-wiz-img.5-j-_cysNOE#imgrc=_

Mynet. (t.y.). Malatya Hakkında Bilgiler | Mynet Yurt Haber. Geliş tarihi 24 Şubat

2019, gönderen Mynet YurtHaber website:

<https://www.mynet.com/malatya/hakkinda>

Olsa, İ. (t.y.). İşte Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Maliyeti! Geliş tarihi 31 Mart 2019, gönderen

<https://www.isinolsa.com/>

website:

<https://www.isinolsa.com/ekonomi/iste-suriyeli-multecilerin-turkiyeve-maliyeti-h22510.html>

Suriye Kürtlerinde kimlik. (2019, Mart 24). Geliş tarihi 24 Mart 2019, gönderen Radikal

website: http://www.radikal.com.tr/radikal2/suriye_kurtlerinde_kimlik-1145492/

Suriyeli Gençler Üniversiteli Oldu. (2019, Mart 24). Geliş tarihi 24 Mart 2019, gönderen

MİLLİYET HABER - TÜRKİYE'NİN HABER SİTESİ website:

<http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-gencler-universiteli-oldu-malatya-yerelhaber-3020993/>

Suriyeli işçi çalıştırma prosedürü 2019 - Ata Kurumsal Danışmanlık. (2019, Mart 23).

Geliş tarihi 23 Mart 2019, gönderen www.muhasweb.com website:

https://www.muhasweb.com/yazarlar_detay.php?id=70?baslik=SUR%DDYE L%DD%20M%DCLTEC%DDLER%DDN%20S%DDGORTALILI%D0I

Suriyeli Mülteciler Malatya'da. (2015, Aralık 27). Geliş tarihi 02 Mart 2019, gönderen

Malatya Haber website: <http://malatyahaber.com/haber/suriyeli-multeciler-malatyada/>

15 bin Suriyeli Malatyaya gelecek. (2013, Mayıs 29). Geliş tarihi 02 Mart 2019, gönderen 15 bin Suriyeli Malatya'ya gelecek website:

<http://www.malatyaguncel.com/15-bin-suriyeli-malatyaya-gelecek-113918h.htm>

